

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 27 Νοεμβρίου 2022 • Έτος 15^ο • Αρ. φύλλου 742

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΝΙΚΟΣ ΝΟΥΡΗΣ

Προς το παρόν δεν συζητείται θέμα ηγεσίας

Καταστροφική για την υποψηφιότητα Αβέρωφ Νεοφύτου χαρακτηρίζει την ανάδειξη εσωκομματικών διαδικασιών ο υπουργός Εσωτερικών Νίκος Νουρής σε συνέντευξή του στην «Κ», σημειώνοντας πως κάθε πράγμα πρέπει να συζητείται στην ώρα του. Μιλά για την επόμενη μέρα του ΔΗ-ΣΥ, πού βλέπει τον εαυτό του και σχολιάζει το ενδεχόμενο συμμετοχής του Συναγερμού σε μία κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας. **Σελ. 7**

ΓΡΑΦΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

- ✓ **ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**
Διεκδικώντας την πατρίδα. **Σελ. 5**
- ✓ **ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**
Οι ανέλεγκτοι. **Σελ. 12**
- ✓ **ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**
Η καλοσύνη των ξένων. **Σελ. 12**
- ✓ **ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ Λ. ΟΜΗΡΟΥ**
Προεδρικές και Κυπριακό. **Σελ. 14**

ΤΑΓΙΠ ΕΡΝΤΟΓΑΝ

Βάζει τη Συρία στον προεκλογικό του

Η κυβέρνηση Ερντογάν εργαλείοποιεί την έκρηξη της Κωνσταντινούπολης για ν' ανακατέψει την τράπουλα στο προσφυγικό. Παράλληλα, συντηρεί τα σενάρια επεισοδίου σε Αιγαίο αλλά και προσάρτησης της κατεχόμενης Κύπρου. **Σελ. 4**

ΝΙΚΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ

Τι σηματοδοτεί η στάση στο Βερολίνο

Με δεδομένο ότι το Βερολίνο διαμήνυσε στην Άγκυρα πως ένας νέος γύρος έκνομων γεωτρήσεων θα επέφερε κυρώσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο Πρόεδρος Αναστασιάδης βρέθηκε στο Βερολίνο. **Σελ. 5**

ΕΛΛΑΔΑ

Μια κιβωτός γεμάτη χολή και όξος

Η «άγρια» δημοσιότητα και οι αποπειρες εκφοβισμού μαρτύρων. Το ερώτημα πλέον είναι αν οι κλειστές δομές αποτελούν τον καλύτερο τρόπο προστασίας παραμελημένων ή κακοποιημένων παιδιών. **Σελ. 20-21**

Ενημέρωση και σεξουαλική διαπαιδαγώγηση από νωρίς

Σημαντικό εργαλείο για σπάσιμο της αλυσίδας κακοποίησης ανηλίκων η παιδεία

Η Επιτροπή Προστασίας των δικαιωμάτων του Παιδιού κα Δέσπω Μιχαηλίδου και η πρόεδρος του Συμβουλίου Φωνή κα Αναστασία Παπαδοπούλου λένε στην «Κ» πως η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των ανηλίκων είναι αναγκαία προϋπόθεση για την ενδυνάμωσή τους και την προστασία τους από

κακοποιητικές σεξουαλικές πράξεις εναντίον τους. Σημαντικός κρίκος επίσης που θα συγκροτήσει δίκτυ ασφαλείας από πλευράς της Πολιτείας είναι και η συνεργασία των κρατικών υπηρεσιών και η ενίσχυση των δομών του κράτους, με την πολυθεματικότητα και τα πρωτόκολλα να έχουν πρω-

τεύοντα ρόλο. Η αύξηση των καταγγελιών, λέει η κα Παπαδοπούλου, οφείλεται στην ολοένα και μεγαλύτερη ενημέρωση των πολιτών, ενώ η κα Μιχαηλίδου αναφέρει στην «Κ» πως θα έπρεπε ίσως να δημιουργηθεί ένα ακόμη Σπίτι του Παιδιού, μία δομή με υποδειγματική λειτουργία. **Σελ. 8**

Με βόμβες... γεμίζει τις κάλπες

Από την περασμένη Κυριακή βρίσκεται σε εξέλιξη η επιχείρηση «Γαμφό Ξίφος», με αεροπορικούς βομβαρδισμούς εναντίον του ένοπλου κουρδικού κόμματος ΡΚΚ στο βόρειο Ιράκ και της κουρδικής πολιτοφυλακής ΥΡΓ στη βόρεια Συρία. Ο Τούρκος πρόεδρος έχει ήδη προαναγγείλει εισβολή στρατού ξηράς και τεθωρακισμένων για την εκδίωξη της ΥΡΓ και τη δημιουργία «ζώνης ασφαλείας» σε βάθος 30 χιλιομέτρων από τα τουρκοσυριακά σύνορα. Αφορμή στάθηκε η τρομοκρατική επίθεση της 13ης Νοεμβρίου στην Κωνσταντινούπολη, με έξι νεκρούς και δεκάδες τραυματίες, την οποία η Άγκυρα απέδωσε σε Κούρδους. Ωστόσο, τόσο το ΡΚΚ όσο και η ΥΡΓ αποποιήθηκαν κάθε ευθύνη, ενώ μυστήριο καλύπτει την Αχλάμ Μπασίρ, η οποία συνελήφθη ως βασική ύποπτος από τις τουρκικές αρχές. **Σελ. 23**

Σκάκι για το γκάζι

Μηνύματα Αθήνας προς Λιβύη

Η ΝΑΥΤΕΧ, που βρισκόταν στην τελική φάση επεξεργασίας την Παρασκευή, αναμενόταν να επεκτείνει τα όρια ερευνών για λογαριασμό της κοινοπραξίας ExxonMobil. Η επέκταση των ερευνών προς τα νότια-νοτιοδυτικά επιχειρείται σε ένα πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο. **Σελ. 17**

Κρατάει τον ρυθμό της η ανάπτυξη

Βασικοί πυλώνες ο τουρισμός, η κατανάλωση και οι εταιρείες τεχνολογίας

Ο ρυθμός ανάπτυξης της κυπριακής οικονομίας συνεχίζεται σταθερά. Ο τουρισμός, η κατανάλωση και οι εταιρείες τεχνολογίας είναι η «κινητήριος δύναμη» της ανάπτυξης. Το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 6,3% το πρώτο εξάμηνο του 2022 σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2021. Σημαντικό

είναι το γεγονός ότι οι εταιρείες τεχνολογίας μπήκαν στο «κάδρο» της ανάπτυξης, ενώ ο τομέας των κατασκευών βιώνει ελαφριά κάμψη. Το ΑΕΠ έχει φτάσει στα 26,6 δισ. ευρώ. Ο ρυθμός ανάπτυξης κατά το τρίτο τρίμηνο του 2022 είναι θετικός και υπολογίζεται σε 5,5%. **Οικονομική, σελ. 4**

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΙΚΕΣ

Τα σενάρια που παίζουν για το τριπρόσωπο

Η δυναμική που αναπτύσσει ο κάθε υποψήφιος είναι ένας σοβαρός παράγοντας προκειμένου να εκτιμηθεί η πορεία του καθενός, πρώτα μέχρι τις 18 Δεκεμβρίου και στη συνέχεια ενώπιον της Ιεράς Συνόδου. Στην κάλπη της πρώτης φάσης θα πραγματοποιηθεί η πρώτη σύγκρουση μεταξύ δύο ομάδων της Συνόδου. Των λεγόμενων αρχιεπισκοπικών που έχουν την πλειοψηφία και συνεπώς τον έλεγχο στη δεύτερη φάση αναπλήρωσης του θρόνου και των λεγόμενων ρωσόστροφων, οι οποίοι εμφανίζονται να έχουν σοβαρό προβάδισμα μόνο κατά την πρώτη φάση. **Σελ. 10**

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ

Πίσω από την ατζέντα Μαυρογιάννη

Η κίνηση του Ανδρέα Μαυρογιάννη να θέσει δημοσίως το ζήτημα των ισχυρισμών του Μακάριου Δρουσιώτη ηγήρε το ερώτημα αν έχει αποφασίσει να επαναφέρει στην ατζέντα το θέμα της διαφθοράς και ν' αποκτήσει ταυτότητα στην τελική ευθεία πριν από τις προεδρικές εκλογές. **Σελ. 6**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Συμμαχία αγάπης

Ο ρόλος που πρέπει να διαδραματίζει η επίσημη Πολιτεία σε ό,τι αφορά την ευημερία των πολιτών και όσων διαμένουν στη χώρα θα πρέπει να είναι στην κορυφή των επιδιώξεών της. Είναι σημαντικό να αισθάνονται όλοι και όλες, ανεξαρτήτως ηλικίας, φύλου, εθνικής καταγωγής ή σεξουαλικών προτιμήσεων ότι η Κυπριακή Πολιτεία είναι μία ευνοούμενη Δημοκρατία. Οι κρατικές υπηρεσίες πρόνοιας ιδιαίτερα θα πρέπει να έχουν πάντοτε ανοικτές τις κεραίες τους, ώστε να μπορούν να αντιμετωπίζουν ολιστικά και όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά τα προβλήματα των πιο ευάλωτων πολιτών.

Η κάρτα που σε ταξιδεύει.

bankofcyprus.com.cy 800 00 800

Σε κάθε επόμενη κίνηση Τράπεζα Κύπρου

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΣΥΝΤΕΥΞΗ

Προκαλούμε burnout της ατμόσφαιρας

Ο Γερμανός στοχαστής Χάρτμουτ Ρόζα, κοινωνιολόγος, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Λένας, μιλάει στην «Κ» για μια κοινωνία που ζει σε υψηλές ταχύτητες και προβληματίζεται για τη ζωή μέσα σε εικονικά περιβάλλοντα, όπως το Metaverse, τονίζοντας ωστόσο: «Δεν μπορούμε απλώς να ελαττώσουμε ταχύτητα. Θα καταλήξουμε σε μια οικονομική και πολιτική καταστροφή». **Τέχνες, σελ. 1**

QUEER CINEMA

Η τέχνη δίνει χώρο στην εξερεύνηση

Ο Diego Armando Aparicio, διευθυντής του Queer Wave Festival, μιλάει στην «Κ» για το φεστιβάλ που ξεκίνησε την περασμένη Παρασκευή και λέει πως οι σινεφίλ αλλά και τα ΛΟΑΤΚΙ+ της Κύπρου πολύ σπάνια έχουν πρόσβαση σε ταινίες όπως αυτές που φιλοξενεί το Queer Wave. **Τέχνες, σελ. 4**

✓ **Δρ Μάριος Ψαράς:** Πέρα από το ουράνιο τόξο. Μια σύντομη εισαγωγή στο κουήρ σινεμά. **Τέχνες, σελ. 4**

HUBLOT

BIG BANG INTEGRAL TIME ONLY YELLOW GOLD

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Μια ιδέα είναι η νίκη

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, η ποη τέχνη του Άντι Γουόρχολ ουδέποτε με ενθουσίασε. Κάπου όμως ανάμεσα στο πάθος μου για τον ποιητικό ρεαλισμό των πορτρέτων του Λούσιαν Φρόνιτ και των τοπίων του Ντέιβιντ Χόκνεϊ, ο πολυπράγμων Άντι κατάφερε να με κερδίσει. Επιπλέον, θα πρέπει να παραδεχτώ ότι είπε και κάποια νόστιμα, πολύ πιο νόστιμα πάντως από τη σούπα Campbell που δεν είναι του γούστου μου. Όπως το «Η ζωή δεν μιμείται την τέχνη. Μιμείται την κακή τηλεόραση.». Και δεν είχε καν δει ΡΙΚ ο άνθρωπος!

Με υψηλό αίσθημα ευθύνης απέναντι στον ιστορικό του μέλλοντος, ο οποίος ενδέχεται να ενδιαφέρει σε αυτά τα χειρόγραφα, αγαπημένο μου ημερολόγιο, παραθέτω αυτούσιο τον διάλογο ανάμεσα στη δημοσιογράφο της κρατικής τηλεόρασης και την ανεξάρτητη υποψήφια για την προεδρία της Κυπριακής Δημοκρατίας Τσελεστίνα Ντε Πέτρο:

«**Άρα εσείς** δεν βλέπετε καν πως στο τούνελ ότι θα αλλάξει κάτι;». «Ναι φυσικά εννά αλλάζει. Εγώ θα το αλλάξω. Να με ψηφίσουν τζιαι τούτα ούλλα... τούτο το πράμα που μου δείχνετε σαν ΡΙΚ, εγώ τούτο το πράμα εν το πιστεύκω. Τούτο το πράμα για μένα εν πελλάρα. Δαμαί να γράφει “να χειριστεί καλύτερα τα θέματα της οικονομίας” τζιαι βάλλει μου Χριστοδουλίδης και Νεοφύτου, εν για γέλια τούτο το πράμα. Οικονομία, ο κόσμος εν έσιει να φάει, δηλαδή ο κόσμος εν πελλός; Δηλαδή εμείς ούλλοι ζούμε στο φρεγγάρι τζιαι ερκομάστε κάθε 5 χρόνια απλώς για να ψηφίσουμε τζιαι δεν ξέρουμε τι γίνεται; Ποιος τα έκαμε τούτα, περιπαίζει μας;» «Μάλιστα.». «Οι συγγώνη. Παρακάτω. Για το Κυπριακό. Έσιει 10 χρόνια εν εκάμαν τίποτε, Χριστοδουλίδης και Νεοφύτου πάλε.». «Κανείς όμως δεν αμφισβητεί την προσπάθεια του εκάστοτε ηγέτη για να λύ-

«**Victory is a state of mind**» διαφημίζουν οι δύο ημίθεοι της μπάλας και η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον προσυπογράφει μια αλήθεια βγαλμένη μέσα από τη ζωή.

σει το Κυπριακό, να μην αφήνουμε και την Τουρκία στο απυρόβλητο.». «Ποια προσπάθεια; Ο κόσμος ένεν πελλός. Την προηγούμενη φορά στις προηγούμενες δημοσκοπήσεις εβάλετε μου 70% ότι δεν με ξέρει ο κόσμος. Εγώ που έγινα viral! Μα περιπαίζετε με;».

Έχει και η Τσελεστίνα Ντε Πέτρο τα δίκια της, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Αλλά για να μην κατηγορηθώ ότι αυθαιρετώ, θα επικαλεστώ το σλόγκαν της νέας καμπάνιας της Luis Vuitton με πρωταγωνιστές τους Κριστιάνο Ρονάλντο και Λιονέλ Μέσι: Victory is a state of mind. Η

νίκη είναι μια ιδέα. Αν την πιστέψεις αρκετά, όλα μπορούν να συμβούν.

Αν το πιστεύει η Τσελεστίνα Ντε Πέτρο ότι μπορεί να κυβερνήσει αυτόν τον έρμο τον τόπο, γιατί όχι και η συνονόματή μου Ιουλία; Η είδηση πάντως ότι η πρόεδρος του Ενωμένου Ρεπουμπλικανικού Κόμματος Κύπρου Ιουλία Χόβρινα Κομνηνού ενδέχεται να διεκδικήσει την προεδρία του κράτους προκάλεσε ενθουσιασμό όχι μόνο στους ρωσόφωνους συμπατριώτες μας αλλά και στις φωτογενείς μας σοσιαλιτέ. Επιτέλους, μία πρόεδρος

που θα αποπoinικοποιήσει το γκλάμουρ, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Να βάλουν οι σοσιαλιτέ τα μεταξωτά Dolce & Gabbana και να φουσάει! Να στενάξουν τα κόκκινα χαλιά απ’ τα στιλέτα των Louboutin!

Με τις αρχιεπισκοπικές εκλογές τι θα κάνουμε;» λύσσαξε η Καλαμαρού από προχθές που υποβλήθηκαν και επίσημα οι υποψηφιότητες. «Αποφασίσαμε δηλαδή τι θα κάνουμε στις προεδρικές και πρέπει να επιλέξουμε Μητροπολίτη;». «Το κόμμα έχει υποψήφιο, Ιουλία!». «Έχει, αλλά η νεύρωση με τον Φούλη δεν βοηθά, πιστεψέ με». «Το

κόμμα έχει υποψήφιο και θα νικήσει, Ιουλία!». «Victory is a state of mind καλή μου».

Είναι δυνατόν να βγάζουν τον κάθε άσχετο για να σχολιάσει τις αρχιεπισκοπικές εκλογές και να αγνοούν την αδελφή Πουλχερία; Δυστυχώς είναι, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Αλλά τι να περιμένει κανείς από τα μειράκια της δημοσιογραφίας... Η αδελφή Πουλχερία, κατά κόσμον Τότα, παλαιά δόξα του παλκοσένικου και νυν εξειδικευμένη δούλη του Θεού στις προφητείες υπήρξε σαφής: «Άλλαι μεν βουλαί ανθρώπων, άλλα δε Σύνοδος κελεύει».

Έφτασαν τα νέα στα καρέ της Λεμεσού κι έγινε της κολάσεως! «Αυτή τη φορά θα μαζευτούμε μερικές δεκάδες χιλιάδες πιστοί μπροστά από την αρχιεπισκοπή κι ας τολμήσουν» ωρυόταν μια συνταξιούχος θρησκευτικός, πολύ φίλη το πάλοι ποτέ της δεσποινίδος Ουρανίας Κοκκίνου. Αν πιστέψουμε πάντως τις προφητείες, έχουμε να ζήσουμε πράματα και θάματα, αγαπημένο μου ημερολόγιο.

Με τούτα και με κείνα φτάσαμε στην Black Friday. «Όπου είχαμε εκπτώσεις γενικώς» μας πληροφόρησε η αριστερή (με την καλή έννοια) φίλη μας Κουλίτσα Κυριακού. «Είναι αδιανόητο, αλλά εμφανίστηκαν διαφημίσεις εταιρειών ακινήτων, οι οποίες αγόρασαν δάνεια από ανθρώπους που έχασαν τις περιουσίες τους λόγω της οικονομικής κρίσης. Η απελπισία του κόσμου βγήκε στο σφυρί! Μιλάμε για την επιτομή της έλλειψης ενσυναίσθησης». «Απόν αντρέπειται ο κόσμος εν δικός του» ακούστηκε η Ελλού από το μέσα δωμάτιο και το καρέ συγκατένευσε σιωπηλά.

Άλλα επειδή ο εχθρός του γελοίου είναι το γελοιωδέστερο, ιδού δείγμα γραφής βγαλμένο κι αυτό μέσα από την αληθινή (τηλεοπτική) ζωή, αγαπημένο μου ημερολόγιο: Στο στούντιο του GNTM λέει ένας κριτής σε μια Κυπριαία ότι μοιάζει της Ειρήνης Παπά. «Ποια είναι αυτή;» αναρωτήθηκαν οι μοντέλες. «Μια που ήταν στο GNTM 2» σχολίασε ένα σαΐνι. «Λένε ότι της μοιάζεις» είπε μια ξανθιά σε μια μελαχρινή. «Ούλλες οι Κυπραίες μοιάζουμε» απάντησε εκείνη, την ώρα που καίγονταν θεαματικά τα τελευταία γεκεφαλικά κύτταρα χιλιάδων τηλεθεατών ανά την ελληνική επικράτεια. «Τούτες ψηφίζουν;» ρώτησε η Ελλού. «Ψηφίζουν». «Ο Θεός να μας ελεήσει μάνα μου».

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ» 27.11.1932

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ: Εις το γήπεδο του Παναθηναϊκού σήμερα θα τελεσθή η επίσημος έναρξις του ποδοσφαιρικού πρωταθλήματος της Ενώσεως Αθηνών περιόδου 1932-1933. Το πρόγραμμα της εορτής, κατά την διάρκειαν της οποίας θα παιανίζουν αι μουσικαί του Δήμου

Αθηναίων και του ορφανοτροφείου Χατζηκώστα, κατηρτίσθη ως εξής: Ωρα 1.15 μ.μ., συγκέντρωσις μετεχουσών ομάδων εις τα αποδυτήρια του Παναθηναϊκού [φωτ. Αρχείο Ν. Πολίτη]. Ωρα 1.30 μ.μ., παρέλασις των ομάδων υπό τους ήκους των μουσικών. Ωρα 2 μ.μ., παράταξις των ομάδων. Προσφωνήσις

και απονομή μεταλλίων επάθλων και διπλωμάτων εις τας περυσινάς πρωταθλήτριας. Ωρα 3 μ.μ. Ποδοσφαιρικός αγών μεταξύ της ομάδος του Παναθηναϊκού και της μικτής Αττικού - Αστέρους (α΄ ημιχρόνιον) και της τσιούτης Γουδί - Ατρομήτου (Β΄ ημιχρόνιον). **ΓΑΛΛΟΣΟΒΙΕΤΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ:** Επήλθε συμφωνία μεταξύ της Γαλλίας και της Ρωσσίας διά το κείμενον του γαλλοσοβιετικού συμφώνου περί μη επιθέσεως, το οποίον, κατά πληροφορίας του Ρώτερ, θα υπογραφή την προσεχή Τρίτην. Του συμφώνου προτάσσεται προοίμιον, εν τω οποίω τονίζεται ότι η συνθήκη αναγνωρίζει το Καταστατικόν της Κ.Τ.Ε. Και επισφραγίζει το σύμφωνον των Παρισίων. Το σύμφωνον αποτελείται εξ επτά άρθρων, εις τα οποία καθορίζεται ότι η υποχρέωσις περί μη επιθέσεως δεν περιλαμβάνει μόνον την Γαλλία και τας Αποικίας της αλλά και τα εδάφη ακόμη τα τελούντα υπό γαλλικόν Προτεκτοράτον ή υπό γαλλικὴν εντολήν. Διά του συμφώνου απαγορεύεται αμοιβαίως οιονδήποτε μουκόταξ, οικονομικόν ή δημοσιονομικόν, είτε και προπαγανδιστική ενέργεια τείνουσα να βλάψη πολιτικώς ή κοινωνικώς το έτερον των συμβαλλομένων Κρατών.

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ: «Η Κυβέρνησις αποσκοπεί πρωτίστως εις την εσωτερικὴν ειρήνην. Δεν πρόκειται περί προσωπικῶν ωφελειῶν, αλλά περί των συμφερόντων ολοκλήρου της χώρας. Το κυριώτερον ζήτημα είνε η λύσις της οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσεως. Το ζήτημα της υπηρεσίας του Δημοσίου χρέους είναι σπουδαίον» (πρωθυπουργός Κ. Τσαλδάρης).

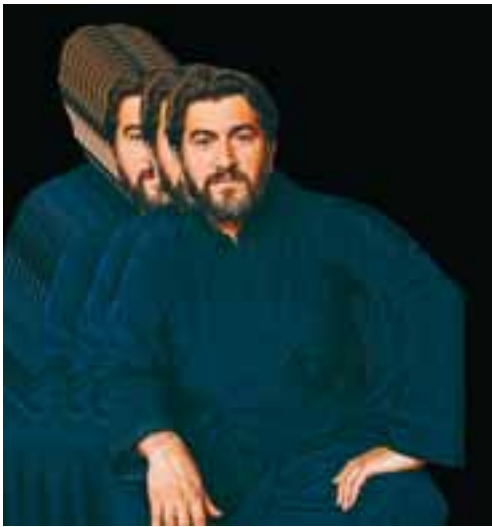
ΘΕΩΡΕΙΟ / Γράφει ο ΑΡΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΗΣ

Καταγγελία ως ταμπού

Σε μια ευνοηόμενη κοινωνία, το δικαίωμα στην καταγγελία είναι μες στο πρόγραμμα. Η καταγγελία δεν Λογίζεται ως μέσο συκοφάντησης (ακόμη κι αν λειτουργεί ως τέτοιο), αλλά ως σημάδι υγείας και δικαιοσύνης· ως ένδειξη πως η εξουσία ελέγχεται και πως καμία δύναμη δεν τίθεται υπεράνω της δυνατότητας ενός ατόμου να υπερασπιστεί τα δικαιώματά του. Στην Ελλάδα των ένοχων σιωπών και της αδιαφάνειας, από την άλλη, η καταγγελία μάς απασχολεί περισσότερο ως πράξη παρά ως αποτέλεσμα. Συχνά, μένουμε στο «πώς τόλμησε» κάποιοι να καταγγείλει κάποιον άλλο και αγνοούμε τα στοιχεία της καταγγελίας του. Η έκβαση της τελευταίας δεν μας αφορά καν – σε μεγάλο βαθμό είμαστε πεπεισμένοι ότι το προσίστημά μας είναι αρκετό για να κρίνει μια υπόθεση προκαταβολικά και με απόλυτη σιγουριά. Οι καταγγελίες εναντίον της «Κίβωτου του Κόσμου» αντιμετωπίστηκαν εν πολλοίς ως ηθική προσβολή, ως ταμπού. Η απροθυμία μεγάλης μερίδας ανθρώπων να εξετάσουν τον ειδικολοιημένο πατέρα Αντώνιο ως κάτι γήινο και δυνητικά επικίνδυνο ανέδειξε την προβληματική σχέση της κοινωνίας με την απροσωπότητα λογοδοσία και την άβολη αλήθεια· μας υπενθύμισε ότι η αντανakλαστική πρόσληψη της καταγγελίας ως ρουφιανιάς, συνωμοσίας ή ψεύδους έχει γεννήσει μερικά από τα πιο αδικοφορεμένα φωτωστέφανα.

Ένας τέλειος άνθρωπος

Η φαινομενική πραότητα, το επικοινωνιακό χάρισμα, η ιερατική περιωπή και οι καλές δημόσιες σχέσεις δεν αποτελούν εγγυήσεις ακεραιότητας. Η φιλανθρωπική δραστηριότητα, ακόμη και εκείνη που με ποσοτικούς όρους κρίνεται επιτυχημένη, δεν αποτελεί τεκμήριο ανεπιληπτης ηθικής και νομιμοφροσύνης. Εύκολα μπορεί κανείς να διακρίνει ότι η θετική προδιάθεση απέναντι στην «Κίβωτο του Κόσμου» οφείλεται σε μια συμπάθεια τηλεοπτικού τύπου, βασισμένη σε εντυπώσεις και προσωποποιημένα στερεότυπα: ο μοντέρνος παπάς, η νεαρή ηλικία, το καθαρό βλέμμα,

Το σοκ που προκάλεσαν οι καταγγελίες κατά της «Κίβωτου του Κόσμου» δεν είναι παρά η άλλη όψη του κίβδηλου νομίσματος της ειδωλοποίησης.

οι απλές, χαλαρές κουβέντες σε συνδυασμό με το μάρκετινγκ του ομαδόρχη κατασκίνωσης και το «παρεϊστικό» φωτογραφικό υλικό, είναι όλα τους πειστικά κομμάτια ενός αξιολάτρευτου αφηνγηματικού παζλ καλοσύνης. Ο πατέρας Αντώνιος αποκλείεται να εμπλέκεται σε κάτι δυσάρεστο γιατί δεν θέλουμε να εμπλέκεται σε κάτι δυσάρεστο. Το προφίλ που ο κόσμος και τα media φιλοτέχνησαν για χάρη του δεν το επιτρέπει. Παράλληλα, ως σπάνιο εργαλείο για την εκκλησιαστική διείσδυση στα νεανικά κοινά, ο πατέρας Αντώνιος κουβαλάει ένα διακύβευμα μεγαλύτερο από τον ίδιο. Η αποδόμησή του συνιστά αποδόμηση μιας από τις λίγες προσοδοφόρες επενδύσεις της Εκκλησίας στο μέλλον.

Οι απεσταλμένοι Του

Για τις καταγγελίες εναντίον της «Κίβωτου» ισχύει ό,τι ισχύει για κάθε άλλη καταγγελία: μένει να διαλευκανθούν. Όποιος τάσσεται υπέρ της

αλήθειας δεν έχει παρά να κάνει υπομονή, αφήνοντας όλα τα ενδεχόμενα ανοικτά – και εκείνα που συμφωνούν και εκείνα που διαφωνούν με τις προκαταλήψεις του. Ο πατέρας Αντώνιος και η ομιλητικότητα πρεσβυτέρα, όμως, δείχνουν ιδιαίτερα ανυπόμονοι και ύποπτοι –σχεδόν δογματικά– βέβαιοι πως τίποτα στραβό δεν έλαβε χώρα στην «Κίβωτο», έστω από παράλειψη κάποιου άλλου λειτουργού και όχι από δική τους. Δεν παραδέχονται καμία σκιά στο έργο τους· δεν υποψιάζονται σφάλμα στην οργάνωσή τους· δεν έχουν την παραμικρή αμφιβολία πως τα έκαναν όλα σωστά· δηλώνουν άψογοι, πιο άψογοι απ’ ό,τι θα τολμούσαν να δηλώσουν και οι πραγματικά άψογοι (εκείνοι, για παράδειγμα, εις βάρος των οποίων δεν εκκρεμεί καμία αντίστοιχη κατηγορία).

Οι μάσκες πέφτουν

Στην πρόσφατη τηλεοπτική τους συνέντευξη, Αντώνιος και πρεσβυτέρα εμφανίζονται όχι μόνο αμυνόμενοι, αλλά και ιδιαίτερα επιθετικοί προς όσους τους κατηγορούν: τα παιδιά έχουν «κακία» μέσα τους και ενδέχεται να θέλουν να τους εκδικηθούν· το δίδυμο έχει δώσει τη ζωή του για να γλιτώσει τα παιδιά «από τον κατήφορο» και το γεγονός αυτό προκαλεί «συγκρούσεις»· οι καταγγέλλοντες είναι πιθανότατα «υποκινηόμενοι» από «κάποιους». Η πρόωπη διοίκηση της «Κίβωτούς» δίνει την εντύπωση ότι δεν μιλάει για τροφίμους και συνεργάτες της οργάνωσης, αλλά για μέλη κλειστής λέσχης που παραστράτησαν. Επικαλείται τη μεγάλη της αγάπη, αλλά η αγάπη δεν φαίνεται πουθενά. Η αυτοθυματοποίηση, η παθητική επιθετικότητα, η έλλειψη κατανόησης και μεγαθυμίας προς την άλλη πλευρά, αλλά και το συνωμοσιολογικό πνεύμα, απαλείφουν την αίσθηση καταφυγίου που μέχρι πρότινος απέπνεε η «Κίβωτός» και αποκαλύπτουν το φρικαλέο πρόσωπο ενός εκδικητικού αναμορφωτηρίου: κάποιος έσπασε την ιδρυματική ομερτά· κάποιος είναι πολύ κακό παιδί.

Ο ΣΠΟΝΔΟΦΟΡΟΣ ΑΠΟΥΣΙΑΖΕΙ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ
Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρπίδου 2, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Wi-Fi
onboard

Καλωσορίζουμε μια νεο εποχή. Το Wi-Fi έφτασε!

aegeanair.com

Το Wi-Fi onboard έρχεται στο νεο στόλο μας και αλλάζει τα δεδομένα. Ολοένα και περισσότερα αεροσκάφη μας θα διαθέτουν Wi-Fi, για να είστε συνδεδεμένοι στο internet καθ' όλη τη διάρκεια της πτήσης σας και να κάνετε το ταξίδι σας ακόμη πιο απολαυστικό.

A STAR ALLIANCE MEMBER

AEGEAN

Επίθεση στη Συρία για επανεκλογή Ερντογάν

Η Άγκυρα συνεχίζει να συντηρεί τα σενάρια επεισοδίου στο Αιγαίο, καθώς και προσάρτησης της κατεχόμενης Κύπρου

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Στην υπηρεσία επανεκλογής του Ταγίπ Ερντογάν στην ηγεσία της Τουρκίας τίθενται επισήμως, η εξωτερική πολιτική και ο στρατός της χώρας, με θύμα για ακόμη μία φορά τη Συρία, μετά από τρεις διαδοχικές εισβολές, τα τελευταία έξι χρόνια, το 2016, το 2018 και το 2019. Αξιοποιώντας ως πρόσχημα την πρόσφατη έκρηξη στην Κωνσταντινούπολη, ο Τούρκος Πρόεδρος εκδήλωσε σκληρή επίθεση στη Συρία και στο βόρειο Ιράκ, με θεατρικό τρόπο, καθώς η «διαταγή» στον ΥΠΙΑΜ Χουλουσί Ακάρ, για την έναρξη της επιχείρησης «γαμήφο ξίφος», οπτικογραφήθηκε και προβλήθηκε από το κρατικό τουρκικό τηλεοπτικό κανάλι. Η επιχείρηση ξεκίνησε τα μεσάνυχτα της περασμένης Κυριακής, κάτι που όπως λέγεται από τουρκικά χείλη, είχε ως προφανή στόχο να υπομνήσει την απειλή Ερντογάν και κατά της Ελλάδας, ότι «μπορεί να έρθουμε ξαφνικά μια νύχτα», κάτι που αναμάσησαν στοχευμένα εθνικιστικοί κύκλοι της Τουρκίας.

Πηγές στις Βρυξέλλες έλεγαν στην «Κ ότι «το σενάριο θερμού επεισοδίου με την Ελλάδα δεν φαίνεται πάντως ν’ αποτελεί σε αυτή τη χρονική συγκυρία προτεραιότητα (!) της Άγκυρας», αλλά δεν παύουν να θεωρούν ότι «οι όποιες ενδεχόμενες κινήσεις του Τούρκου Προέδρου, τόσο στη Συρία, όσο και στο Αιγαίο, καθώς και στην Κύπρο, έχουν κοινό παρονομαστή τις εκλογικές του επιδιώξεις και συνεπώς υπαγορεύονται από την προσπάθειά του να παραμείνει στην εξουσία», ενόψει των εκλογών, που αναμένεται να διεξαχθούν το 2023. Υπό την έννοια αυτή, οι ίδιες πηγές επεσήμαναν ότι «δεν μπορεί βεβαίως να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ο κ. Ερντογάν να επιστρατεύσει και το σενάριο ενός θερμού επεισοδίου στο Αιγαίο αλλά και αυτό της προσαρτήσης της κατεχόμενης Κύπρου», το οποίο συντηρείται από Τούρκους επισήμους, ανοικτά, ακόμη και στο πλαίσιο επαφών με ξένους διπλωμάτες. Σε ό,τι αφορά μάλιστα στην Κύπρο και στην προσαρτήση των Κατεχομένων, κοινοτικός επίσημος έκανε λόγο για τον «αδύναμο κρίκο», καθώς όπως έχει διαφανεί, τόσο στην περίπτωση της ΑΟΖ, όσο και σε αυτή της περικλειστές Αμμοχώστου, οι διεθνείς αντιδράσεις ήταν –αν μη τι άλλο– υποτονικές, κινήθηκαν σε επίπεδο φραστικών επισημάνσεων και σε κάθε περίπτωση δεν απέτρεψαν τους τουρκικούς σχεδιασμούς.

Αυτή άλλωστε η υποτονικότητα, είναι και το βασικό χαρακτηριστικό στοιχείο και των διεθνών αντιδράσεων επί της τουρκικής επίθεσης στη Συρία και στο βόρειο Ιράκ, η οποία αποκτά μάλιστα ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον, εάν συυ-

πολογιστεί δημοσίευμα των Reuters, σύμφωνα με το οποίο Ουάσιγκτον και Μόσχα επέτρεψαν στα τουρκικά μαχητικά να χρησιμοποιήσουν μέρος του εναέριου χώρου που ελέγχουν πάνω από τη Συρία, για την εκδήλωση της επίθεσης. Οι ΗΠΑ εξέφρασαν συλλυπητήρια για τις απώλειες ζώων, διατύπωσαν αντίθεση σε ενέργειες αποσταθεροποίησης και ζήτησαν «αποκλιμάκωση», σε μια δήλωση που θυμίζει μάλλον επικήδειο, παραπέμπει σε αποστασιοποίηση και σίγουρα απέχει πολύ από την αντίδραση της Ουάσιγκτον σε σχέση με την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Η δε Μόσχα ενέκρινε με τον δικό της τρόπο την τουρκική επίθεση, ζητώντας από την Άγκυρα να επι-

Σύμφωνα με κύκλους των Βρυξελλών οι όποιες ενδεχόμενες κινήσεις του Τούρκου Προέδρου, τόσο στη Συρία, όσο και στο Αιγαίο, καθώς και στην Κύπρο, έχουν κοινό παρονομαστή τις εκλογικές του επιδιώξεις.

δείξει «αυτοσυγκράτηση» και να αποσχει από ενέργειες υπέρμετρης στρατιωτικής ισχύος στη Συρία. Η λέξη «αυτοσυγκράτηση» κυριαρχεί και στον τρόπο αντίδρασης της Γαλλίας έναντι της Τουρκίας, ενώ το παζλ των ανεπαίσθητων αντιδράσεων έκλεισε η Γερμανία, η οποία ζήτησε «εφαρμογή της αναλογικότητας και σεβασμό στο διεθνές δίκαιο». Η Ε.Ε., συλλογικά, επέλεξε να αυτοεξαιρεθεί για μια ακόμη φορά και συνεπώς δεν είναι καν στο κάδρο των παικτών που εκδήλωσαν αντίδραση στη νέα

Η κυβέρνηση Ερντογάν εργαλαιοποιεί την έκρηξη της Κωνσταντινούπολης για να ανακατέψει την τράπουλα στο προσφυγικό/μεταναστευτικό, το οποίο αποτελεί ένα από τα κυρίαρχα ζητήματα της εκλογικής ατζέντας.

τουρκική επίθεση. Ακόμη και αυτό το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που είθισται να τοποθετείται με αιχμηρή πολιτική γλώσσα σε ανάλογες περιπτώσεις, προσγείωσε την αντίδρασή του στο απόλυτο τίποτα, εκδίδοντας δηλώσεις της προέδρου του Σώματος και του εισηγητή της έκθεσης για την Τουρκία, στην οποία κυριαρχεί «όλως τυχαίως», η «έκκληση-κλισέ» για «αυτοσυγκράτηση».

Η διεθνής ανοχή που εισπράττει ο Ταγίπ Ερντογάν για τις επιθέσεις στη Συρία και στο βόρειο Ιράκ, ει-

δικά αν συγκριθεί με τα οκτώ πακέτα κυρώσεων που επέβαλε η Ε.Ε. στη Ρωσία για την εισβολή της στην Ουκρανία (σε συνεννόηση με τις ΗΠΑ) δεν αφήνουν ίχνος παρερμηνείας της πολιτικής δύο μέτρων και δύο σταθμών της διεθνούς κοινότητας. Και οδηγούν μοιραία σε αποθράσυνση του Τούρκου ηγέτη, ο οποίος, μπορεί πλέον να θεωρεί ότι η «στωική» αντίδραση της διεθνούς κοινότητας θα συνεχισθεί και σε μια ακόμη στρατιωτική εισβολή στη Συρία. Ή και σε άλλες τουρκικές ενέργειες, όπως για πα-

ράδειγμα στην Ελλάδα ή/και στην Κύπρο, που εκλαμβάνεται και στις Βρυξέλλες, όπως προαναφέραμε, ως «ο αδύναμος κρίκος» και συνεπώς θεωρείται ευκολότερη η υλοποίηση των σχεδιασμών της Άγκυρας.

Σε όλα αυτά, η λέξη κλειδί για την υλοποίηση των σχεδιασμών του Τούρκου Προέδρου ονομάζεται «ασφάλεια». Αυτήν επικαλέστηκε και επιστράτευσε το 2016 μετά την απόπειρα πραξικοπήματος στην Τουρκία, δρομολογώντας όσα επακολούθησαν. Κι αυτήν επικαλείται

και επιστρατεύει και σήμερα, με αφορμή την έκρηξη στην Κωνσταντινούπολη, την οποία αποδίδει στους Κούρδους, που όμως διαφεύδουν, ενώ ήδη γίνεται λόγος για προβοκάτσια. Σε κάθε πάντως περίπτωση, η έκρηξη αποτέλεσε το πρόσχημα που αναζήτησε ο Τούρκος Πρόεδρος για να επιτεθεί στη Συρία και στο βόρειο Ιράκ, γνωρίζοντας ότι η λέξη «ασφάλεια» του βγήκε και στο παρελθόν, δημιουργώντας συνθήκες ενίσχυσης της δημοτικότητας του και αύξησης των ποσοστών του Κόμματος Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης.

Υπό το φως αυτών των δεδομένων, ο Ερντογάν δήλωσε ότι «υπάρχει μόνο ένα όριο, αυτό της ασφάλειας της Τουρκίας», επιχειρώντας έξι-επτά μήνες πριν από τις προκαθορισμένες προεδρικές και βουλευτικές εκλογές, να προκαλέσει ρήγμα μεταξύ των κομμάτων της τουρκικής αντιπολίτευσης που αναζητούσαν, εν μέσω διαφωνιών, κοινό βηματισμό και υποψήφιο. Και παράλληλα να περιθωριοποιήσει και να συνθλίψει το φιλοκοινοτικό Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών (HDP), του οποίου η εκλογική δύναμη υπολογίζεται περίξ του 10%.

Εργαλειοποιήσεις έκρηξης

Η προσπάθεια εργαλειοποιήσης της έκρηξης στην Κωνσταντινούπολη από το καθεστώς Ερντογάν μπορεί να έχει ως απώτερο στόχο την επανεκλογή του Τούρκου προέδρου στις επικείμενες εκλογές, αλλά αξιοποιείται ήδη σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», και σε επιμέρους ανοικτά μέτωπα. Όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, η Άγκυρα που εξακολουθεί να χρεώνει την έκρηξη σε Κούρδους αντάρτες (παρά τις διαφεύσεις), φέρεται να έχει ήδη ζητήσει από τη Σουδία και τη Φινλανδία να επισπεύσουν τις διαδικασίες έκδοσης «συγκεκριμένων Κούρδων» που βρίσκονται στο έδαφός τους, αξιοποιώντας ως μοχλό πίεσης την ένταξη των δύο χωρών στο ΝΑΤΟ, την οποία η Τουρκία δεν έχει ακόμη εγκρίνει.

Παράλληλα, η κυβέρνηση Ερντογάν εργαλαιοποιεί την έκρηξη της Κωνσταντινούπολης για ν’ ανακατέψει την τράπουλα στο προσφυγικό/μεταναστευτικό, το οποίο αποτελεί ένα από τα κυρίαρχα ζητήματα της εκλογικής ατζέντας. Υπενθυμίζεται ότι το καθεστώς Ερντογάν έχει ήδη δρομολογήσει τη μετακίνηση Σύρων προσφύγων σε «ζώνες ασφαλείας» εντός της Συρίας, παρά το γεγονός ότι έχει λάβει ευρωπαϊκά κονδύλια για τη φιλοξενία και ενσωμάτωσή τους στην τουρκική κοινωνία. Στόχος της Άγκυρας εδώ και αρκετά χρόνια είναι η δημιουργία μιας «ζώνης ασφαλείας» 30 χιλιομέτρων, εντός συριακού εδάφους, στην οποία προφανώς η Τουρκία επιδιώκει να έχει και ρόλο «επόπτη».

«Ουρά» Σολτς για να μην ενοχληθεί η Άγκυρα

«Εάν είναι επιθυμητό» η Γερμανία θα στηρίξει τις διαδικασίες λύσης του Κυπριακού, μέσω των Ηνωμένων Εθνών, επανέλαβε δύο φορές ο Όλαφ Σολτς, τόσο στην αρχική του τοποθέτηση, όσο και απαντώντας σε ερώτηση, ενώπιον του Προέδρου Αναστασιάδη. Ο Γερμανός Καγκελάριος, αισθάνθηκε την ανάγκη, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», να προβεί στην περί «επιθυμητού» αναφορά, προκειμένου να καταδειχθεί ότι η όποια παρέμβαση του Βερολίνου, τελεί υπό την αίρεση της «επιθυμίας» και των δύο πλευρών, της ελληνικής και της τουρκικής. Η οποία τουρκική πλευρά θέτει ως γνωστόν, ως προϋπόθεση για οποι-

αδήποτε συζήτηση, την αναγνώριση κυριαρχικής ισότητας του μορφώματος των κατεχομένων. Σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες, η μόνη ουσιαστική παρέμβαση που θα μπορούσε η Λευκωσία να αναμένει από το Βερολίνο, περιτρέφεται γύρω από τη «διατήρηση της αποκλιμάκωσης» της θηκε την ανάγκη, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», να προβεί στην περί «επιθυμητού» αναφορά, προκειμένου να καταδειχθεί ότι η όποια παρέμβαση του Βερολίνου, τελεί υπό την αίρεση της «επιθυμίας» και των δύο πλευρών, της ελληνικής και της τουρκικής. Η οποία τουρκική πλευρά θέτει ως γνωστόν, ως προϋπόθεση για οποι-

ο Γερμανός Καγκελάριος επέλεξε να αναφερθεί γενικώς και αορίστως στο ζήτημα, καθώς και στην πολιτική εθελοντικής μετεγκατάστασης που ακολουθεί το Βερολίνο και η οποία οδηγεί στη μετεγκατάσταση και 500 προσφύγων από την Κύπρο. Την ίδια ώρα, διαφωνίες μεταξύ Λευκωσίας και Βερολίνου κρύφτηκαν κάτω από το χαλί. Ο καγκελάριος Σολτς απέφυγε ν’ απαντήσει σε ερώτηση δημοσιογράφου για τα γερμανικά Λέοπαρντ που είχαν φτάσει στα Κατεχόμενα για να ενισχύσουν τον στρατό κατοχής, ενώ κανείς δεν πήγαινε το ζήτημα της εμπλοκής της γερμανικής κυβέρνησης στην κατασκευή των τουρκικών drones

Bayraktar TB2. Όπως δημοσίευσε η «Κ» τα τουρκικά drones Bayraktar TB2, είναι εξοπλισμένα με το σύστημα υπέρυθρης απεικόνισης Argos-II Hdt EO/IR Flir που παράγεται από τη γερμανική εταιρεία Hensoldt, και αποτελεί το σήμα κατατεθέν της επιχειρησιακής αποτελεσματικότητας που τους αποδίδεται. Η εν λόγω γερμανική εταιρία Hensoldt, ελέγχεται από το ίδιο κράτος της Γερμανίας, το οποίο έχει αγοράσει ποσοστό 25,1%, μερίδιο που σύμφωνα με τη νομοθεσία της χώρας, παρέχει στη γερμανική κυβέρνηση δικαίωμα αναστέλλουσας μειοψηφίας, στη λήψη αποφάσεων της Hensoldt, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

ΑΡΘΡΟ / Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΕΡΖΗ

Μαθήματα από την Ουκρανία

Οι αλληπάλληλες νίκες του ουκρανικού στρατού και η συνεχιζόμενη προσπάθεια ανάκτησης εθνικών εδαφών που κατέχουν οι ρωσικές δυνάμεις, με πρόσφατο παράδειγμα την αρχαιοελληνική και πάλαι ποτέ βυζαντινή Χερσόνα, παραδίδουν μαθήματα πολεμικής αρετής, οδηγώντας ταυτόχρονα στην αναθεώρηση πολλών... ρομαντικών στερεοτύπων, τα οποία μέχρι πρότινος κυριαρχούσαν στις πολιτικές και στρατιωτικές ηγεσίες των ευρωπαϊκών κρατών. Τοιούτοτρόπως, εν μια νυκτί κατέρρευσαν οι μύθοι πως τάχα δεν μπορεί να υπάρξει σοβαρή ένοπλη σύγκρουση στην ευρωπαϊκή ήπειρο (λες και δεν είχαν συμβεί τόσες στο εδάφη της πρώην Γιουγκοσλαβίας τη δεκαετία 1991-2001), ότι κάθε πολεμικό επεισόδιο είναι πλέον ολιγόημερο (ψευδαισθήση που πάντως διατηρείται ακόμα εν Αθήναις) και ότι περίπου όλες οι αμυντικές δαπάνες είναι... αντιπαραγωγικές (κα-

τά την αλήστου μνήμης ρωσική πρώην υπουργού Άμυνας της Ελλάδας, φέροντος βαρύ επώνυμο).

Υπό επανεξέταση τελούν ήδη και τα καθεσπνικά στρατιωτικά δόγματα, μετά τις επιτυχίες φθνών και... αντισυμβατικών οπλικών μικροσυστημάτων, όπως τα πάσης φύσεως μη επανδρωμένα εναέρια ή θαλάσσια οχήματα (drones), τα περιφερόμενα πυρομαχικά (loitering munitions) και τα φορητά αντιαεροματικά, που εν συνόλω θέτουν σε αμφισβήτηση τη χρησιμότητα πανδερών όπλων, σαν τα αντιαεροπορικά τύπου S-300, τα άρματα μάχης και τα πολεμικά πλοία.

Οι κοσμογονικές αυτές αλλαγές στον χώρο της άμυνας επιταχύνονται όχι μόνο από τα τεκταινόμενα στην Ουκρανία τους τελευταίους εννέα μήνες, αλλά και από σειρά άλλων τοπικών ή περιφερειακών συγκρούσεων, όπου αναδεικνύεται ο ρόλος των προαναφερθέντων αντισυμβατικών μέσων, καθώς και

από την ισχυρή επίδραση που πληροφοριακού πολέμου στο πραγματικό πεδίο μάχης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η ήττα της Αρμενίας από το Αζερμπαϊτζάν κατά τον δεύτερο πόλεμο του Ναγκόρνο Καραμπάχ το 2020, η οποία επιβλή μεσα μόλις έξι εβδομάδες, από συναφή αιτα. Αγνοώντας ή παραβλέποντας τα διδάγματα αυτά, στην Ελλάδα και την Κύπρο παραμένουμε προσκολλημένοι σε όπλα ή τακτικές πεδοντισμού, με τις σχετικές ανάγκες να είναι δύο έως τρεις φορές μεγαλύτερες. Όμως, η αντίδραση σε επίπεδο οπλικών μικροσυστημάτων σαν τα προαναφερθέντα, αλλά και στον μείζονα κίνδυνο της βαλλιστικής απειλής που αναπτύσσεται

γοργά στα ανατολικά, κάθε άλλο παρά επαρκής ή καθοριστική μπορεί να θεωρηθεί.

Ποια είναι, λοιπόν, τα μαθήματα που μπορούμε να πάρουμε από την Ουκρανία, ώστε να αντεπεξέλθουμε στον μεγάλο στρατιωτικό κίνδυνο, τον οποίο αντιμετωπίζει ξανά ο Έλληνισμός; Πρώτα από όλα, η φιλοπατρία, η μαχητικότητα και η εφευρετικότητα, τις οποίες διαχρονικά διαθέτουμε ως έθνος, αποδεικνύονται αναγκαίες, ακόμα και στην εποχή της τέταρτης βιομηχανικής επανάστασης. Η Ουκρανία ίσως είχε καταρρεύσει εντός εβδομάδων χωρίς την ευρύτατη στήριξη που λαμβάνει από τη Δύση σε υλικό και πληροφορίες (μόνο οι ΗΠΑ έχουν ήδη δωρίσει πάνω από το τριπλάσιο του ετήσιου αμυντικού προϋπολογισμού Ελλάδας και Κύπρου), αλλά χωρίς τον αματηρό αγώνα του λαού της κατά των εισβολών, τίποτα δεν θα είχε επιτευχθεί.

Επιπλέον, καθώς ο πόλεμος συ-

νεκίζει να αλλάζει πρόσωπο, φαίνεται ότι τα μικρότερα οπικά συστήματα και η συνεχώς διευρυνόμενη πληροφοριακή συνιστώσα, λειτουργούν ως πολλαπλασιαστές ισχύος. Ελλάδα και Κύπρος διαθέτουν επιστημονικό δυναμικό και ικανούς πόρους για να αναπτύξουν εντός ολίγων ετών σοβαρή αμυντική βιομηχανία σε τέτοιους τομείς, από την παραγωγή λογισμικού μέχρι την κατασκευή οπλικών μικροσυστημάτων, ώστε να ακυρώσουν την ανισομέρεια ισχύος που αντιπροσωπεύουν οι (πληθυσμιακοί και όχι μόνο) αριθμοί. Είμαστε, άλλωστε, ιστορικά... ει-δικοί στην αντιμετώπιση ασύμμετρα μεγαλύτερων απειλών.

Βέβαια, όλα αυτά προϋποθέτουν μακρόπνοο σχεδιασμό, σοβαρότητα και ψυχρό θουκυδιδικό ρεαλισμό, στον οποίο συχνά στερομνύμαστε οι ίδιοι οι απόγονοί του -συν πολιτικά ηγεσία που εμφορείται και κατευθύνεται από τέτοιες αξίες, όπως (αναπάντητα) δείχνει να κάνει ο σπ-

μερινός Πρόεδρος της Ουκρανίας, Βολοντιμίρ Ζελένσκι. Διαθέτουμε τέτοιες δεξιότητες, απέναντι στη διογκούμενη εξ Ανατολών απειλή; Ο αείμνηστος Έλληνας φιλόσοφος Παναγιώτης Κονδύλης (1943-1998), διεθνώς διακεκριμένος εκφραστής του Θουκυδίδη στον 20ό αιώνα, στο μνημειώδες έργο του «Θεωρία του Πολέμου» ανησυχούσε το 1997 ότι «Οι μετριότητες, υπομετριότητες και ανθυπομετριότητες, που συναπαρτίζουν τον ελληνικό πολιτικό και παραπολιτικό κόσμο, δεν έχουν το ανάστημα να θέσουν και να λύσουν ιστορικά προβλήματα τέτοιας έκτασης και τέτοιου βάθους».

As ελπίσουμε πως, όταν χρειαστεί, η πραγματικότητα θα τον διαψεύσει, αρχής γενομένων από τις νέες ηγεσίες που θα (επαν)εκλεγούν σε Ελλάδα και Κύπρο το 2023. Ο καιρός γαρ εγγύς...

Ο κ. Δημήτρης Τερζής είναι μηχανικός Η/Υ (PhD) - Πολιτικός Επιστήμων (MSc).

Φτάνοντας... στον τελευταίο σταθμό

Κυπριακό, Ανατολική Μεσόγειος και λίγη υστεροφημία στο μενού του Προέδρου της Δημοκρατίας στην επίσκεψη στο Βερολίνο

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Οι διμερείς σχέσεις Βερολίνου - Λευκωσίας μπορεί να πέρασαν από διάφορες φάσεις την περίοδο 2013-2018, όπως συνέβη με πολλά κράτη του ευρωπαϊκού Νότου, ωστόσο η προ μηνών σθεναρή στάση της Γερμανίας στην έξοδο του τουρκικού γεωτρύπανου «Αμπντούλ Χαμίτ Χαν» στην Ανατολική Μεσόγειο πιστώνεται από έμπειρους παρατηρητές ως αυτή που απέτρεψε την κάθοδό του στην κυπριακή ΑΟΖ. Το Βερολίνο, όπως γνωρίζει η «Κ», ήταν ξεκάθαρο αυτή τη φορά προς την Άγκυρα, διαμνύνοντας πως ένας νέος γύρος έκνομων γεωτρήσεων στην Κύπρο θα επέφερε αναπόφευκτα ισχυρές κυρώσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Με κάτι τέτοιο στο πίσω μέρος του μυαλού του, ο Πρόεδρος Αναστασιάδης βρέθηκε στο Βερολίνο την περασμένη εβδομάδα, στον τελευταίο σταθμό μιας διεθνούς διπλωματικής περιόδειας, που περιελάβανε το Τελ Αβίβ και το Παρίσι

«**Η περίοδος χαμηλών εντάσεων στην Ανατολική Μεσόγειο ως προς τις τουρκικές γεωτρήσεις αποδίδεται από πολλούς στη στάση που τήρησε το Βερολίνο έναντι της Άγκυρας**».

και που εκτός απρόόπτου θα είναι και η τελευταία του με την ιδιότητα του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Χαμηλά το Κυπριακό

Παρά τη σταθερή στάση Βερολίνου (και Παρισιού) για συνέχιση των συνομιλιών στο Κυπριακό μετά από πέντε και πλέον χρόνια απουσίας διαλόγου, η σπουδή Αναστασιάδη για εμπλοκή, μέσω Γερμανίας και Γαλλίας, της Ευρωπαϊκής Ένωσης προκειμένου να πιέσει την Τουρκία για συνομιλίες δεν δείχνει να βρίσκει ευήκοα ώτα. Τόσο στο Βερολίνο, όπως και στο Παρίσι, όπως προκύπτει από συγκλίνουσες πληροφορίες της «Κ», η αντίληψη που κυριαρχεί είναι πως μια προσπάθεια επανεκκίνησης του διαλόγου θα πρέπει να συμβεί τον Σεπτέμβριο του 2023 και μετά για σειρά λόγων:

- Λόγω των τουρκικών εκλογών τον Ιούνιο του 2023 που για τις δύο ευρωπαϊκές πρωτεύουσες θεωρούνται ιδιαίτερα κρίσιμες ως προς το αν θα υπάρξει αλλαγή παραδείγματος ως προς την εξουσία του Ερντογάν και τι αυτό φέρνει στις ευρωτουρκικές σχέσεις.

- Λόγω των εκλογών του Φεβρουαρίου στην Κύπρο, με την ίδια την Ε.Ε. να σταθμίζει τον χρόνο των σχεδόν 100 ημερών ως τις κάλπες ως νεκρό για μια πρωτοβουλία που θα αφορούσε στο Κυπριακό.

- Λόγω και των εκλογών, εντός του 2023, στην Ελλάδα την οποία Βερολίνο και Παρίσι συνυπολογίζει στην εξίσωση της Ανατολικής Μεσογείου και ιδίως στην πτυχή των εντάσεων με την Τουρκία με φόντο το Αιγαίο.

Επιπλέον στο Βερολίνο (όπως και στο Παρίσι) αντιλαμβάνονται

πως η προσπάθεια Αναστασιάδη, λίγο πριν από την έξοδό του, για επανεκκίνηση στο Κυπριακό απορρέει και από τη στάση του τελευταίου να διαφυλάξει την πολιτική του υστεροφημία σε σχέση με το αδιέξοδο που έχει περιέλθει το Κυπριακό και που ταυτίστηκε με τη δεύτερη θητεία του. Ωστόσο, αυτό δεν αναιρεί το γεγονός πως Βερολίνο και Παρίσι έχουν ήδη στείλει τα σινιάλα τους στην Άγκυρα σε σχέση με νέα τετελεσμένα (π.χ. Βαρόσι, διεθνής προσπάθεια αναγνώρισης της λεγόμενης ΤΔΒΚ, κυπριακή ΑΟΖ) στο Κυπριακό που θα απομάκρυναν ακόμη περαιτέρω την προοπτική κάποιου διαλόγου εντός του 2023. Και η στήριξη της Γερμανίας, ιδίως, στο ζήτημα των ΜΟΕ και του διορισμού ειδικού απεσταλμένου θεωρείται και στη Λευκωσία δεδομένη.

Στήριξη στο προσφυγικό

Η στάση της Γερμανίας στο προσφυγικό έχει σημειωθεί από πολλούς αναλυτές και ΜΜΕ πως έχει αλλάξει τους τελευταίους μήνες, είτε διά της σωτηρίας της αποδοχής κάποιων πρακτικών εκ μέρους των κρατών που πιέζονται από ροές μέσω Τουρκίας είτε μέσω της ενεργού στήριξης, με τη χρηματοδότηση της Ε.Ε. στο κεφάλαιο του επαναπατρισμού προσφύγων ή παράτυπων μεταναστών.

Επί τούτου, Βερολίνο και Παρίσι δείχνουν να στηρίζουν έμπρακτα τις πτήσεις επαναπροώθησης μεταναστών από την Κύπρο προς χώρες της αφρικανικής ηπείρου, πολιτικά που θα ξεκινήσει και σε πρακτικό επίπεδο στις αρχές Δεκεμβρίου, με την ενεργό χρηματοδότηση της Ε.Ε. και που επανέλαβαν στη Λευκωσία Γερμανοί αξιωμα-

τούχοι κατά τη διάρκεια της επίσκεψης Αναστασιάδη.

Επιπλέον, αυτό που προωθείται πλέον και σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι μια νέα πολιτική φόρμουλα διαμοιρασμού των βαρών προς τα κράτη της Ε.Ε. που προκύπτουν από το προσφυγικό-μεταναστευτικό λόγω και της εξαρσης ροών εξαιτίας του πολέμου στην Ουκρανία (σ.σ. στην Κύπρο εκτιμώνται πως διαμένουν μόνιμα περίπου 14.000 Ουκρανοί).

Πέραν του προσφυγικού, αξίζει να σημειωθεί πως κατά την επίσκεψη Αναστασιάδη στο Βερολίνο επιβεβαιώθηκαν οι άριστες διμερείς σχέσεις σε οικονομικό και πολιτικό επίπεδο -με τα πεδία του τουρισμού, της ακαδημαϊκής συνεργασίας, τεχνολογιών, ενέργειας και εμπορίου να παραμένουν αντικείμενο δυναμικής εμβάθυνσης στο μέλλον.

Ασφάλεια και στο βάθος εξοπλιστικά;

Η πρόσφατη επίσκεψη της Γερμανίδας ΥΠΑΜ, Κριστίν Λάμπρεχτ στην Κύπρο επιβεβαιώνει και το πεδίο συνεργασίας που ξεδιπλώνεται σε διμερές επίπεδο μεταξύ Λευκωσίας και Βερολίνου. Πέραν της στενής συνεργασίας, από το 2006, των δύο ΥΠΑΜ στα ζητήματα που άπτονται της γερμανικής συμβολής στην αποστολή της UNIFIL στον Λίβανο (σ.σ. μικρή ναυτική δύναμη εδρεύει στην Κύπρο) αλλά και της πρόσφατης αποστολής στρατιωτικού ακόλουθου από την Κ.Δ. στο Βερολίνο, το πεδίο των εξοπλιστικών, υπό το βάρος και των εξελίξεων στη γερμανική αμυντική πολιτική λόγω Ουκρανικού, δείχνει να ενδιαφέρει Βερολίνο και Λευκωσία. Η πρόσφατη άρση του εμπάργκο από τις ΗΠΑ προς την Κυπριακή Δημοκρατία και η πάγια πολιτική της Λευκωσίας να «απορροσοποιήσει» μέρος των εξοπλιστικών της προγραμμάτων ανοίγει τον δρόμο για την αγορά γερμανικών οπλικών συστημάτων ή της παραχώρησής τους μέσω Ελλάδας στο εγγύς μέλλον. Πιο συγκεκριμένα η αγορά αρμάτων μάχης (MBTs), τεθωρακισμένων οχημάτων (AFVs) και οχημάτων μεταφοράς προσωπικού (APCs) της Γερμανίας αποτελεί δυναμικό πεδίο αγοράς για την Κ.Δ. προκειμένου να αντικατασταθούν σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα τα άρματα AMX καθώς και τα οχήματα BMP-3.

Η αγορά αρμάτων μάχης της Γερμανίας αποτελεί δυναμικό πεδίο αγοράς για την Κ.Δ.

ΑΡΘΡΟ / Της **ΑΝΔΡΟΜΑΧΗΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

Διεκδικώντας την πατρίδα

Το τελευταίο βιβλίο του Νίκου Μούδουρου, «Διεκδικώντας την πατρίδα» πραγματεύεται την ιστορία της τουρκοκυπριακής αντιπολίτευσης την περίοδο 1964-2004 και έρχεται να καλύψει ένα μεγάλο κενό στην ελληνοκυπριακή βιβλιογραφία. Ο συγγραφέας παραθέτει ως πηγές, ανάμεσα σε άλλα, υλικό από τουρκοκυπριακά κείμενα και άρθρα σε εφημερίδες της εποχής. Ο Νίκος Μούδουρος ανοίγει την κουρτίνα και μας αφήνει να δούμε όσα κρύψαμε πίσω από τους μύθους, τα στερεότυπα, τις απλουστευμένες αναλύσεις ή απλώς την αδιαφορία μας. Μας αφήνει να δούμε έναν κόσμο που κάποιοι δεν μπορούν καν να τον φανταστούν. Βάζοντας στην τουρκοκυπριακή αντιπολίτευση στο προσκήνιο, φεύγουμε από τα «βολικά» της πολιτικής Ντενκτάς. Μας ανοίγει ένα παράθυρο στον κόσμο ανθρώπων που μέσα στο ιστορικό τους πλαίσιο εξελίσσονται, αντιδρούν, μάχονται, αλλάζουν, διεκδικούν. Χωρίς να το προσπαθεί επιτηδευμένα, τα όσα παρουσιάζει καταρρίπτουν τις κυρίαρχες αντιλήψεις για τους Τουρκοκύπριους στην ελληνοκυπριακή κοινότητα και βλέπουμε πόσα πράγματα αγνοούμε για τους συμπατριώτες μας.

Ακόμα και αν ο συγγραφέας αποφεύγει κάθε μορφή διδακτισμού ή εκτενούς αναφοράς στους Ελληνοκύπριους, οι αναφορές στις μεγάλες

διαδηλώσεις των Τουρκοκυπρίων την περίοδο 2002-2004, φέρνουν στη σκέψη τη στάση της ελληνοκυπριακής πλευράς και φανερώνουν την αδυναμία της τελευταίας να αντιληφθεί τη σημασία όσων εξελίσσονταν στην τουρκοκυπριακή κοινότητα. Η ανοικτή αμφισβήτηση της ηγεμονίας Ντενκτάς και η απόρριψη του δικτομικού οράματός του ήταν μια ιστορική στιγμή όπου μια κοινότητα πλήρως εξαρτημένη, εξεγέρθηκε, αλλά δεν βρήκε ανταπόκριση από αυτούς, πάνω στους οποίους εξαρτάται η σωτηρία της.

Διαβάζοντας το βιβλίο υπό τις παρούσες συνθήκες του Κυπριακού, έρχονται στο μυαλό οι χαμένες ευκαιρίες, οι δυνατότητες του νησιού και η δική μας στάση σήμερα. Αν υπάρχει όμως κάτι που πνίγει όποιον παρακολουθεί τα του Κυπριακού σήμερα είναι η πλήρης αδυναμία της ελληνοκυπριακής πλευράς να φανταστεί καν ότι μπορεί να επέμβει στο τι συμβαίνει. Να αντιληφθεί τον εαυτό της ως έναν ιστορικό δρώντα που μπορεί να επηρεάσει την πορεία της. Δρούμε ωσάν να έχουμε αποδεχτεί τη δικτομόηση και το τέλμα που φέρει μαζί της και αδυνατούμε ακόμα και να φανταστούμε πόσω μάλλον να οραματιστούμε, κάτι διαφορετικό. Και όταν το κάνουμε, αυτό αφορά τη λύση δύο κρατών, όπως έδειξαν οι τελευταίες μετρήσεις. Ακόμα και η τελευταία παράσταση

στη θητεία του Προέδρου Αναστασιάδη έχει να κάνει με την τροφодότηση της φатаλιστικής προσέγγισης μιας προδιαγεγραμμένης συνθήκης, με λίγη δόση από «διεθνές ενδιαφέρον» στο πρόβλημά μας. Ένα ενδιαφέρον που μας αφορά μόνο όταν δεν υπάρχει αντικείμενο, αφού σε καιρό ουσιαστικών προοπτικών η οποία εξώθεν παρέμβαση δαιμονοποιείται. Στ' αλήθεια, η ευρωπαϊκή περιοδεία του Προέδρου Αναστασιάδη αποσκοπεί μόνο στην αποτροπή άμεσων εντάσεων από πλευράς Τουρκίας και δείχνει τη συνθήκη στην οποία μας έχουν φέρει οι κυβερνητικοί χειρισμοί. Διερωτάται κανείς, για πόσο καιρό ακόμα θα επιτρέπουμε τη διολίσθηση του δημόσιου και πολιτικού λόγου σε ευκαιριακούς φανακισμούς, αποφεύγοντας τη σύγκρουση με τη επρε-

Η πολιτική συζήτηση σήμερα εξαντλείται σε φλυαρίες και συζήτηση για επιστροφή εκεί που είχαν διακοπεί οι διαπραγματεύσεις, ωσάν και τα πέντε χρόνια απραξίας δεν επέφεραν κανένα τετελεσμένο.

πε μέχρι τώρα να ήταν απατόδεικτο. Γιατί ο πραγματικός «ελέφαντας στο δωμάτιο» είναι ότι στον πολιτικό λόγο απουσιάζει η οποία προσπάθεια να δούμε τι μπορούμε να κάνουμε εσωτερικά για να ενισχύσουμε τη δυνατότητα για συνθήκες ειρήνης επί των εδάφους. Σε μια πρόσφατη συνέντευξή της, η Τουρκοκύπρια πολιτικός Dogus Derya δήλωνε ότι στην προσπάθειά τους για επανένωση, οι Τουρκοκύπριοι έχουν ανάγκη τους Ελληνοκύπριους ως συναγωνιστές. Και αυτό είναι κάτι στο οποίο ποτέ δεν δουλέψαμε, ωσάν και θα χτίσουμε ένα κοινό μέλλον, χωρίς να δουλέψουμε πάνω στην ενίσχυση των δεσμών ανάμεσα στις δύο κοινότητες.

Η δικτομική στάση του Τατάρ και της Τουρκίας είναι γεγονός, αλλά αυτό είναι το πλαίσιο στο οποίο σή-

μερα καλούμαστε να δράσουμε και δεν μπορεί να αποτελεί δικαιολογία για τη δουλειά που η ελληνοκυπριακή πλευρά έχει να κάνει. Εξάλλου, αν βλέπουμε κάτι στο βιβλίο του Μούδουρου, χάρη στην επιλογή του να θέσει στο επίκεντρο αυτούς που την περίοδο 1964-2004 αντιστάθηκαν στη δικτομική προσέγγιση του Ντενκτάς, είναι τις εσωτερικές διεργασίες σε μια κοινότητα που δέχεται συνεχείς πιέσεις, από τόσες κατευθύνσεις. Αυτές οι διεργασίες παράγουν αποτελέσματα που μπορούν να θέσουν το έναυσμα για καταγιστικές εξελίξεις, αν οι συνθήκες το ευνοήσουν. Την παρούσα στιγμή, οι Ελληνοκύπριοι δεν μπορούν να είναι απόντες από αυτές τις διεργασίες. Πρέπει να χτιστούν εκείνες οι γέφυρες που θα επιτρέψουν στους Τουρκοκύπριους ν' αντιληφθούν ξανά, ως δυναμική και εφικτή επιλογή για αυτούς, τόσο την επανενωμένη Κύπρο όσο και το «ανήκειν» στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πολιτική συζήτηση σήμερα εξαντλείται σε φλυαρίες και συζήτηση για επιστροφή εκεί που είχαν διακοπεί οι διαπραγματεύσεις, ωσάν και τα πέντε χρόνια απραξίας δεν επέφεραν κανένα τετελεσμένο. Ο προεκλογικός αγώνας είναι οδυνηρά επιφανειακός σε σχέση με τα διακυβέυματα του σήμερα, τη δικτομόηση και τις συνέπειές της. Το πολιτικό προσωπικό της χώρας αδυνατεί να ακολουθήσει τις

εξελίξεις και να αντιληφθεί ότι οι νέες συνθήκες χρειάζονται νέες μεθόδους αντιμετώπισης. Έτσι, ο πολιτικός διάλογος εξαντλείται σε θεωρήματα άνευ αντικειμένου την ίδια ώρα που οι Τουρκοκύπριοι δίνουν ξανά τον δικό τους αγώνα.

Η ύπαρξη βιβλίων όπως αυτό του Μούδουρου είναι πολύτιμα εργαλεία στην προσπάθεια κατανόησης των εσωτερικών της τουρκοκυπριακής κοινότητας, και δίνουν την ευκαιρία για διαφοροποίηση του συστημικού λόγου. Το βιβλίο ήλθε σε μια στιγμή που οι εξελίξεις επί του εδάφους θα έπρεπε να μας αναγκάσουν να γυρίσουμε το βλέμμα μας προς την τουρκοκυπριακή κοινότητα. Σε μια στιγμή όπου εντός της τουρκοκυπριακής κοινότητας δημιουργούνται και πάλι οι εστίες αντίστασης, λόγω της άνευ προηγουμένου τουρκικής παρεμβατικότητας, η Κυπριακή Δημοκρατία και οι Ελληνοκύπριοι δεν μπορούν να είναι και πάλι απόντες. Αρχίζοντας να μιλάμε για τον «άλλο», ίσως καταφέρουμε να τον κοιτάξουμε και στην πορεία να προσπαθήσουμε να του μιλήσουμε. Εξάλλου, αυτή τη φορά, η διεκδίκηση της πατρίδας πρέπει να γίνει από κοινού, αφού χωρίς τους Τουρκοκύπριους, δεν υπάρχει ελπίδα για βιώσιμο και ασφαλές μέλλον στο νησί.

Η κα Ανδρομάχη Σοφοκλέους είναι πολιτική αναλύτρια.

Πίσω από την ατζέντα Μαυρογιάννη

Αγώνας δρόμου για να μειωθούν οι διαρροές προς Αχιλλέα Δημητριάδη – Νίκο Χριστοδουλίδη και το ερώτημα της αποχής

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Όταν ο Ανδρέας Μαυρογιάννης ζητούσε μέσω επιστολής από την ανεξάρτητη επιτροπή κατά της διαφθοράς να διερευνήσει όσα καταγράφονται στο βιβλίο του Μακάριου Δρουσιώτη «Κράτος Μαφία» για τις σχέσεις του Προέδρου Αναστασιάδη με τον Ρώσο олиγάρχη Ριμ-πολόβλεφ, στα πολιτικά πηγάδια υπήρξε αναβρασμός. Το ερώτημα που πνέθηκε ήταν πού αποσκοπεί και κυρίως τέθηκε επιτακτικά το τι κρύβεται πίσω από την εν λόγω κίνηση, δεδομένου ότι ο Ανδρέας Μαυρογιάννης ήταν το πρώτο πολιτικό πρόσωπο που ζητούσε επίσημως διερεύνηση των ισχυρισμών Δρουσιώτη και ο πρώτος που το έβαζε στο κάδρο των προεδρικών εκλογών.

Υπήρξαν οι πολιτικοί αναλυτές που εκτίμησαν ότι αυτό ενδεχομένως να του γυρίσει μπουμερανγκ, αν ληφθεί υπόψη πως το ΑΚΕΛ είχε πρωτοστατήσει για να περάσει ο περιβόητος νόμος για τα διεθνή εμπιστεύματα. Υπήρξαν κυρίως εκείνοι που εξέφρασαν ανακούφιση, καθώς όπως έλεγαν ο «άνευρος» υποψήφιος της Αριστεράς άρχισε να αποκτά αντιπολιτευτικό κόκαλο. Ήταν άλλωστε η πρώτη προσωπική ευθεία επίθεση του Ανδρέα Μαυρογιάννη προς τον Νίκο Αναστασιάδη. Μία επίθεση που επιμελώς απέφυγε για καιρό, προκαλώντας απορίες ακόμα και εντός του περιγυρού του για τους λόγους που προέβη σε αυτή την κίνηση, ενισχύοντας εκείνες τις καχύποπτες φωνές που τον ήθελαν ν' αποτελεί έναν ακόμα «στενό συνεργάτη του Προέδρου». Αυτή ακριβώς η προσωπική επίθεση του Ανδρέα Μαυρογιάννη προς τον Πρόεδρο ερμηνεύτηκε ως η προσπάθειά του να πάρει πάνω του το κομμάτι της διαφθοράς τη στιγμή που οι άλλοι δύο βασικοί υποψήφιοι για την Προεδρία και λόγω της σχέσης τους με τον Πρόεδρο, αλλά και κυρίως ότι βρίσκονταν στη διακυβέρνηση Αναστασιάδη, προσπαθούν να το κρατήσουν χαμηλά.

Το ζήτημα της ταυτότητας

Στον περιγύρο Μαυρογιάννη πολλοί ήταν εκείνοι που διερωτώντο –ιδίαιτερα κατά την διάρκεια των debates– για ποιο λόγο ο διπλωμάτης δυσκολευόταν τόσο πολύ να επικρίνει προσωπικά τον Νίκο Αναστασιάδη. Στο ζήτημα παράλληλα της διερεύνησης των ισχυρισμών Δρουσιώτη, η πίεση για τοποθέτηση προερχόταν κυρίως από εκείνο το ακροατήριο, που είχε διαβάσει την τριλογία Δρουσιώτη και διερωτάτο γιατί επικρατούσε σιγή ιχθύος από το πολιτικό σύστημα γύρω από τα όσα αποκάλυπτε.

Σε αυτό το πλαίσιο η ανάδειξη των ισχυρισμών Δρουσιώτη από πλευράς Μαυρογιάννη δεν ήταν μία απόφαση που λήφθηκε εν βρασμώ ψυχής, αλλά μία συζήτηση που διεξαγόταν εδώ και λίγο καιρό στο επιτελείο και το στενό περιβάλλον του υποψηφίου. Μπροστά στις επικρίσεις που δέχεται, ότι αποφεύγει τη σύγκρουση και ότι η υποψηφιότητά του περνά απαρατήρητη, θέλησε προφανώς να αποκτήσει ξεκάθαρη ταυτότητα. Να είναι εκείνος ο υποψήφιος δηλαδή που θα ταυτιστεί με την πάτηξη της διαφθοράς, διαφοροποιώντας έτσι τον εαυτό του από τις άλλες δύο βασικές υποψηφιότητες. Και με αυτό τον τρόπο ακριβώς φι-

Η απόφαση να ανοίξει το κεφάλαιο Δρουσιώτης συζητείτο εδώ και μέρες στο επιτελείο Μαυρογιάννη, καθώς αυτό, όπως σημειώσαν, θα προσέδιδε στον υποψήφιο ταυτότητα πριν από την τελική ευθεία.

Η αδυναμία του Μαυρογιάννη να έλθει σε ευθεία αντιπαράθεση με τον Νίκο Αναστασιάδη προκάλεσε ζητήματα συσπείρωσης της αντιυναγερμικής ψήφου.

λοδοξεί να κερδίσει ένα σημαντικό ακροατήριο που είτε επιλέγει την αποχή, είτε βλέπει θετικά άλλες υποψηφιότητες, όπως αυτά του Αχιλλέα Δημητριάδη, ακόμα και του Νίκου Χριστοδουλίδη. Το επιχείρημα που τίθεται είναι πως είναι ο μόνος εκ των τριών βασικών υποψηφίων που μπορεί να μιλήσει άνετα για την πάταξη της διαπλοκής. Όπως σημειώνουν κύκλοι του περιγυρού του στις δημοσκοπήσεις φαίνεται να κερδίζει πόντους στο ζήτημα της εντιμότητας, ενώ σε αντίθεση με τους άλλους δύο βασικούς υποψηφίους δεν ήταν μέλος στην κυβέρνηση Αναστασιάδη και κυρίως δεν ήταν μέρος του πολιτικού κατεστημένου.

Εικόνα και ουσία

Το κατά πόσο μπορεί να πάρει μέχρι τέλους το εν λόγω ζήτημα θα φανεί στην πορεία. Σε θέμα εικόνας έχει ήδη σταλεί το μήνυμα πως είναι ο πρώτος υποψήφιος που θέτει δημοσίως τον ελέφαντα που λέγεται «βιβλία Μακάριου Δρουσιώτη». Υπάρχει ωστόσο και το ζήτημα της ουσίας. Κατά πόσο η αρχή κατά της διαφθοράς –στην οποία αποτάθηκε– είναι σε θέση να διερευνήσει εκτενώς το ζήτημα. Ζήτημα είναι και σε πόση δυσκολία ενδεχομένως να έλθει το ΑΚΕΛ. Και αυτό γιατί το τελευταίο βιβλίο δείχνει το κόμμα της Αριστεράς να πρωτοστατεί στο ζήτημα των διεθνών εμπιστευμάτων, αλλά και

Το ζήτημα της κυβερνησιμότητας

πέραν όμως των δύο υποψηφιοτήτων, που δυσκολεύουν τη συσπείρωση Μαυρογιάννη, ένα θέμα που απασχολεί εδώ και καιρό τόσο το επιτελείο όσο και το ΑΚΕΛ είναι η δυσκολία να πείσουν ότι είναι κατάλληλος να κυβερνήσει. Το ερώτημα με ποιους θα κυβερνήσει ο Μαυρογιάννης τίθεται εντόνως, την ίδια στιγμή που στο ΑΚΕΛ υπογραμμίζουν πως στελέχη της πρώτης γραμμής δεν θα βρίσκονται στο υπουργικό του συμβούλιο. Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο, το επιτελείο επικεντρώνεται σε μία προσπάθεια σύστασης ομάδας προσωπικοτήτων, οι οποίες θα μιλούν για ζητήματα οικονομίας και θα στείλουν το μήνυμα πως θα βρίσκονται στην πρώτη γραμμή. Δεν πέρασε άλλωστε απαρατήρητη η πρόταση επιβολής ειδικού τέλους αδρανούς ακινήτου στα αστικά κέντρα με ειδικά κριτήρια αξίας και χρήσης για μείωση των τιμών στέγασης. Πρόταση που θεωρείται πως προήλθε από τον πρώην γενικό διευθυντή του υπουργείου Εσωτερικών Ανδρέα Ασιώτη. Ούτε απαρατήρητες πέρασαν οι προτάσεις του για την ενέργεια, στις οποίες, όπως είχε αποκαλύψει η «Κ», από πίσω βρίσκεται ο Χαράλαμπος Έλληνας.

γιατί άλλα βιβλία του κ. Δρουσιώτη σίγουρα δεν είναι κολακευτικά για τη στάση του κόμματος κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Στο ΑΚΕΛ πάντως φαίνονται ικανοποιημένοι από την κίνηση Μαυρογιάννη, ενώ από το επιτελείο σημειώνουν ότι αυτό αποδεικνύει και το ανεξάρτητο της υποψηφιότητας του διπλωμάτη.

Στρατηγική β' γύρου

Οι ερμηνείες ωστόσο για τους λόγους που ο Ανδρέας Μαυρογιάννης απέφυγε μέχρι σήμερα τις έντονες τοποθετήσεις εναντίον της κυβέρνησης και ιδίαιτερα του Νίκου Αναστασιάδη ποικίλλουν. Υπήρχε για καιρό η καχυποψία από κύκλους ότι για κάποιον άγνωστο λόγο φοβάται να έλθει σε αντιπαράθεση με τον Πρόεδρο Αναστασιάδη. Υπάρχουν άλλοι που εκτιμούν πως ο Ανδρέας Μαυρογιάννης λόγω της ιδιοσυγκρασίας του δεν μπορεί να συγκρουστεί. Ενδεικτική η δυσκολία που παρουσιάζει κατά τις τηλεμαχίες. Υπάρχουν όμως και εκείνοι οι πολιτικοί κύκλοι που θεωρούν

πως οι χαμπλοί τόνοι είναι στρατηγική πολύ καλά σχεδιασμένη από τον ίδιο τον διπλωμάτη. Όχι μόνο γιατί είναι μέρος της ιδιοσυγκρασίας του, αλλά και γιατί τον ίδιο δεν τον απασχολεί μόνο να περάσει στον β' γύρο, αλλά να εκλεγεί. Έχει δηλαδή παρατηρήσει πρώτα το αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών όπου οι υπηλκοί τόνοι προκάλεσαν τελικά πλήγμα στην αντιπολίτευση.

Κυρίως, όμως, έχει μελετήσει την τακτική Χριστοδουλίδη, όπου λόγω των χαμπλών του τόνων και της αποφυγής της σύγκρουσης έχει καταφέρει να κερδίσει ένα σημαντικό κομμάτι της κοινωνίας και ν' απαλλαγεί –στη συνείδησή τους– από τα βαρίδια της διακυβέρνησης Αναστασιάδη. Με αυτό τον τρόπο επιχειρεί και ο ίδιος να κερδίσει μακροπρόθεσμα έρεισμα στον β' γύρο. Εδώ ακριβώς έγκειται σύμφωνα με στελέχη του ΑΚΕΛ το γεγονός ότι προσωπικότητες, όπως οι Χαράλαμπος Έλληνας, Νίκος Ζάμπος, Ανδρέας Ασιώτης, Αλεξία Κουντούρη και Βασίλης

Οι κύριοι αντίπαλοι του Ανδρέα Μαυρογιάννη πέραν της αποχής είναι οι υποψηφιότητες Νίκου Χριστοδουλίδη και Αχιλλέα Δημητριάδη.

Πρωτοπαπός έχουν στηρίξει δημοσίως την υποψηφιότητα Μαυρογιάννη, ενώ σύμφωνα με άλλους η δέσμευσή του να πατάξει τη διαφθορά ήταν και ο κύριος λόγος για τον οποίο η Αλεξάνδρα Ατταλίδου τάχθηκε στο πλευρό του.

Οι κίνδυνοι

Η στρατηγική βεβαίως του β' γύρου ενέχει τον μεγάλο κίνδυνο αποκλεισμού. Αν κάτι διαφεύστηκε μέχρι τώρα είναι η σιγουριά του ΑΚΕΛ, πως ο Ανδρέας Μαυρογιάννης είναι πολυσυλλεκτικός. Δεν κατάφερε για παράδειγμα να κερδίσει μία άλλη πολιτική ομάδα στο πλευρό του πέραν του ΑΚΕΛ για να αποσείσει την ταμπέλα του ΑΚΕΛικού υποψηφίου, με αποτέλεσμα να ενισχύει τις δυσκολίες μετάβασης του στον β' γύρο. Αλλωστε οι δημοσκοπήσεις, έστω και αν τον δείχνουν να ενισχύεται σταδιακά, τον παρουσιάζουν τρίτο. Και στο ΑΚΕΛ παρουσιάζεται πρόβλημα συσπείρωσης αλλά κυρίως σε μία μεγάλη δεξαμενή της αποχής, η οποία δεν βλέπει τον Ανδρέα Μαυρογιάννη ως επιλογή αλλαγής. Ιδίαιτερα με δηλώσεις ότι δεν ψήφισε ποτέ ως τώρα ΑΚΕΛ ή το γεγονός ότι δεν έχει σοβαρές διαφωνίες με τον Πρόεδρο στο Κυπριακό ενισχύεται η δυσφορία και του ΑΚΕΛικού ακροατηρίου αλλά και εκείνων των ψηφοφόρων που επιδιώκουν σκληρή αντιπολίτευση.

Το ερώτημα είναι αν αυτή η κίνηση είναι αρκετή για να προσδώ-

σει πολιτικούς πόντους και να ενισχύσει την υποψηφιότητα Μαυρογιάννη. Οι κύριοι αντίπαλοι του Ανδρέα Μαυρογιάννη πέραν της αποχής είναι οι υποψηφιότητες Νίκου Χριστοδουλίδη και Αχιλλέα Δημητριάδη. Το πόσο ένας στενός υπουργός του Νίκου Αναστασιάδη, που θεωρείται συνεχιστής της υφιστάμενης διακυβέρνησης και υπογραμμίζει πως δεν είναι διεφθαρμένος, μπορεί να αποτελεί την κύρια απειλή Μαυρογιάννη για τον β' γύρο είναι ένα ζήτημα πολύ μεγάλο. Με την πάροδο του χρόνου και την αποϊδεολογικοποίηση οι βουλευτικές εκλογές του 2021 ήταν προφανώς πολύ πιο προσωπικές παρά κομματικές, σε σχέση με άλλες εκλογικές αναμετρήσεις του παρελθόντος. Γι' αυτό ακριβώς τον λόγο αναλυτές θεωρούν πως κάποιος που ψήφισε ΑΚΕΛ το 2021, μπορεί εύκολα να ψηφίσει και Νίκο Χριστοδουλίδη. Η κύρια ερμηνεία που θέτουν οι ίδιες πηγές είναι ότι την υποψηφιότητα Μαυρογιάννη έχει πληξει η παράσταση νίκης, που δεν είναι υπέρ του και η αντιβαρυντική ψήφος. ΑΚΕΛικά στελέχη σημειώνουν πως στις συζητήσεις τους με ΑΚΕΛικούς ψηφοφόρους, που υποστηρίζουν πως θα στηρίξουν τον Χριστοδουλίδη, θέτουν το ζήτημα ότι είναι ο μόνος υποψήφιος που μπορεί να κερδίσει τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Σε αυτό ρόλο παίζουν οι δημοσκοπήσεις που τον δείχνουν χαμηλά, αλλά και το γεγονός ότι ο Ανδρέας Μαυρογιάννης μέχρι σήμερα δεν έχει αντιπαρατεθεί σημειτικά με τον Αβέρωφ Νεοφύτου.

Η περίπτωση Αχιλλέα

Βεβαίως δεν είναι μόνο το ζήτημα του Νίκου Χριστοδουλίδη αλλά και οι διαρροές προς τον Αχιλλέα Δημητριάδη. Ο γνωστός νομικός είχε αισθητό έρεισμα εντός του ΑΚΕΛ μέχρι και την τελική ψήφιση για το ποιος από τους δύο θα στηρίξουν στα συλλογικά σώματα. Και για τις θέσεις του στο Κυπριακό αλλά και για το γεγονός ότι είναι ο μόνος που δεν συνδέεται με τον οποιοδήποτε τρόπο με τον Νίκο Αναστασιάδη. Είχε κερδίσει πολιτικούς πόντους στο αριστερό ακροατήριο, σε τηλεμαχία του με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, όταν είπε πως αν ήθελε να βγάξει χρήματα θα έκανε διαβητήρια και θα τα έπαιρνε προς έγκριση στο Υπουργικό Συμβούλιο του Νίκου Χριστοδουλίδη. Αυτό ακριβώς θεωρήθηκε από πολλούς ότι ήταν η ένδειξη πως ο Αχιλλέας Δημητριάδης θα πάει μέχρι τέλους στο ζήτημα της διαφθοράς και πως θα είναι ο κύριος εκπρόσωπος αυτής της ατζέντας.

Το ότι διεκδικεί την αριστερή –υπέρ της λύσης– ψήφο είναι εμφανές εδώ και καιρό και ενισχύθηκε με τη δήλωσή του πως θα έβαζε διαπραγματευτή του τον Τουμάζο Τσελεπή. Σε αυτό βεβαίως που προβλέπουν ΑΚΕΛικά στελέχη για να μειώσουν τις διαρροές προς τον κ. Δημητριάδη είναι η ψευδολογία ότι στον β' γύρο αυτός θα στηρίξει την υποψηφιότητα Αβέρωφ Νεοφύτου, αν ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ περάσει, κάτι που διαρρέεται εδώ και καιρό με τον ίδιο να μην έχει επί του παρόντος διαφεύσει κάτι τέτοιο επίσημα. Έμφαση αναμένεται να δοθεί από το επιτελείο Μαυρογιάννη και στο ότι ο κ. Δημητριάδης δεν μπορεί να περάσει στον β' γύρο συνεπώς η ψήφος σε εκείνον είναι χαμένη ψήφος.

Κυπριακές Αξίες,
Παγκόσμιας Αποδοχής

46
ΧΡΟΝΙΑ

Φροντίδα για τον Άνθρωπο
και την Υγεία

Στο παρόν στάδιο δεν υπάρχει συζήτηση ηγεσίας

Καταστροφική για την υποψηφιότητα Α. Νεοφύτου η ανακίνηση εσωκομματικών ζητημάτων λέει στην «Κ» ο Νίκος Νουρής

Συνέντευξη στον ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΤΟΜΑΡΑ

Βέβαιος ότι ο Δημοκρατικός Συναγερμός θα καταφέρει να επαναλάβει την επιτυχία των βουλευτικών εκλογών του 2021 εμφανίζεται ο υπουργός Εσωτερικών Νίκος Νουρής. Σε συνέντευξή του στην «Κ» ο κ. Νουρής παραδέχεται πως το έργο της κυβέρνησης δεν αποτυπώνεται στα ποσοστά που δίνουν οι δημοσκοπήσεις στον Αβέρωφ Νεοφύτου. Στο ερώτημα αν ανοίγει θέμα ηγεσίας στον ΔΗΣΥ απαντά «το κάθε πράγμα στην ώρα του. Στο παρόν στάδιο τέτοια συζήτηση δεν υπάρχει, γιατί, εάν υπήρχε, θα ήταν καταστροφική για την υποψηφιότητα του προέδρου του κόμματος». Για το τι θα πράξει ο ίδιος σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, ο κ. Νουρής σημειώνει πως έχει την εμπειρία και την ωριμότητα να τοποθετηθεί, όταν ο χρόνος και οι συνθήκες το επιτρέπουν και συμπληρώνει πως στη δεδομένη χρονική στιγμή ούτε οι συνθήκες του ευνοούν ούτε πολύ περισσότερο το επιτρέπουν.

—Πώς αποτιμάτε την πορεία του κόμματός σας και του υποψηφίου Αβέρωφ Νεοφύτου προς τις προεδρικές εκλογές;

—Κατ’ αρχάς εμείς θεωρούμε ότι η πορεία της κυβέρνησης και του Δημοκρατικού Συναγερμού στα δέκα χρόνια διακυβέρνησης είναι μια πορεία, που αν κάποιος θέλει να είναι αντικειμενικός, έχει συντελέσει στο να αλλάξει η Κύπρος. Τόσο με τις πολλές, ουσιαστικές και ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις, όσο και με τη δημιουργία υποδομών και αναπτυξιακών έργων έχουμε δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για ένα καλύτερο αύριο. Αντιμετωπίσαμε μεγάλες κρίσεις, όπως η παγκόσμια οικονομική κρίση, η πανδημία και το Ουκρανικό και πετύχαμε, όχι μόνο να κρατήσουμε τη χώρα αλώβητη, αλλά και να αφήσουμε μια σημαντική παρακαταθήκη που έχει να κάνει με το Ταμείο Ανάκαμψης. Ό,τι πέτυχε αυτή η κυβέρνηση το πέτυχε με την αμέριστη στήριξη του Δημοκρατικού Συναγερμού κάτω από τη χαρισματική ηγεσία του Αβέρωφ Νεοφύτου. Αποδίδουμε σε μεγάλο βαθμό αυτή την επιτυχία στον πρόεδρο του κόμματος, γιατί ήταν ο πολιτικός που κατάφερε τη δεδομένη στιγμή να διαμορφώσει συναινέσεις σε κοινοβουλευτικό επίπεδο, ώστε να ψηφίζονται τα σχετικά νομοσχέδια της κυβέρνησης, κάτι που επέτρεψε

—*Το ενδιαφέρον μου δεν μπορεί να συνεχίζει, γιατί πολύ απλά ποτέ δεν τοποθετήθηκαν σαν ενδιαφερόμενος. Είμαι ενεργό στέλεχος του κόμματος, κοντά στην ηγεσία.*

τη συνέχιση της επιτυχημένης διακυβέρνησης και της ευημερίας των πολιτών. Ο Δημοκρατικός Συναγερμός, μέσα από δημοκρατικές και καταστατικές διαδικασίες, δικαιοματικά επέλεξε τον Αβέρωφ ως τον υποψήφιό του, μιας και απερίφραστα πιστεύουμε ότι αυτός και μόνο μπορεί να συνεχίσει επάξια το έργο του Νίκου Αναστασιάδη. Επομένως, για τους Συναγερμικούς, δεν υπάρχουν διλήμματα. Είμαστε πέρα για πέρα ξεκάθαρα τοποθετημένοι πως μία είναι η επιλογή μας και καλούμε τους υποστηρικτές μας να στηρίζουν την υποψηφιότητα Αβέρωφ Νεοφύτου.

—Μπορείτε να μας πείτε τα συναισθήματά σας από τις δημοσκοπήσεις που δείχνουν τον υποψήφιο του κόμματός σας μακριά από τον πρώτο και σε κάποιες από αυτές να δίνει μάχη για να είναι στον δεύτερο γύρο;

—Δεν θα κρυφτώ, θα ήμασταν ευτυχείς, αν είχαμε καλύτερες επιδόσεις, γιατί πιστεύουμε πως οι κυβερνητικές επιτυχίες θα έπρεπε να αποτυπώνονται και στις μετρήσεις και στην αποδοχή του προέδρου του κόμματός μας. Εμείς όμως δεν στεκόμαστε σε ευκολογία και ευσεβοποθισμούς, αλλά επιμένουμε πως δεν έχουμε καμία άλλη επιλογή από το να συνεχίσουμε αυτή την προσπάθεια με την προσδοκία ότι θα διαψεύσουμε και πάλι τις δημοσκοπήσεις, όπως το κάναμε και στις βουλευτικές εκλογές του 2021. Όπως όλοι θυμούνται, τον Μάιο του 2021 ο Δημοκρατικός Συναγερμός παρουσίαζόταν χαμηλά στις δημοσκοπήσεις. Προς μεγάλη απογοήτευση των αντιπάλων μας, όχι μόνο πετύχαμε ν’ αναδειχθούμε πρώτο κόμμα αλλά καταγράψαμε τη μεγαλύτερη διαφορά από το δεύτερο ΑΚΕΛ. Όπως τότε, έτσι και τώρα στηρίζουμε τη βεβαιότητα πως τα τελικά επικάρπια του υποψηφίου μας, στο αλάθητο αισθητήριο του Κύπριου ψηφοφόρου ότι

στο τέλος θα πρυτανεύσει ο πραγματισμός και ο ρεαλισμός και όχι τα κενά περιεχομένου συνθήματα. Αναμένουμε την ίδια ένθερμη στήριξη, γιατί είναι στήριξη πολιτικών, ικανότητας και εμπιστοσύνης σε μια διακυβέρνηση Δημοκρατικού Συναγερμού που δοκιμάστηκε στα δύσκολα και πέτυχε. Ενίοτε δε, αρίστευσε. Θεωρώ πως τελικά θα περάσουμε αυτό το μήνυμα και σε όσους σήμερα δηλώνουν δυσανεκτικοί. Αυτό είναι απόλυτα φυσιολογικό μετά από 10 χρόνια διακυβέρνησης και έχοντας πάντα κατά νου πως ο συναγερμικός ψηφοφόρος θέτει πολύ ψηλά τον πήχη των προσδοκιών και των απαιτήσεων του.

—Για τον Δημοκρατικό Συναγερμό ανοίγει θέμα ηγεσίας του κόμματος, εάν δεν επιτευχθεί ο στόχος εκλογής του υποψηφίου του;

—Ισχύει αυτό που είπα και πιο πριν. Το κάθε πράγμα στην ώρα του. Στο παρόν στάδιο τέτοια συζήτηση δεν υπάρχει, γιατί, εάν υπήρχε, θα ήταν καταστροφική για την υποψηφιότητα του προέδρου του κόμματος. Στον Συναγερμό έχουμε την ωριμότητα και την υπομονή και να περιμένουμε και να λειτουργούμε στο πλαίσιο του καταστατικού μας.

—Στην περίπτωση που ανοίξει ζήτημα το ενδιαφέρον σας συνεχίζει να υπάρχει;

—Το ενδιαφέρον μου δεν μπορεί να συνεχίζει, γιατί πολύ απλά ποτέ δεν τοποθετήθηκαν σαν ενδιαφερόμενος. Είμαι ενεργό στέλεχος του κόμματος κοντά στην ηγεσία και έχω την εμπειρία και την ωριμότητα να τοποθετούμαι όταν ο

Όχι σε κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας

—Ο Συναγερμός πώς θα πρέπει να αντιμετωπίσει μια ενδεχόμενη πρόσκληση να συμμετέχει σε κυβέρνηση ο πρόεδρος της οποίας δεν θα προέρχεται από το κόμμα;

—Στην πολιτική οφείλεις να μελετάς όλα τα σενάρια. Με μία διαφορά. Το κάθε πράγμα στην ώρα του. Αυτή τη στιγμή πρώτιστός μας στόχος είναι να κερδίσουμε τις εκλογές, γιατί πρώτα και πάνω απ’ όλα αυτό επιτάσσει το καλώς νοούμενο συμφέρον της πατρίδας. Καμία άλλη επιλογή δεν υπάρχει για εμάς, ενώ θεωρούμε ότι ένα μωσαϊκό διακυβέρνησης, που το βάφτισαν κυβέρνηση εθνικής ενότητας, είναι καταδικασμένο σε αποτυχία, αφού υπηρετεί συγκρουόμενες πολιτικές. Άλλωστε, πήραμε μια πρώτη γεύση της ανυπαρξίας συνεννόησης, κατά την ψήφιση των Νομοσχεδίων για τις εκποιήσεις. Ως εκ τούτου, θεωρώ ότι ο Δημοκρατικός Συναγερμός δεν μπορεί να αποτελεί μέρος μιας τέτοιας διακυβέρνησης που εκτός των άλλων θ’ αξιοποιηθεί από τους πολιτικούς μας αντιπάλους, δίνοντάς τους άλλοθι για τις αποτυχίες και τα προβλήματα που θα προκύψουν.

Ο υπουργός Εσωτερικών Νίκος Νουρής στη συνέντευξή του στην «Κ» απορρίπτει τη συμμετοχή του Δημοκρατικού Συναγερμού σε μια ενδεχόμενη κυβέρνηση Εθνικής Ενότητας παρά το γεγονός ότι «στην πολιτική οφείλεις να μελετάς όλα τα σενάρια», όπως αναφέρει χαρακτηριστικά.

χρόνος και οι συνθήκες το επιτρέπουν. Και στη δεδομένη χρονικά στιγμή ούτε οι συνθήκες του ευνοούν ούτε πολύ περισσότερο το επιτρέπουν.

—Πώς ο Δημοκρατικός Συναγερμός θα καταφέρει να επαναπαιτρίσει ένα μεγάλο ποσοστό Συναγερμικών που οι μετρήσεις δείχνουν να έχουν μετακινηθεί προς τον Νίκο Χριστοδουλίδη;

—Έχουμε τον μηχανισμό να προσεγγίσουμε τα μέλη, τους φίλους και υποστηρικτές του κόμματος, άλλα πάνω απ’ όλα στηρίζουμε την προσπάθειά μας στις επιδόσεις μας και στα στέρεα θεμέλια που κτίσαμε όλα αυτά τα χρόνια. Αυτό προσπαθούμε να πετύχουμε και είναι κάτι που δεν κρύβουμε. Αυτό το κομμάτι που σήμερα, βάσει δημοσκοπήσεων, φέρεται να τοποθετείται διαφορετικά είναι δικό μας επανалаμβάνουμε. Πιστεύω, λοιπόν, ακράδαντα ότι έχουμε διδαχθεί από τα λάθη μας και πλέον η διαχείριση των εκλογών σε αυτό το τελικό και κρίσιμο στάδιο είναι σε πολύ καλύτερο επίπεδο. Το σημαντικό σε μια εκλογική διαδρομή είναι όσο πλησιάζεις προς το ζητούμενο, που είναι η ημέρα μηδέν, να διορθώνεις παραλείψεις και να μην επαναλαμβάνεις λάθη στρατηγικής. Τα μηνύματα που μας δόθηκαν από το εκλογικό σώμα ήταν ξεκάθαρα και πλέον αυτές οι διορθωτικές μας κινήσεις καταγράφονται στις μετρήσεις με αύξηση των ποσοστών. Εκτίμησή μας είναι πως η πορεία θα είναι για μας συνεχώς αυξητική, λαμβάνοντας υπόψη και το παραδοσιακά χαμηλό γι’ αυτή την εποχή, ποσοστό συστήριξης του κόμματος. Με λίγα λόγια και σε αντίθεση με τους αντιπάλους μας, η δική μας δεξαμενή

αυτό που εμείς οφείλουμε να κάνουμε είναι να τους επαναφέρουμε πίσω ώστε μαζικά να στηριχθεί ο υποψήφιος του κόμματος. Αυτός είναι ο ρόλος και η αποστολή, ιδιαίτερα των στελεχών της παράταξης. Και η προσπάθειά μας αυτή είναι μονόδρομος. Και ο’ αυτή μας την προσπάθεια αξιοποιούμε τις μετρήσεις που είναι εργαλεία και μας κατευθύνουν για να πετύχουμε τον στόχο, διορθώνοντας τις επιδόσεις μας.

Εχουν γίνει λάθη
—Από τον Απρίλιο εντοπίζετε να έγιναν λάθη τακτικής από πλευράς Συναγερμού;

—Σαφέστατα και έχουν γίνει λάθη. Λάθη έγιναν και ενδεχομένως να γίνουν και άλλα. Αυτό που έχει σημασία και που είναι σημαντικό είναι να μαθαίνουμε από τα λάθη μας και να μην τα επαναλαμβάνουμε. Πιστεύω, λοιπόν, ακράδαντα ότι έχουμε διδαχθεί από τα λάθη μας και πλέον η διαχείριση των εκλογών σε αυτό το τελικό και κρίσιμο στάδιο είναι σε πολύ καλύτερο επίπεδο. Το σημαντικό σε μια εκλογική διαδρομή είναι όσο πλησιάζεις προς το ζητούμενο, που είναι η ημέρα μηδέν, να διορθώνεις παραλείψεις και να μην επαναλαμβάνεις λάθη στρατηγικής. Τα μηνύματα που μας δόθηκαν από το εκλογικό σώμα ήταν ξεκάθαρα και πλέον αυτές οι διορθωτικές μας κινήσεις καταγράφονται στις μετρήσεις με αύξηση των ποσοστών. Εκτίμησή μας είναι πως η πορεία θα είναι για μας συνεχώς αυξητική, λαμβάνοντας υπόψη και το παραδοσιακά χαμηλό γι’ αυτή την εποχή, ποσοστό συστήριξης του κόμματος. Με λίγα λόγια και σε αντίθεση με τους αντιπάλους μας, η δική μας δεξαμενή

ψηφοφόρων έχει ακόμα σημαντικό απόθεμα από το οποίο μπορούμε ν’ αντλήσουμε.

—Το ζήτημα που προέκυψε με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας θεωρείται λήξαν; Όσα λέχθηκαν αποκαθιστούν το καλό κλίμα ανάμεσα στο κόμμα και το Προεδρικό;

—Το κλίμα δεν χάλασε ποτέ, απλούστατα οι πολίτες και κάποια στελέχη ήθελαν τον Νίκο Αναστασιάδη περισσότερο ενεργό. Όμως ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας λειτουργεί ως Πρόεδρος του κράτους. Το έχει πολλές φορές ότι μπορεί να διακρίνει ανάμεσα στον θεσμικό του ρόλο και τον ρόλο του ηγέτη και πρώην προέδρου του κόμματος. Θεωρώ πως η διασαφήνιση ικανοποίησε αυτά ακριβώς τα άτομα που είχαν κάποιες αμφιβολίες. Εμείς, γνωρίζοντας τον Πρόεδρο, ούτε είχαμε ούτε έχουμε κάποια αμφιβολία για την ξεκάθαρη θέση του Προέδρου Αναστασιάδη.

—Με αφορμή όσα είπε ο Βασίλης Πάλλας σε συνέντευξή του στην «Κ» ότι δηλαδή ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας του είπε πως θα έπρεπε να αποχωρήσει από την κυβέρνηση, εάν θα είχε εμπλοκή στα προεκλογικά, μήπως συνέβη κάτι ανάλογο με εσάς ή κάποια άλλα μέλη της κυβέρνησης;

—Μεμένα και απαντώ κατηγορηματικά, όχι, δεν έγινε ποτέ ανάλογη συζήτηση. Δεν είμαι σε θέση να ξέρω για άλλους υπουργούς. Στην κυβέρνηση Αναστασιάδη πρυτανεύει η δεοντολογία και αυτό το έχουμε αποδείξει. Αυτά τα ζητήματα συζητούνται στο κόμμα. Με λίγα λόγια και σε αντίθεση με τους αντιπάλους μας, η δική μας δεξαμενή

ΑΡΘΡΟ / Του ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ ΧΑΣΑΠΗ

Αρχιεπισκοπος καριέρας ή Ποιμένας για το ποίμνιο;

Την **εξαιρετική** σημασία της θέσης του Αρχιεπισκόπου Κύπρου υπογραμμίζει το γεγονός ότι αρθρογράφοι κάθε είδους —πιστοί, χλιαροί και άπιστοι— εκφράζουν τη γνώμη τους για το προφίλ του προσώπου που θα διαδεχθεί τον μακαριστό Χρυσόστομο. Κάποιοι γράφουν για να θυμίσουν λάθος του εκλιπόντος, άλλοι για να υποδείξουν επιθυμία για εκμοντερνισμό της Εκκλησίας, και ορισμένοι για να προωθήσουν προσωπικές φιλοδοξίες. Ταυτόχρονα, από μέλη της Ιεράς Συνόδου διαρρέουν μηνύματα που τραβούν μεν την προσοχή των ΜΜΕ, αλλά συνάμα σκανδαλίζουν τον κόσμο. Λες και πρόκειται για πολιτικές εκλογές. Είναι αυτό το επίπεδο που αγγίζει ο λαός;

Από το 2013, όταν επέστρεψε στην Κύπρο μετά από 37 χρόνια απουσίας, ο υπογράφων διαπιστώνει

την πλατιά απομάκρυνση του κόσμου από την Εκκλησία, με κύρια πρόφαση συμπεριφορές ιερωμένων που δεν θα έπρεπε να συμβαίνουν. Κι αν δεν συνέχιζε η τέλεση μνημόσυνων με εντυπωσιακή συχνότητα, οι ναοί τις Κυριακές θα ήταν σχεδόν άδειοι, κάτι που όλοι αντιλαμβάνομαστε. Το να αναζητήσουμε τους υπαίτιους και να επιρρίψουμε ευθύνες σε πρόσωπα, αποτελεί δουλειά για ιστορικούς και κουτσομπόληδες. Το ενδιαφέρον μας στρέφεται με υπευθυνότητα στο σήμερα και στο αύριο. Η διαπίστωση, αυτή και μόνο, οφείλει να προβληματίσει ολόκληρη την Ιερά Σύνοδο. Ο κόσμος χάνεται, μπορείτε να δράσετε, Σεβασμιότατοι;

Η συνέχιση της συζήτησης θα είχε μόνο φιλολογικό νόημα, αν δεν ζούσαμε σε μια εποχή με τεράστια κοινωνικά προβλήματα.

Ναρκωτικά στα σχολεία, αλλά και στα στρατόπεδα, ρατσισμός στα σχολεία, ύβρεις και βία στα γήπεδα, έξαρση παραβατικότητας ανηλίκων, εξάπλωση ψυχοφαρμάκων, καταστροφή του περιβάλλοντος, αντικοινωνικές συμπεριφορές. Τι θέλει η Εκκλησία; Να αφήσει αυτά τα προβλήματα στην ευθύνη ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και αστυνομίας μόνο; Χωρίς ποίμνιο, δεν υπάρχει Εκκλησία. Η θέση ότι οι ναοί ανοικτοί είναι, όποιος έχει ανάγκη μπορεί να προσέλθει, ακούγεται στενά συνδικαλιστική. Κληρύγματα από άμβωνος δεν αρκούν, αφού αυτοί που τα έχουν μεγαλύτερη ανάγκη δεν είναι εκεί να τα εισπράξουν. Ζητείται μια ριζική αλλαγή θεώρησης των πραγμάτων. Ακολουθούν μερικές ιδέες.

Η σημερινή εικόνα μιας Ιεράς Συνόδου με τόσες εσωτερικές συ-

κρούσεις ξεπερνά το πλαίσιο των διαφωνιών, οι οποίες ενδέχεται να αποβούν γόνιμες, όταν οδηγήσουν σε συνθέσεις προτάσεων. Φανταστείτε ένα αντίστοιχο Υπουργικό Συμβούλιο. Προστατέψτε, λοιπόν, την ενότητα. Όταν διακρίνετε τα μεγαλύτερα από τα μικρότερα προβλήματα, τότε θα οδηγηθείτε σε αυτά που σας ενώνουν. Μπορεί να φωτιστείτε, και να δείτε ότι δεν έχει τόσο σημασία ποιος από εσάς θα εκλεγεί Αρχιεπίσκοπος, εφόσον η στόχευση δεν θα αλλάξει.

Βγείτε από τα γραφεία, αναζητήστε παρεμβάσεις προσέγγισης των νέων. Χρησιμοποιήστε δημιουργική σκέψη για να ξεπεράσετε τυχόν θεσμικούς περιορισμούς στην πρόσβαση στα σχολεία.

Γνωρίζετε ότι νέοι προσέρχονται καλοπροαίρετα στις εκκλησίες, για να βγουν λίγο μετά έξω, και να πε-

ράσουν την υπόλοιπη ώρα της λειτουργίας στο προαύλιο, επειδή δεν καταλαβαίνουν τη γλώσσα. Δεν υπαινίσσεται κανείς να μεταφραστούν οι ακολουθίες, επειδή αυτή είναι απόφαση πέραν της δικαιοδοσίας σας. Μπορείτε, όμως, να τεστάρετε μικρές αλλαγές. Όπως την ανάγνωση του Αποστόλου και σε μετάφραση, την ανάγνωση των τριών αναγνωσμάτων του εσπερινού απευθείας σε μετάφραση. Μεταφράσεις υπάρχουν, και είναι εγκριμένες. Μπορείτε επίσης να μιλάτε και να γράφετε σε γλώσσα ταπεινή και πλατύτερα κατανοητή. Αλλάξτε αφήγημα. Αφήστε τα του Καίσαρος στον Καίσαρα. Κύρια αποστολή σας δεν είναι να λύσετε το Κυπριακό, ούτε να καλλιεργείτε τα μίση κατ’ εναντίον, αλλά να σώσετε ψυχές. Το ποίμνιο και οι νέοι διψούν για τα νοήματα που οδηγούν

σε μια καλύτερη, πιο ενάρετη ζωή. Τα μεγάλα θέματα που βασανίζουν τον κόσμο, δεν γίνονται να βρίσκονται μακριά από τις έγνοιες της Εκκλησίας. Τίποτα από όσα παραθέσαμε δεν είναι εύκολο. Τίποτα δεν ρυθμίζεται με λόγια μόνο. Απαιτείται ένα πρόγραμμα δράσεων. Εν τέλει, για να πετύχει ένα ριζοσπαστικό πρόγραμμα, χρειάζεται ακόμη οι ιεράρχες να επιλέξουν συμβούλους, όχι απαραίτητα θεολόγους, με φρέσκες ιδέες. Η εκλογή, έτσι, του νέου Αρχιεπισκόπου, γίνεται θέμα δεύτερης σημασίας, όταν η Ιερά Σύνοδος ταρακουνηθεί κα θελήσει να έλθει ομόψυχα πιο κοντά στο ποίμνιο.

Ο κ. Ξενοφών Χασάπης (Ph.D.) είναι σύμβουλος και εκπαιδευτής Στελεχών Επιχειρήσεων και Νέων. Xenophon.hasapis@gmail.com

Σεξουαλική διαπαιδαγώγηση το κλειδί

Η Επίτροπος Δικαιωμάτων του Παιδιού Δέσπω Μιχαηλίδου και η πρόεδρος της Φωνής Αναστασία Παπαδοπούλου μιλούν στην «Κ»

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Όσα είδαν το φως της δημοσιότητας στην Ελλάδα σχετικά με την «Κιβωτό του Κόσμου» και τις καταγγελίες πρώην φιλοξενούμενων παιδιών φέρνουν για ακόμη μια φορά στο προσκήνιο το θέμα της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού και τις πολλαπλές μορφές βίας που δύνανται να υποστεί ένα ανήλικο άτομο, είτε από το περιβάλλον του είτε από ανθρώπους που έχουν οριστεί να το προστατεύσουν και να επουλώσουν τα τραύματά του. Εν τω μεταξύ και στην Κύπρο το θέμα της σεξουαλικής ή άλλης κακοποίησης παιδιών είναι υπαρκτό, με τις καταγγελίες να σημειώνουν αύξηση. Μάλιστα, οι αστυνομικές αρχές διερευνούν υπόθεση σεξουαλικής κακοποίησης μαθητριών από καθηγήτή τους στη Λευκωσία, ενώ υπό κράτηση τελεί και 59χρονος καθηγητής Γυμνασίου στην επαρχία Λεμεσού μετά από καταγγελίες μαθητριών για σεξουαλική παρενόχληση. Σχετικά με το ζήτημα της σεξουαλικής κακοποίησης και της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης η πρόεδρος του Συμβουλίου Φωνή Αναστασία Παπαδοπούλου είπε στην «Κ» στην Κύπρο έχει ήδη γίνει το δεύτερο σχέδιο δράσης της Φωνής που εδράζεται σε διάφορους πυλώνες για κάθε είδους πρόληψη, πρωτογενή, δευτερογενή, τριτογενή. «Ο πρωτογενής αφορά την ενημέρωση του κοινού και τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση των παιδιών, γιατί όλα τα στοιχεία δείχνουν ότι η καλύτερη προστασία που μπορεί να δοθεί είναι να μάθουμε στα ίδια τα παιδιά να προστατεύουν τον εαυτό τους, ν' αναγνωρίζουν τους κινδύνους και να μπορούν να τους αντιμετωπίζουν, και φυσικά να ξέρουν πώς και πού θα σπάσουν τη σιωπή τους».

Ενημέρωση στο σχολείο
Σχετικά με τη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση στα σχολεία η κα Πα-

παδοπούλου ανέφερε στην «Κ» πως αν και έχει γίνει πρόοδος με το υπουργείο Παιδείας σίγουρα δεν είναι στον βαθμό που θα ήθελαν ή που θεωρούν απαραίτητο για να είναι επιτυχής η πρόληψη, ειδικά στα μικρά παιδιά. Ερωτώμενη η κα Παπαδοπούλου ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα στο ζήτημα του μαθήματος της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης, είπε πως το κυριότερο είναι πως δεν είναι ένα αυτόνομο μάθημα, λέγοντας χαρακτηριστικά: «Εντάσσεται σε άλλες ενότητες, για παράδειγμα στο Δημοτικό είναι κάτω από το μάθημα της Αγωγής της Υγείας και εκεί ο εκπαιδευτικός επιλέγει πόση ώρα θα αφιερώσει σε αυτή την ενότητα, ουσιαστικά είναι στην ευχέρεια του κάθε εκπαιδευτικού να αποφασίσει πόση ώρα θα αφιερώσει στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση». Μάλιστα, όπως συμπληρώνει η κα Παπαδοπούλου, με απόφαση του υπουργείου Παιδείας που καταγράφεται και στην εθνική στρατηγική, το μάθημα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης πρέπει να διδάσκεται τουλάχιστον δέκα ώρες το τρίμηνο, ωστόσο, όπως σημειώνει, ένα ακόμη πρόβλημα είναι ότι δεν υπάρχει ουσιαστική επιθεώρηση: «για να αντιληφθείτε το πρόβλημα στο μάθημα της Αγωγής Υγείας υπάρχει μόνο μία επθεωρήτρια σε όλη την Κύπρο, άρα και για εμάς είναι πάρα πολύ δύσκολο να εντοπίσουμε σε ποιο βαθμό εφαρμόζεται και αν εφαρμόζεται. Οφείλω να πω ότι και ο ίδιος ο υπουργός Παιδείας είχε πει σε συνέντευξη Τύπου ότι θεωρεί και ο ίδιος ότι είναι απολύτως αναγκαίο να γίνεται αυτή η εκπαίδευση ειδικά σε παιδιά μικρής ηλικίας», εξηγώντας πως όταν αναφερόμαστε σε σεξουαλική διαπαιδαγώγηση σε παιδιά αυτής της ηλικίας μιλάμε για πολύ απλά πράγματα, «όπως είναι ο κανόνας του εσώρουχου, ότι κανένας δεν σε αγγίζει στο σημείο που καλύπτεται από το εσώρουχο σου, δηλαδή. Ότι υπάρχει

Η Επίτροπος Δικαιωμάτων του Παιδιού Δέσπω Μιχαηλίδου.

καλό μυστικό και κακό μυστικό, ένα κακό μυστικό είναι να μην πεις κάτι στους γονείς σου. Αυτή είναι η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση για την οποία μιλάμε, συν τον σεβασμό για τον εαυτό τους, το σώμα τους, τα όρια τα οποία πρέπει να βάζουν στη συμπεριφορά τρίτων έναντι τους». Την αξία της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης τονίζει και η Επίτροπος για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Παιδιού κα Δέσπω Μιχαηλίδου, η οποία είπε στην «Κ» πως «το Γραφείο μας έχει εκφράσει και ενώπιον της αρμόδιας κοινοβουλευτικής επιτροπής και προς το υπουργείο Παιδείας ότι πρέπει να ξεκινήσει η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, πρέπει να εισαχθεί από την προδημοτική, έχουμε και τα σχετικά έντυπα, αφού θα πρέπει να μάθει το παιδί όλα εκείνα τα σημεία που το κάνουν να νιώθει άβολα και σε ποιους να απευθύνεται όταν κάτι νιώθει ότι πάει λάθος, η ενδυνάμωση των παιδιών απέναντι σε αυτούς τους κινδύνους, αλλά το σημαντικότερο νομίζω είναι πως θα πρέπει να υπάρχει ένα πρόσωπο αναφοράς, που και αυτό το άτομο θα πρέπει να εκπαιδευτεί... και φυ-

Η πρόεδρος του Συμβουλίου Φωνή Αναστασία Παπαδοπούλου.

Στην Κύπρο, εξηγεί η κα Παπαδοπούλου, ευτυχώς εδώ και κάποια χρόνια έχουμε ξεπεράσει το ταμπού να μην καταγγέλλονται υποθέσεις.

σικά να πάψουμε να το θεωρούμε ταμπού». Η κα Μιχαηλίδου ανέφερε επίσης ότι το μάθημα της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης θα πρέπει να διδάσκεται από ειδικά εκπαιδευμένα πρόσωπα, και όχι από όλους τους καθηγητές, είναι ένα θέμα που χρειάζεται ειδική προσέγγιση. Αυτό που επισημαίνουν και οι δύο κυρίες είναι η ανάγκη για περισσότερη παιδεία προς τα παιδιά και προς όλους που ασχολούνται με παιδιά, όπως οι εκπαιδευτικοί, οι οποίοι χρειάζονται ενημέρωση και στήριξη και εκπαίδευση για να μπορούν να αντιμετωπίζουν περιστατικά τέτοιας φύσης. Η κα Παπαδοπούλου επεσήμανε επίσης: «Να σας πω ότι το ένα τέταρτο των καταγγελιών προέρχεται από το σχολικό περιβάλλον,

που δείχνει πως έχει υπάρξει μεγάλη πρόοδος. Το ίδιο πρέπει να γίνει και στον χώρο του αθλητισμού, των τεχνών, να εκπαιδεύουν και να ενημερωθούν τα πρόσωπα που παίρνουν καθημερινά χρόνο και δημιουργούν σχέσεις εμπιστοσύνης με τα παιδιά».

Αυξάνονται οι καταγγελίες
Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία φαίνεται πως οι καταγγελίες για βία εναντίον των παιδιών αυξάνονται, αφού το 2019 είχαμε 290 καταγγελίες για βία εναντίον των παιδιών, το 2020 έφτασαν στις 329 και το 2021 ο αριθμός έφτασε στις 489. Οι δε παραπομπές στο Σπίτι του Παιδιού τη διετία 2020-2021 ήταν 421 και μέχρι την 1η Νοεμβρίου στο Σπίτι του Παιδιού είχαν παραπεμφθεί 330 ανήλικα άτομα. Στην Κύπρο, εξηγεί η κα Παπαδοπούλου, ευτυχώς εδώ και κάποια χρόνια έχουμε ξεπεράσει το ταμπού να μην καταγγέλλονται υποθέσεις, εξ ου και συνεχώς βλέπουμε να αυξάνονται οι καταγγελίες και να γίνεται πολύ πιο εύκολο για τα θύματα να καταγγέλλουν, αλλά και να λαμβάνουν σοβαρή και επιστημονική στήριξη και ό,τι άλλο χρειαστούν για την επουλώση του τραύματός τους. «Υπάρχει αύξηση στα περιστατικά, αλλά θεωρούμε ότι σε μεγάλο βαθμό γίνεται αυτό γιατί υπάρχει ενημέρωση, ο κόσμος γνωρίζει το πρόβλημα αλλά υπάρχει η ασφάλεια που νιώθουν τα θύματα, ότι θα προστατευθεί η ανωνυμία τους, θα προστατευτούν τα ίδια πρακτικά και ότι θα λάβουν όλη τη βοήθεια που δικαιούνται. Αυτό είναι πρόοδος». Ωστόσο, η κα Παπαδοπούλου επισημαίνει τον αυξανόμενο κάθε χρόνο αριθμό που αφορούν κακοποιητικές συμπεριφορές μεταξύ των ιδιών των ανηλίκων, είτε αφορούν σεξουαλική συμπεριφορά είτε διάδοση παιδικού πορνογραφικού υλικού, σεξουαλικές πράξεις χωρίς συναίνεση μεταξύ ανηλίκων. «Αυτά

τα περιστατικά επιβάλλουν στο θέμα πρόληψης να επενδύσουμε πολύ περισσότερο στην Παιδεία των παιδιών για να μπορέσουμε να τα προστατεύσουμε από αυτές τις συμπεριφορές».

Αρα και εδώ χρειάζεται η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση... και η κα Παπαδοπούλου θα επιμνησθεί: «Ακριβώς, πώς αλλιώς θα μάθουν τα παιδιά ποies συμπεριφορές είναι αποδεκτές και ποies δεν είναι;».

Γίνονται πράγματα
Σχετικά με τη συνεργασία ΜΚΟ και δημόσιου τομέα και αν υπάρχουν αγκάθια η κα Παπαδοπούλου είπε σε ό,τι αφορά τη σεξουαλική κακοποίηση παιδιών φαίνεται ότι λειτουργεί πάρα πολύ καλά η συνεργασία μεταξύ ΜΚΟ και κυβέρνησης, τονίζοντας πως πρώτα απ' όλα η ίδια η Φωνή είναι ένας συνδυασμός σύμπραξης, «αφού τα μέλη της εκπροσωπούν τόσο τις κρατικές υπηρεσίες όσο και τις ΜΚΟ που ασχολούνται με αυτό το θέμα και είναι ένας κρατικός φορέας. Άλλωστε, από την ίδρυση του Συμβουλίου Φωνή αναγνωρίζεται ότι είναι αναγκαία η συνεργασία από όλους τους φορείς της κοινωνίας και αυτό ως Συμβούλιο θεωρώ πως είναι ένα επιτυχές μοντέλο, γιατί οι πολιτικές και οι δράσεις που σχεδιάζονται λαμβάνουν υπόψη τους την εμπειρογνομosύνη που έχουν τόσο οι ΜΚΟ αλλά και οι κρατικές υπηρεσίες». Η κα Μιχαηλίδου λέει χαρακτηριστικά για την επάρκεια του συστήματος εν γένει, όταν της αναφέρει πως ίσως να μην είμαστε και σε τόσο κακό επίπεδο... «Σε πολλά πράγματα είμαστε, αλλά δεν γίνεται να είμαστε πάντοτε και σε όλα απαξιωτικοί και μηδενιστικοί, στο συγκεκριμένο θέμα γίνονται πράγματα, το θέμα είναι να μπορέσουμε να συντονίσουμε τις ενέργειές μας, και να είμαστε πιο αποτελεσματικοί και πιο γρήγοροι, χρειάζεται πολλές φορές και επαγγελματικό θάρρος».

Ζητούμενα η ταχύτητα και η εύρυθμη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών

Πρωτόκολλα και πολυθεματικότητα είναι το κατάλληλο μείγμα για την ορθή αντιμετώπιση τέτοιων ζητημάτων τονίζει η κα Παπαδοπούλου και μιλάει για το Σπίτι του Παιδιού, «Σε πρακτικό επίπεδο υπάρχει το Σπίτι του Παιδιού που λειτουργεί βάσει συνεργασίας των ΥΚΕ και της ΜΚΟ Hope for Children, αυτή η συνεργασία έγινε βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων λειτουργίας (καθόριζε το προσωπικό που πρέπει να εργοδοτείται, τι ειδικότητες πρέπει να έχει) και υπάρχει συνεχώς πολυθεματική ομάδα που λειτουργεί στο Σπίτι του Παιδιού απ' όλες τις υπηρεσίες που συζητούν όλα τα περιστατικά και από κοινού αποφασίζουν τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται για κάθε περιστατικό και επιπρόσθετα υπάρχουν πρωτόκολλα συνεργασίας του Σπιτιού του Παιδιού με κάθε υπηρεσία (Αστυνομία, ΥΚΕ κ.λπ.)» και συμπληρώνει «κατ' έμένα όλα αυτά

είναι απολύτως αναγκαία, όταν το κράτος συνεργάζεται με ΜΚΟ, πρέπει δηλαδή τα κριτήρια να είναι βασισμένα στην επιστημοσύνη και πρέπει να υπάρχει εποπτεία, καθώς και πολυθεματική αντιμετώπιση». Η κα Παπαδοπούλου τόνισε πως δεν πρέπει να δίνουμε μια δομή σε οργανισμούς που κάνουν μόνο «φιλανθρωπία», χωρίς αποδεδειγμένη εμπειρογνομosύνη και χωρίς αποτελεσματική εποπτεία από τις κρατικές υπηρεσίες, οι οποίες έχουν και τη νομική ευθύνη. Το νομοθετικό πλαίσιο της Δημοκρατίας για ζητήματα σεξουαλικής κακοποίησης είναι επαρκές ή χρειάζεται ενίσχυση ρώτησα την κα Μιχαηλίδου; «Πιστεύω πως είναι επαρκές, έχουν γίνει αρκετές τροποποιήσεις τον τελευταίο καιρό, ώστε να καλυφθούν ορισμένα κενά, έχουμε ακολουθήσει τις διεθνείς συμβάσεις (Lanzarote, Σύμβαση της Κωνσταντινούπολης), η Κυ-

πριακή Δημοκρατία συμμορφώνεται στις υποχρεώσεις της, ως προ το νομοθετικό πλαίσιο και την επικύρωση των συμβάσεων. Αυτό που παρατηρώ όσα χρόνια είμαι στη θέση της επιτρόπου, ως έλλειψη, αν θέλετε, η συνεργασία και η διαδραστικότητα μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών, εκεί κωλαίνουμε» και συμπληρώνει: «Έχουμε κάνει κάποιες εισηγήσεις, για παράδειγμα υπάρχουν παιδιά που θέλουν να αποταθούν στις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, εκεί αρχίζουμε να έχουμε προβλήματα, πότε θα κλειστεί το ραντεβού, πότε θα δουν το παιδί, υπάρχουν καθυστερήσεις σε περιπτώσεις που πρέπει να υπάρχει γρήγορη αντίδραση και συντονισμός, ενώ όλες οι υπηρεσίες, όπως έχω διαπιστώσει, έχουν την καλή πρόθεση να ανταποκριθούν περιορίζονται στο δικό τους έργο και στα δικά τους πρωτόκολλα. Χρειάζομαστε συνεργασίες και πολυθεματι-

Αυτό που παρατηρώ ως έλλειψη, αν θέλετε, η συνεργασία και η διαδραστικότητα μεταξύ των διαφόρων υπηρεσιών, λέει η κα Μιχαηλίδου.

κότητα... Επαναλαμβάνω, κωλαίνουμε στις γρήγορες λύσεις». Η πολυθεματικότητα στο Σπίτι του Παιδιού, τονίζει στην κα Μιχαηλίδου, πάντως λειτουργεί, σύμφωνα και με την κα Παπαδοπούλου, «Το Σπίτι του Παιδιού είναι ένα φωτεινό παράδειγμα, εφαρμόζεται το σωστό πλαίσιο και τα οποία ζητήματα που χρήζουν διορθώσεων έχουμε εντοπίσει, και για τα οποία έχουμε κάνει εισηγήσεις, δεν αφορούν το ίδιο το Σπίτι, αλλά έχουν

να κάνουν με τους ιατροδικαστές και τις ιατρικές εξετάσεις, θέματα που πρέπει να λυθούν άλλως πως». Η κα Μιχαηλίδου είπε πως έχουν εισηγηθεί τη δημιουργία ενός ακόμη Σπιτιού του Παιδιού, ώστε να εξυπηρετεί τις επαρχίες Λεμεσού και Πάφου. «Θεωρούμε ότι πρέπει να υπάρξει μια αποκεντροποίηση του συστήματος». Σχετικά με τους ελέγχους η κα Παπαδοπούλου λέει: «εκεί που η λειτουργία δομών ή στεγών παραμένει στις ΥΚΕ, όπως οι Παιδικές ή οι Εφηβικές Στέγες, θεωρώ, και αυτή είναι μία προσωπική μου άποψη, ότι θα ήταν πολύ ωφέλιμο για τη λειτουργία τους, αν οι ΥΚΕ έβρισκαν μια ανεξάρτητη εποπτική αρχή ή έναν ανεξάρτητο οργανισμό, που να εποπτεύει τη λειτουργία τους, γιατί πιστεύω ότι ένα δεύτερο μάτι θα βοηθούσε στο να εντοπίζονται προβλήματα και να προωθούνται λύσεις και φυσικά θα βοηθούσε στη

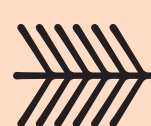
διαφάνεια. Αυτό που έχουμε δείξει και με το Σπίτι του Παιδιού και με το Σπίτι της Γυναίκας είναι πως όταν ζητείς όση περισσότερη εμπειρογνομosύνη μπορείς αυτό πάντα βοηθάει...». Η κα Μιχαηλίδου από την πλευρά της ερωτώμενη για το πώς εκλαμβάνονται οι παρεμβάσεις του Γραφείου της είπε πως υπάρχουν υπηρεσίες που ανταποκρίνονται αμέσως και άλλες που είναι πιο δυσκίνητες. «Στις υποδείξεις μας, μετά και το Σχέδιο αναδιάρθρωσης των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευμερίας, έγιναν συζητήσεις και με την υφυπουργό Κοινωνικής Πρόνοιας, για πολλά πράγματα που πρέπει να αλλάξουν, θεωρώ ότι βρισκόμαστε σε καλό δρόμο, δεν βλέπω να μην εισακούονται ή τουλάχιστον να μη συζητούνται οι προτάσεις μας. Βέβαια, υπάρχουν άλλα υπουργεία και άλλοι υπουργοί που δεν μας λαμβάνουν υπόψη τους, παρόλο που θα έπρεπε».

Το Παγκόσμιο Κύπελλο όπως δεν το έχετε ξαναδιαβάσει

450 ΣΕΛΙΔΕΣ
ΣΕ 2 ΤΟΜΟΥΣ

40 συγκλονιστικές
ποδοσφαιρικές ιστορίες
από Έλληνες και
ξένους δημοσιογράφους
και συγγραφείς.
Παραλειπόμενα,
αφηγήσεις και σπάνιες
φωτογραφίες από τα
προπολεμικά χρόνια μέχρι
την εποχή του VAR.

4/12

ΜΕ ΤΗΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»

Κούρσα για την τρίτη θέση στο τριπρόσωπο

Η στρατηγική και οι επιδιώξεις των επιτελείων των υποψηφίων που θα τους οδηγήσουν στην τελική φάση εκλογής Αρχιεπισκόπου

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Η υποβολή υποψηφιότητών σε συνδυασμό με την απόσυρση του ενδιαφέροντος, από πλευράς επισκόπου Καρπασίας Χριστοφόρου, εν πολλοίς ξεκαθάρισε το τοπίο πλήρωσης του αρχιεπισκοπικού Θρόνου. Οι έξι υποψήφιοι που απέστειλαν επιστολή ενδιαφέροντος στόχο έχουν να καλύψουν το πρώτο μισό της διαδικασίας που είναι οι εκλογές της 18ης Δεκεμβρίου και από τις οποίες θα προκύψουν οι τρεις ιεράρχες που θα οδηγηθούν ενώπιον της Ιεράς Συνόδου, η οποία και θα επιλέξει τον νέο Προκαθήμενο της Εκκλησίας της Κύπρου. Με πραγματικά δεδομένα η πορεία προς τις εκλογές αναμένεται να είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα με τις φιλοδοξίες των μισών υποψηφίων να τερματίζονται τα βράδυ της 18ης Δεκεμβρίου. Ήδη στα επιτελεία των υποψηφίων Ιεραρχών καταγράφεται έντονη δραστηριότητα με στόχο να αποτραπούν ανατροπές, όπως συνέβη του 2006, όταν τα φαβορί έμειναν στο τέλος εκτός νυμφώνος. Με την παρούσα διαδικασία ανάδειξης Αρχιεπισκόπου να διαφέρει από αυτή του 2006, τα εμπόδια που καλούνται να υπερπηδήσουν οι μνηστήρες-ιεράρχες είναι πρώτον η κατάληψη μιας από τις τρεις πρώτες θέσεις που διατηρούν ζωντανές τις ελπίδες εκλογής στον αρχιεπισκοπικό θρόνο και δεύτερον οι παρασκηνιακές διεργασίες για τη σύναψη συμμαχιών εντός της Ιεράς Συνόδου προκειμένου να εξασφαλισουν, τουλάχιστον, τις εννέα ψήφους της Ιεράς Συνόδου. Όπως ήδη έχει γίνει ορατό, στην κούρσα προς τον Θρόνο του Αποστόλου Βαρνάβα συμμετοχή θα έχουν κομματικοί παράγοντες, οργανωμένα σύνολα και εκκλησιαστικοί φορείς.

Τα πλιν και συν

Με την κάληψη να είναι ο τελικός κριτής των υποψηφίων, η σύνθεση του ιερού ψηφοδελτίου αναμφίβολα επιτρέπει την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων για το ζητούμενο της εκλογικής μάχης. Η δυναμική που αναπτύσσει ο κάθε υποψήφιος είναι ένας σοβαρός παράγοντας προκειμένου να εκτιμηθεί η πορεία του καθενός, πρώτα μέχρι τις 18 Δεκεμβρίου και στη συνέχεια ενώπιον της Ιεράς Συνόδου. Όπως ορθά επισημαίνεται από εκκλησιαστικούς παράγοντες στην κάληψη της πρώτης φάσης θα πραγματοποιηθεί η πρώτη σύγκρουση μεταξύ δύο ομάδων της Συνόδου. Των λεγόμενων αρχιεπισκοπικών που έχουν την πλειοψηφία και λογικά το πάνω χέρι στη δεύτερη φάση αναπλήρωσης του Θρόνου και των λεγόμενων ρωσδοστροφών, οι οποίοι εμφανίζονται να έχουν σοβαρό προβάδισμα μόνο κατά την πρώτη φάση. Παρά την απόσυρση του επικούπου Καρπασίας οι λεγόμενοι αρχιεπισκοπικοί υποψήφιοι θα οδηγηθούν στις κάλπες διασπασμένοι. Ακόμα και αν επιβεβαιωθούν οι φήμες περί απόσυρσης και του μητροπολίτη Κερυνείας Χρυσόστομου, οι δύο εναπομείναντες, ο Πάφου Γεώργιος και ο Κωνσταντίας και Αμμοχώστου Βασίλειος, θα δώσουν μάχη εισόδου στο τριπρόσωπο, θέση την οποία διεκδικεί και ο μητροπολίτης Μόρφου, εάν τελικά τύχει στήριξης από άλλους υποψηφίους για λόγους στρατηγικής. Τα σενάρια που έχουν εδραιωθεί μέχρι σήμερα και δεν μπορεί να θεωρηθούν ότι στερούνται βάσης, θέλουν τις δύο από τις

Τα υπέρ και τα κατά των έξι υποψηφίων στην κούρσα που οδηγεί στον Θρόνο του Ιδρυτή και Προστάτη της Εκκλησίας της Κύπρου Αποστόλου Βαρνάβα.

Παρά τις αποφάσεις των κομμάτων να τηρήσουν αποστάσεις από τις αρχιεπισκοπικές, η εμπλοκή τους σε τοπικό επίπεδο είναι εμφανείς. Μάλιστα, σε κάποια επιτελεία η υποστήριξη έχει διακομματικό χαρακτήρα.

τρεις θέσεις του τριπρόσωπου να καταλαμβάνουν οι μητροπολίτες Λεμεσού Αθανάσιος, και Ταμασού και Ορεινής Ησαΐας. Εκ των πραγμάτων γίνεται αντιληπτό πως η τρίτη θέση θα κριθεί στο νήμα και αν τελικά καταληφθεί από έναν από τους δυο αρχιεπισκοπικούς, σε μια τέτοια περίπτωση η πλήρωση του αρχιεπισκοπικού θρόνου, άτυπα, θα ολοκληρωθεί το βράδυ της 18ης Δεκεμβρίου.

Οι Αμμοχωστιανοί

Οι οριακές καταστάσεις στην πλευρά των αρχιεπισκοπικών είναι ένας από τους λόγους που έχει οδηγήσει σε μια πρωτοφανή κινητοποίηση τον μηχανισμό που στηρίζει την εκλογή του μητροπολίτη Βασιλείου. Αμέσως μετά την απόφαση της Ιεράς Συνόδου ν' ανάψει το πράσινο φως για πλήρωση του αρ-

χιεπισκοπικού Θρόνου, ξεκίνησε η κινητοποίηση των Αμμοχωστιανών με τη δημιουργία ενός μηχανισμού από το σύνολο των κομμάτων, σε τοπικό επίπεδο, φορέων και οργανώσεων. Πρώτος στόχος του Βασιλείου είναι να κεφαλαιοποιήσει στην κάληψη τους 90 κιλάδες περίπου Αμμοχωστιανούς που είναι διεσπαρμένοι σε όλες τις επαρχίες. Μια επιδίωξη όχι και τόσο εύκολη αν ληφθεί υπόψη πως πρόκειται για ένα σώμα με κύριο χαρακτηριστικό τη χαλαρή ψήφο. Αν ληφθεί υπόψη πως στις προηγούμενες αρχιεπισκοπικές εκλογές ψήφισε μόνο ένα 25% του εκλογικού σώματος, θα θεωρηθεί επιτυχία αν στην κάληψη προσέλθει ένα 50% των Αμμοχωστιανών, εξέλιξη που όπως πιστεύεται θα στείλει τον Βασίλειο στην τελική φάση εκλογής Αρχιεπισκόπου. Ήδη όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε ο μηχανισμός υποψηφιότητας του Αμμοχώστου αναζητά τους εκλογικούς καταλόγους προκειμένου να ξεκινήσει η αναζήτηση ψήφων πόρτα-πόρτα. Ο ιεράρχης πιστεύεται πως θα εξασφαλίσει ψήφους ακόμα και σε περιοχές που θεωρούνται κάστρα άλλων υποψηφίων, όπως η Λεμεσός όπου διαμένει ένας μεγάλος αριθμός Αμμοχωστιανών.

Οι Παφίτες

Στον άλλο πόλο των αρχιεπισκοπικών υποψηφίων ο μητροπο-

λίτης Πάφου δίνει ιδιαίτερη βαρύτητα να παρουσιασθεί ως ο διάδοχος του Αρχιεπισκόπου Χρυσόστομου, τόσο στο εκκλησιαστικό κομμάτι όσο και στο δημόσιο πολιτικό λόγο που πρέπει, κατά τον ίδιο, να εκφέρει ο Προκαθήμενος της Εκκλησίας.

Στη λογική αυτή έχει δημιουργηθεί ο μηχανισμός στήριξης της υποψηφιότητάς του, με κύριο χαρακτηριστικό και στόχευση τη σκληρή γραμμή στο Κυπριακό. Ο Πάφου Γεώργιος θεωρείται βέβαια πως θα είναι κυρίαρχος στη μητροπολιτική του περιφέρεια, ωστόσο, όπως λέγεται, η διεισδυτικότητά του εξασθενίζει σε άλλες περιφέρειες με μικρή εξαίρεση την περιοχή Αθηνών, γενέτειρά του, και ένα κομμάτι της Μητροπόλεως Κίτιου. Όπως εκτιμάται στο εκκλησιαστικό παρασκήνιο, ο Πάφου Γεώργιος θα προσπαθήσει να κεφαλαιοποιήσει τους ψηφοφόρους του «Οχι», στοχεύοντας τόσο στο ΔΗΚΟ όσο και στην ΕΔΕΚ. Η επιλογή των προσώπων που τον στηρίζουν κινείται ως επί το πλείστον στη λογική αυτή, με τον Χρίστο Ιακώβου να έχει αναλάβει σημαντικό πόστο στο επιτελείο του Πάφου.

Οι Λεμεσιανοί

Η περίπτωση του μητροπολίτη Λεμεσού ενδεχομένως να είναι η μοναδική υποψηφιού που σε μεγάλο βαθμό μπορεί να εκτιμηθεί με ισχυ-

ρή ασφάλεια τόσο η πορεία του στην πρώτη φάση όσο και στην δεύτερη. Το εκλογικό κομμάτι που υποστηρίζει τον Αθανάσιο θεωρείται συμπαγές, προέρχεται απ' όλους τους κομματικούς χώρους, επεκτείνεται πέραν της περιφέρειάς του και πιστεύεται πως θα του εξασφαλίσει μια άνετη πρωτιά στις 18 Δεκεμβρίου. Όπως επισημαίνουν εκκλησιαστικοί κύκλοι, ο Αθανάσιος στηρίζεται στον μηχανισμό που εργάστηκε για τον ίδιο στις εκλογές του 2006.

Ο μηχανισμός αυτός, όπως υποστηρίζεται, ουδέποτε αδρανοποιήθηκε και στηρίζεται κυρίως σε κληρικούς οι οποίοι υπηρετούν σε ενορίες πέραν της περιφέρειάς του. Στη Λευκωσία ισχυρή λέγεται πως θα είναι η παρουσία του, σε μεγάλες ενορίες όπως του Αποστόλου Βαρνάβα Δασούπολης, του Αγίου Δημητρίου Ακρόπολης, των Αγίων Ομολογητών και της Αγλαντζιάς. Ο Λεμεσού δεν φαίνεται να έχει προσβάσεις στην Πάφο αλλά και στην περιφέρεια Κίτιου τόσο λόγω του οικείου μητροπολίτη όσο και του Σταυροβουνιώτη Βαρνάβα.

Ο Ταμασού

Ισχυρό χαρτί της υποψηφιότητάς του μητροπολίτη Ησαΐα, για την πρώτη φάση, θεωρείται ο ισχυρός δεσμός του με τη μοναστική κοινότητα του Κύκκου. Ο Ησαΐας εμφανίζεται να λαμβάνει ψήφους

πέραν την περιφέρειάς του, εντός της οποίας τυγχάνει ισχυρής υποστήριξης ένεκα του φιλανθρωπικού έργου της Μητροπόλεως του, ιδιαίτερα την περίοδο της οικονομικής κρίσης αλλά και στη συνέχεια της υγειονομικής.

Έχοντας πίσω του το μοναστήρι του Κύκκου, ο μητροπολίτης Ταμασού τους τελευταίους μήνες ανέπτυξε μια έντονη κοινωνική και εκκλησιαστική δραστηριότητα στην περιοχή Λευκωσίας, με την ψήφο που διεκδικεί και φαίνεται να λαμβάνει να χαρακτηρίζεται συστηματικά.

Οι Μορφίτες

Η περίπτωση του μητροπολίτη Μόρφου εάν δεν επιβεβαιωθούν οι εκτιμήσεις για πριμοδότηση του θεωρείται μια υποψηφιότητα που δεν μπορεί να έχει προοπτικές για παρουσία στο τριπρόσωπο. Όπως επισημαίνεται η στροφή που παρατηρήθηκε τα τελευταία χρόνια στον δημόσιο λόγο του ιεράρχη σε σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα αλλά και κρίσεις, όπως η υγειονομική, είχαν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός σκληρού πυρήνα υποστηρικτών, οι οποίοι ωστόσο δεν είναι σε θέση ν' αλλάξουν τους συσχετισμούς. Ενδεχομένως η κατάσταση να ήταν διαφορετική εάν η πλήρωση του αρχιεπισκοπικού Θρόνου να συνέπιπτε με την περίοδο της σκληρής υγειονομικής κρίσης οπότε και ο ιεράρχης ενδεχομένως να γινόταν πόλος έλξης των αρνιών της πανδημίας. Με τα δεδομένα αυτά, πιστεύεται πως ο Μόρφου Νεόφυτος έχει να λαμβάνει ψήφους μόνο από την περιφέρειά του.

Οι Κερυνειώτες

Η υποψηφιότητα του Κυρηνείας Χρυσόστομου προκάλεσε έκπληξη κυρίως ως προς τις προοπτικές της. Στο περιβάλλον του ιεράρχη γίνεται παραδεκτό πως είναι ελάχιστα οι πιθανότητες, ωστόσο αυτό το οποίο τονίζεται είναι η βούληση του Χρυσόστομου να δοκιμασθεί. Τις τελευταίες μέρες υπήρχαν φήμες ότι θα αποσυρθεί κάτι που διαψεύσθηκε στη συνέχεια.

Κομματικοί και αρχιεπισκοπικές εκλογές

Το 2006 τα κόμματα είχαν εμπλοκή στην ανάδειξη νέου Αρχιεπισκόπου στηρίζοντας συγκεκριμένους υποψηφίους με πιο χαρακτηριστική περίπτωση αυτή του ΑΚΕΛ που με απόφαση των οργάνων του, στήριξε τον τότε ηγούμενο Κύκκου Νικηφόρο. Στην παρούσα διαδικασία τα κόμματα σε κεντρικό επίπεδο τηρούν αποστάσεις ωστόσο όπως γίνεται παραδεκτό και από τα ίδια δεν θα αποφευχθεί η εμπλοκή σε τοπικό επίπεδο. Και αυτό φαίνεται στη συγκρότηση των επιτελείων. Στη περίπτωση

του μητροπολίτη Λεμεσού 250 και πλέον προσωπικότητες της δημόσιας και κοινωνικής ζωής της επαρχίας γνωστοποίησαν την υποστήριξη τους. Ανάμεσα στα ονόματα συμπεριλαμβάνονται αυτά των: Νίκου Νικολαΐδη (δημάρχου Λεμεσού), Μάριου Αγιομαμίτη (δικαστή), Ανδρέα Αναγιωτού (καθηγητή ΤΕΠΙΑΚ), Μάριου Χαροτή (δικηγόρου), Βασίλη Πρωτοπαπά (προϊστάμενος της Υπηρεσίας Σπουδών και Φοιτητικής Μέριμνας ΤΕΠΙΑΚ). Στην Αμμόχωστο κρατούν χαμηλούς τόνους

για παρουσία κομματικών ωστόσο είναι γνωστό πως η υποψηφιότητα Βασιλείου τυγχάνει διακομματικής υποστήριξης σε τοπικό επίπεδο, ενώ ρόλο διαδραμάτισε η στάση της Ελλάδας και του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Επικεφαλής του επιτελείου του Βασιλείου είναι ο αρχιμανδρίτης Αυγουστίνος Κκαράς, ο οποίος φέρεται να είναι ο διάδοχός του, σε περίπτωση εκλογής του. Παρόμοια παρουσιάζεται η εικόνα και στην Πάφο όπου στο επιτελείο του Γεωργίου υπάρχουν κομματικοί από ΔΗΚΟ και ΕΔΕΚ.

Επικεφαλής του επιτελείου είναι ο Χρίστος Ιακώβου. Ο μητροπολίτης Ταμασού στη Λευκωσία φαίνεται να έχει ισχυρά ερείσματα σε ένα κομμάτι του Συναγερμού και σε ένα στο ΑΚΕΛ που το 2006 είχε εργασθεί για την υποψηφιότητα Νικηφόρου. Ο Μόρφου Νεόφυτος με βάση τις πληροφορίες που υπάρχουν στηρίζεται περισσότερο σε οργανώσεις και φορείς έχοντας ως επικεφαλής του επιτελείου του τον Χριστόδουλο Πρωτοπαπά, υποψήφιο Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

KAPODISTRIAS
AUTOMOTIVE PARTS

GOODYEAR **DUNLOP**

Πρόγραμμα Εγγύησης Ελαστικών
από το δίκτυο επιλεγμένων συνεργατών της
Εταιρείας Καποδιστριας

 warrantytyres@chrkapodistrias.com www.safetytogether.cy

Πόσα e-mails αντέχει το μυαλό;

Ειδικοί εξηγούν την πανδημία της πληροφοριακής εξάντλησης και προτείνουν τρόπους «νηστείας» από το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

Από πρώην υπουργό και βουλευτή κόμματος της αντιπολίτευσης λαμβάνω σχεδόν καθημερινά τουλάχιστον ένα μήνυμα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου: για ομιλίες, άρθρα και έντυπες συνεντεύξεις του, ακόμη και για ολιγόλεπτες παρεμβάσεις του σε τηλεοπτικές και ραδιοφωνικές εκπομπές σε όλη την Ελλάδα· καταιγισμός ενημέρωσης ακόμη και για «ψύλλου πύδημα», δηλαδή. Τα σβήνω αμέσως. Ντρέπομαι να ζητήσω την απεγγραφή μου από τη λίστα του, το παραδέχομαι.

Εργαζόμενος σε τμήμα δημοσίων σχέσεων δισκογραφικής εταιρείας, για κάποιον αδιευκρίνιστο λόγο, μου στέλνει πάντα πληροφορίες για τις δραστηριότητες των καλλιτεχνών τους εις διπλούν – το ίδιο μήνυμα δύο φορές, συχνά και τρεις. Δεν τα διαβάζω πλέον ποτέ. Ούτε αποφασίζω, όμως, να του ζητήσω να με βγάλει από τους παραλήπτες των δελτίων Τύπου, από ενσυναίσθηση σε έναν εργαζόμενο που προσπαθεί να είναι αποτελεσματικός (έχω βρεθεί σε αντίστοιχη θέση και γνωρίζω την πίεση που δέχεται). Το να τσεκάρω καθημερινά στο email μου μηνύματα ων ουκ έστιν αριθμός και να πατάω κάθε τόσο το «delete» είναι ένα κομμάτι της καθημερινότητας μου που μου προκαλεί κούραση, δυσφορία, συχνά και θυμό. Οσες φορές και αν προχωρώ σε μαζικές εκκαθαρίσεις, κάνοντας χρήση του δικαιώματος της απεγγραφής από δεκάδες λίστες, νέοι αποστολείς (φορείς, εταιρείες, καλλιτέχνες, πολιτικοί, «ειδικοί») ξεφυτρώνουν σαν τα κεφάλια της Λερναίας Ύδρας. Κάποιοι, μάλιστα, επιμένουν να κάνουν αποστολή του ενημερωτικού (εντός ή εκτός εισαγωγικών η λέξη) υλικού τους ακόμη και μέσα στο Σαββατοκύριακο. Τι πιο εκνευριστικό από το να δέχεσαι ένα επαγγελματικό email βράδυ Κυριακής;

Σε αυτές τις πρώτες παραγράφους πάρα πολλοί θα δουν πιθανότατα τον εαυτό τους. Η ψηφιακή κόπωση έχει εξαλχθεί σε μία ακόμη πανδημία. Γιατί δεν είναι μόνο τα email. Προσθέστε σε αυτά τα δεκάδες, ίσως και εκατοντάδες μηνύματα που δεχόμαστε μέσα στο εικοσιτετράωρό μας: από τα sms στο κινητό μας και τους λογαριασμούς μας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μέχρι την επικοινωνία σε ομάδες, επαγγελματικές ή κοινωνικές, σε πλατφόρμες επικοινωνίας όπως το Viber ή το Slack. Πώς τα διαχειριζόμαστε; Πώς ξεχωρίζουμε την ήρα από το στάρι ώστε να μη χάνουμε πολύτιμο χρόνο; Πότε προλαβαίνουμε να απαντάμε εγκαίρως σε αυτά που χρήζουν άμεσης απάντησης; Με ποιον τρόπο προφυλάσσουμε το μυαλό μας; Ποιες είναι οι θέατες και αθέατες όψεις αυτού του καταγίσιμου πληροφωρίων, που έρχεται να προστεθεί, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, στον συνολικό χρόνο που αφιερώνουμε σερφάροντας στο Διαδίκτυο για ποικίλους λόγους; Δεν είναι ίσως τυχαίο ότι, σύμφωνα με πρόσφατη αμερικανική έρευνα που διεξήχθη σε μεγάλες πολυεθνικές εταιρείες, 38% των συμμετεχόντων –στην πλειονότητά τους κάτω των 40 ετών– δήλωσαν ότι συχνά σκέφτονται να παραιτηθούν γιατί δεν αντέχουν την «email fatigue», το άγχος και την κούραση των ηλεκτρονικών μηνυμάτων.

Η «δίαिता»

«Υπάρχει πράγματι πρόβλημα με αυτό που αποκαλούμε “information burnout” και μάλιστα πολύ σοβαρό. Ιδιαίτερα αν κάποιος έχει και διοικητική θέση, όπως εγώ, η κατάσταση μπορεί να πάρει κωμικοτραγικές διαστάσεις», λέει ο Ευθύμιος Καξίρας, καθηγητής Θεωρητικής - Εφαρμοσμένης Φυσικής και Εφαρμοσμένων Μαθηματι-

κών και πρόεδρος του Τμήματος Φυσικής στο Πανεπιστήμιο Χάρβαρντ. «Θα σας δώσω ένα παράδειγμα: πολλές φορές, τις ώρες αιχμής του email, όπως το πρωί της Δευτέρας ή στο τέλος της ημέρας, πριν κλείσουν τα γραφεία, κάνω κλικ για να διαβάσω ένα μήνυμα και ανακαλύπτω ότι έχω ανοίξει κατά λάθος κάποιο άλλο, γιατί στον χρόνο που μου πήρε να αποφασίσω ποιο θα διαβάσω, η λίστα των εισερχόμενων μηνυμάτων έχει ανανεωθεί και η σειρά τους έχει αλλάξει. Τα περισσότερα τα σβήνω με βάση τον τίτλο τους, χωρίς καν να τα ανοίξω. Από τα υπόλοιπα, όσα αφορούν διοικητικά θέματα τα στέλνω... αδιάβαστα (στην κυριολεξία) στη γραμματέα μου, που απαντάει όσα μπορεί και μου προωθεί μόνον όσα είναι απολύτως αναγκαία να διαβάσω ο ίδιος. Κάποια τα αφήνω για το Σαββατοκύριακο. Μέχρι τότε, βέβαια, τα πιο πολλά δεν χρειάζονται πια απάντηση, οπότε μπορούν να διαγραφούν.

Οι περισσότεροι συνάδελφοι στο Χάρβαρντ έχουν καθιερώσει μια αυτόματη απάντηση, που ενημερώνει ότι το email τους έχει γίνει μη διαχειρίσιμο και προτρέπει όποιον πρέπει οπωσδήποτε να πάρει απάντησή τους να επικοινωνήσει με τη γραμματέα τους. Οσο για τα μηνύματα που έρχονται στο κινητό

«*Σε μένα αποδίδει αρκετά καλά η διαλειμματική ηλεκτρονική νηστεία: αποφεύγω το Διαδίκτυο, δηλαδή, για συγκεκριμένες ώρες κάθε μέρα ή και ολόκληρο το Σαββατοκύριακο*».

μου; Τα διαγράφω αμέσως, εκτός εάν προέρχονται από αριθμό που γνωρίζω. Το ίδιο ισχύει και για τα τηλεφωνήματα που δεχομαι. Με τους συνεργάτες και τους φοιτητές μου επικοινωνούμε μέσω μιας ομάδας στο Slack. Αυτό δουλεύει σχετικά καλά. Γενικά, η τεχνολογία έχει πάντα κάποιο κόστος, καταλήγει ο κ. Καξίρας. Αντίστοιχη είναι η περίπτωση του Πέτρου Κουμουτσάκου, καθηγητή και προέδρου του Τμήματος Εφαρμοσμένων Μαθηματικών επίσης του Πανεπιστημίου Χάρβαρντ και μέλους της Εθνικής Ακαδημίας Μηχανικών των ΗΠΑ. «Έχω αποδεχθεί αυτόν τον όγκο πληροφοριών ως κομμάτι της προσωπικής και επαγγελματικής μου ζωής, πείθοντας τον εαυτό μου ότι ουδέν κακόν αμιγές καλού», παραδέχεται. «Προσπαθώ –όχι πάντα με επιτυχία, είναι αλήθεια– να θέτω προτεραιότητες, να καταλαβαίνω τι χρειάζεται κάθε μήνυμα κρίνοντας από τον αποστολέα και το θέμα που αναφέρει, και να ξεδιαλύνω τις χρήσιμες πληροφορίες μέσα από τις χιλιάδες λέξεις που λαμβάνω σε καθημερινό επίπεδο. Είναι δύσκολο, δεν το κρύβω, αλλά η καθημερινή... προπίτωση μας κάνει καλύτερους».

Ρωτώ τον κ. Κουμουτσάκο ποια συμβουλή θα έδινε σε όποιον νιώθει ότι βρίσκεται στο κατώφλι του burnout. «Καθώς βρίσκει αυτό που του ταιριάζει και αποδεικνύεται αποτελεσματικό με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της καθημερινότητάς του, προσωπικής και επαγγελματικής. Σε μένα, για παράδειγμα, αποδίδει αρκετά καλά το “intermittent internet fasting”, η διαλειμματική ηλε-

κτρονική νηστεία: αποφεύγω γενικά το Διαδίκτυο, δηλαδή, για συγκεκριμένες ώρες κάθε μέρα, ή και ολόκληρο το Σαββατοκύριακο».

«Λαμβάνω εκατοντάδες μηνύματα κάθε μέρα στο ηλεκτρονικό μου ταχυδρομείο. Τα περισσότερα δεν θα απαντηθούν ποτέ, δεν θα διαβαστούν καν. Αλλά μόνο και βλέποντάς τα αγχώνομαι. Είναι μια καταδίκη! Αυτή τη στιγμή που μιλάμε, υπάρχουν στο inbox μου 1.535 νέα emails», λέει η Αναστασία Αϊλαμάκη, καθηγήτρια Επιστημών Υπολογιστών και Επικοινωνιών στο Ομοσπονδιακό Πολυτεχνείο της Ελβετίας στη Λωζάννη και συνιδρύτρια και διευθύνουσα σύμβουλος της RAW Labs SA, μιας ελβετικής εταιρείας που αναπτύσσει υποδομές ανάλυσης ετερογενών δεδομένων από πολλαπλές πηγές σε πραγματικό χρόνο. «Υπάρχουν πολλοί συνάδελφοι που έχουν καθιερώσει συγκεκριμένες ώρες μέσα στη μέρα για την ανάγνωση της ηλεκτρονικής τους αλληλογραφίας και δεν παρεκκλίνουν από το πρόγραμμά τους. Αυτό, όμως, απαιτεί τεράστια αυτοπειθαρχία, την οποία εγώ δυστυχώς δεν διαθέτω. Δεν έχω βρει τρόπο να νικήσω το... τέρας. Αλλά για να είμαστε δίκαιοι, πρέπει να δούμε μία ακόμη πτυχή του ζητήματος: το email μπορεί να μην είναι ούτε ασφαλές ούτε

«*Η συνεχής διάσπαση της προσοχής μας συντηρεί μια δυσλειτουργική διακύμανση της κορτιζόλης, της ορμόνης του στρες, με συνέπεια ποικίλα συμπτώματα άγχους*».

ιδιωτικός τρόπος επικοινωνίας· ως το νομίζουν οι περισσότεροι. Είναι όμως ο μοναδικός τρόπος επικοινωνίας που αποτελεί δημόσιο αγαθό. Τι εννοώ: πέρα από τους παρόχους (βλ. Google κ.ά.), ως μηχανισμός, ως αλγόριθμος, είναι προσβάσιμος από τους πάντες. Όλοι μπορούμε να έχουμε λογαριασμό email. Είναι, δηλαδή, ένα εξαιρετικό εργαλείο. Αν η χρήση του είναι λανθασμένη, εμείς ευθυνόμαστε. Το σφυρί, για παράδειγμα, είναι απαραίτητο για πολλές εργασίες. Αν την ώρα που χρησιμοποιείται η πρόκα στραβώσει ή γίνει ζημιά στον τοίχο, το σφυρί θα ευθύνεται ή ο χειριστής του;».

Μειώνεται το IQ μας

Ο χειριστής ευθύνεται, αλλά το αποτέλεσμα δεν αλλάζει: ένας φαύλος κύκλος, που αυξάνει τις ώρες εργασίας μας και μειώνει την ποιότητα της ζωής μας, επηρεάζοντάς μας σε πολλά επίπεδα. «Ο εγκέφαλός μας, όσο περίπλοκος και θαυμάσιος κι αν είναι, δεν μπορεί να μοιράσει την προσοχή του ταυτόχρονα σε περισσότερες από δύο εργασίες· δεν το επιτρέπει η αρχιτεκτονική του. Αυτό που μπορεί να κάνει είναι να εναλλάσσει πολύ γρήγορα την επεξεργασία των δύο εργασιών, ενώ χρειάζεται 18 λεπτά για την πλήρη συγκέντρωση στη μία από αυτές, εφόσον απαιτείται εμβάθυνση ή μεγάλη προσοχή. Δεδομένου ότι συνήθως χρησιμοποιούμε το κινητό τηλέφωνο περίπου μία φορά κάθε 15 λεπτά (κατά μέσον όρο), προκειμένου να ελέγχουμε τις εισερχόμενες ειδοποιήσεις, για παράδειγμα, επέρχεται εύκολα πνευματική κόπωση», επισημαίνει ο ψυχί-

ατρος - ψυχοθεραπευτής Δημήτρης Παπαδημητριάδης.

Αυτό φαίνεται πως έχει αντίκτυπο όχι μόνο άμεσα –κούραση, άγχος, εκνευρισμός, αδυναμία συγκέντρωσης ή/και λήψης αποφάσεων– αλλά και μακροπρόθεσμο, στη νοητική μας επίδοση συνολικά. Ο κ. Παπαδημητριάδης το επιβεβαιώνει: «Έρευνα του Πανεπιστημίου του Λονδίνου διαπίστωσε ότι οι συμμετέχοντες που επιχειρούσαν πολλαπλές επεξεργασίες παρουσίαζαν μείωση στον δείκτη νοημοσύνης τους παρόμοια με εκείνη ανθρώπων που αγρυπνούν. Σε ορισμένους, όσο διαρκούσε η ατυχής προσπάθεια multitasking, το IQ τους μειωνόταν έως και κατά 15 μονάδες, δηλαδή πλησίαζε σ’ εκείνο οκτάχρονου παιδιού. Η συνεχής διάσπαση της προσοχής μας και η δυσκολία μας να ανταποκριθούμε επαρκώς στα καθημερινά μας (ηλεκτρονικά) καθήκοντα, συντηρούν μια δυσλειτουργική διακύμανση της κορτιζόλης, της ορμόνης του στρες, με συνέπεια ποικίλα συμπτώματα άγχους και ψυχογενών σωματικών εκδηλώσεων από διάφορα συστήματα του οργανισμού, όπως το καρδιαγγειακό και το γαστρεντερικό».

Επιπλέον, επιστρατεύεται ο βρόχος ανατροφοδότησης της ντοπαμίνης, του νευροδιαβιβαστή της ευφορίας, στα νευρωνικά κυκλώματα επιβράβευσης του εγκέφαλου, όπως εξηγεί ο κ. Παπαδημητριάδης. «Αυτό συμβαίνει γιατί ο εγκέφαλός μας έχει προτίμηση στην επεξεργασία καινούργιων ερεθισμάτων και συμπεριφέρεται όπως το βρέφος, του οποίου την προσοχή καταφέρνουμε να αποσπάσουμε με κάποιο νέο αντικείμενο στο οπτικό του πεδίο. Καθώς, λοιπόν, παίρνουμε πολλά... σφηνάκια ντοπαμίνης και διάσπασης μέσω της οδόντος του κινητού ή του υπολογιστή μας – με κατά κανόνα ανούσιες πληροφορίες– επιβραβεύεται η απώλεια της εστίασής μας και η αναζήτηση αυτής της διάσπασης γίνεται εθιστική. Με αυτόν τον τρόπο, κάθε μήνυμα που φτάνει στα εισερχόμενα, διεγείρει την αυθόρμητη ανάγκη να το διαβάσουμε. Αν το κάνουμε, λαμβάνουμε την ανταμοιβή μας με ντοπαμίνη, διαφορετικά υποφέρουμε από την εκκρεμότητα. Ειδικά στους εργαζόμενους, όλα αυτά είναι συστατικά μιας νέας “νόσου”, που οι ειδικοί ονομάζουμε ψηφιακή εξουθένωση».

Κάποιες χώρες έχουν συνειδητοποιήσει τους τεράστιους κινδύνους που ελλοχεύουν στην εξάπλωση αυτής της «ψηφιακής ασθένειας» και έχουν ήδη λάβει μέτρα. Νόμο του γαλλικού κράτους αποτελεί εδώ και πέντε χρόνια το «δικαίωμα στην αποσύνδεση» για τους εργαζόμενους. Βάσει αυτού, οι επιχειρήσεις με περισσότερους από 50 υπαλλήλους είναι υποχρεωμένες να καθορίσουν συγκεκριμένο πλαίσιο, ώστε οι εργαζόμενοι να μην αναγκάζονται να απασχολούνται με εταιρικές υποθέσεις (διαβάζοντας το email τους, για παράδειγμα), εκτός του ωραρίου τους.

Η πανδημία του κορωνοϊού έκανε ακόμη δυσκολότερα τα πράγματα. Με την τηλεργασία, τα όρια μεταξύ εργασίας και ιδιωτικής ζωής είναι δυσδιάκριτα. Τι μπορεί να κάνει, λοιπόν, κανείς; «Μία καλή λύση είναι η συνειδητή αποσύνδεση από την ηλεκτρονική πραγματικότητα για συγκεκριμένες ώρες ή ημέρες, περίπου όπως ζητούμε από τους εθισμένους σε τυχερά παιχνίδια τον αυτοαποκλεισμό τους από τα καζίνο», τονίζει ο ψυχίατρος - ψυχοθεραπευτής Δημήτρης Παπαδημητριάδης. «Αυτό δίνει τη δυνατότητα στον εγκέφαλο και στον υπόλοιπο οργανισμό μας να ανακτήσουν δύναμη. Και, βέβαια, συνιστούμε εξειδικευμένη βοήθεια σε ανθρώπους που αντιλαμβάνονται ότι έχουν περάσει τα όρια της αντοχής τους...».

Η πρόταση του κ. Ηλιάδη

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Αν έχουμε επαφή με την πραγματικότητα, τότε οφείλουμε να αντιληφθούμε πως αυτές οι προεδρικές είναι ύψιστης σημασίας για ένα και μοναδικό λόγο: το εθνικό μας θέμα. Και πως τα υπόλοιπα προβλήματα που προτάσσονται ως σημαντικά (π.χ. διαφθορά, οικονομία, μεταναστευτικό κτλ.) βρίσκονται πιο κάτω από το Κυπριακό στην κλίμακα του κατεπείγοντος. Διότι για να έχει αξία η ιεράρχησή τους πάνω από αυτό πρέπει πρώτα να διασφαλίσουμε πως θα υφίσταται χώρα και την επόμενη πενταετία, χώρα απαλλαγμένη από τον κίνδυνο να βρεθεί ο Ερντογάν ή όποιος παρόμοιος του στη Λήδρας με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Η δικοτόμηση δεν είναι απλώς πιθανή, αλλά μοιάζει πλέον μέχρι και αναπόφευκτη με όλες τις καταστροφικές παρενέργειες που αυτό θα επιφέρει. Άρα αν όντως έχουμε αντίληψη του τι συμβαίνει στη χώρα, στην περιοχή αλλά και σε ολόκληρη την Ευρώπη, εκείνο που πρέπει να μας καίει ως πρώτιστο κριτήριο επιλογής υποψηφίου είναι το ποιος θέλει πραγματικά να λύσει το Κυπριακό. Και ποιος μπορεί πραγματικά να διαχειριστεί αυτή την τόσο κρίσιμη φάση του εθνικού θέματος με ανοιχτούς ορίζοντες σκέψης και πάντα στη βάση της ΔΔΟ. Εξίσου ωστόσο καίριας σημασίας είναι και το ποια κόμματα προτίθενται να βάλουν το κομματικό τους συμφέρον σε δεύτερη μοίρα, ώστε να επιτελέσουν το χρέος τους απέναντι στη χώρα που αυτή τη στιγμή δεν είναι άλλο από την ιεράρχηση του Κυπριακού στη θέση του κατεπείγοντος.

Πριν από λίγες μέρες ο υποψήφιος κ. Μάριος Ηλιάδης έκανε μια πρόταση. Κάλεσε ΔΗΣΥ, ΑΚΕΛ, Οικολόγους καθώς και τους ανεξάρτητους υποψηφίους Μαυρογιάννη, Δημητριάδη, Χριστοφίδη και Πρωτοπαπί να παραμερίσουν τις κομματικές και προσωπικές τους αποφάσεις και να αναζητήσουν την κοινή εκείνη υποψηφιότητα ευρύτερης αποδοχής, η οποία θα αποτελέσει την απάντηση στο αντιομοσπονδιακό μέτωπο που έχει μαζέψει γύρω από την υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη. Δεδομένου πως τα δύο μεγάλα κόμματα μέσα από τις προεκλογικές τους δηλώσεις δείχνουν να συμμερίζονται αυτή τη θέση, δηλαδή της επικινδυνότητας που ενέχει η διαχείριση του Κυπριακού από το αντιομοσπονδιακό μέτωπο, τότε λογικά θα πρέπει να ανταποκριθούν θετικά στην εισήγηση Ηλιάδη και να προβληματισθούν σοβαρά προς αυτή την κατεύθυνση.

Εφόσον και οι δύο πλευρές υπογραμμίζουν άμεσα ή έμμεσα πως ο κ. Χριστοδουλίδης δεν πείθει για το ξεκάθαρο των θέσεων του στο Κυπριακό και δη στο κατά πόσο έχει διαφοροτική θεώρηση από εκείνη των κομμάτων που τον υποστηρίζουν, τότε οφείλουν να δώσουν στους πολίτες μία άλλη επιλογή ψήφου, η οποία να μην κατευθύνει το Κυπριακό σε άλλες ατραπούς και να έχει ελπίδες νίκης. Για να έχει όμως ελπίδες νίκης προϋπόθεση είναι να ενωθούν όσοι είναι υπέρ της ΔΔΟ, παραμερίζοντας τις διαφορές τους και εγκαταλείποντας τις κομματικές τους στοχεύσεις ή τις προσωπικές τους φιλοδοξίες. Μόνο έτσι θα αποδείξουν και έμπρακτα ότι βάζουν τη χώρα πάνω από το κόμμα και πως δεν μας κοροϊδεύουν, όταν λένε πως πάνω απ' όλα κόπτονται για τον τόπο. Αν συμφωνούν, λοιπόν, μ' αυτό που λέει ο κ. Ηλιάδης πως «η χώρα δεν πρέπει να αφήσει την τύχη της σε ένα μέτωπο δυνάμεων και προσώπων που ουδέποτε πίστεψαν και επιδίωξαν ειλικρινά την λύση του Κυπριακού και που το μόνο που τους ενώνει είναι η δίψα κατάληψης και νομής της εξουσίας», τότε έχουν χρέος απέναντι στον πολίτη να μελετήσουν την εν λόγω πρόταση. Γιατί όπως εύστοχα το έθεσε ο κ. Ηλιάδης «τώρα δεν είναι η ώρα των παραταξιακών συμφερόντων και των πολιτικών δογματισμών.

Αυτά αποτελούν το δέντρο και όχι το δάσος και είναι το δάσος που κινδυνεύει να τυλιχθεί στις φλόγες και να καταστραφεί ολοσχερώς». Με άλλα λόγια τα δύο μεγάλα κόμματα αντί να επιδίδονται σε τοξικές αντιπαράθεσεις ας λάβουν σοβαρά υπόψη αυτή την πρόταση και ας προβληματιστούν επί της ουσίας. Διότι εκείνο που προέχει είναι το Κυπριακό και η αποτροπή λανθασμένων χειρισμών, δεδομένου ότι τώρα το όποιο λάθος θα αποβεί μοιραίο.

elenixenou11@gmail.com

Νεαρά κορίτσια ντυμένα με λαϊκές φορεσιές στη Σόφια, της Βουλγαρίας, κρατούν πανό που έγραφαν «Όχι στη βία κατά των γυναικών και στον χορό των ανδρών» κατά τη διάρκεια flash mobs με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών.

Οι ανέλεγκτοι

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Την περσινή Πέμπτη, ο πρόεδρος της Επιτροπής Θεσμών Δημότης Δημητρίου έλεγε με νόημα από το βήμα της Βουλής πως η διαφάνεια και η λογοδοσία είναι υπέρτατες αξίες. Αφορμή η άρνηση του ΔΗΣΥ να αποδεχθεί την αναπομπή του Προέδρου για τον νόμο που ψήφισε η Βουλή για έλεγχο των αξιωματούχων που εργοδοτούνται μετά την αφυπρέτσή τους και περιλάμβανε δικαστές, τον γενικό εισαγγελέα, και τον βοηθό γενικό εισαγγελέα. Ένας νόμος που ισχύει για άλλους αξιωματούχους, ένας νόμος που μειώνει τα φαινόμενα ασυμβιβαστου, κρίθηκε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας αντισυνταγματικός για τη συγκεκριμένη ομάδα. Ίσως γιατί κάποιοι εξ αυτών διαμαρτυρήθηκαν για την ψήφιση του εν λόγω νόμου.

Σε αυτό το πλαίσιο θυμήθηκα όταν το 2020 άνοιξε η συζήτηση διορισμού του Ιωάνη Νικολάου στη θέση του γενικού εισαγγελέα, πως κύριο σημείο αναφοράς του γιατί δεν έπρεπε να διοριστεί ήταν το βιβλίο «Πώς πεθαίνουν οι δημοκρατίες». Οι δημοκρατίες, όπως ανέλυαν οι δύο συγγραφείς, πεθαίνουν όχι πλέον με μορφές βίαιης κατάληψης. Πεθαίνουν και όταν διαβρώνονται οι ανεξάρτητοι θεσμοί.

Γι' αυτό τον λόγο και για το ό,τι προηγήθηκε, όταν ανέλαβαν τελικά τη θέση του γενικού και βοηθού γενικού εισαγγελέα οι Γιώργος Σαββίδης και Σάββας Αγγελίδης, οι προσδοκίες ήταν ψηλές. Οφείλαν ν' αποδείξουν ότι ο ανεξάρτητος θεσμός που θα υπαρετούσαν όχι μόνο δεν θα διαβρωνόταν επί θητείας τους αλλά θα διαφυλάσσον από τις όποιες παρεμβάσεις του Προέδρου Αναστασιάδη.

Μόνο να ανατρεξίς κανείς στον τρόπο που αντιδρούσε ο Πρόεδρος κάθε φορά που ανεξάρτητοι θεσμοί τόλμησαν να διαφοροποιηθούν από τον ίδιο, θα διαπιστώσει το μέγεθος της παρέμβασης. Όμως είχαν ακόμα δύο λόγους να διαφυλάξουν και στη συνέχεια να αποδείξουν το ανεξάρτητο του θεσμού τους. Πρώτα γιατί οι εξουσίες του γενικού εισαγγελέα είναι ανέλεγκτες. Αλλά και γιατί ήταν μέχρι την προηγούμενη μέρα υπουργοί του Προέδρου που τους διόρισε.

Δύο μέλη του υπουργικού που υπέγραφαν αλόγιστα πολιτογραφίες κατά τη θητεία τους, βρέθηκαν λοιπόν στην γενική εισαγγελία την πιο βολική στιγμή. Και ενώ το πόρισμα Νικολάτου παρέπεμπε σε ενδεχόμενες ποινικές ευθύνες ακόμη και σε μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, ενώ οι ίδιοι είχαν καραμπινάτη σύγκρουση συμ-

φερόντων στην έρευνα του θέματος, δήλωναν δικαιωμένοι, όταν το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε άκυρη την απόφαση της Βουλής να τους ελέγξει αναφορικά με τη διαχείριση του πορίσματος της Επιτροπής Νικολάτου για το σκάνδαλο των «χρυσών» διαβατηρίων.

Ένας θεσμός που δεν έχει τίποτα να φοβάται θα έπρεπε να είχε αποδείξει ήδη ότι θα φτάσει το μαχαίρι στο κόκαλο, γύρω από το πιο μεγάλο σκάνδαλο της διακυβέρνησης Αναστασιάδη. Το πού βρίσκεται η όλη υπόθεση του σκανδάλου των χρυσών διαβατηρίων όμως είναι λίγο πολύ γνωστό, όπως γνωστό είναι ότι ευθύνες για το σκάνδαλο του Συνεργατισμού—που έκλεισε επί κυβέρνησης Αναστασιάδη— δεν έχουν ακόμα αποδοθεί.

Ο Συνεργατισμός στον πάγο, τα χρυσά διαβατήρια σε ένα απέραντο εκκρεμές και ο χειρισμός του μαύρου βαν εξόχως προβληματικός. Όχι μόνο γιατί είναι ακόμη ακατανόητος ο λόγος που απηλλάγη ο Ισραηλινός Ταλ Ντίλιαν και οι άλλοι δύο από το κατηγορητήριο, αλλά και εξαιτίας της επιμονής τους να μην παραδώσουν το πόρισμα του Ηλία Στεφάνου, τη στιγμή που η υπόθεση έκλεισε. Και είναι ανησυχητικό, καθώς αυτή η υπόθεση θα αποτελεί μεγάλη κληίδα για το κράτος δικαίου. Το πιο προβληματικό για τον ίδιο τον θεσμό που υπηρετούν ωστόσο είναι μία θλιβερή διαπίστωση μετά την κίνηση του Ανδρέα Μαυρογιάννη να ζητήσει από την αρχή πάταξης της διαφθοράς να διερευνήσει τους ισχυρισμούς του Μακάριου Δρουσιώτη. Το γεγονός ότι η κοινωνία δεν περιμένει το αυτονόητο που θα ισχύε σε άλλα κράτη δικαίου, όταν οι κυβερνήσεις καταγγέλλονται για τόσο σοβαρά ζητήματα: εισαγγελική έρευνα. Μία αυτεπάγγελτη έρευνα που θα αποδείξει αν όλα αυτά ισχύουν ή όχι.

Σήμερα η Γενική Εισαγγελία έχει την τελευταία της ευκαιρία να διασώσει τον θεσμό. Ότι θα διερευνήσει μέχρι τέλους τα όσα προβληματικά συμβαίνουν στις φυλακές και να αποδοθεί η δικαιοσύνη. Μέχρι τότε όμως θα πρέπει να επανακτήσει την εμπιστοσύνη της κοινωνίας προς τον θεσμό. Γιατί μπορεί όπως είπε ο Σάββας Αγγελίδης να θέλει να τους αφήσουμε να κάνουν απλώς τη δουλειά τους, αλλά ο τρόπος που αγνοούν τη λαϊκή βούληση, που αγνοούν τις υπόλοιπες εξουσίες, ο τρόπος που νιώθουν πως είναι ανέλεγκτοι απέναντι σε όλους—πλην του Προέδρου— είναι πλέον επικίνδυνος για τα δημοκρατικά μας αντανακλαστικά.

economidoum@kathimerini.com.cy

Η καλοσύνη των ξένων

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Με τους παπάδες ανέκαθεν ήμουν καχύποπτος, αλλά ο συγκεκριμένος ομολογώ πως μου ήταν συμπαθής. Μάλλον επειδή ο πατέρας Αντώνιος ήταν νέος κι έδειχνε να γνοιάζεται για τα παιδιά. Ώσπου κάποιος τράβηξε την κουρτίνα και βρεθήκαμε αντιμέτωποι με τη φρίκα που κρυβόταν πίσω από την ευσεβή βιτρίνα: κακοποιήσεις, ασελγείς πράξεις, ξυλοδαρμοί, καταναγκαστική εργασία, παρενοχλήσεις, ανεπαρκής σίτιση. Πράξεις εγκληματικές, παράνομες και ανήθικες. Με θύματα παιδιά και θύτες ένα αδίστακτο κύκλωμα που είχε ως αρχηγό τον κατά τ' άλλα «συμπαθή» παπά.

Αυτά ως εισαγωγή και τροφή για σκέψη. Σκέψη που υπερβαίνει τη δυσώδη ιστορία και εμβαθύνει στον πυρήνα του προβλήματος: στον κοινωνικό ρόλο του κράτους και την υποκατάστασή του από κάθε λογής εθελοντές. Η συγγραφέας Ελένη Πριοβόλου, σε μια ευθύβολη ανάρτησή της, φωτίζει αυτήν ακριβώς τη διάσταση: «Η ενοχή ότι έχουμε την υποχρέωση μοιρασμένη με το κράτος μάς καθιστά συνδρομητές του ελέους. Όμως στην πραγματικότητα αφαιρούμε από την πολιτεία την υποχρέωση να προστατεύει τα αδύναμα μέλη της. Η πολιτεία να γίνεται Κιβωτός. Ή τουλάχιστον να έχει την ανατομή εποπτεία της μπίζνας Φιλανθρωπία ΑΕ. Και τούτο δεν αφορά μόνο την Κιβωτό του «κατακλυσμού». Αφορά όλα τα ευαγή ιδρύματα». Δεν θέλω να μπενίσω τη δουλειά που γίνεται από φιλανθρωπικές οργανώσεις κι ο λόγος είναι γιατί θεωρώ επικίνδυνο μαζί με τα ξερά να καούν και τα κλωρά. Προσωπικά έχω ζήσει από κοντά την προσπάθεια να βοηθηθούν παιδιά που έχουν ανάγκη. Το είδα να συμβαίνει στην Κέννα, το είδα να συμβαίνει και εδώ στα δύσκολα χρόνια των κοινωνικών παντοπωλείων. Αλλά ακόμα και ο' αυτές τις περιπτώσεις που ο ακτιβισμός υπερβαίνει τη φιλανθρωπία, το κράτος πρόνοιας δεν είναι δουλειά των ιδιωτών. Η ποιότητα ενός σύγχρονου κράτους κρίνεται από τον τρόπο που χειρίζεται τους αδύναμους κρίκους της κοινωνικής αλυσίδας. Ιδιαίτερος όταν πρόκειται για απροστάτευτα παιδιά. Ακόμα περισσότερο όταν πρόκειται για κακοποιημένα παιδιά, που πρέπει να επουλώσουν τις πληγές τους. «Έχε το νου σου στο παιδί» λέει το τραγούδι. Δεν αρκεί όμως να αναλωνόμαστε στη συναισθηματολογία. Το κοινωνικό κράτος πρόνοιας προσδιορίζεται με αμιγώς πολιτικούς όρους. Γιατί το θέμα δεν είναι ο κάθε πατέρας Αντώνιος αλλά το νομοθετικό πλαίσιο και οι δομές της πολιτείας. Για να κατανοήσουμε την αναγκαιότητα αυτής της προσέγγισης είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τόσο τι ισχύει σήμερα όσο και την έκταση του προβλήματος.

Ας ξεκινήσουμε από τα θετικά: Τη λειτουργία της «Φωνής» που έχει την ευθύνη εφαρμογής της Εθνικής Στρατηγικής και την ευθύνη να συντονίζει όλες τις ενέργειες για την πρόληψη και καταπολέμηση σε σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης παιδιών και της παιδικής πορνογραφίας. Το πρώτο Συμβούλιο διορίστηκε τον Μάρτιο του 2018 με πρόεδρο την Αναστασία Παπαδοπούλου. Έκτοτε έχει να επιδείξει σημαντικό και αξιόλογο έργο, καθώς το πρόβλημα αποδείχτηκε αντιστρόφως ανάλογο του μικρού μεγέθους της χώρας. Τα νούμερα είναι ενδεικτικά: Τη φετινή χρονιά το Σπίτι του Παιδιού διαχειρίστηκε ως τώρα υποθέσεις 330 παιδιών, εκ των οποίων οι 254 προχώρησαν δικαστικά. Πέρυσι ο αριθμός των κακοποιημένων παιδιών είχε φτάσει τα 481, με 278 ποινικές υποθέσεις.

Οι άνθρωποι της Φωνής πιστεύουν στην πρόληψη και επενδύουν στην παιδεία. Τα στοιχεία δείχνουν ότι ένας μεγάλος όγκος των καταγγελιών γίνεται στα σχολεία, γεγονός που αποδεικνύει ότι η ενημέρωση των εκπαιδευτικών έχει αποτέλεσμα. Απ' εκεί και πέρα πρέπει να γίνουν ακόμα πολλά. Το Σπίτι του Παιδιού δεν αρκεί για να καλύψει τις ανάγκες οπότε χρειάζεται η δημιουργία ενός δεύτερου Σπιτιού. Το κυριότερο όμως είναι πως όλα αυτά αφορούν υποθέσεις παιδιών που υφίστανται σεξουαλική βία. Για τα υπόλοιπα είδη βίας δεν υπάρχουν ανάλογες δομές, γι' αυτό στην Κύπρο έχουμε θύματα κακοποιήσεων δύο ταχυτήτων.

Όλα αυτά είναι πολύ σοβαρά ζητήματα για να καταλήγουν στα χέρια του οποιουδήποτε ιδιώτη. Η κοινωνική πολιτική δεν πρέπει να εξαρτάται από τα φιλάνθρωπα αισθήματα κανενός. Είναι υποχρέωση του κράτους να προστατεύσει τα παιδιά του, αν δεν θέλουμε να καταλήξουν σε «κιβωτούς» που μπάζουν από παντού, με κίνδυνο να πνιγούν από την καλοσύνη των ξένων.

stavros.christodoulou@gmail.com

Τι υποκρύπτει μια προεδρική πολιτική πιρουέτα

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Εβλεπα και ξανάβλεπα τις πρόσφατες δηλώσεις του προέδρου Αναστασιάδη. Την ξαφνική στροφή και τη στήριξη που επέλεξε να παράσχει στον Αβέρωφ Νεοφύτου, 80 περίπου μέρες πριν από την εκλογική αναμέτρηση. Και διερωτήθηκα, τι άλλαξε; Τι μεσολάβησε τις τελευταίες εβδομάδες και ο Νίκος Αναστασιάδης αισθάνθηκε την ανάγκη αυτή, την οποία δεν είχε αισθανθεί εδώ και έναν ολόκληρο χρόνο; Μήπως έπαιξε ρόλο η δημοσκοπηση του ΡΙΚ που δείχνει τον πρόεδρο του ΔΗΣΥ να σπάει το φράγμα των 10 ποσοστιαίων μονάδων, στην προσπάθεια να προσεγγίσει τον Χριστοδουλίδη και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είπε να σπρώξει κι αυτός λίγο, δίνοντας μια έξτρα ώθηση στον Αβέρωφ; Ή αντίθετα, μήπως είδε τη δημοσκοπηση του Άλφα, που δείχνει τον Χριστοδουλίδη να προηγείται του προέδρου του ΔΗΣΥ σχεδόν 18 ποσοστιαίες μονάδες και διαπίστωσε ότι η κατάσταση δεν είναι ανα-

στρέψιμη, οπότε σου λέει ας τον στηρίξω τον Αβέρωφ, αφού τίποτα δεν θα αλλάξει; Πιστεύω ότι η απάντηση είναι πιο σύνθετη. Άλλωστε, τα ευρήματα των εν λόγω δημοσκοπήσεων, κυρίως σε ό,τι αφορά στους αριθμούς είναι τόσο εκ διαμέτρου αντίθετα και βρίσκονται σε τέτοια απόκλιση σε σχέση με άλλες σφυγιομετρήσεις που είδαν το φως της δημοσιότητας, που θεωρώ ότι δύσκολα θα μπορούσαν να επηρεάσουν την άποψη οποιουδήποτε. Πόσω μάλλον αυτήν του προέδρου της Δημοκρατίας. Ο οποίος πρόεδρος της Δημοκρατίας επέλεξε μάλιστα να παρενταθεί μαζί με τον Αβέρωφ Νεοφύτου σε εκδήλωση στη Λεμεσό, εκεί όπου ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ αντιμετωπίζει πρόβλημα συσπείρωσης. Και διαμήνυσε ο Νίκος Αναστασιάδης ότι «δεν πρέπει να διακινδυνεύσουμε με πειράματα» και ότι «η μεγαλύτερη υπηρεσία που θα δώσουμε στην πατρίδα μας» είναι η «συνέχιση μόνο με Αβέρωφ Νεοφύτου». Όλα αυτά δεν τα ήξερε ή/και δεν τα ενστερνιζόταν ο Πρόεδρος Αναστασιάδης

πριν από έναν χρόνο; Σε κάθε πάντως περίπτωση, οι τοποθετήσεις Αναστασιάδη κινούνται μόνο προς μία κατεύθυνση. Εκφράζουν μεν στήριξη στον Αβέρωφ Νεοφύτου, αλλά την ίδια ώρα δεν στήνουν στον τοίχο τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Κι αυτό καταγράφεται. Με άλλα λόγια, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κινείται μάλλον «στη σφαίρα του μίνιμουμ» σε σχέση με τη στήριξη της υποψηφιότητας Αβέρωφ Νεοφύτου, αφήνοντας εν πολλοίς στο απυρόβλητο τον Νίκο Χριστοδουλίδη, για τον οποίο το μόνο αρνητικό που έχει επωθεί από τα προεδρικά χείλη, είναι ότι δεν δέχθηκε να προσυπογράψει ένα προσέδιο δήλωσης που είχε ετοιμάσει ο ίδιος ο Νίκος Αναστασιάδης για την εκτόνωση της έντασης, πριν από ένα χρόνο (συνέντευξη Σίγμα).

Στην όλη εξίσωση θα πρέπει να συνυπολογιστεί και το γεγονός ότι οι δηλώσεις, της έστω μίνιμουμ στήριξης του Προέδρου Αναστασιάδη προς τον Αβέρωφ Νεοφύτου, ενεργοποιήθηκαν μετά τη γνωστοποίηση

των αιχμών που του απέδωσε ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ, περί «αοράτων ελεφάντων». Η οποία δήλωση έχει μεν ένα στοιχείο αυτογκόλ για τον Αβέρωφ Νεοφύτου, καθώς αναγκάστηκε να παραδεχθεί δημοσίως ότι ο Νίκος Αναστασιάδης δεν στήριζε, όπως ο ίδιος επεδίωκε, την υποψηφιότητά του. Αλλά την ίδια ώρα, δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας και το γεγονός ότι προκάλεσε κι ένα ανακάτεμα της τράπουλας, αναγκάζοντας ουσιαστικά τον Νίκο Αναστασιάδη να βγει δημόσια και να τοποθετηθεί. Είναι δε προφανές ότι ο Αβέρωφ Νεοφύτου πήρε το ρίσκο ενός αυτογκόλ, επενδύοντας αφενός στο ενδιαφέρον του προέδρου της Δημοκρατίας για την επόμενη μέρα στον ΔΗΣΥ και αφετέρου γνωρίζοντας ότι πολύ δύσκολα θα μπορέσει να εκφράσει αυτό το ενδιαφέρον ο Νίκος Αναστασιάδης και να είναι πειστικός, εάν του αποδοθούν ευθύνες, για διάσπαση, σε σχέση τη στάση που επιδεικνύει έναντι του Νίκου Χριστοδουλίδη.

Κατά συνέπεια, η προεδρική πολιτική

πιρουέτα κινείται μεν στη λογική δημόσιας στήριξης του Αβέρωφ Νεοφύτου, έστω και την υστάτη. Αλλά δεν εξαντλείται σε αυτήν, καθώς σχετίζεται κυρίως με την επόμενη μέρα στον ΔΗΣΥ, για την οποία ο Νίκος Αναστασιάδης θα έχει εκ των πραγμάτων «λόγον», εάν δεν χρεωθούν ευθύνες για απουσία στήριξης της επίσημης υποψηφιότητας του κυβερνώντος κόμματος και για «υποστηρικτική ανοχή» -αν μη τι άλλο— της αντίστοιχης υποψηφιότητας του Νίκου Χριστοδουλίδη. Μία επόμενη μέρα, στην οποία αυτός ο «λόγος» του Νίκου Αναστασιάδη θα αποκτήσει βαρύτερη σημασία, εάν ο Αβέρωφ Νεοφύτου δεν πετύχει στις εκλογές και ακόμη περισσότερο, εάν μείνει εκτός δεύτερου γύρου.

Σενάριο που «δεν παίζει» σύμφωνα με τον επίσημο ΔΗΣΥ, αλλά αυτό δεν εμποδίζει κάποιους να ετοιμάζονται και να γράφουν και εναλλακτικές ομιλίες, καλύπτοντας όλα τα ενδεχόμενα.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Ενα δύσκολο πολιτικό ελληνοτουρκικό «ταγκό»

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Ενα «ταγκό» βρίσκεται σε εξέλιξη αυτή την περίοδο ανάμεσα στον Κυριάκο Μητσοτάκη και στον Ταγίπ Ερντογάν. Προφανώς δεν είναι ένας χορός που ακολουθεί κάποιο πρότυπο. Δεν σχεδιάστηκε, προέκυψε. Είναι ένας χορός ο οποίος, όμως, πολιτικά βολεύει και τους δύο σε μια πολύ κρίσιμη στιγμή, καθώς έχουν να αντιμετωπίσουν δύσκολες εκλογικές αναμετρήσεις.

Το μεγαλύτερο κρυφό προεκλογικό όπλο του πρωθυπουργού μπορεί να είναι ο ίδιος ο Ερντογάν. Δεν ξέρω αν κάποιος μπορεί να το μετρήσει, αλλά είναι σχεδόν βέβαιο ότι κάθε φορά που επιτίθεται στον κ. Μητσοτάκη τού δίνει μερικές μονάδες και βάζει τους αναποφάσιστους να το ξανασκεφτούν πιο

Οι συνεχείς επιθέσεις του Ταγίπ Ερντογάν στον Έλληνα πρωθυπουργό ευνοούν προεκλογικά τόσο τον κ. Μητσοτάκη όσο και τον ίδιο τον Τούρκο πρόεδρο.

σοβαρά. Επειδή έχει καταστεί εμμονή πλέον για τον Τούρκο ηγέτη, δεν υπάρχει μέρα που ο ίδιος ή κάποιος άλλος αξιωματούχος να μην επιτεθούν στον Έλληνα πρωθυπουργό.

Δεν κερδίζει όμως μόνο αυτός. Τούρκοι ειδικοί και δημοσιογράφοι μάς εξηγούν ότι κάθε επίθεση στον Μητσοτάκη και στην Ελλάδα δίνει πόντους και στον Ερντογάν. Για πρώτη φορά έπειτα από δεκαετίες η Ελλάδα είναι πολύ ψηλά στην επικαιρότητα αλλά και στη λίστα των «εκθρών». Το «χαρτί» των επιθέσεων στη χώρα μας έχει γίνει δημοφιλές. Γεγονός που αποδεικνύεται από τη βιασύνη της τουρ-

κικής αντιπολίτευσης να το παίξει και αυτή δυνατά.

Ο πρωθυπουργός, από την πλευρά του, έχει ανεβάσει τους τόνους απέναντι στην Τουρκία αλλά χωρίς να ξεπερνάει ποτέ κάποια όρια. Μπορεί, πάντως, να πείσει ότι πήρε αποφάσεις που θα θωρακίσουν αμυντικά τη χώρα. Η «μάχη του Εβρου» και η διενέργεια ερευνών για την ανακάλυψη νέων ενεργειακών κοιτασμάτων είναι «χαρτιά» που μετράνε σε μεγάλη μερίδα πολιτών. Ο κ. Μητσοτάκης συσπειρώνει με αυτόν τον τρόπο ψηφοφόρους του που αμφιταλαντεύονταν ενδεχομένως για το τι θα ψηφίσουν. Και δημιουργεί αναχώματα, κυρίως προς τα δεξιά. Ο κ. Τσίπρας δεν μπορεί να παίξει στα ίσα σε αυτό το γήπεδο. Αν μν τι άλλο, επειδή μια σημαντική μερίδα κομματικών στελεχών συνεχίζει να τοποθετείται σε αυτά τα θέματα σαν να θέλει να επιστρέψει στο προπατορικό 3%.

Αν το «ταγκό» εξελιχθεί ομαλά, μπορεί να βοηθήσει Μητσοτάκη και Ερντογάν να επανεκλεγούν. Βέβαια δεν πρόκειται για καλά προβαρισμένο ταγκό σε κάποια αίθουσα χορού του Μπουένος Αίρες. Υπάρχουν πολλά περιώρια για στραβοπατήματα και κακούς υπολογισμούς. Μπορεί, άλλωστε, να φαίνεται ότι είναι χορός για δύο, αλλά είναι πολλοί οι κεντρικοί παίκτες και αξιωματούχοι που τον παρακολουθούν και με μια άγαρμπα κίνησή τους μπορούν να μετατρέψουν το ταγκό σε πάλη κατς.

Ας πούμε όμως ότι όλα θα πάνε καλά και η αντιπαράθεση θα μείνει στα λόγια έως τις εκλογές στις δύο χώρες. Οτι, δηλαδή, δεν θα συμβεί κανένα θερμό επεισόδιο και το «θα έλθουμε μια νύχτα» θα περάσει απλώς στην ιστορία των επιτυχημένων προεκλογικών συνθημάτων της τουρκικής πολιτικής ιστορίας. Το δύσκολο, αν όχι ανέφικτο, «ταγκό» θα είναι αυτό της επόμενης μέρας, μετά τις εκλογές. Αλλά μέχρι τότε...

Μεταξύ σφύρας και άκμονος

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Ο κ. Μπόρις Τζόνσον δεν είναι πλέον πρωθυπουργός της Βρετανίας. Η αποκαθίλωσή του από την εξουσία δεν έφερε τα «ευεργετικά» αποτελέσματα που προσδοκούσαν οι εσωκομματικοί αντίπαλοί του. Αλλά αυτό αφορά τους Συντηρητικούς της Βρετανίας.

Δεν έπαυσε, ωστόσο, να είναι ένας ευρηνιακός πολιτικός. Πάντοτε ικανός να προκαλέι αναταράξεις, αποκαλύπτοντας ενίοτε αρρυθμίες που αναιρούν την εικόνα αποφασιστικότητας και ενότητας των ηγετών του ΝΑΤΟ στη διάρκεια του ρωσο-ουκρανικού πολέμου.

Ετσι λοιπόν, στην τελευταία του συνέντευξη στο CNN ο πρώην Βρετανός πρωθυπουργός είπε ότι σε κάποια φάση η άποψη της Γερμανίας ήταν πως «εάν επρόκειτο να οδηγηθούμε σε πόλεμο, που θα ήταν μία καταστροφή, θα ήταν καλύτερο το όλο θέμα να λήξει γρήγορα και η Ουκρανία να συμμαζευτεί». Ακολούθησε ειρωνική διάφευση από το Βερολίνο.

Από την κριτική του κ. Τζόνσον δεν ξεφυγε ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν, διότι επέμενε να διεξάγει συνομιλίες με τον πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν ακόμη και όταν πλέον οι περισσότερες χώρες της Δύσεως πίστευαν πως δεν υπήρχε δυνατότης διαπραγματεύσεων.

Τέλος, καθ' όσον αφορά στον τότε Ιταλό πρωθυπουργό Μάριο Ντράγκι, ο κ. Τζόνσον υπενθύμισε ότι αρχικώς είχε ασκήσει βέτο στην επιβολή αυστηρότερων μέσων, διότι ήταν πολύ εξαρτημένος από φθηνά καύσιμα για να ακολουθήσει μία σκληρή πολιτική έναντι της Μόσχας.

Δεν έχει σημασία πλέον εάν οι πρώτες αντιδράσεις των προαναφερθέντων ηγετών ήταν ορθές, αλλά ότι τελικώς συνέπλευσαν

εκόντες άκοντες με την πολιτική του Αμερικανού προέδρου Μπάιντεν απαξιώνοντας το ιδεολόγημα της «ευρωπαϊκής αυτονομίας».

Ολως τυχαίως, πάλι πριν από λίγες ημέρες, το περιοδικό Der Spiegel δημοσίευε συνέντευξη της τέως καγκελάρια Αγκελα Μέρκελ, όπου ανέφερε ότι ένα χρόνο πριν από την έκρηξη του πολέμου σχεδίαζε με τον πρόεδρο Μακρόν την έναρξη νέου γύρου συνομιλιών με τη Ρωσία και όχι μόνον για την Ουκρανία.

Αλλά όταν η κ. Μέρκελ συναντήθηκε για τελευταία φορά στη Μόσχα με τον κ. Πούτιν τον Αύγουστο του 2021 «δεν είχε πλέον τη δύναμη» να επβάλει συνομιλίες, διότι το φθινόπωρο θα αποχωρούσε από την πολιτική. «Για τον Πούτιν μόνον η εξουσία μετράει», κατέληξε η πρώην καγκελάρια.

Δεν είναι ωστόσο μόνον ο Ρώσος πρόεδρος για τον οποίο ισχύει η παρατήρηση της κ. Μέρκελ, θα έπαιυδαν να προσθέσουν κάποιοι. Και εάν έχουν δίκιο, αυτό σημαίνει πως η Ευρώπη θα εξακολουθεί για χρόνια να βρίσκεται μεταξύ σφύρας και άκμονος.

Και ενώ αυτά συμβαίνουν σε επίπεδο πολιτικό, «ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει μεταβληθεί σε πεδίο δοκιμής νέων τεχνολογιών, σε ευκαιρία αναπτύξεως νέων όπλων και διαφορετικών μορφών μάχης», έγραφε πρόσφατα ο Βρετανός πολιτικός ερευνητής Mark Galeotti.

Ωστόσο, κάτι αντίστοιχο είχε συμβεί και στη διάρκεια του Ισπανικού Εμφυλίου Πολέμου [1936-39] «όταν οι υποστηρικτές των δύο εμπολέμων πλευρών αντιμετώπισαν τον πόλεμο όχι μόνον ως πεδίο δοκιμών, αλλά επίσης ως εκθεσιακό χώρο», παρατηρούσε ο εν λόγω ερευνητής. Υπάρχουν πράγματα που φαίνεται πως δεν αλλάζουν ποτέ.

Η πολιτική ορθότητα στηρίζεται σε ένα αρχικό θεώρημα. Η κοινωνία μας είναι άρρωστη και κάποιοι αναλαμβάνουν να τη θεραπεύσουν. Απ' αυτή την άποψη δεν διαφέρει από όσες θεωρίες έχουν ιστορικά αποπειραθεί να διορθώσουν τις κοινωνικές δυσλειτουργίες – βλέπε ανισότητες ή αδικίες. Απ' αυτή την άποψη, επίσης, η πολιτική ορθότητα μπορεί να θεωρηθεί ως διάδοχη κατάσταση των διαφόρων επαναστατικών συστημάτων που διέπρεψαν τον εικοστό αιώνα. Ας μην ξεχνάμε ότι ένα από τα πρώτα πράγματα που άλλαξαν οι ολοκληρωτισμοί, πριν ακόμη από τις κοινωνικές δομές, ήταν το λεξιλόγιο. Από την απλούστερη προσφώνηση της καθημερινότητας. Στη Γαλλική τρομοκρατία δεν ήσουν «κύριος». Ήσουν «πολίτης», στη Ρωσική έγινες «σύντροφος» και στον φασισμό «καμιάτ». Απ' αυτή την άποψη η πολιτική ορθότητα είναι ένας μεταμοντέρνος τρόπος επανάστασης, μια επανάσταση μετά την αποτυχία και την εγκατάλειψη της ιδέας της επανάστασης. Για να θεραπεύσεις τις ασθένειες του κόσμου δεν χρειάζεται να αλλάξεις τις κοινωνικές δομές. Φτάνει να αλλάξεις τις λέξεις που τις περιγράφουν.

Στον Δυτικό κόσμο ο ρατσισμός

εναντίον των εγχρώμων έχει ατροφήσει. Μπορεί να υπάρχουν θύλακοι που τον κρατούν ζωντανό, όμως σίγουρα δεν έχει το κοινωνικό βάρος που είχε τον καιρό του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ. Η επιμονή σε ένα αντιρατσιστικό λεξιλόγιο με το οποίο η προοδευτική κοινότητα μάχεται κατά του εξασθενημένου φαινομένου έχει στόχο τη διατήρηση της κοινωνικής ενότητας και κατ' επέκταση την απόκτηση εξουσίας από τους εισαγγελλείς που την καταγγέλλουν και την καταδικάζουν.

Διάβασα μια μεγάλη έρευνα του ιταλικού περιοδικού Espresso για τη βία κατά των γυναικών. Αφορμή ήταν η Παγκόσμια Ημέρα της εξάλειψης της βίας κατά των γυναικών. Αυτές οι «παγκόσμιες ημέρες» αξίζουν ό,τι αξίζουν. Θα έπρεπε κάποιος κάποτε να ερευνήσει αν επηρεάζουν την κοινωνική συμπεριφορά ή αν απλώς βοηθούν τον κοινωνικό ναρκισσισμό όσον τις αναδεικνύουν. Επανέρχομαι στο περιοδικό το οποίο, σημειωτέον, εκδίδεται σε μια χώρα της οποίας πρωθυπουργός είναι γυναίκα – εκτός κι αν εξαιρείται από το γένος των γυναικών επειδή είναι ακροδεξιά. Στατιστικά στοιχεία που στόχο έχουν να αποδείξουν πως η Δυτική κοινωνία είναι πατριαρ-

χική, άρα σεξιστική, άρα επιρρεπής προς τις γυναικοκτονίες. Αναρωτιέμαι πόσο λειτουργική είναι η έννοια της πατριαρχίας τον 21ο αιώνα και τι ακριβώς σημαίνει για τις κοινωνίες της Δύσης. Ενα στερεότυπο παντός καιρού που μπορεί να έχει αναλυτική αξία για τη Ρωσία του Πούτιν, όμως ακούγεται σχεδόν αστείο για την Ολλανδία ή τη Γερμανία. Εκτός αν αναφερόμαστε στους μουσουλμανικούς πληθυσμούς που αποτελούν τμήμα της ευρωπαϊκής κοινωνίας. Θα είχε ενδιαφέρον μια έρευνα που να παρακολουθούσε τη σχέση των σπερινών γυναικοκτονιών με την αύξηση των μεταναστευτικών πληθυσμών. Τι λέω κι εγώ; Οι μεταναστευτικοί πληθυσμοί ανήκουν στα προστατευόμενα είδη της πολιτικής ορθότητας. Όταν μιλάμε για «πατριαρχία» μιλάμε για την κυριαρχία του λευκού Ευρωπαίου άνδρα. Οι υπόλοιποι εξαιρούνται διότι ανήκουν σε άλλους πολιτισμούς, που δεν αντιμετωπίζουν τέτοια προβλήματα.

«Ενα φάντασμα πλανιέται πάνω από τον Δυτικό κόσμο, το φάντασμα της πολιτικής ορθότητας». Είναι ο μπολσεβικισμός της μετανεωτερικότητας. Μπορεί να μη χρησιμοποιεί όπλα, όμως αξιοποιεί τη βία της έκφρασης η οποία προ-

σπαθεί να σβήσει ό,τι παλιό κυκλοφορεί στον κόσμο μας. Η «κουλτούρα της ακύρωσης» αυτό επιδιώκει. Ο πολεμοχαρής και φαλλοκράτης Ομηρος γίνεται αποδεκτός στο Netflix μόνον αν ο Αχιλλέας γίνει μαύρος. Μην ξεχνάμε ότι στα πρώτα βήματα της όλης υπόθεσης βρίσκεται η «Μαύρη Αθηνά», όπου ο συγγραφέας της προσπαθεί να αποδείξει τις αφρικανικές ρίζες του κλασικού ελληνικού πολιτισμού. Η Μαίρη Λέφοκοιτς, που ανασκεύασε τις ανοησίες του Μπερνάλ, βρήκε ελάκιστους υποστηρικτές στο αμερικανικό Πανεπιστήμιο, όπως και ο Σουλβαίν Γκουγκενχάιμ στο γαλλικό, επειδή υποστήριξε πως ο ελληνικός πολιτισμός πέρασε στη Δύση μέσα από τους αντιγραφείς των μονών και όχι μέσα από τους Αραβες.

Η πολιτική ορθότητα γεννήθηκε στα αγγλοσαξονικά πανεπιστήμια, σήμερα όμως έχει καταλάβει μεγάλες περιοχές των μέσων μαζικής επικοινωνίας και της πολιτικής. Είναι ο σπασμός ενός πολιτισμού που έχει χάσει την εμπιστοσύνη στον εαυτό του και φοβάται τα επιτεύγματά του διότι του προκαλούν ανασφάλεια. Απ' αυτή την άποψη η ασφάλεια που παρέχει η σκέψη της κλασικής αρχαιότητας είναι ίσως το αντίδοτο.

ΣΚΙΖΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Ψαλιδισμένα οράματα

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Στην ελληνική συλλογική εμπειρία, ο ρόλος του φιλοσόφου οριοθετήθηκε από τον Σωκράτη και η οριοθέτηση διασώθηκε από τον Πλάτωνα. Σοφία είναι ο τρόπος του αληθούς, και αληθής ο τρόπος της αθανασίας. Αλήθεια δεν είναι ένας κατεστημένος, κατά σύμβαση τρόπος ή συνταγή για το «ορθώς διανοείσθαι». Αληθινό είναι κάθε τι που υπάρχει «κατ' αλήθειαν»: δεν φθερίεται, δεν παρακμάζει, δεν πεθαίνει. Και, κυρίως, «υπό πάντων μετέχεται ενικός».

Πού εντοπίζουν οι Έλληνες το χάρισμα ή κατόρθωμα της αθανασίας; Στον κοινωνούμενο τρόπο της ύπαρξης. Γνωρίζουν ότι η ύλη είναι οπωσδήποτε θνητή, όμως ο τρόπος ύπαρξης και συνύπαρξης των υλικών πραγμάτων - πεπραγμένων ενδέχεται να είναι άφθορος και αθάνατος. Ποια τα γνωρίσματα αυτού του τρόπου πιθανώς αθανασίας; Είναι η τάξη, η αρμονία, η κοσμιότητα. Και επειδή οι άνθρωποι «φύσει ορғώνονται αθανασίως», προσπαθούν να μιμηθούν τον σταθερό και απaráλαχτο τρόπο «της του παντός διοικήσεως των υπαρκτών». Ιδρύουν πόλεις, οργανώνουν την συμβίωση με τις προϋποθετικές αρχές που καθιστούν το σύμπαν κόσμημα, «κόσμον».

Το «άθλημα αληθείας», ως ελληνικός τρόπος της συμβίωσης και οργάνωσης του ανθρώπινου βίου, μοιάζει να τελείωσε ιστορικά στην

περίπτωση των Ελλήνων με την ίδρυση του ομώνυμου νεωτερικού «εθνικού» κράτους. Στα πρώτα χρόνια της εξέγερσης, και ειδικά μετά τον επαναστατικό πόλεμο, η εθνική ιδέα ήταν σαφέστατα και πραγματικότητα αυτοκρατορική, η έννοια του «εθνικού κράτους» αδιανόητη, δεν υπήρχαν προslaμβανουσες παραστάσεις για να κατανοηθεί.

Στο πεδίο μελέτης της Ιστορίας αποφεύγουμε, αυτονοήτως, ερωτήματα του τύπου: «τι θα γινόταν αν» – δεν έχουν κανένα ρεαλιστικό αντίκρισμα. Παρ' όλα αυτά, για λόγους έμμεσου φωτισμού του προβληματισμού μας, δεν θα ήταν λάθος να διερωτηθούμε: «Τι θα μπορούσε να έχει προκύψει, αν η επανάσταση των Ελλήνων το 1821 είχε αποτύχει στην Πελοπόννησο και είχε πετύχει στη Μολδοβλαχία».

Γνωρίζουμε από τη μελέτη των πηγών τη διαδρομή που ακολούθησαν οι ευρωπαϊκές αντιδράσεις στην ελληνική απελευθερωτική εξέγερση του 1821. Η πρώτη αντίδραση ήταν αποκάλυπτα και βίαια αρνητική: Η Ευρώπη του Μέτερνικ ήταν αδύνατο να συναενέσει στον παραλογισμό της εξέγερσης των Ελλήνων. Όμως, προοδευτικά, μοιάζει να συνειδητοποιήθηκε στη

Δύση η ευκολότερη από τις λύσεις: η αφομοιωτική δυναμική του τρόπου ή πολιτισμού της ευρωπαϊκής Νεωτερικότητας.

Εκ των υστέρων οι πιστοποιήσεις μοιάζουν σχηματικές, όμως η στρατηγική των λεγόμενων Μεγάλων Δυνάμεων της Δύσης γινόταν όλο και πιο φανερά. Προφανέστατος ήταν ο στόχος της ριζικής κοινωνικής αλλαγής – η μακροίωνα πολιτική παράδοση των Ελλήνων, ο κοινοτισμός, ήταν από τα βασικότερα στοιχεία ελληνικής ταυτότητας που έπρεπε να εξαφανιστούν: Το σχολείο, η εκκλησία και το καφενείο υπηρετούσαν την αυτονόητη συνολική κοινωνία, όμως η νεωτερική απαίτηση προτεραιότητας των «δικαιωμάτων του ατόμου» μετέβαλε έμμεσα και ασυνείδητα την ιεράρχηση προτεραιοτήτων.

Ο Νίκος Σβορώνος εντόπισε καιρια τον καταλύτη της αλλαγής που διαστέλλει ριζικά τη νεωτερική από την προγενέστερη Ευρώπη. Στο παρελθόν υποκειμενο φρολογικής υποχρέωσης ήταν η κοινότητα, στη νεωτερική εποχή των μεγάλουπιδων το ατομικό εισόδημα διαβαθμίζει την καταξίωση και ιεράρχηση των πολιτών. Υπάρχει μια χαώδης διαφορά ανάμεσα στην κοινοποίηση των αναγκών και στην ικανοίηση των αναγκών. Διατηρώ στη μνήμη την αφήγηση ενός γέροντα από το Αϊβαλί της Μικράς Ασίας, μου περιέγραφε τη δοσολη-

ψία στην αγορά κάθε Σάββατο στο Αϊβαλί: «Ζητούσες από έναν χωρικό που πούλαγε τα προϊόντα του, να σου δώσει δύο οκάδες (τότε) βούτυρο. Ο χωρικός ζύγιζε κανονικά τις δύο οκάδες και πρόσθετε και δύο κουτάλες ακόμα ως «ευλογία». Ζητούσες είκοσι αυγά, τα πλήρυνες, αλλά ο χωρικός πρόσθετε και άλλα πέντε, «ευλογία».

Η προφανής σημασία τέτοιων παγιωμένων εθίμων νομιζώ ότι δήλωνε διαφορετική από ό,τι σήμερα ιεράρχηση αναγκών. Ενδιέφερε και τότε, οπωσδήποτε, η εμπορική δοσοληψία συμβατικά αξιολογούμενη με την τιμή σε χρήμα. Όμως ενδιέφερε οπωσδήποτε και η σχέση, η φιλότης, η ανάγκη της φιλότητας: Διαβάζουμε στην Ιλιάδα του Ομήρου: «Αμείψασθαι θέλω φιλόττι χειρών» – με φιλική, αγαπητική αφή των χειρών, αφή που δλώνει εγγύτητα και ενδιαφέρον.

Με την εμφάνισή τους στην Ιστορία οι Έλληνες εισήγαγαν αυτόν τον τρόπο, τρόπο αρμονίας της συλλογικής συνύπαρξης, πολιτικό τρόπο, τρόπο της πόλεως. Από αριθμητικό σύνολο ατόμων μεταπονήθηκε η συνύπαρξη σε σύνολο ενεργούμενων σχέσεων, σε μέτρο αυθεντικότητας του αληθούς. Αλήθεια είναι η γνώση που κοινωνείται, όταν «πάντες ομοδοξούσι και έκαστος επιμαρτυρεί». Η κρατική αποτυχία των απελευθερών Ελλήνων μάς διδάσκει πολλά.

Η πολιτική κληρονομιά

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Στον τέλειο κύκλο του βίου όσων ασχολούνται με την πολιτική υπάρχει πάντα ο αγώνας για την πολιτική υστεροφημία. Την κληρονομιά, που πριν την κρίνει ο ίδιος ο ιστορικός του μέλλοντος, την ορίζει ο ίδιος ο πολιτικός με τον τρόπο που προετοιμάζει την έξοδό του από την εξουσία. Για ορισμένους πολιτικούς το σπουδαίο έργο κι ο έντιμος βίος τούς εντάσσει αυτόματα στη σφαίρα του μυθικού. Για άλλους υπάρχει ο μύθος ως κάτι που δουλεύει μεταξύ αμφιλεγόμενου και έγκριτου, μαύρου ή άσπρου. Και, φυσικά, υπάρχει και εκείνη η κατηγορία τραγικών που είτε λόγω ανικανότητας, είτε λόγω ιστορικής συγκυρίας ταυτίζουν τη μοίρα τους με ανείπωτες καταστροφές, εθνικές ή παγκόσμιες.

Στην Κύπρο, από το 1960, η πολιτική κληρονομιά όσων διετέλεσαν Πρόεδροι αποτελεί ακόμη ένα αντικείμενο το οποίο δεν υπάγεται, ακόμη, με πλήρεις όρους —ιστορικούς και πολιτικούς— σε αντικειμενικό έλεγχο. Κι αυτό γιατί πέραν της πολιτικής κουλτούρας του να μην αγγίζεις αμφιλεγόμενα ή αποτυχημένα παραδείγματα υπάρχει και το συγκείμενο της ιδεολογικής περιχαράκωσης, η περίοδος 1960-1977, με πρώτο Πρόεδρο της χώρας έναν Αρχιεπίσκοπο και φυσικά η τραγωδία του 1974 που έκτοτε όρισε σε μεγάλο βαθμό τα politics στην Κύπρο με ένα βασικό ποιοτικό χαρακτηριστικό: Πως η πολιτική υστεροφημία, η κληρονομιά του εκάστοτε, ορίζονταν από την αποφυγή του σεναρίου της διχοτόμησης. Της βόμβας που κανείς δεν ήθελε να εκραγεί στα χέρια του. Κι ενός στάτους κβο χωρίς λύση που φυσικά εξυπηρετούσε το κινηματογραφικό ίντρο από τη γνωστή ταινία «το Μίσος», «ως εδώ καλά», καθώς κάποιος πέφτει από έναν υψηλό όροφο. Γιατί, ουσιαστικά, αυτό ήταν και παρέμενε, διαχρονικά, το στάτους κβο. Η διαβεβαίωση πως κάθε απερχόμενος Πρόεδρος διέσωζε την υστεροφημία του χωρίς να είναι αυτός κατά τη διάρκεια του οποίου συνέβη το ατύχημα στο Κυπριακό.

Η περιπτώσιολογία του Νίκου Αναστασιάδη είναι πολύ ενδιαφέρουσα υπό το βάρος της απερχόμενης, δεκαετούς, προεδρίας του. Κι αυτό όχι μόνον γιατί έχει βαλθεί, 100 μέρες πριν από τις εκλογές, ν' αναλάβει μια πρωτοβουλία για αναμόκληυση του Κυπριακού (σ.σ. για την οποία Βερολίνο και Παρίσι δεν έχουν ιδιαίτερα θετική άποψη) μέσω της Ε.Ε. αλλά και γιατί παραμένει ενεργός πολιτικά.

Τόσο σε σχέση με τους δύο βασικούς εκ των τριών υποψηφίων και το ρήγμα στο ΔΗΣΥ όσο και αναφορικά με την επόμενη ημέρα. Ο Νίκος Αναστασιάδης δηλαδή όχι μόνο εργάζεται για την πολιτική του κληρονομία, που στο Κυπριακό δεν κρίνεται ως επιτυχημένη δεδομένης και της πολιτικής του πορείας, αλλά παραμένει ενεργός με τρόπο που δείχνει πως την επομένη της δεύτερης Κυριακής των προεδρικών θα είναι relevant πολιτικός παίκτης.

Εδώ δεν υπάρχει ούτε εθναρχικός Μακάριος, ούτε η πρόταξη του Σπύρου, ο ρεαλιστικός πατριωτισμός του Κληρίδη ή το «Όχι» του Τάσσου. Εδώ υπάρχει μια νέα κατάσταση πραγμάτων, η οποία δείχνει πως για τους επόμενους πρώην Προέδρους, αρχής γενομένης από τον Αναστασιάδη, η έννοια της υστεροφημίας και της πολιτικής κληρονομιάς κρίνεται ως πιο πολύπλοκη πέραν του βίου και της αποτελεσματικότητας της ίδιας τους της θητείας. Απαιτείται δηλαδή ενεργητική πολιτική συμμετοχή, έστω και παρασκηνιακά, ακόμη κι όταν παρέλθει ο χρόνος της θητείας. Και φυσικά απαιτείται και πολιτική ικανότητα, που στην περίπτωση Αναστασιάδη είναι εμφανής είτε συμφωνεί, είτε διαφωνεί κανείς μαζί του.

Αν αυτό αποτελεί μια άσκηση κυνισμού μένει να φανεί στο πώς ο ιστορικός του μέλλοντος θα καταγράψει τον ίδιο τον Αναστασιάδη. Και θα εντάξει, αξιολογήσει και αναλύσει την πολιτική του κληρονομία τα επόμενα χρόνια στο πλευρό όλων των προκατόχων του. Καλό να το γνωρίζουν καλά αυτό τόσο ο επόμενος Πρόεδρος της Δημοκρατίας όσο και αυτοί μετά το 2028.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Παλαιστίνιος διαδηλωτής παρακολουθεί ισραηλινά στρατεύματα κατά τη διάρκεια συγκρούσεων μετά από διαδήλωση κατά των οικισμών του Ισραήλ στα εδάφη του χωριού Kafr Qadounh, κοντά στην πόλη Nablus της Δυτικής Όχθης.

EW/LAA BUDARNEH

Κράτος και Εκκλησία

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Καθώς επιταχύνονται οι διαδικασίες για τις αρχιεπισκοπικές εκλογές, ολοένα και πιο έντονα βλέπουμε πως κράτος και Εκκλησία ενεργούν ως οργανισμοί που κάθονται στην ίδια πλευρά του τραπέζιου. Και όμως:

1. Το κυπριακό σύνταγμα προνοεί ομοσπονδιακό, κοσμικό κράτος και οι πρόνοιες του δεν παρέχουν κάποια προνόμια σε ένα θρησκευτικό δόγμα εις βάρος κάποιου άλλου. Η κυπριακή κοινωνία συγκροτείται από διαφορετικές θρησκευτικές βάσεις (όπως ορθόδοξη, καθολική, αρμένικη, μαρωνίτικη, μουσουλμάνοι).

2. Η αντίληψη ότι έχουμε εκλογές για αρχιεπίσκοπο και το κράτος έχει ευθύνη να εφαρμόζει τους τρόπους υλοποίησής τους, δεν ευσταθεί. Η ίδια η Εκκλησία έχει την ευθύνη να οργανώσει τα δικά της προγράμματα και με δικά της μέσα να εκπληρώσει μια δική της αποστολή.

3. Ύστερα μένει το ουσιώδες: κράτος και Εκκλησία ως οι δύο οργανισμοί που έχουν διαφορετική φύση και αποστολή, να αναγνωρίζουν τους τρόπους της εξέλιξής τους. Το κράτος λ.χ. έχει την ευθύνη του τρόπου οργάνωσης των πολιτών, ανεξαρτήτως της θρησκευτικής τους πίστης, ή μμ. Το κράτος ρυθμίζει αν θα εκλέγει τον πρόεδρο ή τον μουκτάρρ του, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αν θα κτιστεί εδώ ή εκεί το γεφύρι, αν θα προσλαμβάνονται οι

εκπαιδευτικοί για να διδάξουν στα σχολεία, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Η Εκκλησία έχει άλλη, πνευματική αποστολή, συνδέεται με τις θρησκευτικές πεποιθήσεις των πιστών και εκτελεί τα καθήκοντά της σύμφωνα με τον δικό της καταστατικό χάρτη και τις παραδόσεις —έτσι όπως τώρα βάζει τις μηχανές μπροστά για να εκλέξει αρχιεπίσκοπο— λαϊκή ψήφος, εκλογικοί ρυθμοί, ιερά σύνοδος, τριπρόσωπο κ.λπ.

4. Υποθέτω ότι όλοι οι επίσκοποι θα στηρίζουν την άποψη πως η παιδεία είναι «και δική τους υπόθεση». Όπως και ο αρχιεπίσκοπος θεωρεί ότι ο εκάστοτε υπουργός παιδείας «πρέπει» να περάσει από τη δική του έγκριση. Υποθέτω όμως ότι θα γνωρίζουν ότι με αυτό τον τρόπο παραβιάζουν το συνταγματικό πλαίσιο πάνω στο οποίο λειτουργεί η Πολιτεία. Άλλωστε, το υπουργείο Παιδείας προέκυψε από πολιτική συγκυρία, όχι από θεσμική, συνταγματική προϋπόθεση.

5. Οι ιστορικές εποχές αλλάζουν, οι κοινωνίες αναθεωρούν πράγματα που πριν αναγνωρίζονταν ως αναγκαία ή και «φυσικά». Ωστόσο, η πρόσδος των κοινωνιών δείχνει πως μια καινούργια θεώρηση των πραγμάτων εκθρονίζει μια προηγούμενη. Το μείζον: οι διακριτοί ρόλοι ανάμεσα στο κράτος και την Εκκλησία είναι επιβεβλημένοι, γιατί παρέχουν άνεση χειρισμών και στους δύο θεσμούς ν' αναπτύξουν τις δικές τους διακριτές ιδιότητες και απο-

στολές.

6. Θεωρείται ως κάτι αυτονόητο πως οι επίσκοποι «πρέπει» να μιλούν για το Κυπριακό. Μάλιστα, ο εκλιπών Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Β' εξεδίλωσε την προθυμία του (4/12/2007) ν' αναλάβει η Εκκλησία το έργο της εκπόνησης ενός ε/κ σχεδίου λύσης για το Κυπριακό! Εσχάτως ο τοποτηρητής του αρχιεπισκοπικού θρόνου Μητροπολίτης Πάφου Γεώργιος δήλωσε πως «η Εκκλησία δεν θα αποβάλει ποτέ την ευθύνη που απορρέει από τον εθναρχικό της ρόλο. Εδώ και δύο χιλιάδες χρόνια η Εκκλησία αναλαμβάνει ρόλο σημαντικό στη διατήρηση της παιδείας και της εθνικής αυτοσυνειδησίας του λαού». Οι ιστορικές περιόδοι έχουν αλλάξει, η Εκκλησία δεν μπορεί να μιλάει με όρους που προσοδιάζουν σε άλλες ιστορικές περιόδους. Οι επιλογές, οι κινήσεις, οι αποφάσεις γύρω από το Κυπριακό ανήκουν στη σφαίρα των αρμοδιοτήτων της πολιτικής ηγεσίας και των εκλεγμένων αντιπροσώπων της. Οι επιλογές υπόκεινται στον λαϊκό έλεγχο και η εκλεγμένη ηγεσία έχει την ευθύνη για το τρίπτυχο «ενημέρωση, γνώση, απόφαση» με βάση ελεγχόμενα πολιτικά κριτήρια, όπως αυτά προκύπτουν από την κάθε φορά επιλογή της πλειοψηφίας.

7. Οι αρχιεπισκοπικές εκλογές προσφέρουν τη σημαντική ευκαιρία για να βάλουμε στο δημόσιο διάλογο ένα κορυφαίο ζήτημα της ιστορικής μας πορείας. Ό,τι έρχεται από το παρελθόν

δεν είναι θέσφατο, ό,τι προκύπτει ως ιστορική ενότητα ή συγκυρία υπόκειται σε αλλαγές και αναπροσαρμογές. Η κοινωνία μας συγκροτείται από διαφορετικές ταυτότητες, η συμμετοχή μας στην Ε.Ε. διαφοροποιεί τα δεδομένα, συνεπώς η πολιτική μας κουλτούρα χρειάζεται να εμπλουτίζεται, αξιοποιώντας παλαιά και νέα χαρακτηριστικά.

Όσα έρχονται από το παρελθόν είναι πολλά και διαφορετικά, ό,τι συγκροτεί στάσεις, αξίες και αντιλήψεις επηρέασαν την πορεία μας και έπαιξαν ρόλο στη διαμόρφωση του ιστορικού μας προσώπου. Ωστόσο, προχωρούμε σημαίνει αναπροσαρμόζουμε και εμπλουτίζουμε τα στοιχεία που καθορίζουν την ιδιαίτερη κυπριακή μας συνθήκη: την πολυπολιτιστική μας ταυτότητα, την ανάπτυξη της κουλτούρας της ανοχής και του σεβασμού στις διαφορετικές εθνικές ταυτότητες και διαφορές. Η βάση πάνω στην οποία μπορεί να εξελιχθεί η δική μας πρόσδος συνδέεται με την αντιμετώπιση της αναχρονιστικής «συγκατοίκησης» κράτους και Εκκλησίας, μιας συγκατοίκησης που αδικεί και τους δύο οργανισμούς, γιατί δημιουργεί σύγχυση ρόλων και απορρυθμίζει τις διαφορετικές τους ευθύνες. Οι διακριτοί ρόλοι ανάμεσα στο κράτος και την Εκκλησία είναι η μία αξιόπιστη απάντηση στις σημερινές προκλήσεις.

www.larkoslarkou.org.cy

Don't put the blame on Cyprus, boys

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Η Κύπρος απασχόλησε και πάλι τα διεθνή πρακτορεία και τον Τύπο στις Βρυξέλλες. Όχι όμως σε σχέση με τον μηχανισμό για το πλαφόν στην τιμή του φυσικού αερίου τον οποίο πρότεινε η Κομισιόν, θεωρήθηκε ανεφάρμοστος ή μη αποτελεσματικός και να εφαρμοζόταν, και εξελίχθηκε σε μια κόντρα μεγάλων διαστάσεων μεταξύ των υπουργών Ενέργειας στο κτήριο του Συμβουλίου της Ε.Ε. την Πέμπτη. Σε αυτό το θέμα άλλωστε η Κύπρος παραμένει παγερά αδιάφορη, πλέοντας στη νιρβάνα του μαζούτ, θεωρώντας πως δεν την επηρεάζει η συζήτηση για μια πηγή ενέργειας την οποία ακόμη δεν έχει στην διάθεσή της. Την Τετάρτη, σε κάποια άλλα από τα δωμάτια του κτηρίου του Συμβουλίου, οι μόνιμοι αντιπρόσωποι της Ε.Ε. κλήθηκαν

να εγκρίνουν το πλαφόν που προτείνουν οι G7 για την τιμή του ρωσικού πετρελαίου, το οποίο μεταφέρεται σε τρίτες χώρες μέσω θαλάσσης. Οι Πολωνοί και ορισμένες Βαλτικές χώρες θεώρησαν το όριο των 65 με 70 δολαρίων υπερβολικά υψηλό καθώς αφήνει περιθώριο στη Ρωσία να συνεχίσει να πραγματοποιεί κέρδη.

Κύπρος, Ελλάδα και Μάλτα, χώρες που έχουν τα μεγαλύτερα νηολόγια στην Ευρώπη, θεώρησαν το πλαφόν υπερβολικά χαμηλό, όπως αυτό που ζήτησαν ήταν προσαρμογή των διασφαλίσεων που είχαν συζητήσει όταν εγκρίθηκε το νομικό πλαίσιο της πρότασης. Για να μην μπούμε πολύ στα τεχνικά, η ουσία είναι ότι στις Βρυξέλλες θεωρείται πως η προσέγγιση Κύπρου, Ελλάδας και Μάλτας μπορεί να τύχει επεξεργασίας και αυτό που προέχει να αντιμετωπιστεί είναι η διαφωνία

Οι Πολωνοί και ορισμένες Βαλτικές χώρες θεώρησαν το όριο των 65 με 70 δολαρίων υπερβολικά υψηλό καθώς αφήνει περιθώριο στη Ρωσία να συνεχίσει να πραγματοποιεί κέρδη.

της Πολωνίας και των Βαλτικών, και το ιδιαίτερα χαμηλό πλαφόν που προτείνουν. Από ό,τι φαίνεται, καμία από τις πιο πάνω αντιρρήσεις δεν θεωρείται απροσπείλαστη. Οι διαβουλεύσεις που σε εθνικό επίπεδο γίνονται πίσω από κλειστές πόρτες μεταξύ υπουργείων, συμφερόντων και οργανισμών, στην Ε.Ε. γίνονται σε κοινή θέα, με τα κράτη μέλη και τους θεσμούς να διαπραγματεύονται κάθε απόφαση μέχρι αμείβας. Και αυτό το γνωρίζουν και οι G7 (κάποιοι από τους οποίους είναι και μέλη της Ε.Ε.).

Με άλλα λόγια, κάποια στιγμή πριν από την 5η Δεκεμβρίου οπότε και εφαρμόζεται το μέτρο, μπορεί να υπάρξει συμφωνία που θα πρέπει να πάρει πράσινο φως και να εφαρμοστεί από τους υπόλοιπους G7, ουσιαστικά τις ΗΠΑ, το Ηνωμένο Βασίλειο, τον Καναδά και την Ιαπωνία. Αυτή τη φορά, η Κύπρος δεν

χρεώθηκε τις δυσκολίες στην κατάληξη σε συμφωνία σε ευρωπαϊκό επίπεδο για ένα μέτρο κατά της Ρωσίας για την εισβολή στην Ουκρανία. Παρ' όλα αυτά, στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης στις ΗΠΑ δεν έλειψαν κάποιες στερεότυπες αναφορές στον ρόλο της χώρας ως παράγοντα που στις καλύτερες των περιπτώσεων θεωρείται πως προωθεί τα δικά της συμφέροντα ως μικρή χώρα εις βάρος του συνόλου, και στη χειρότερη θεωρείται τσιουράκι των Ρώσων. Το πρώτο στερεότυπο δεν αξίζει πάντα στην Κύπρο, η οποία αν και κάποτε καταχράται της θέσης της, έχει δικαίωμα να έχει άποψη, αν και μικρή χώρα. Ως εκ τούτου, το πρώτο στερεότυπο καταρρίπτεται, όταν συμπεριφερόμαστε σωστά, ειδικά όταν ο τομέας τον οποίο αφορά το θέμα —ο ναυτιλιακός— είναι τομέας στον οποίο έχουμε κάποιο μεγαλύτερο ρόλο από πολλές χώρες.

Το δεύτερο στερεότυπο θα χρειαστεί καιρό να εξαλειφθεί από τα μυαλά των εταίρων μας, και η ευθύνη για τη δημιουργία του είναι αποκλειστικά δική μας φταιξιμο, ή τουλάχιστον της πολιτικής μας ηγεσίας. Μου φαίνεται περίεργο να υπερασπιζομαι τη θέση μιας κυπριακής κυβέρνησης που αφορά σε μεγάλο βαθμό συμφέροντα ναυτιλιακών. Ήμαρτον, Παναγία μου. Όμως αν δείχνουν κάτι τα ειρωνικά σχόλια που κυκλοφόρησαν στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης στις ΗΠΑ είναι πως είναι καλύτερο να σου βγει το μάτι παρά το όνομα. Και πως η πολιτική τάξη που διέσυρε το όνομα της χώρας για πλουτισμό του κύκλου της (πéριξ του Πέρα Πεδι) θα πρέπει να δουλέψει πέντε φορές περισσότερο για να αποδείξει αν και εφόσον δεν είναι πλέον ελέφαντας.

ykakouris@gmail.com

Κλήρωση για τον νέο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Ενας από τους μεγαλύτερους σύγχρονους αγίους, είναι ο μακαριστός Πατριάρχης Σερβίας Παύλος, ο οποίος ήταν ο μόνος Ιεράρχης, ο οποίος δεν επιθυμούσε να ανέλθει στον Πατριαρχικό Θρόνο το 1990. Ωστόσο «έλεω Θεού» και με τη δύναμη του Αγίου Πνεύματος, ανήλθε στον Θρόνο του Αγίου Σάββα. Η Εκκλησία της Σερβίας ακολουθεί τον αποστολικό τρόπο εκλογής, δηλαδή με κλήρωση. Η διαδικασία έγινε με θαυμαστό τρόπο. Εκλεκtores είναι οι Επίσκοποι, οι οποίοι επιλέγουν το τριπρόσωπο. Προϋπόθεση είναι να λάβουν οι τρεις πρώτοι, τουλάχιστον 13 ψήφους. Στον πρώτο γύρο, εξελέγησαν στο τριπρόσωπο δύο Επίσκοποι. Ο μακαριστός Παύλος έλαβε μόνο 11 ψήφους. Ακολούθησαν ακόμη εννέα γύροι ψηφοφορίας για να λάβει ο Πατριάρχης Παύλος, 20 ψήφους και να εισέλθει στο τριπρόσωπο. Η τελική φάση της εκλογής έγινε στη Μονή Τρόνοσσα, κατά τη Θεία Λειτουργία. Τρεις σφραγισμένοι φάκελοι με τα ονόματα των υποψηφίων τοποθετήθηκαν εντός του Ιερού Ευαγγελίου. Ο ηγούμενος της Μονής επέλεξε ένα στην τύχη, μπροστά από την Ωραία Πύλη και τον έδωσε στον μεγαλύτερο στην ηλικία αρχιερέα. Έγραφε το όνομα του Επισκόπου Ράσκας και Πρίτζρεν Παύλου, ο οποίος και ενθρονίστηκε Πατριάρχης. Ο ίδιος στενοχωρήθηκε πολύ για την εκλογή του, αλλά δέχθηκε με ταπεινωση το θέλημα του Θεού λέγοντας: «Βάζω ένα τάμα, από τώρα και στο εξής μέχρι να πεθάνω, να Σου λειτουργώ καθημερινά και Εσύ, όπως γνωρίζεις, να αναπληρώσεις τις ελλείψεις μου και τις ατέλειές μου». Και το τάμα του, το τήρησε σε όλη του τη ζωή. Ακόμη και όταν ήταν σε αποστολές, λειτουργούσε στο δωμάτιο του ξενοδοχείου του.

Ο γίγαντας στην ψυχή και κακεκτικός στο σώμα, λόγω πολλών ασθενειών και ταλαιπωριών, Πατριάρχης Παύλος, ο οποίος ήταν και ελληνομαθής, με την ανάδειξή του στον Θρόνο, έπεσε στην πυρά του πολέμου. Κλήθηκε να στηρίξει και να δώσει δύναμη στους Σέρβους, οι οποίοι ήρθαν αντιμέτωποι με τον φρικαλέο εμφύλιο πόλεμο, την καταστροφή και διάλυση της Γιουγκοσλαβίας από τους δυτικούς, την ανέχεια και τον πόνο των ανθρώπων, ακόμη και την αμφισβήτηση των ιερών και οσίων.

Ο Θεός τελικά, έθεσε τον κατάλληλο άνθρωπο, στην κατάλληλη ώρα, στον Θρόνο του Αγίου Σάββα, όπως παραδέχονταν και όλοι όσοι αμφισβητούσαν τις δυνατότητές του. Δίδασκει με την αγία ζωή του, αλλά και με τα λόγια του: «Να εί-

μαστε άνθρωποι... Την ειρήνη χρειάζονται ομοίως όλοι οι άνθρωποι, όπως ημεis και ο εχθρός μας... Ηρωισμός είναι το να υπερασπιζόμαστε τον εαυτό μου από τους εχθρούς μου, ενώ τιμιότητα είναι το να υπερασπιζόμαστε τον εχθρό μου από τον εαυτό μου...».

Η Ιερά Σύνοδος της Εκκλησίας της Κύπρου, στην πρώτη της συνεδρία, με την ταφή του Μακαριστού Αρχιεπισκόπου Χρυσόστομου του Β΄, τροποποίησε τον Καταστατικό Χάρτη, πριν ακόμη εφαρμοστεί, υιοθετώντας ουσιαστικά το πολιτειακό σύστημα για την εκλογή του Προκαθημένου της Εκκλησίας. Θεσμοθέτησε την υποβολή υποψηφιοτήτων και εισήγαγε ψηφοδέλτια με ονόματα και φωτογραφίες. Αποτέλεσμα ήταν να ακολουθήσουν εισηγήσεις από υποψηφίους για εκλογή Αρχιεπισκόπου στη βάση της πλειοψηφίας, για βαρύνουσα σημασία στην ψήφο των πιστών και να εισέλθει στο τριπρόσωπο, για να προσεγγίσουν ψηφοφόρους. Βεβαίως «ουδέν κακόν αμιγές καλού», αφού η παρέλαση υποψηφίων από τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας αποκάλυψε σε μεγάλο βαθμό και την αλήθεια των Ιεραρχών, μέσα από την όψη των προσώπων τους, αλλά και τη χροιά των λόγων τους.

Καλό είναι να υπάρξει προβληματισμός, έστω και τώρα, η Ιερά Σύνοδος να συνέλθει εκ νέου, να τροποποιήσει και πάλι το Καταστατικό, να υιοθετήσει τον αποστολικό τρόπο εκλογής, δηλαδή με κλήρωση ανάμεσα στο τριπρόσωπο. Με τον τρόπο αυτό θα τερματιστούν οι φανατισμοί, πρώτα από πιστούς και ύστερα από Ιεράρχες. Θα τερματιστούν πολλά «καραγκιοζιλίκια» από ανθρώπους, οι οποίοι νομίζουν ότι με την εκλογή του «δικού» τους, είτε θα βρουν οι ίδιοι μια θέση στον παράδεισο, είτε θα σώσουν την Κύπρο. Το μόνο σίγουρο είναι ότι, είτε έτσι, είτε αλλιώς, θα εκλεγεί ο κατάλληλος Αρχιεπίσκοπος για τις δύσκολες μέρες και ώρες, οι οποίες προδιαγράφονται, για την Κύπρο, τον ελληνισμό, αλλά και για όλο τον κόσμο. Τα τύμπανα του πολέμου κτυπούν δυνατά και ήδη η πείνα δείχνει τα δόντια της, σε όλη την Ευρώπη. Πέρα από όλα αυτά: «Πάντα χορηγεί το Πνεύμα το Άγιον, βρῦει προφητείας, ιερέας τελείει, αγραμμάτους σοφίαν εδίδαξεν, αλλεῖς θεολόγους ανέδειξεν, όλον συγκροτεί τον θεσμόν της Εκκλησίας...

kaparispan@yahoo.gr

Προεδρικές και Κυπριακό

Του **ΓΙΑΝΝΑΚΗ Α. ΟΜΗΡΟΥ**

Ενα σοβαρό έλλειμμα του προεκλογικού διαλόγου για τις Προεδρικές είναι ότι το Κυπριακό παραμένει σχετικά υποβαθμισμένο. Αλλά και όταν αποτελεί αντικείμενο διαλόγου και παράθεσης θέσεων, υπάρχει τάση γενικόλογων αναφορών και αοριστίας. Ωστόσο, το πρόβλημα της 48χρονης τουρκικής κατοχής του 37% των εδαφών της Κυπριακής Δημοκρατίας θα πρέπει να αποτελεί την ύψιστη προτεραιότητα. Υπάρχουν τυχερές του Κυπριακού επί των οποίων απαιτούνται σαφείς τοποθετήσεις, χωρίς υπεκφυγές και νεφελώδεις διατυπώσεις. Πρώτον, σε ό,τι αφορά τη μορφή λύσης. Ομοσπονδιακή λύση; Τι είδους ομοσπονδία; Διζωνική, δικονομική; Με σωστό περιεχόμενο; Απόρριψη της Δ.Δ.Ο; Απόρριψη συλλήβδην της Ομοσπονδίας;

Πρόκειται στην πραγματικότητα για σκισμαχία. Η ομοσπονδία υπήρξε ως μορφή λύσης το βαρύ και οδυνηρό τίμημα που κλήθηκε ο κυπριακός ελληνισμός να καταβάλει μετά την προδοσία του εγκληματικού πραξικοπήματος του 1974, που άνοιξε την πόρτα στην τουρκική εισβολή. Οι συμφωνίες υψηλού επιπέδου του '77 και '79, Μακαρίου - Ντενκτάς και Κυπριανού - Ντενκτάς ανεξαρτήτως του βαθμού δεσμευτικότητάς τους, σηματοδότησαν μια αναντίλεκτη πραγματικότητα. Ότι αν θα υπάρξει λύση στο Κυπριακό αυτή θα είναι λύση ομοσπονδιακή. Αυτή πρέπει να θεωρείται μια ανέκκλητη ιστορική παραδοχή. Ωστόσο, το περιεχόμενο της ομοσπονδίας είναι εξόχως σημαντικό. Όσοι αντιτίθενται ή ειρωνεύονται την προσθήκη στην ομοσπονδία ή στη διζωνική της αναφοράς σε «σωστό περιεχόμενο» επιδιώκουν στην πραγματικότητα

να στείλουν το μήνυμα της αποδοχής οποιουδήποτε περιεχομένου ομοσπονδιακής λύσης, ακόμα και αυτές που θα παραπέμπει σε συνμοσπονδία ή και δύο κρατικών οντοτήτων λύση με το ψευδώνυμο της συνμοσπονδίας.

Ο όρος της διζωνικής είναι προφανές ότι προωθήθηκε επιδέξια από την τουρκική πλευρά και τους συμμάχους της, προσδίδοντάς της ταυτόχρονα ένα περιεχόμενο «κοιμένο και ραμμένο» στα μέτρα των τουρκικών στόχων και επιδιώξεων. Δυστυχώς, πέραν της παρείσφρησης αυτής της ορολογίας στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας, υπάρχουν και αυτοί, στη δική μας πλευρά, που επιμένουν να προβάλλουν ως σημαία της προσπάθειας για λύση όχι το περιεχόμενο μιας σωστής ομοσπονδιακής λύσης, αλλά απλώς τον τίτλο και τον επιθετικό της προσδιορισμό.

Το Σχέδιο Ανάν προέβλεπε σαφώς μια διζωνική, δικονομική ομοσπονδία. Αυτός ήταν ο χαρακτηρισμός της λύσης. Όμως αυτός ο χαρακτηρισμός οδηγούσε σε λύση δίκαιη, ισοβαρή και διασφαλίζουσα τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες; Ο κυπριακός ελληνισμός έκρινε ότι ήταν απαράδεκτη η «διζωνική» ομοσπονδία, την οποία πρότεινε το Σχέδιο Ανάν, και γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο την απέρριψε.

Εξάλλου, ο όρος «διζωνική» δεν είναι δόκιμος ούτε στο Συνταγματικό Δίκαιο ούτε στην επιστήμη της Πολιτειολογίας. Ούτε έχει χρησιμοποιηθεί για τον προσδιορισμό οποιουδήποτε ομοσπονδιακού συστήματος στον κόσμο. Το συμπέρασμα προκύπτει αβίαστα. Έχουμε αποδεχθεί την ομοσπονδία και αυτή είναι μια ιστορική ανέκκλητη παραδοχή. Αυτό ωστόσο δεν πρέπει

να σημαίνει ασυμβατότητα με θεμελιώδεις αρχές στις οποίες εδράζονται τα σύγχρονα πολιτεύματα, ως προϊόντα του ευρωπαϊκού νομικού πολιτισμού. As κατανοήσουν όλοι αυτά την απλή αλήθεια. Ούτε η ιστορία, ούτε η επιστήμη, ούτε ο νομικός πολιτισμός και η πολιτική ευθυκρισία επιτρέπουν μια τέτοια επιπολαιότητα.

Το Εθνικό Συμβούλιο, τον Σεπτέμβριο του 2009, κατέληξε σε μια κοινή απόφαση που προσδιορίζει με επάρκεια και σαφήνεια τις παραμέτρους μιας ομοσπονδιακής λύσης, η οποία θα κατοχυρώνει την ενότητα κράτους, λαού, θεσμών και οικονομίας, με αδιαπραγμάτευτο σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις θεμελιώδεις ελευθερίες. Η συζήτηση και αντιδικία αναφορικά με τη μορφή λύσης του Κυπριακού έπρεπε να έχει τερματιστεί μετά από την ομόφωνη απόφαση του Εθνικού Συμβουλίου της 18ης Σεπτεμβρίου του 2009, ύστερα από τετραήμερη σύνοδο. Καθώς η απόφαση αυτή καθορίζει εξαντλητικά ποιο πρέπει να είναι το αποδεκτό περιεχόμενο μιας ομοσπονδιακής λύσης, καθίσταται περιττή, ανώφελη και επιζήμια η συζήτηση για τον τίτλο και την ονομασία της. Σημασία έχει η ομοσπονδιακή λύση να μην παραπέμπει σε διαχωρισμό ούτε και σε παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Επί τη βάση των πιο πάνω οφείλουν όλοι, υποψήφιοι και πολιτικές δυνάμεις να τοποθετηθούν με σαφήνεια και χωρίς νεφελώδεις διατυπώσεις. Ούτε οι ουτοπικές εξωπραγματικές επιδιώξεις ούτε οι μη αποκρυπτομένες προσεγγίσεις των τουρκικών θέσεων επιτρέπονται. Ασάφειες εποικοδομητικές ή μη, αοριστίες, γενικόλογιες και συνθηματικές διατυπώσεις συνι-

στούν υπεκφυγή και άρνηση ανάληψης ευθύνης απέναντι στο ύψιστο πρόβλημα της πατρίδας μας. Ένα δεύτερο θέμα επί του οποίου απαιτείται διασαφήνιση άποψης και θέσης είναι το ναυάγιο της διαπραγματευτικής διαδικασίας στο Κραν Μοντάνα. Μετά τη δημοσίευση αυτούσιων των πρακτικών των Ηνωμένων Εθνών, είναι ανεπίτρεπτο να εξακολουθούν να επιρρίπτονται ευθύνες στην ε/κ πλευρά για τη μη επίτευξη λύσης. Είναι αδιανόητη, είτε η εννοχοποίηση της ε/κ πλευράς, είτε η επίρριψη ίσων ευθυνών στις δύο πλευρές. Τα πρακτικά αποκάλυπτουν αδιαμφισβήτητο ότι η Τουρκία δεν ήταν έτοιμη να αποδεχθεί ούτε κατάργηση των εγγυήσεων, ούτε αποχώρηση των στρατευμάτων. Δεν αντιλαμβάνονται όσοι επιρρίπτουν ευθύνες στην πλευρά μας ότι ενισχύουν την τουρκική επικερμηματολογία και ότι διευκολύνουν με αυτό τον τρόπο την τουρκική πλευρά σε οποιαδήποτε μελλοντική διαπραγμάτευση;

Τέλος, σε ό,τι αφορά το πλαίσιο Γκουτέρες επιβάλλεται απολύτως σαφής τοποθέτηση. Αυτό το πλαίσιο ούτε θέσφατο είναι, ούτε ασφαλώς θα πρέπει να ριχθεί στο «πυρ το εξώτερον». Προσφέρεται για συζήτηση και διαπραγμάτευση δεδομένου ότι περιέχει τόσο θετικά, όσο και αρνητικά στοιχεία. Όσοι άκριτα σπεύδουν να το αποδέχονται ως έχει, διαπράττουν μέγιστο σφάλμα, τόσο επί της ουσίας, όσο και επί της ορθής διαπραγματευτικής τακτικής. Ο λαός αναμένει και απαιτεί σαφείς και κρυστάλλινες θέσεις. Για να μπορεί να κρίνει και να αποφασίσει.

Ο κ. Γιαννάκης Α. Ομήρου είναι πρώην πρόεδρος της Βουλής.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

Το πνεύμα των αγώνων και οι εχθροί του

Το Παγκόσμιο Κύπελλο του 2022, που διεξάγεται στο Κατάρ, ξεκίνησε στις 20 Νοεμβρίου και θα διαρκέσει έως τις 18 Δεκεμβρίου. Σύμφωνα με όλα τα εννυμερωμένα αθλητικά και οικονομικά περιοδικά, δεν θα είναι απλώς το ακριβότερο Παγκόσμιο Κύπελλο στην ιστορία του θεσμού, καθώς εκτιμάται ότι θα κοστίσει σχεδόν 220 δισ. δολάρια (περίπου 212 δισ. ευρώ). Είναι 14 φορές ακριβότερο από το κόστος διοργάνωσης του εξίσου ακριβού Παγκοσμίου Κυπέλλου της Βραζιλίας του 2014 και 95 φορές ακριβότερο από το κόστος του Παγκοσμίου Κυπέλλου της Γαλλίας, το 1998. Το κόστος διοργάνωσης του Παγκοσμίου Κυπέλλου στο Κατάρ παραμένει περισσότερο από 12 φορές υψηλότερο από εκείνο του Παγκοσμίου Κυπέλλου στη Βραζιλία, ακόμη και αφού ληφθεί υπόψη ο μέσος παγκόσμιος πληθωρισμός. Ο Σίγκμουντ Φρόιντ έλεγε ότι δεν είναι μια συγκεκριμένη πρακτική, κοινωνική ή ατομική, η οποία είναι παθολογική, αλλά ότι η ένταση και η έκταση μιας καθ-

μερινής και καθόλα φυσιολογικής πρακτικής μπορεί να προσλάβει παθολογικό χαρακτήρα, όταν οι διαδικασίες της γίνουν υπέρμετρες. Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα, στο «Τοτέμ και ταμπού» (1913), έφερνε το ταμπού της αιμομιξίας, εξηγώντας ότι υπήρχε παντού στις ανθρώπινες κοινωνίες, αλλά όταν, σε συγκεκριμένες φυλές της Ωκεανίας, το ταμπού αυτό δεν επέτρεπε σε έναν άνδρα ή σε μια γυναίκα να παντρευτεί τα τρία τέταρτα των γυναικών ή των ανδρών αντίστοιχα του χωριού, τότε αυτό είναι σημείο κάποιας σημαντικής κοινωνικής παθολογίας. Οι εξαιρετικά περίπλοκοι τρόποι διαμερισμού της φυλής σε τοτεμικές ομάδες και υποομάδες περιόριζαν σε εξωφρενικό βαθμό το εύρος των επιτρεπτών σεξουαλικών συντρόφων για κάθε μέλος της. Ο Φρόιντ χαρακτήρισε την πρακτική αυτή ως συλλογική «ιδεοληπτική νεύρωση». Βέβαια, έπρεπε να περιμένουμε τον Κλοντ Λέβι-Στράους, τον σημαντικό αυτόν Γάλλο ανθρωπολόγο, για να κατανοήσουμε ότι δεν ήταν η απαγόρευση της αιμομιξίας που βρισκόταν πίσω από αυτή την υπερβολή, αλλά

ο κανόνας της εξωγαμίας. Με άλλα λόγια, το αυστηρό περιοριστικό πλαίσιο είχε ως αποκλειστικό σκοπό να εμποδίσει τη δημιουργία στενών σχέσεων εξ αίματος στο εσωτερικό συγκεκριμένων ομάδων και υποομάδων μέσω της ενδογαμίας. Αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει στην αποκοπή τους από το σύνολο της φυλής, σε εμφύλιες διενέξεις και τελικά σε διάλυση της φυλής.

Σε τι αποσκοπεί άραγε η τεράστια αυτή σπατάλη των αρχόντων του Κατάρ; Ο Πέτρος Κράνιανς έγραφε σε άρθρο του το 2020: «Η κάθε μορφής αποσχιστική βία έχει εξαπλωθεί σε ολόκληρη τη Μέση Ανατολή, ενώ οι πληθυσμοί συννιτών και οι Σιτών παραμένουν απορροφημένοι και παγιδευμένοι στην αδιάκοπη αραμίμαξη. Αλλά για να χειροτερέψουν τα πράγματα, ο συννιτικός κόσμος πρόσφατα διαχωρίστηκε σε δύο ανταγωνιζόμενους άξονες που εκφράζονται κυρίως από μια νέα συμμαχία Τουρκίας-Κατάρ (Μουσουλμανική Αδελφότητα), η οποία βρίσκειται απέναντι από ένα μπλοκ που ηγείται η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (Γουαχαμιστική

Ισλάμ). Σε όλη την περιοχή, από το Ιράκ μέχρι τη Λιβύη, αυτές οι αντίθετες συννιτικές παρατάξεις αμφισβητούν τώρα ο ένας την επιρροή του άλλου, προσθέτοντας ένα άλλο επίπεδο πολυπλοκότητας σε μια ήδη ασαφή περιοχή. Δεδομένου ότι αυτοί οι άξονες τώρα επιδίδουν να προβάλλουν τη δύναμή τους και την επιρροή τους, μειώνοντας ταυτόχρονα την ανταγωνιστών τους, η σταθερότητα της περιοχής θα μπορούσε να καταστεί παράπλευρη απώλεια, στη μάχη αυτή για υπεροχή» («Τουρκία-Κατάρ: Οι εκφραστές της Μουσουλμανικής Αδελφότητας και η πρόκληση των ΗΠΑ», Capital.gr, 23 Ιανουαρίου 2020). Σύμφωνα με τον συγγραφέα, η Τουρκία και το Κατάρ έχουν αθεωρηθεί μέσω μιας σειράς κοινών επιχειρήσεων «για παράνομη χρηματοδότηση, υποστηρίζοντας τον φανατικό ισλαμισμό και προωθώντας εξτρεμιστικές ιδεολογίες». Αν και σύμμαχοι, στα χαρτιά πάντα, των ΗΠΑ και της Δύσης, οι «κακοήθεις πολιτικές» των νέων «αδελφών μουσουλμάνων» σκοπό έχουν να σταματήσουν τη διείσδυση των δυτικών θρών και αξιών

στον αραβικό και ευρύτερα μουσουλμανικό χώρο και να εμποδίσουν τον εκδημοκρατισμό του. Από την άλλη πλευρά, προωθούν μια κρυφή ατζέντα αντεπίθεσης, γονιτεύοντας τις κοινότητες μουσουλμάνων εντός των Δυτικών κοινωνιών και στρατολογώντας μαχητές κατά της Δύσης. Οι πολιτικές αυτές όμως έχουν αμαυρώσει τη δημόσια εικόνα τους, ενώ πληθαίνουν οι φωνές, στο εσωτερικό και στο εξωτερικό των δυο αυτών «αδελφών», για αλλαγή πλεύσης και ουσιαστική σύμπλευση με τη Δύση.

Ο Πέτρος Κράνιανς συνεχίζει: «Όμως, το μεγαλύτερο όφελος που θα αποκομίσει η Άγκυρα και η Ντόχα, αλλάζοντας τις κακοήθεις πολιτικές τους, θα ήταν να καταγραφίσουν την παγκόσμια εικόνα που έχουν ως φιλικά περιβάλλοντα για υποθήληψη μελών και χρηματοδοτών της διεθνούς τρομοκρατίας, που θα βελτίωνε το επενδυτικό κλίμα και θα βοηθούσε στη διόρθωση του ελλείμματος της δημόσιας διπλωματίας». Αυτό το έλλειμμα ψάχνει στην ουσία να καλύψει το Κατάρ με τα «πεταμένα» 220 δισ. δολάρια που δαπάνησε για το μεγαλύτερο σε

ακροαματικότητα αθλητικό γεγονός του Δυτικού κόσμου. Το Κατάρ, αντί να προωθήσει μια πραγματική ατζέντα προσέγγισης με τη Δύση, εγκαταλείποντας τις εξτρεμιστικές πολιτικές των Αδελφών Μουσουλμάνων, προσπαθεί να σαγηνεύει προωθώντας μια ψεύτικη εικόνα με σκοπό να προσελκύσει τη συμπάθεια του ποδοσφαιρόφιλου κόσμου και να συνεχίσει ανεπιπρόσβλητα την προώθηση της κρυφής του ατζέντας. Έτσι, σε αντίθεση με αυτό που προβάλλεται μέσα από την υπερβολική δαπάνη, ότι δηλαδή δόθεν το Κατάρ και η Μουσουλμανική Αδελφότητα θέλουν να είναι κομμάτι του Δυτικού κόσμου και να ξεφύγουν από την απομόνωση (εξωγαμία), αυτό που στην ουσία προωθείται είναι η περαιτέρω εμβάθυνση του σχίσματος με τη Δύση και η ακόμη μεγαλύτερη εσωστρέφεια του μουσουλμανικού κόσμου. Εν τέλει, το ανοικτό πνεύμα των ποδοσφαιρικών αγώνων είναι αυτό που χειραγωγείται και δέχεται το πλήθος.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μποτιλιάρισμα στις Βρυξέλλες για τους G7

Για το πλαφόν στο ρωσικό πετρέλαιο μέσω θάλασσας, η Κύπρος, η Μάλτα και η Ελλάδα θέλουν περαιτέρω διασφαλίσεις

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Στους ύφαλους των διαφορετικών απόψεων μεταξύ των κρατών μελών, με την Κύπρο και τις άλλες ναυτιλιακές χώρες να μη χρεώνονται αυτή τη φορά πλήρως την ευθύνη για την καθυστέρηση, βρίσκεται η προοπτική εφαρμογής του ορίου στην τιμή του ρωσικού πετρελαίου που θα μπορεί να μεταφέρεται με πλοία με σημαία της Ε.Ε. σε τρίτες χώρες, καθώς διπλωμάτες από διαφορετικές αντιπροσωπείες που μίλησαν στην «Κ» υπέδειξαν πως το κύριο πρόβλημα είναι η διαφωνία της Πολωνίας και κάποιων χωρών της Βαλτικής.

Το πλαφόν στην τιμή ρωσικού πετρελαίου που μεταφέρεται μέσω τάνκερ, που προωθείται από τους G7 –ιδιαίτερα από τις ΗΠΑ– και σχεδιάζεται να τεθεί σε εφαρμογή στις 5 Δεκεμβρίου, ουσιαστικά αφορά την απαγόρευση της ασφάλισης και της παροχής άλλων υπηρεσιών σε πλοία που μεταφέρουν ρωσικό πετρέλαιο, το οποίο πωλείται πάνω από μία συγκεκριμένη τιμή.

Το μέτρο είναι σημαντικό, γιατί πρακτικά κλείνει τις διόδους της Ρωσίας για εξαγωγές πετρελαίου ανά το παγκόσμιο σε τιμές πάνω από ένα ορισμένο όριο, κάτι που σημαίνει πως δεν διακόπτεται η ροή πετρελαίου σε τρίτες χώρες που το χρειάζονται αλλά περιορίζεται το περιθώριο κέρδους για τη Ρωσία. Το νομικό πλαίσιο, μαζί με τις διασφαλίσεις για διάφορες χώρες –μεταξύ τους και η Κύπρος ως μία από τις χώρες με μεγάλο ναυτιλιακό στόλο– είχε συμφωνηθεί από το Συμβούλιο στις αρχές Οκτωβρίου στο πλαίσιο του όγδου πακέτου κυρώσεων κατά της Ρωσίας για την εισβολή στην Ουκρανία. Την Τρίτη έφτασε στις Βρυξέλλες από το επίπεδο της ομάδας των επτά μεγάλων οικονομιών του κόσμου (G7 - Γαλλία, Γερμανία, Ηνωμένες Πολιτείες, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιαπωνία, Ιταλία, Καναδάς) και την ηγεσία της Ε.Ε. η πρόταση για ορισμό του πλαφόν στα 65 με 70 δολάρια το βαρέλι.

Το επίπεδο του πλαφόν αναμένεται να αναπροσαρμόζεται κατά τη διάρκεια του έτους, σύμφωνα με Αμερικανό αξιωματούχο που μίλησε στο Reuters, εκφράζοντας την ελπίδα οι διαβουλεύσεις σε επίπεδο Ε.Ε. να ολοκληρωθούν σύντομα ώστε οι G7 να προχωρήσουν

σε ανακοινώσεις. Την τελική απόφαση εκ μέρους της Ε.Ε. κλήθηκαν να λάβουν την Τετάρτη οι μόνιμοι αντιπρόσωποι των κρατών μελών σε επίπεδο COREPER. Ωστόσο, οι συναντήσεις που έγιναν την Τετάρτη δεν είχαν αποτέλεσμα. Ενδεικτικό των έντονων διεργασιών ήταν πως ενώ και την Πέμπτη και την Παρασκευή αναμενόταν νέες συναντήσεις των μόνιμων αντιπροσώπων, αυτό τελικά δεν έγινε, με τις συζητήσεις να παραπέμπονται πλέον για τη Δευτέρα.

Το μήνυμα που έρχεται από τις Βρυξέλλες πάντως είναι ότι τα κράτη

Ο κανονισμός που ενδιέφερε ιδιαίτερα την Κύπρο ήταν ο κανονισμός που επιτρέπει την επίσηυση της αδειοδότησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, κείμενο το οποίο βαίνει προς έγκριση.

μέλη θέλουν να εφαρμοστεί το μέτρο, και πως αυτή τη στιγμή οι διαφωνίες αφορούν τον καλύτερο τρόπο για να γίνει αυτό.

Θέλουμε διασφαλίσεις

Οι σοβαρότερες αντιρρήσεις που προέκυψαν από τη μακρά συζήτηση το πρωί, το μεσημέρι αλλά και το βράδυ της Τετάρτης, ήταν σύμφωνα με το πρακτορείο Reuters αυτές της Πολωνίας, της Λιθουανίας και της Εσθονίας, οι οποίες θεωρούν ότι το προτεινόμενο πλαφόν είναι υπερβολικά υψηλό και αφήνει τεράστιο περιθώριο κέρδους για τη Ρωσία δεδομένου ότι οι τιμές παραγωγής κυμαίνονται στα 20 ευρώ το βαρέλι, και δεδομένου ότι ήδη το ακατέργαστο ρωσικό πετρέλαιο από τα Ουράλια πωλείται σήμερα στα 68 δολάρια το βαρέλι. Σύμφωνα με δημοσίευμα του Politico, η Πολωνία ζητεί το όριο να τεθεί στα 30 δολάρια και να συνδέσει το μέτρο με ένα ένατο πακέτο κυρώσεων.

Από την άλλη το Reuters και άλλα διεθνή ΜΜΕ επεσήμαναν πως Κύπρος, Ελλάδα και Μάλτα, «χώρες με μεγάλες ναυτιλιακές βιομηχανίες, οι οποίες έχουν να χάσουν περισσότερα, αν εμποδιστούν τα φορτία ρωσικού πετρελαίου», θεωρούν ότι

Η Κύπρος δεν είχε ιδιαίτερες ανησυχίες ή εμπλοκή στην έντονη αντιπαράθεση που βρισκόταν σε εξέλιξη μεταξύ των Υπουργών Ενέργειας, με αντικείμενο την πρόταση της Κομισιόν για μηχανισμό διόρθωσης των τιμών για το φυσικό αέριο.

το πλαφόν είναι υπερβολικά χαμηλό, και ζητούν διασφαλίσεις και αντισταθμιστικά μέτρα ή μεγαλύτερες μεταβατικές περιόδους.

Πάντως, διπλωμάτης από δυτικοευρωπαϊκή χώρα που μίλησε στην «Κ» εκτίμησε πως αυτά που ζητούν οι χώρες των οποίων επηρεάζονται τα ναυτιλιακά συμφέροντα μπορούν να ικανοποιηθούν πιο εύκολα καθώς δεν ζητούν απαραίτητα διαφορετικό πλαφόν, αλλά επιπρόσθετες διασφαλίσεις. Ξεχωριστή πηγή ανέφερε στην «Κ» πως οι ανησυχίες των τριών χωρών σχετίζονται με τη διασφάλιση του ισότιμου ανταγωνισμού και είναι κάτι που τέθηκε από την πρώτη στιγμή στο τραπέζι.

Ειδικότερα ζητούν διευκρινήσεις για το πώς αντιμετωπίζεται το ενδεχόμενο να μην υπάρξει παγκόσμια εφαρμογή του μέτρου (κάτι που θα οδηγούσε στη συνέχιση των εξαγωγών ρωσικού πετρελαίου με σκάφη άλλων νηολογίων), καθώς και αντισταθμιστικά μέτρα για τη «φυγή» πλοίων από τα νηολόγια της Κύπρος, Ελλάδα και Μάλτα, «χώρες με μεγάλες ναυτιλιακές βιομηχανίες, οι οποίες έχουν να χάσουν περισσότερα, αν εμποδιστούν τα φορτία ρωσικού πετρελαίου», θεωρούν ότι

από το κυπριακό νηολόγιο.

Όπως είχε γράψει στις 9 Οκτωβρίου η «Κ», η έγκριση του νομικού πλαισίου για το πλαφόν στη μεταφορά ρωσικού πετρελαίου μέσω σκαφών με σημαία της Ε.Ε. θεωρείται και πολιτικό μήνυμα προς άλλες χώρες στην ομάδα των G7 αλλά και πέρα από αυτήν (ιδιαίτερα χώρες με «σημαίες ευκαιρίας» όπως η Λιβερία, ο Παναμάς και οι Νήσοι Μάρσαλ) για την εφαρμογή του από την πλευρά της Ε.Ε.

Σύμφωνα πάντα με τη συμφωνία του Οκτωβρίου, οι απαγορεύσεις στην ασφάλιση και παροχή άλλων υπηρεσιών για μεταφορά ρωσικού πετρελαίου με σκάφη της Ε.Ε. σε τρίτες χώρες θα τεθούν σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2022 για το αργό πετρέλαιο και τον Φεβρουάριο του 2023 για το επεξεργασμένο πετρέλαιο. Ωστόσο, αυτές οι μεταβατικές περιόδους αναμένεται πως θα είναι ένα από τα ζητήματα που μπορούν να τροποποιηθούν.

Η σάγκα του πλαφόν

Την ίδια στιγμή η Κύπρος δεν είχε ιδιαίτερες ανησυχίες ή εμπλοκή στην έντονη αντιπαράθεση που βρισκόταν σε εξέλιξη σε ένα άλλο δωμάτιο του κτηρίου του Συμβου-

λίου της Ε.Ε., μεταξύ των Υπουργών Ενέργειας, με αντικείμενο την πρόταση της Κομισιόν για μηχανισμό διόρθωσης των τιμών για το φυσικό αέριο. Η πρόταση, η οποία επικείμενη να συνδυάσει τις εκκλήσεις μεγάλου αριθμού κρατών (ιδιαίτερα της ομάδας των 15 με πρωτοβουλία Ελλάδας, Ιταλίας, Βελγίου και Πολωνίας) για ανώτατο όριο στην τιμή του φυσικού αερίου ώστε να περιοριστούν οι τιμές της ενέργειας για τους καταναλωτές, προκάλεσε τη δυσареσκεια και των δύο «στρατοπέδων». Μάλιστα, χαρακτηρίστηκε από επικριτές σχεδόν ως «αστεία», καθώς το πλαφόν των 275 ευρώ ανά μεγαβατώρα θεωρήθηκε υπερβολικά υψηλό, ενώ οι προϋποθέσεις (να βρίσκεται η τιμή πάνω από το όριο για δύο εβδομάδες, κατά 58 ευρώ ψηλότερα από την τιμή αναφοράς LNG για 10 συνεχόμενες ημέρες διαπραγματεύσεις εντός των δύο εβδομάδων) θεωρήθηκε πως ουσιαστικά θα καθιστούσαν αδύνατη την ενεργοποίηση του μηχανισμού.

Πριν από τη συνάντηση του έκτακτου Συμβουλίου Ενέργειας, ικανός αριθμός κρατών μελών συμφώνησαν με πρωτοβουλία των τεισάρων κεντρικών χωρών της ομά-

Μαζούτ και ανανεώσιμες

Ως γνωστόν, η κυπριακή πλευρά θεωρεί πως δεν επηρεάζεται από τις συζητήσεις για το φυσικό αέριο, καθώς δεν το εισάγει και δεν το χρησιμοποιεί για παραγωγή ενέργειας, παρά το γεγονός πως έχει σχεδιασμούς να το κάνει. Ο κανονισμός που ενδιέφερε ιδιαίτερα την Κύπρο ήταν ο κανονισμός που επιτρέπει την επίσηυση της αδειοδότησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, κείμενο το οποίο βαίνει προς έγκριση. Ως εκ τούτου στήριξε χωρίς πρόβλημα την πρόταση της Τσεχικής Προεδρίας για πάγωμα των κανονισμών που εκκρεμούν ως έχουν.

δας των 15 να επιμεινουν σε αναθεώρηση της πρότασης με πλαφόν χαμηλότερο των 200 ευρώ, αλλά και να ζητήσουν «πάγωμα» των άλλων κανονισμών που βρίσκονταν στην ατζέντα (για τις κοινές προμήθειες φυσικού αερίου, την αλληλεγγύη σε περίπτωση κρίσης και την επίσηυση της αδειοδότησης επενδύσεων στις ανανεώσιμες) ώστε να μην εγκριθούν πριν υπάρξει συμφωνία για τον μηχανισμό.

Η Τσεχική Προεδρία υιοθέτησε την πρόταση για πάγωμα, δεδομένου ότι θα σταματούσε η διαπραμάτευση των άλλων κανονισμών, παραπέμποντας τις αποφάσεις για τον μηχανισμό σε νέα έκτακτη Σύνοδο Ενέργειας στις 13 Δεκεμβρίου, πριν δηλαδή να χρειαστεί να έρθουν σε δύσκολη θέση οι αρχηγοί κρατών που συναντώνται στις 15 και 16 Δεκεμβρίου. Η όλη διαδικασία ενόχλησε όπως φαίνεται τις Κάτω Χώρες, οι οποίες σε δηλώσεις του υπουργού Ενέργειας χαρακτήρισαν την πρόταση της Κομισιόν προβληματική. Παράλληλα όμως η Γερμανία δεν απέκλεισε τη διαπραμάτευση επί όλων των παραμέτρων. Σε αυτή τη διαδικασία παρέπεμψε μετά τη συνάντηση και η Επίτροπος Ενέργειας Κάντρι Σίμσον, επισημαίνοντας πως αναλόγως του πλαφόν μπορούν να προσαρμοστούν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του μηχανισμού, και αντιστρόφως.

ΑΡΘΡΟ / Του ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗΣ

Οι πολλές χρήσεις μιας «βολικής» επίθεσης

Με την τρομοκρατική ενέργεια της 13ης Νοεμβρίου στην Κωνσταντινούπολη βρέθηκε το τέλειο άλλοθι ώστε η Τουρκία να εξαπολύσει επιθέσεις εις βάρος κορυφαίων οργανώσεων Συρίας και Ιράκ, κάτι που είχε προαναγγεστεί από τον Ερντογάν ήδη από τον περασμένο Ιούλιο. Η γειτονική χώρα έχει δυστυχώς έφεση σε παρκαδικές προβοκάιες, χωρίς αυτό να αποκλείει την εμπλοκή τρομοκρατικών στοιχείων. Μάλιστα, σύμφωνα με Τούρκους ειδικούς, η στήριξη Δυτικών και Ρώσων –έστω και αν κάλεσαν σε αυτοσυγκράτηση– οφείλεται στο αποδεικτικό υλικό που έχουν στη διαθεσή τους για την εμπλοκή της συροκουρδικής πολιτοφυλακής YPG. Ωστόσο, η γρήγορη σύλληψη της φερόμενης δράστριας με κινηματογραφικό τρόπο, η βισούνη του υπουργού Εσωτερικών, Σοϊλού, να ενοχοποιήσει τους Κούρδους της Συρίας, το γεγονός ότι τα χτυπήματα των Κούρδων εντός Τουρκίας συνήθως δεν είναι τυφλά, αλλά εναντίον αστυνομικών και στρατιωτικών στόχων, και η σιωπή που ακολούθησε τις επόμενες ημέρες μάς βάζουν σε υποψίες για τα κίνητρα όσων οργάνωσαν και εκτέλεσαν την επίθεση.

Αλλά σε, ανάμεσα στον Ιούνιο και τον Νοέμβριο του 2015, όταν η είσοδος του φιλοκουρδικού - φιλεργατικού κόμματος (HDP) στο

Κοινοβούλιο αποστέρησε την αυτοδυναμία από το ΑΚΡ προτού οδηγηθούμε στη δεύτερη εκλογική αναμέτρηση, οι τρεις (δύο πολυνεκρές) βομβιστικές επιθέσεις που προηγήθηκαν άλλαξαν τις ισορροπίες, με αποτέλεσμα το ΑΚΡ να αγγίξει το 50%, κατακτώντας την πλειοψηφία στη Βουλή. Εξίσου και τώρα, τα χέρια του Ερντογάν είναι λυμένα, όχι μόνο για να αιτιολογήσει ακόμη και χερσαία επέμβαση στη Συρία, αλλά και εφόσον επινοηθούν / βρεθούν στοιχεία που θα συνδέσουν την επίθεση με το HDP, αυτό να τεθεί εκτός νόμου. Πέραν της εύλογης συσπείρωσης που επιτυγχάνεται γύρω από έναν ηγέτη σε συνθήκες ανασφάλειας, η στοχοποίηση των Κούρδων φέρνει πιο κοντά τον Ερντογάν με το εθνικιστικό ακροατήριο αλλά και δίνει τη δυνατότητα να επιχειρηθεί η αποσύνδεση των Κούρδων ψηφοφόρων από το PKK, σε μια προσπάθεια προετοιμασίας ενός ακροατηρίου που στο παρελθόν στην πλειονότητά του ψήφισε Ερντογάν, ως βαθιά συντηρητικό και θρησκευόμενο. Αν, λοιπόν, οι Κούρδοι δεν στηρίζουν τον εξακομματικό συνασπισμό της αντιπολίτευσης και τον προεδρικό υποψήφιο της, οι πιθανότητες επανεκλογής του νυν προέδρου αυξάνονται σημαντικά.

Δεν είναι τυχαίο, πάντως, το γεγονός ότι από την πρώτη στιγμή της απεχθούς βομβιστικής ενέρ-

Ο Ερντογάν, διαπιστώνοντας το απαγορευτικό των ΗΠΑ να κινηθεί στο δυτικό μέτωπο απέναντι στην Ελλάδα, μη θέλοντας να διαρρήξει τις σχέσεις με την Ουάσιγκτον, αλλά όντας αναγκασμένος να προβεί σε κινήσεις που θα του φέρουν πόντους στο εσωτερικό, προέκρινε την επίθεση σε Συρία και Ιράκ.

γιας, οι τουρκικές αρχές κατηγόρησαν τις Ηνωμένες Πολιτείες για συνυπαιτιότητα, θέλοντας να προκαταλάβουν τη στάση της Ουάσιγκτον σε όσα θα ακολουθούσαν με την έναρξη των επιχειρήσεων, κυρίως στη Συρία. Εξίσου, σε δύσκολη θέση βρίσκεται και η Σουηδία, η οποία πασχίζει να εξασφαλίσει τη συγκατάθεση της Τουρκίας για την ένταξη στο ΝΑΤΟ, αλλά ταυτόχρονα κατηγορείται για τη χλιαρή στάση που επιδεικνύει απέναντι στο κορυφαίο στοιχείο που διαβίει σε αυτή. Πιστεύει έτσι η Αγκυρα ότι θα πείσει

τη Στοκχόλμη ή τουλάχιστον θα τη διευκολύνει για να προχωρήσει στην έκδοση Κούρδων και γκιουλενιστών, πολλοί εκ των οποίων βέβαια έχουν λάβει σουηδική υπηκοότητα. Κι αν δεν το επιτύχει, θα εξακολουθήσει να ισχυρίζεται ότι δεν μπορεί να προσφέρει συγκατάθεση σε μια χώρα που προστατεύει τρομοκράτες, ενώ η Τουρκία θρηνεί θύματα εξετίας αυτών.

Ο Ερντογάν προσπαθεί με κάθε τρόπο αφενός να εξασφαλίσει την επανεκλογή του, αφετέρου να κεφαλαιοποιήσει τα κέρδη από τη

στάση του στο Ουκρανικό. Διαπιστώνοντας το απαγορευτικό των ΗΠΑ για να κινηθεί δυναμικά στο δεύτερο μέτωπο απέναντι στην Ελλάδα, μη θέλοντας για την ώρα να διαρρήξει τις σχέσεις με την Ουάσιγκτον, αλλά όντας αναγκασμένος να προβεί σε κινήσεις στο περιφερειακό στερέωμα που θα του φέρουν πόντους στο εσωτερικό, προέκρινε την επίθεση σε Συρία και Ιράκ. Είναι σημαντικό σε αυτό το σημείο να αναφέρουμε τα εξής:

Α) Αμερικανοί και Ευρωπαίοι αναγνωρίζουν ότι για την Τουρκία το μεγαλύτερο πρόβλημα ασφαλείας προκύπτει από την εδαφική και εν μέρει επιχειρησιακή συνέχεια των Κούρδων της Συρίας με τους αντίστοιχους της Τουρκίας. Μην λησμονούμε ότι υπάρχουν δεσμοί αιματος ανάμεσα στις δύο οντότητες.

Β) Δυτικοί και Ρώσοι δεν θέλουν στην παρούσα φάση να δυσареτίσουν την Αγκυρα και για αυτό είναι πιο δεκτικοί έναντι της. Αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο της Αγκυρας στο Ουκρανικό, οι μεν ΗΠΑ θέλουν να τη διατηρήσουν σε νατοϊκή τροχιά, αλλά διστάζουν να αφήσουν εντελώς ξεκρέμαστους τους Κούρδους, η δε Ρωσία ποντάει στην πρώτη για τον μετριασμό των επιπτώσεων των κυρώσεων και επιζητεί συμβιβασμό Ερντογάν - Ασαντ για να ανασχέσει την αμερικανική επιρροή και να απαγκιστρωθεί σταδιακά από τη Συρία,

σε περίπτωση σταθεροποίησης της κατάστασης.

Γ) Υπάρχει ομοθυμία στο εσωτερικό της Τουρκίας ανάμεσα στα πολιτικά κόμματα, με προφανή εξαίρεση το HDP, οπότε σε αντίθεση με άλλες πολιτικές του Ερντογάν, όπως αυτές απέναντι σε Ισραήλ και Αίγυπτο, για τις οποίες δέχεται έντονες επικρίσεις, στο θέμα της «κουρδικής απειλής» δεν θα συναντήσει αντιστάσεις παρά μόνο αρνητικά σχόλια για πολιτική εκμετάλλευση.

Δ) Η εξέγερση κοινού τόπου με το καθεστώς Ασαντ, με μεσολάβηση της Ρωσίας, πιθανόν να διευκολύνει την προσπάθεια του Ερντογάν να διοχετεύσει Σύρους που βρίσκονται στην τουρκική επικράτεια σε περιοχές της Συρίας που εποπτεύονται από την Τουρκία. Επειδή η μακρά παραμονή και ο μεγάλος αριθμός τους έχει εξελιχθεί, υπό το φως της οικονομικής κρίσης, σε κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα για τον Τούρκο πρόεδρο, μια τέτοια εξέλιξη θα μπορούσε να τον ωφελήσει και εκλογικά. Το ερώτημα βέβαια είναι για πόσο καιρό η Δαμασκός μπορεί να ανεχθεί την τουρκική εδραιωμένη παρουσία στα βόρεια σύνορά της.

Ο Κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων και αναπληρωτής καθηγητής του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος.

Σκάκι για τους υδρογονάνθρακες

NAVTEX - μήνυμα στη Λιβύη

Στα όρια της μέσης γραμμής, που είχε αναγνωρίσει η Τρίπολη στις διαπραγματεύσεις του 2011, επεκτείνονται οι έρευνες

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Η μέση γραμμή ανάμεσα στην Ελλάδα (ηπειρωτική και νησιωτική) και τη Λιβύη με βάση την τελευταία πρόταση που είχε καταθέσει η Τρίπολη στις τελευταίες διαπραγματεύσεις με την Αθήνα του 2011, είναι το νότιο όριο της νέας οδνγίας (NAVTEX).

Η NAVTEX, που βρίσκεται στην τελική φάση επεξεργασίας την Παρασκευή, αναμενόταν να επεκτείνει τα όρια ερευνών για λογαριασμό της κοινοπραξίας ExxonMobil. Η επέκταση των ερευνών προς τα νότια-νοτιοδυτικά σε σύγκριση με τα πολύ περιορισμένα όρια που είχαν εγκριθεί σε αυτή τη φάση, επιχειρείται σε ένα πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο.

Κατ’ αρχάς από την αμερικανική κοινοπραξία ασκούσαν πίεση προς το υπουργείο Ενέργειας για επέκταση των περιοχών, καθώς εικάζεται ότι στα νοτιοδυτικά της Κρήτης υπάρχουν πιθανότητες για σημαντικά κοιτάσματα φυσικού αερίου.

Η ελληνική πλευρά βρίσκεται σε εγρήγορση για την πιθανότητα να δώσει η προσωρινή κυβέρνηση της Λιβύης εξουσιοδότηση στους Τούρκους να κινηθούν νοτιοδυτικά της Κρήτης.

Κυρίως, όμως, σε γεωπολιτικό επίπεδο η Αθήνα επιθυμεί να στείλει ένα μήνυμα σχετικά με την πρόθεση να διαπραγματευτεί με τη Λιβύη για την οριοθέτηση θαλάσσιων ζωνών πάνω σε μια περιοχή η οποία μπορεί να κρύβει πόρους που θα αξιοποιηθούν κατά τρόπο αμοιβαία επωφέλη και για τις δύο χώρες.

Φυσικά, η ελληνική πλευρά βρίσκεται σε εγρήγορση για το ενδεχόμενο η Αγκυρα να πιέσει τη σημερινή, προσωρινή αλλά πολύ ενεργητική πάνω σε θέματα που δεν ανήκουν στη δικαιοδοσία της, κυβέρνηση της Τρίπολης, όπως είναι η αδειοδότηση της τουρκικής εταιρείας πετρελαίων (ΤΡΑΟ) για έρευνες στα όρια του τουρκο-λιβυκού μνημονίου.

Το γεγονός ότι της επέκτασης του ορίου ερευνών έχουν προπληθεί οι επαφές του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη με τον

υπουργό Εξωτερικών των ΗΠΑ Αντονι Μπλίνκεν, υποδηλώνει ότι η Ουάσινγκτον γνωρίζει τι σχεδιάζει η Αθήνα και τη λογική της να κινηθεί κατ’ αυτόν τον τρόπο. Κατά ορισμένες εκτιμήσεις, η ίδια η πρωτοβουλία της ExxonMobil να ζητήσει από την Αθήνα άμεση προώθηση των ερευνών στην περιοχή, αποτελεί ένδειξη της αμερικανικής στάσης έναντι του ελληνικού εγχειρήματος.

Στην Αθήνα υπάρχει αντίληψη ότι είναι πιθανόν η διοίκηση της Τρίπολης και η τουρκική κυ-

βέρνηση να κατηγορήσουν την Ελλάδα ότι κινήθηκε εντός μιας περιοχής η οποία δεν έχει οριοθετηθεί.

Όπως αναφέρουν στην «Κ» καλά πληροφορημένες πηγές, ο λόγος για τον οποίο επελέγη η νέα NAVTEX να εκδοθεί με βάση τη πρόταση που είχε καταθέσει η Λιβύη το 2011, είναι προκειμένου να μεταδοθεί και το μήνυμα ότι η Ελλάδα είναι έτοιμη να επαναλάβει τις διαπραγματεύσεις, προκειμένου να υπάρξει – κάποια στιγμή – κάποιου είδους

συμφωνία. Τα μόνα σημεία της NAVTEX που αναμένεται να κινηθούν ελαφρώς νοτιότερα της πρότασης της Λιβύης του 2011, είναι εκείνα τα οποία βρίσκονται σε περιοχές που η Ελλάδα διεκδικεί μεγαλύτερη επήρεια λόγω της υπάρξης νησιών. Το ένα σημείο είναι, βεβαίως, εκείνο που αφορά τη Γαύδο και το δεύτερο τα νησιά Σχιζά και Σαπέντζα απέναντι από τη Μεθώνη στη νοτιοδυτική Πελοπόννησο, και με βάση την ελληνική άποψη δίνουν δυνατότητα για μεγαλύτερη επήρεια.

Ένας επιπλέον λόγος επίσπουσης έκδοσης της νέας NAVTEX είναι να γίνει ξεκάθαρο προς την κυβέρνηση της Τρίπολης ότι η Αθήνα δεν υπάρχει περίπτωση να ανεχθεί την καινοφανή αλλαγή Τούρκα αντίληψη πως οι θαλάσσιες ζώνες οριοθετούνται με βάση τη μέση γραμμή ανάμεσα σε ηπειρωτικές ακτές, δίχως να λαμβάνονται καθόλου υπόψη τα νησιά που παρεμβάλλονται. Με αυτή τη λογική προσωρινή κυβέρνηση της Τρίπολης υπέγραψε το 2019 το πρώτο τουρκο-λιβυκό

μνημόνιο εις βάρος της Ανατολικής Κρήτης και των Δωδεκανήσων. Όλες αυτές οι προετοιμασίες γίνονται το τελευταίο χρονικό διάστημα σε συνεννόηση των αρμόδιων υπηρεσιών των υπουργείων Ενέργειας (που προωθεί τις προτάσεις της αμερικανικής κοινοπραξίας ExxonMobil), Εξωτερικών (που ελέγχει το κρίσιμο διεθνές πολιτικό σκέλος της υπόθεσης) και Εθνικής Αμυνας (το οποίο αναλαμβάνει να προχωρήσει, μέσω της Υδρογραφικής Υπηρεσίας του Πολεμικού Ναυτικού, στην έκδοση της απαραίτητης NAVTEX). Και σε αυτή την περίπτωση ίσως απαιτηθεί κάποια συμπληρωματική NAVTEX από την Υδρογραφική Υπηρεσία της Μάλτας.

Πέρα από το καθαρά τεχνικό σκέλος της υπόθεσης, το οποίο ορίζεται με σαφήνεια από τον τρόπο διαχωρισμού των περιοχών δικαιοδοσίας, η Μάλτα ως νησιωτικό κράτος επιθυμεί μια συμφωνία που θα αφήνει ανοιχτό

Η πίεση της αμερικανικής ExxonMobil για επέκταση νοτιοδυτικά της Κρήτης συνιστά ένδειξη για τη στάση που αναμένεται να κρατήσουν οι ΗΠΑ έναντι του εγχειρήματος.

το ενδεχόμενο απόκτησης προς τα ανατολικά της πιο εκτενούς ΑΟΖ η οποία θα δημιουργούσε με κάθε βεβαιότητα και προσδοκίες για εκμετάλλευση πιθανών υδρογονανθράκων στο μέλλον.

Για την κυβέρνηση ο τρόπος διαχείρισης του ζητήματος ουσιαστικά δεν αφήνει περιθώρια επιθετικής παρεμπνευσίας των κινήσεων της Ελλάδας. Ωστόσο προεξοφλείται ότι η Τουρκία θα αντιδράσει. Παρά το γεγονός ότι η περίπτωση «ενεργοποίησης» των προβλέψεων περί ερευνών από την ΤΡΑΟ στα νότια της Κρήτης παραμένει στο τραπέζι των πιθανών τουρκικών αντιδράσεων, αρκετοί στην Αθήνα εκτιμούν ότι η Αγκυρα θα μπορούσε να μεταφέρει ξανά την ένταση στις περιοχές του 2020, δηλαδή στα νότια του Ρόδου και του Καστελλόριζου, αυτή τη φορά πιο στοχευμένα, προκειμένου να προκληθεί κρίση.

Τα σενάρια αντίδρασης που βρίσκονται στο τραπέζι της Αγκυρας

Του *ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ* **ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΔΗ**

Με μεγάλη προσοχή παρακολουθούν στην Αγκυρα τα σχέδια της Αθήνας για την επέκταση των ερευνών για υδρογονάνθρακες που διεξάγει η ExxonMobil νοτιότερα του ορίου που προσδιόριζε η NAVTEX της 7ης Νοεμβρίου. Στην Τουρκία αναφέρουν πως τα δεδομένα δείχνουν πως οι συγκεκριμένες έρευνες δεν επηρεάζουν τα τουρκικά συμφέροντα στην ανατολική Μεσόγειο.

Ωστόσο, αναφέρουν πως ίσως να επηρεάζονται τα συμφέροντα της Λιβύης. Στην περίπτωση αυτή, θεωρείται σχεδόν δεδομένη η θετική ανταπόκριση της Τουρκίας με αποστολή ερευνητικών πλοίων, αν η κυβέρνηση της Τρίπολης απαντήσει στις κινήσεις της Αθήνας και προκληθεί σεισμικές έρευνες και γεωτρήσεις σε περιοχές που υποστηρίζει πως εκτείνεται η υφαλοκρηπίδα της νότιας Κρήτης.

Εμπειροί αναλυτές αναφέρουν πως η συμφωνία Τουρκίας - Λιβύης που προβλέπει τη συνεργασία για τις έρευνες υδρογονανθράκων είναι ένα «ισχυρό όπλο» στα χέρια των δύο χωρών. Ωστόσο δεν παραβλέπουν πως η Ελλά-

δα συνεργάζεται στην περιοχή με ισχυρούς ομίλους αμερικανικών συμφερόντων.

Με δεδομένη την πρόσφατη ένταση που προκλήθηκε με την επίσκεψη του Έλληνα υπουργού Εξωτερικών Νίκου Δένδια στη Λιβύη και όσα επακολούθησαν, η τουρκική κυβέρνηση βρίσκεται σε ετοιμότητα. Την περασμένη εβδομάδα ο υπουργός Εξω-

Η τουρκική πλευρά προσμετράει το γεγονός ότι οι έρευνες στην ελληνική ΑΟΖ επιχειρούνται από αμερικανική εταιρεία.

τερικών της Τουρκίας Μεβλούτ Τσαβούσογλου συναντήθηκε στο Μάρκο με την υπουργό Εξωτερικών της κυβέρνησης της Τρίπολης, Νατζάδ Μανγκούς.

Μέσα σε αυτό το κλίμα η Τουρκία ετοιμάζεται να στείλει γεωτρήπανό της στην Ανατολική Μεσόγειο. Ο γενικός διευθυντής της τουρκικής εταιρείας ερευνών πετρελαίου (ΤΡΑΟ) Μελίχ Χαν Μπιλγκίν δήλωσε ότι το καινούργιο γεωτρήπανο «τις

επόμενες ημέρες θα σαλπάρει. Η νέα του αποστολή προγραμματίζεται να είναι στην Μεσόγειο, κάνουμε την ακτινογραφία της Γαλάζιας Πατρίδας».

Πολιτικοί αναλυτές εκτιμούν πως τις επόμενες ημέρες η Αγκυρα θα εκδώσει σχετική NAVTEX για να καθορίσει το σημείο ερευνών και δεν αποκλείουν το ενδεχόμενο να κατευθυνθεί σε περιοχές της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης της Λιβύης στις οποίες στο παρελθόν, όπως λένε, έχουν προπληθεί σεισμικές έρευνες, αν και δεν υπάρχουν συγκεκριμένα δεδομένα για κάτι τέτοιο. Ωστόσο, δεν αποκλείουν να κατευθυνθεί και εντός της κυπριακής ΑΟΖ.

Πάντως, τους τελευταίους μήνες η Τουρκία αποφεύγει να κατευθυνθεί για έρευνες σε περιοχές που θα μπορούσαν να προκαλέσουν ένταση στην Ανατολική Μεσόγειο και οι προηγούμενες γεωτρήσεις έγιναν σε περιοχές κοντά στις τουρκικές ακτές.

Όμως η επίσκεψη του Νίκου Δένδια στη Λιβύη και το Κάιρο και οι αντιδράσεις της Ελλάδας εναντίον της κυβέρνησης της Τρίπολης έχουν δημιουργήσει νέα δεδομένα τα οποία εξετάζονται με ιδιαίτερη προσοχή. Η συνεχιζόμενη προσέγγιση της

Ελλάδας με την Αίγυπτο, με την πρόσφατη συμφωνία για τον καθορισμό περιοχών έρευνας και διάσωσης, αλλά και η δημόσια συζήτηση εντός της Ελλάδας για την επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 μίλια σε συγκεκριμένες περιοχές, κρατούν σε επιφυλακή τους Τούρκους αξιωματούχους.

Κορώνες κατά ΗΠΑ

Αυτό που προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση όμως, είναι η αντιαμερικανική στάση που τηρεί η τουρκική κυβέρνηση σε πολλά διαφορετικά μέτωπα. Αξιοματούχοι και αναλυτές που μιλούν σε τουρκικά ΜΜΕ παρατηρούν πως καθυστερεί το θέμα του εκσυγχρονισμού των F-16. Τονίζουν πως σε περίπτωση που οι Ηνωμένες Πολιτείες εγκρίνουν την πώληση των F-16 τα πρώτα μαχητικά θα φθάσουν το 2028, την ώρα που η Ελλάδα θα έχει εκσυγχρονίσει όλα τα F-16, θα χρησιμοποιεί τα γαλλικά μαχητικά Rafale και πιθανότατα θα παραλαμβάνει τα F-35.

Ένα γεγονός που προκάλεσε την έντονη αντίδραση των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν η δήλωση του υπουργού Αμυνας της Τουρκίας Χουλουσί Ακάρ, ο οποίος ξεκαθάρισε ότι η χώρα του θα

χρησιμοποιήσει το ρωσικό αντιαεροπορικό σύστημα S-400 και όπως δήλωσε, «αυτό μπορεί να γίνει εντός μιας ώρας». Η αντίδραση του Στέιτ Ντιπάρτμεντ ήταν ξεκάθαρη, καθώς τόνισε πως το συγκεκριμένο αντιαεροπορικό σύστημα απειλεί την ασφάλεια των συστημάτων του ΝΑΤΟ και απείλησε την Αγκυρα με νέες κυρώσεις σε περίπτωση που προμ-

Ο Χουλουσί Ακάρ ξεκαθάρισε ότι η χώρα του θα χρησιμοποιήσει τους ρωσικούς S-400, προκαλώντας την αντίδραση της Ουάσινγκτον.

θευτεί νέα ρωσικά οπλικά συστήματα. Ο υπουργός Εσωτερικών της Τουρκίας Σουλεϊμάν Σοϊλού πριν από 15 ημέρες κατηγόρησε ευθέως την Ουάσινγκτον πως βρίσκεται πίσω από το τρομοκρατικό χτύπημα της οδού Ιστικλάλ στην Κωνσταντινούπολη. Στο ίδιο κάδρο έβαλε ο Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν την Ελλάδα και τις Ηνωμένες Πολιτείες. «Φυσικά μας ενοχλούν οι συμπεριφορές της Δύσης στην Ελλάδα, ειδικά της Αμερικής. Η

Αλεξανδρούπολη είναι ένα από τα θέματα αυτά», είχε δηλώσει ο Ερντογάν την προηγούμενη εβδομάδα και είχε υποστηρίξει πως Ελλάδα και Ηνωμένες Πολιτείες φιλοξενούν και στηρίζουν τρομοκρατικές οργανώσεις.

Η αντιπολίτευση

Οι ιδιαίτερα στενές και συμβατικές σχέσεις της Τουρκίας με τη Ρωσία σε κάθε τομέα θεωρείται ένας από τους σημαντικούς παράγοντες αυτής της έντονης και σκληρής στάσης της Αγκυρας απέναντι στην Ουάσινγκτον. Όμως, μέλη της αντιπολίτευσης υποστηρίζουν πως ένας από τους λόγους είναι και η απότομη οπισθοχώρηση που κάνει η Τουρκία σε σχέση με την πολιτική της με Ισραήλ, Αίγυπτο, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Σαουδική Αραβία και Συρία.

Η αντιαμερικανική και η αντιελληνική στάση βάζει κάτω το χαλί τη στροφή 180 μοιρών που κάνουν στα υπόλοιπα ζητήματα, υποστηρίζουν, και δεν αποκλείουν για αυτόν ακριβώς τον λόγο να τηρηθεί ίσως και σκληρότερη στάση κυρίως σε σχέση με την Ελλάδα.

• **Η εισβολή του Ερντογάν στη Συρία, Σελ. 23**

Εξι αλλαγές στον νόμο για το απόρρητο

Η κυβέρνηση υιοθετεί ενστάσεις που διατυπώθηκαν στη διαβούλευση

Του **Κ.Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Με έξι κρίσιμες αλλαγές που «ενσωματώνουν» σειρά από παρατηρήσεις φορέων της δημόσιας σφαίρας, παραγόντων του δημόσιου βίου οι οποίοι τοποθετήθηκαν επί του ζητήματος των παρακολουθήσεων, αλλά και απλών πολιτών που έλαβαν μέρος στη διαδικασία της δημόσιας διαβούλευσης η κυβέρνηση καταθέτει αύριο ή το αργότερο την Τρίτη προς ψήφιση στη Βουλή το νομοσχέδιο για τη «διαδικασία άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών, κυβερνοασφάλεια και προστασία προσωπικών δεδομένων πολιτών».

Οι μεταβολές στο προωθούμενο νομοσχέδιο, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, θα εκκινούν από την τροποποίηση του ορισμού της «εθνικής ασφάλειας» και της διαδικασίας άρσης του απορρήτου για τα πολιτικά πρόσωπα, και θα φθάνουν μέχρι την αλλαγή του τρόπου καταστολής των αρχείων παρακολούθησης και την περαιτέρω ενίσχυση της ΑΔΑΕ για ψηφιοποίηση των αρχείων της. Επίσης, παρότι διατηρείται η τριετία για την ενημέρωση του παρακολουθούμενου, επέρχονται σημαντικές μεταβολές και στη συγκεκριμένη διάταξη.

Η επιλογή της κυβέρνησης να προχωρήσει σε αλλαγές υπογραμμίζει, όπως τονίζουν κυβερνητικά στελέχη, τη βούλησή της να αποτελέσει η υπόθεση των υποκλοπών, που ταλανίζει την πολιτική σκηνή από τον περασμένο Αύγουστο, αφετηρία για την ουσιαστική θωράκιση του συστήματος μετά τα κενά και τη λάθη που ο ίδιος ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης έχει αναγνωρίσει. Και τούτο παρότι στο Μέγαρο Μαξίμου έχει γίνει πλήρως αντιληπτό πως το «όχι σε όλα» του ΣΥΡΙΖΑ, έναντι της όποιας κυβερνητικής πρωτοβουλίας, δεν πρόκειται να μεταβληθεί λίγους μήνες πριν από τις εκλογές, ενώ συναίνεση δεν εί-

ναι δυνατόν να υπάρξει ούτε από τον Νίκο Ανδρουλάκη, παρότι ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ αναγνώρισε πως το προωθούμενο νομοσχέδιο εμπεριέχει σειρά θετικών ρυθμίσεων.

Στη Βουλή

Παράλληλα, σε ακόμη μία κίνηση με ιδιαίτερη πολιτική βαρύτητα ο κ. Μητσοτάκης θα προσέλθει στη Βουλή κατά τη διαδικασία συζήτησης του νομοσχεδίου –στις 7 ή 8 Δεκεμβρίου– και θα τοποθετηθεί «εφ' όλης της ύλης» για την υπόθεση των παρακολουθήσεων, απαντώντας στην όποια κριτική των

Για παρακολούθηση πολιτικού προσώπου τελευταίος θα δίνει έγκριση ο πρόεδρος της Βουλής – Το αίτημα των υπηρεσιών για άρση απορρήτου θα πρέπει να φέρει ειδική αιτιολογία.

κομμάτων. Ετσι, όπως σημειώνουν συνεργάτες του, θα «καταρριφθεί στην πράξη» η ρητορική του προέδρου του ΣΥΡΙΖΑ Αλέξη Τσίπρα ότι «κρύβεται», «φυγομαχεί» ή αρνείται να δώσει διευκρινίσεις στα ερωτήματα που εγείρει η αντιπολίτευση.

Ειδικότερα, οι έξι αλλαγές που θα επέλθουν στο νομοσχέδιο το οποίο κατατίθεται προς ψήφιση στη Βουλή, σε σχέση με το κείμενο που τέθηκε προ δεκαμήνου περίπου σε δημόσια διαβούλευση, είναι οι εξής:

1 Η εθνική ασφάλεια

Περιορισμός του εύρους του ορισμού της εθνικής ασφάλειας. Πλέον ο όρος περιορίζεται σε θέματα

Παρατηρήσεις φορέων, παραγόντων του δημόσιου βίου οι οποίοι τοποθετήθηκαν επί του ζητήματος των παρακολουθήσεων, αλλά και απλών πολιτών που έλαβαν μέρος στη δημόσια διαβούλευση, έχουν ενσωματωθεί στο νομοσχέδιο που κατατίθεται αύριο ή το αργότερο την Τρίτη προς ψήφιση στη Βουλή.

εθνικής άμυνας, εξωτερικής πολιτικής, προστασίας υποδομών και δικτύων και κυβερνοασφάλειας. Στην αρχική μορφή του νομοσχεδίου ο όρος ήταν σαφώς πιο «χαλαρός», καθώς «λόγοι εθνικής ασφάλειας χαρακτηρίζονταν οι λόγοι που συνάπτονται με την προστασία των βασικών λειτουργιών του κράτους και των θεμελιωδών συμφερόντων του κοινωνικού συνόλου και περιλαμβάνουν την πρόληψη και καταστολή δραστηριοτήτων ικανών να επηρεάσουν πλήγμα στις συνταγματικές, πολιτικές, οικονομικές ή κοινωνικές δομές της χώρας».

2 Η υπογραφή του ΠτΒ

Αλλάζει η αλληλουχία των υπογραφών για την άρση του απορρήτου σε πολιτικά πρόσωπα, με τον «τελικό κριτή» να είναι πλέον ο πρόεδρος της Βουλής. Στο αρχικό κείμενο για την παρακολούθηση επισπεύδουσα ήταν η ΕΥΠ ή η Αντιτρομοκρατική, ακολουθούσε η άδεια του προέδρου της Βουλής και η διαδικασία ολοκληρωνόταν με τη διπλή εισαγγελική κρίση. Πλέον η διαδικασία εκκινεί και πάλι από την ΕΥΠ, αλλά η έγκριση των δύο εισαγγελέων προηγείται της τελικής άδειας

από τον εκάστοτε πρόεδρο της Βουλής που θα έχει πλήρη εικόνα για τα στοιχεία που καθιστούν αναγκαία την παρακολούθηση.

3 Η διατήρηση του φακέλου

Αλλαγή της διαδικασίας καταστροφής του υλικού παρακολούθησης. Στο προς κατάθεση νομοσχέδιο διατηρείται η πρόβλεψη σύμφωνα με την οποία το περιεχόμενο της παρακολούθησης διαγράφεται έξι μήνες μετά την παύση της άρσης του απορρήτου και ο φάκελος με το υλικό τεκμηριώσης για την άρση μετά την παρέλευση δεκαετίας. Όμως προστίθενται νέες διελίδες ασφαλείας, καθώς η διαδικασία καταστροφής τυποποιείται. Θα συντάσσονται πρωτόκολλα καταστροφής, από τα οποία θα προκύπτουν σαφώς ο χρόνος καταστροφής των αρχείων, ο υπάλληλος-χειριστής, καθώς και το υλικό που καταστράφηκε.

4 Η ενημέρωση του θιγέντος

Ενημέρωση παρακολουθούμενου. Στο υπό κατάθεση νομοσχέδιο διατηρείται η πρόβλεψη σύμφωνα με την οποία «είναι δυνατή η

ενημέρωση του υποκειμένου σε παρακολούθηση υπό την προϋπόθεση ότι δεν διακυβεύεται ο σκοπός για τον οποίο διατάχθηκε η άρση του απορρήτου του, και μετά την πάροδο τριών ετών από την παύση της». Η «τριετία» έχει χαρακτηριστεί «άνευ αποχρώντος λόγου υπερβολικά μακρύ χρονικό διάστημα» από την ΑΔΑΕ, ενώ έχει επικριθεί από τα κόμματα, με τον Νίκο Ανδρουλάκη να αναδεικνύει τη συγκεκριμένη διάταξη ως έναν από τους βασικούς λόγους για τους οποίους το ΠΑΣΟΚ θα πει «όχι» στο νομοσχέδιο. Η κυβέρνηση θα επιμείνει στη διάταξη καθώς, όπως τονίζουν υψηλόβαθμα στελέχη της, ακολουθείται η πρακτική που ισχύει σε πολλές χώρες του εξωτερικού, «ώστε να υπάρχει απόσταση από γεγονότα ύψιστης εθνικής ασφάλειας, όπως τα γεγονότα στον Εβρο ή η κατασκοπεία στη Ρόδο το 2020». Επίσης διατηρείται η ρύθμιση σύμφωνα με την οποία την ενημέρωση η μη αποφασίζει τριμελής όργανο που απαρτίζεται από τον αρμόδιο εισαγγελέα, τον διοικητή της ΕΥΠ ή της ΔΑΕΕΒ και τον πρόεδρο της ΑΔΑΕ. Όμως «ενσωματώνονται» δύο βασικές εισηγήσεις της ΑΔΑΕ. Πρώτον, θα υπάρχει πρακτικό με την αιτιολογία της απόφασης εάν είναι

αρνητική. Ενώ, παράλληλα, θα καταγράφεται και η άποψη της μειοψηφίας.

5 Το αρχείο της ΑΔΑΕ

Γίνεται δεκτό το αίτημα της ΑΔΑΕ για την ψηφιοποίηση των αρχείων της με τα στοιχεία των παρακολουθούμενων, καθώς με το υφιστάμενο πλαίσιο της διαβιβάζονται μόνο αριθμοί τηλεφώνων. Με τις προωθούμενες αλλαγές θα έχει, όπως τονίζεται, την ευχέρεια να προχωρεί άμεσα και αποτελεσματικά σε διασταυρώσεις.

6 Η αιτιολογία του αιτήματος

Η μορφή του αιτήματος της ΕΥΠ ή της Αντιτρομοκρατικής για παρακολούθηση θα πάψει να είναι «τυποποιημένη». Με βάση το νομοσχέδιο που θα κατατεθεί προς ψήφιση στη Βουλή, πέραν του ονόματος του προσώπου θα πρέπει να καταγράφονται η προτεινόμενη διάρκεια της παρακολούθησης και η αιτιολογία της αναγκαιότητας για την άρση του απορρήτου. Το αίτημα, δηλαδή, θα πρέπει να τεκμηριώνεται.

Ακολουθούν τα ίχνη του χρήματος οι εισαγγελείς

Της **ΙΩΑΝΝΑΣ ΜΑΝΔΡΟΥ**

Στην εξέταση ουσιαδών μαρτύρων για την υπόθεση των παρακολουθήσεων πολιτικών, δημοσιογράφων και επιχειρηματιών έχουν εισέλθει πλέον οι εισαγγελικές έρευνες, που διενεργούνται σε καθεστώς απόλυτης μυστικότητας από δύο εισαγγελικούς λειτουργούς, ενώ παράλληλα αναζητούνται οικονομικά στοιχεία για τη δράση δύο εταιρειών που εμπλέκονται στην υπόθεση.

Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», οι εισαγγελείς Αγγελική Τριανταφύλλου και Κωνσταντίνος Σπυρόπουλος, που έχουν το βαρύ πακέτο των ερευνών, έχουν προχωρήσει ήδη σε εξέταση ανθρώπων μέσα από την Εθνική Υπηρεσία Πληροφοριών και την προσεχή εβδομάδα θα συνεχίσουν με καταθέσεις και αστυνομικών.

Οι αστυνομικοί, σύμφωνα με τις ίδιες πληροφορίες, που θα κληθούν σε κατάθεση είχαν αποσπαστεί –όπως ανέφεραν δημοσιεύματα αλλά και ουσιαδών μάρτυρας που εξετάστηκε ήδη– σε υπηρεσία της ΕΥΠ στην Αγία Παρασκευή, προκειμένου να συνδράμουν στην υλοποίηση των παρακολουθήσεων. Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι από τις κα-

ταθέσεις που έχουν ληφθεί προσώπων, κυρίως από υπαλλήλους της ΕΥΠ, δεν φαίνεται να προκύπτουν συγκεκριμένα στοιχεία για την παρακολούθηση ορισμένων προσώπων ταυτόχρονα με νόμιμη επισύνδεση από την ΕΥΠ και παράλληλα με το κακόβουλο λογισμικό Predator.

Όμως, σε ό,τι αφορά το εν λόγω λογισμικό, η ύπαρξη του οποίου επιβεβαιώνεται σε παρακολουθή-

Στο μικροσκόπιο τα οικονομικά στοιχεία των εταιρειών που συνδέονται με το Predator – Έχουν κληθεί στελέχη της ΕΥΠ και αστυνομικοί που είχαν αποσπαστεί στην υπηρεσία.

σεις, οι εισαγγελικές αρχές έχουν προχωρήσει σε κομβικές κινήσεις για την αποκάλυψη οικονομικών δοσοληψιών της εταιρείας Intellexa, καθώς και της εταιρείας Krikel, η οποία είχε συμβάσεις με την ΕΥΠ που ήδη ερευνώνται.

Προς την κατεύθυνση των ερευνών για σχέσεις, επαφές και

Σε ανακοίνωσή του ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου Ισίδωρος Ντογιάκος ανέφερε πως η έρευνα «διενεργείται προς κάθε κατεύθυνση και σε βάθος, με απόλυτη μυστικότητα και υπό τα εχέγγυα της αμεροληψίας».

οικονομικές δραστηριότητες φυσικών προσώπων που εμπλέκονται με τη δράση των δύο αυτών εταιρειών, στις εισαγγελικές αρχές, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», έχουν φθάσει στοιχεία που θεωρούνται πολύ αξιολογικά και διερευνώνται περαιτέρω.

Αφορούν τη δράση προσώπου

που ταυτίζεται με τη μία από τις δύο εταιρείες και φαίνεται πως είχε αναπτύξει κατά το παρελθόν πολυσχιδή δράση εντός κι εκτός Ελλάδας. Ήδη αναζητούνται στοιχεία που ενδέχεται να αξιοποιηθούν δικαστικά από Αρχές γειτονικής χώρας, ενώ οι εισαγγελείς παράλληλα έχουν ζητήσει και τις απόρρητες τοποθετήσεις στο πλαίσιο της κοινοβουλευτικής διερεύνησης των καταγγελιών περί παρακολουθήσεων του προέδρου του ΠΑΣΟΚ Νίκου Ανδρουλάκη, αλλά και του δημοσιογράφου Θανάση Κουκάκη στο πλαίσιο σύστασης εξεταστικής επιτροπής.

Η απάντηση

Και ενώ οι εισαγγελικές έρευνες για τη σοβαρή υπόθεση των παρακολουθήσεων, που έχει δημιουργήσει και έντονη πολιτική αντιπαράθεση, βρίσκονται σε πλήρη εξέλιξη, οι επικρίσεις για ολιγωρίες της εισαγγελικής αρχής προκάλεσαν αντίδραση σε υψηλό θεσμικό επίπεδο, καθώς ο ίδιος ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου Ισίδωρος Ντογιάκος τοποθετήθηκε δημόσια.

Με αφορμή επικριτικό σχόλιο του βουλευτή της Ν.Δ. Κώστα Τζαβάρα, ο κ. Ντογιάκος απάντησε με ανακοίνωση, δηλώνοντας πως «οι

εισαγγελικές αρχές δεν κλώθουν», ενώ πρόσθεσε πως η έρευνα «διενεργείται προς κάθε κατεύθυνση και σε βάθος με απόλυτη μυστικότητα και υπό τα εχέγγυα της αμεροληψίας». Δεν παρέλειψε μάλλον ο επικεφαλής της εισαγγελικής αρχής να χαρακτηρίσει παρόμοιες τοποθετήσεις «άδικες και άστοχες» για να συμπληρώσει ότι «ενσπεύρουν αμφιβολίες και ανισυχία στους πολίτες».

Πάντως, οι εισαγγελικές αρχές που διενεργούν τις έρευνες για τις παρακολουθήσεις, σύμφωνα με πληροφορίες, εμφανίζονται να έχουν σχηματίσει βεβαιότητα για αποκάλυψη και στοιχειοθέτηση παράνομων παρακολουθήσεων. Ταυτόχρονα, αναζητούν ευρήματα για την εξαιρετικά κρίσιμη από κάθε άποψη (πολιτική και όχι μόνον) πτυχή της υπόθεσης, για να στηριχθούν, αν καταστεί δυνατόν, καταγγελίες για παρακολούθηση κάποιων προσώπων, τόσο από την ΕΥΠ όσο και από το παράνομο λογισμικό Predator.

Σε ό,τι αφορά τις καταθέσεις πολιτών που έχουν υποκοόνητα άλλης χώρας, όπως για παράδειγμα του Ισραήλ, οι εισαγγελείς έχουν εντοπίσει ορισμένα πρόσωπα, οι μαρτυρίες των οποίων θα ήταν –κατ' αυτούς– χρήσιμες, ωστόσο είναι άγνωστο αν τελικά

οι μάρτυρες αυτοί θα θελήσουν να προσέλθουν. Ακόμη κάποια ονόματα αλλοδαπών μαρτύρων που δόθηκαν στους εισαγγελείς από δημοσιογράφο - μάρτυρα εξετάζονται, προκειμένου να διακριωθεί ότι αντιστοιχούν σε πραγματικά πρόσωπα και δεν είναι ψευδώνυμα ή ονοματεπώνυμα που μπορεί να σχετίζονται με πλαστές ταυτότητες.

Σε κάθε περίπτωση οι εισαγγελικές αρχές επικειρούν να «τρέξουν» τις έρευνες στο μέτρο του εφικτού και με βάση τις καταθέσεις και τα στοιχεία που διαθέτουν, ενώ άτυπα είναι αποδέκτες πληροφοριών για ύπαρξη αποδεικτικών στοιχείων, σε ήχο και βίντεο, τα οποία όμως αν πράγματι υπάρχουν εκτιμάται πως είναι δύσκολο να εμφανιστούν, προ του κινδύνου ποινικής εμπλοκής.

Ετσι, εκτιμήσεις σοβαρών δικαστικών πηγών κάνουν λόγο για στοιχεία που το πιθανότερο να προκύψουν από μαρτυρίες –καταθέσεις δηλαδή– οι οποίες θα δοθούν τις επόμενες ημέρες.

Βεβαίως οι μαρτυρικές καταθέσεις, σημειώνουν οι ίδιες πηγές, θα επικριθεί να ενισχυθούν και με άλλα στοιχεία (έγγραφα, συμβάσεις, κίνηση λογαριασμών κ.λπ.) προκειμένου να είναι πιο θεμελιωμένες και αξιόπιστες.

Έχει ρωγμές το μπετόν της Ν.Δ.;

Αναλυτές των δημοσκοπήσεων εξηγούν στην «Κ» τα πρόσφατα ευρήματα για τον αντίκτυπο της υπόθεσης των παρακολουθήσεων

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Τι σημάδια έχουν αφήσει οι υποκλοπές στην κυβέρνηση; Πόσο μεγάλη είναι η «ζημία» και ποιους ποιοτικούς δείκτες έχει επηρεάσει; Έχει φθάσει η φθορά στο κατώφλι του πρωθυπουργικού γραφείου και πόσο μπορεί να αλλάξει η κατάσταση έως τις εκλογές;

Η τελευταία δημοσκοπήση της Pulse για λογαριασμό του ΣΚΑΪ κατέγραψε κάτι ενδιαφέρον. Για πρώτη φορά υπάρχει ερώτημα στην απάντηση του οποίου οι Αλέξης Τσίπρας καταγράφει μεγαλύτερο ποσοστό από τον πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη. Συγκεκριμένα, ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης στο ερώτημα «ποιος από τους αρχηγούς των κομμάτων μπορεί να αντιμετωπίσει καλύτερα τα θέματα διαφάνειας» συγκεντρώνει ποσοστό 28% έναντι 27% του Κυριάκου Μητσοτάκη, ενώ 12% συγκεντρώνει ο Νίκος Ανδρουλάκης. Η απάντηση «κανένας από τους τρεις» συγκεντρώνει ποσοστό 26%.

Ο Γιώργος Αράπογλου, διευθύνων σύμβουλος της PULSE, που πραγματοποίησε την έρευνα, εξηγεί στην «Κ» ότι από το συγκεκριμένο εύρημα δεν μπορεί να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα. Πρόκειται, λέει, για έναν τομέα που δεν έχει μετρηθεί αυτόνομα στο παρελθόν και συνεπώς δεν υπάρχει μέτρο σύγκρισης. Προσθέτει, δε, ότι παραδοσιακά τα κόμματα που είναι στην κυβέρνηση και οι εκάστοτε πρωθυπουργοί δεν καταγράφουν υψηλό ποσοστό σε τέτοιους είδους ερωτήσεις, καθώς πάντα η διακυβέρνηση βαραίνει τους τομείς της διαφάνειας λόγω της

*Έχουν επηρεαστεί
οι τάσεις στο περιορισμέ-
νο κοινό του Κέντρου,
από το οποίο όμως
θα κριθεί και ο στόχος
της αυτοδυναμίας.*

φθοράς που προκαλεί η διαχείριση της εξουσίας.

Εν προκειμένω, μάλιστα, είχε προηγηθεί και η υπόθεση Πάτοσ αλλά και άλλα μικρά ή μεγαλύτερα θέματα που σχετίζονται με τη διαφάνεια και αναπόφευκτα επηρεάζουν την κυβέρνηση. Οσον αφορά το ερώτημα «πόσο μεγάλη ζημιά έχει προκαλέσει στη Νέα Δημοκρατία η υπόθεση των υποκλοπών», φαίνεται πως τα συμπεράσματα είναι έως αυτή τη στιγμή θετικά για την κυβέρνηση. Πλνν του παραπάνω δείκτη, η γενική εικόνα της κυβέρνησης δεν έχει επηρεαστεί καθοριστικά, ενώ το θέμα των υποκλοπών δεν φαίνεται να έχει πληξει την προσωπική εικόνα του πρωθυπουργού, που διατηρεί στο ακέραιο τη διαφορά του από τον αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης στην καταλληλότητα. Χαρακτηριστικό είναι πως σε τομείς κρίσιμους, όπως η ανάπτυξη, η οικονομία και τα ελληνοτουρκικά, ο κ. Μητσοτάκης διατηρεί ευρύ προβάδισμα από τον αντίπαλό του.

Το συμπέρασμα είναι ότι το θέμα των υποκλοπών από μόνου του δεν μπορεί να προκαλέσει αλλαγή του πολιτικού σκηνικού, αλλά συνδυαστικά με άλλα προβλήματα μπορεί να λειτουργήσει πολλαπλασιαστικά στη φυσιολο-

Ο πρωθυπουργός επαναλαμβάνει διαρκώς πως το δίλημμα των επόμενων εκλογών θα είναι «Μητσστάκης ή Τσίπρας» αφού, όπως σημειώνουν πηγές στην «Κ», η διαφορά των δύο πολιτικών αρχηγών παραμένει μεγάλη.

γική φθορά της κυβέρνησης που έχει κάνει την εμφάνιση της από πέρυσι τον Σεπτέμβριο, έχοντας χάσει συνολικά 3,5 μονάδες, από το 36.5% στο 33%.

Ο κίνδυνος

Πρόσφατη έρευνα της Prorata αποτύπωσε μια διαφορετική πτυχή για τις υποκλοπές, που δείχνει πως το θέμα έχει αντικτύπο, ακόμη και αν αυτός δεν φαίνεται διά γυμνού οφθαλμού αλλά υποδόσιε. Χαρακτηριστικό είναι πως στην τελευταία μέτρηση της εταιρείας, μετάξι όσων ζήτησαν την αντικατάσταση Δεμίρη είναι και το 41% των ψηφοφόρων της Ν.Δ., το 76% των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ, το 75% όσων δηλώνουν αναποφάσιστοι, το 77% των κεντρώων, το 50% των κεντροδεξιών και το 38% των δεξιών, που δείχνει πως το θέμα της διαφάνειας διαπερνά οριζόντιας

ολόκληρη την κοινωνία.

Εμπειρος καθηγητής πολιτικών επιστημών, που έχει γνώση τόσο των δημοσκοπήσεων που βλέπουν το φως της δημοσιότητας όσο και κυλιόμενων μετρήσεων που δεν γίνονται γνωστές, αναφέρει στην «Κ» πως η υπόθεση των υποκόπων έχει δύο βασικές επιπτώσεις για την κυβέρνηση. Πρώτον, «μειώνει τον χώρο ουδετερότητας και ανεκτικότητας προς το κυβερνών κόμμα». Υπάρχουν δεκάδες πολίτες που έλπιαν θετικά την κυβέρνηση, ενώ δεν ανήκουν στον στενό πυρήνα της Νέας Δημοκρατίας. «Το ποσοστό αυτό εξακολουθεί να υπάρχει αλλά βαίνει μειούμενο», λέει ο καθηγητής, προσθέτοντας πως αυτό αποτελεί ένα πρόβλημα που πρέπει να λύσει το κυβερνών κόμμα στην προσπάθεια να φτάσει στην αυτοδυναμία.

Η δεύτερη βασική επίπτωση

είναι πώς τέτοια θέματα απασχολούν παραδοσιακά ένα κεντρώο κοινό, που ιερραίζει ψηλά ζητήματα θεσμών και διαφάνειας. «Αυτό δημιουργεί έξτρα πρόβλημα στην κυβέρνηση, καθώς η αποδυναμία του κ. Μητσοτάκη περνά κυρίως μέσα από αυτό το κοινό». Και τότε γιατί στην δημοσκοπήσεις και στην πλειονότητα των ποιοτικών στοιχείων η Ν.Δ. και ο Κυριάκος Μητσοτάκης εξακολουθούν να προηγούνται με σημαντική διαφορά; Ο καθηγητής σημειώνει πως την απάντηση πρέπει να την αναζητήσουμε στον ΣΥΡΙΖΑ. «Η αξ. αντιπολίτευση εξακολουθεί να αποτελεί ένα αρνητικό στερεότυπο, που δεν προσεγγίζεται εύκολα από τους πολίτες». Ο ΣΥΡΙΖΑ και ο Αλέξης Τσίπρας «δεν δείχνουν ικανότητα να διαχειριστούν τα λάθη της κυβέρνησης ακόμη και σε επίπεδο λεξιλογίου», το οποίο, όπως λέει ο καθηγητής στην «Κ», αποτελεί «πολιτικό όπλο».

Εν κατακλείδι, το θέμα των υποκλοπών δεν είναι αμελητέο για την κυβέρνηση και διαμορφώνει κλίμα, ακόμη και αν αυτό δεν καταγράφεται σε όλες τις μετρήσεις και, όπως εισημαίρεται, «θα είναι μεγάλο λάθος για την κυβέρνηση να το υποτιμήσει». Στην ανάλυση που παραθέτει στην «Κ» ο καθηγητής προσθέτει πως έρευνες στο εξωτερικό έχουν δείξει κάτι ακόμη που πρέπει να ληφθεί υπόψη. Η υπόθεση των υποκλοπών έχει συσπειρώσει και έχει κάνει πιο επιθετική την αντιπολίτευση. Οι έρευνες έχουν δείξει πως όταν οι ψηφοφόροι ενός κόμματος «φωνάζουν πιο πολύ» τι θα ψηφίσουν στις επόμενες εκλογές, συνήθως προσθέτουν 2 με 3 ποσοστιαίες μο-

νάδες στο κόμμα τους λίγο πριν από την αναμέτρηση. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως ο ΣΥΡΙΖΑ, εάν αυτή τη στιγμή είναι στο 25%-26%, στις εκλογές θα είναι σίγουρα 3 μονάδες πιο πάνω.

Τι «βλέπει» το Μαξίμου

Τα ερωτήματα περί των υποκλοπών απασχολούν εντόνως το τελευταίο διάστημα το Μέγαρο Μαξίμου, με τις έρευνες που «τρέχουν» να εστιάζουν σε αυτούς τους τομείς. Στην κυβέρνηση διαπιστώνουν πως το θέμα των υποκλοπών δεν της έχει προκαλέσει ανήκεστο βλάβη, αλλά πρέπει «άμεσα να απομνησθεί» για να μη συμπαρασφύρει και άλλους τομείς, στη λογική της «συνδυαστικής φθοράς» που επιβόηκε παρ'αυτήν. Χαρακτηριστικό είναι πως στις μετρήσεις που φθάνουν στην Ηρόδου Αττικού υπάρχουν δύο τομείς που ο Αλέξης Τσίπρας πλησιάζει σε απόσταση αναπνοής τον Κυριάκο Μητσοτάκη. Πρόκειται για θέματα διαφάνειας, που η διαφορά είναι στις 6 μονάδες (38%-32%), και ζητήματα ελευθερίας και δικαιοσύνης, με τους δύο πολιτικούς αρχηγούς να έχουν μόλις τρεις μονάδες διαφορά (41% έναντι 38%). Πέραν τούτων όμως, όπως σημειώνουν κυβερνητικές πηγές στην «Κ», η διαφορά των δύο πολιτικών αρχηγών είναι «χαώδης», εξ ου και ο πρωθυπουργός επανалаβάνει διαρκώς πως το δίλημμα των επόμενων εκλογών θα είναι «Μητσοτάκης ή Τσίπρας». Στο πλαίσιο αυτό, ο σχεδιασμός είναι οι εκλογές να γίνουν την επρχόμενη άνοιξη, όταν το θέμα θα έχει απομακρυνθεί και οι δυσκολίες του χειμώνα θα είναι πίσω μας.

Ο φόβος κλείνει ακόμη στόματα στην «Κιβωτό»

Η «άγρια» δημοσιότητα και οι απόπειρες ωμού εκφοβισμού των μαρτύρων

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Η κατάθεση του 19χρονου στους αστυνομικούς της Υποδιεύθυνσης Προστασίας Ανηλίκων και οι καταγγελίες του σχετικά με την «Κιβωτό του Κόσμου» θα μπορούσαν να αποτελέσουν την αφορμή για να ανοίξουν αμέσως και άλλα στόματα. Ο χειρισμός της υπόθεσης, όμως, στα πρώτα της στάδια και η αδυναμία των αρχών να εγγυηθούν τη μυστικότητα της διαδικασίας φαίνεται να αντιστρέφουν το κλίμα.

Σύμφωνα με μαρτυρίες στην «Κ», η διαδρομή της κατάθεσης έχει ήδη οδηγήσει σε ταυτοποίηση καταγγελλόντων, υπάρχουν αναφορές για απόπειρες εκφοβισμού των ιδίων και άλλων πιθανών μαρτύρων, ενώ μέχρι στιγμής η δημοσιότητα που δόθηκε φαίνεται να λειτουργεί αποτρεπτικά και για άλλους νυν ή πρώην τροφίμους οι οποίοι αναζητούνται για να εισφέρουν τις δικές τους εμπειρίες. Για τις αρμόδιες αρχές δεν χάθηκε μόνο το στοιχείο του αιφνιδιασμού, αλλά μοιάζει να κλονίστηκε και η εμπιστοσύνη απέναντί τους.

Μετά τη δημοσίευση της κατάθεσης του 19χρονου ακολουθήσε η αποκάλυψη της ταυτότητάς του σε φίλους και γνωστούς του με τους οποίους δεν είχε μοιραστεί όσα είχε καταγγείλει. Ο ίδιος αιφνιδιάστηκε,

καθώς του είχαν δοθεί τα χεγύνα ότι δεν πρόκειται να εκτεθεί δημοσίως η μαρτυρία του. Εύκολα έγινε η ταυτοποίησή του και από άλλους τροφίμους ή στελέχη της «Κιβωτού», μέσω των λεπτομερειών που είχαν γνωστοποιηθεί στα ΜΜΕ, καθώς δημοσιεύθηκαν στοιχεία για την οικογένειά του, αλλά και όλες τις δομές στις οποίες

«Αυτή τη φορά δεν θα είναι κανένας να σε σώσει, γιατί το χέρι που ευεργετεί δεν το δαγκώνεις», αναφέρεται σε μήνυμα που έλαβε μάρτυρας της υπόθεσης.

είχε βρεθεί. Όπως αναφέρεται στην «Κ» από το περιβάλλον του 19χρονου, δημοσιογράφοι επικοινωνήσαν με φίλους ή γνωστούς του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ζητώντας τη βοήθειά τους για να τον προσεγγίσουν, αποκαλύπτοντας όμως με αυτή την κίνηση την ταυτότητά του σε όλο τον κοινωνικό του περίγυρο, ακόμη και σε άτομα που αγνοούσαν τι είχε συμβεί.

Σύμφωνα με το περιβάλλον του 19χρονου, το γεγονός ότι

δεν έγινε σεβαστή η αρχή της μυστικότητας της διαδικασίας και η έμμεση γνωστοποίηση της ταυτότητάς του έχουν ήδη οδηγήσει σε απόπειρες αποδόμησης του, «ώστε να παρουσιαστεί ως αναξίопιστος ή αλήτης».

Ο καταγγέλλων καθώς και άλλα πρόσωπα τα οποία έχουν μιλήσει φέρεται να έχουν λάβει απειλητικά μηνύματα. Ένα εξ αυτών, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», τους αποκαλεί «ψευδομάρτυρες». «Κοιτάζτε τον ουρανό, θα του κάνετε παρέα», φέρεται να αναγράφεται σε ένα από τα μηνύματα. «Αυτή τη φορά δεν θα είναι κανένας να σε σώσει, γιατί το χέρι που ευεργετεί δεν το δαγκώνεις», αναφέρει άλλο.

Οι απόπειρες και το κλίμα εκφοβισμού που έχουν αναφερθεί στην «Κ» δεν στοχεύουν μόνο σε νυν ή πρώην τροφίμους που έχουν ήδη καταθέσει ή μιλήσει σε δημοσιογράφους, αλλά φέρεται να στρέφονται και προς παιδιά τα οποία θεωρούνται «υψηλού κινδύνου» και για τα οποία υπάρχει η υποψία ότι θα μπορούσαν κάποια στιγμή να προβούν σε καταγγελίες. Παράλληλα, τουλάχιστον δύο νέτοι οι οποίοι είχαν εντοπιστεί ως πιθανοί μάρτυρες διστάζουν αυτή τη στιγμή να καταθέσουν για να μη βρεθούν στην ίδια θέση με τον 19χρονο και δουν αποσπάσματα ή αυτοσχέσιες τις

καταθέσεις τους να κυκλοφορούν στα ΜΜΕ.

Ο προϊστάμενος της Εισαγγελίας Πρωτοδικών, Αντώνης Ελευθεριάνος, έχει ήδη παρέμβει για το ζήτημα και έχει διατάξει έρευνα για να διαπιστωθεί πώς και από ποιους διέρρευσε η κατάθεση του 19χρονου. Η «Κ» είχε δημοσιεύσει ότι, σύμφωνα με εισαγγελικές πηγές, άλλος μάρτυρας φέρεται να έχει καταθέσει ότι δέχθηκε προτάσεις και ότι του προσφέρθηκαν ανταλλάγματα για να μην προχωρήσει σε καταγγελίες.

Όπως στον Κολωνό

Οι αδυναμίες στον χειρισμό της υπόθεσης της «Κιβωτού» δεν είναι μοναδικό φαινόμενο. Μόλις τον περασμένο μήνα, σε άλλη υπόθεση σχετική με κατοποίηση ανηλίκου, είχε παρατηρηθεί ακριβώς η ίδια προσέγγιση. Η κατάθεση του 12χρονου θύματος στην υπόθεση του Κολωνού δημοσιεύθηκε αυτοοσια, σε κάποιες περιπτώσεις αναρτήθηκαν στο Διαδίκτυο φωτογραφίες ολόκληρων σελίδων από όλα όσα είχε πει στους αστυνομικούς. Τότε, η Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών διέταξε τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης. Αντικείμενο της έρευνας ήταν να διαπιστωθεί εάν και από ποια πρόσωπα είχε τελεστεί το αδίκημα της παραβίασης δικαστικού απορρήτου.

Δομές προστασίας ή χωματερές ανθρώπων; Οι ειδικοί απαντούν

Της **ΗΛΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ**

Η «Κιβωτός του Κόσμου» δεν είναι η πρώτη δομή παιδικής προστασίας που κατηγορείται για κακομεταχείριση των φιλοξενούμενων της. Το ερώτημα που κυριαρχεί πλέον είναι αν οι κλειστές δομές αποτελούν τον καλύτερο τρόπο παιδικής προστασίας παραμελημένων ή ήδη κακοποιημένων παιδιών. Σύμφωνα με στοιχεία, το ρίσκο δευτερογενούς «τραυματισμού» αυτών των παιδιών είναι μεγαλύτερο σε αυτές τις δομές. Γιατί τα ιδρύματα παιδικής προστασίας γίνονται συχνά εκκολλητήρια κατοποίησης; Επτά ειδικοί εξηγούν.

Ο παιδοψυχίατρος και ψυχαναλυτής Αθανάσιος Αλεξανδρίδης τονίζει πως η παθογένεια των ξενώνων «φιλοξενίας» παιδιών που έχουν δημιουργηθεί από διάφορες ΜΚΟ οφείλεται σε πολλούς παράγοντες, με πρώτο εξ αυτών τη «γέννησή» τους. «Δημιουργούνται συνήθως από δύο εντελώς διαφορετικές ομάδες –τους “ανθρωπιστές - ιδεαλιστές” και τους “καιροσκόπους - κερδοσκόπους”», δηλώνει στην «Κ».

«Δυστυχώς και οι δύο συγκλίνουν στο να στελεχώσουν τους ξενώνες με έλλιπες σε αριθμό και γνώσεις προσωπικό – οι πρώτοι γιατί νομίζουν ότι αρκούν οι καλές προθέσεις τους, οι δεύτεροι γιατί επιθυμούν να πληρώσουν λιγότερο», αναφέρει. Δεύτερος παθογενετικός παράγοντας, «το χρήμα»: «Επενδύουν ξένα χρήματα, κρατικά, ευρωπαϊκά ή από δωρεές, που συνήθως είναι πολλά και ανεξλέγιστα στη χρήση τους, και αυτό, όπως όλοι γνωρίζουμε, αποτελεί πειρασμό προς αμαρτία». «Τρίτος παθογενετικός παράγοντας είναι η απαραίτητη έγκριση για λειτουργία και συνεχή χρηματοδότηση», που, όπως αναφέρει ο κ. Αλεξανδρίδης, δημιουργεί σχέση εξάρτησης με τις πολιτικές δυνάμεις και τις εκάστοτε κυβερνήσεις. Αυτές οι δομές καλούνται να περικλείουν και να περιθάλψουν παιδιά και εφήβους που είναι «πολυτραυ-

ματισμένοι στο σωματικό, ψυχικό, ηθικό, οικογενειακό και κοινωνικό επίπεδο».

«Είναι γνωστό πως η κακομεταχείριση παιδιών και εφήβων ενδημεί στα ιδρύματα», δηλώνει στην «Κ» ο καθηγητής Παιδοψυχιατρικής στο ΕΚΠΑ και διευθυντής της Παιδοψυχιατρικής Κλινικής στο νοσοκομείο «Η Αγία Σοφία», Γεράσιμος Κολαΐτης. Τα χαρακτηριστικά ιδρυματικής φροντίδας που συναντάμε συχνά, αναφέρει, είναι τα εξής: αελαία διαχείριση των ανθρώπων, αποπροσωποποίησή τους, αποστασιοποίηση του προσωπικού από αυτούς, ακαμψία της καθημερινής τους ρουτίνας – που μπορεί τελικά να φτάσει να είναι προσαρμοσμένη στις ανάγκες του προσωπικού, το οποίο συχνά, λέει, δεν είναι κατάλληλο σε αριθμό και εκπαίδευση, παρά των φροντιζόμενων. «Έτσι, οι ανεκπαιδευτοί φύλακες –επί της ουσίας– δεν γνωρίζουν πώς θα πρέπει να φροντίζουν και να διαχειριστούν τα παιδιά αυτά με τις σύνθετες ανάγκες», τονίζει.

Η καθηγήτρια Κοινωνιολο-

Ερευνα στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει δείξει πως αν παιδιά κάτω των τριών ετών περάσουν 6 μήνες σε ίδρυμα, ο εγκέφαλός τους μένει πίσω, ανεπιστρεπτι.

γίας και πρώην κοσμητών της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, Αλεξάνδρα Κορωνάου, αναφέρει την έννοια του ολοκληρωτικού ιδρύματος – μιας κλειστής δομής που είναι συνήθως αποκομμένη από τον εξωτερικό κόσμο. Οι φιλοξενούμενοι ζουν εκεί για μεγάλο χρονικό διάστημα, οι κανόνες είναι αυστηροί, απαιτείται υπακοή και επικρατεί απομόνωση. «Λειτουργούν ως δομές ομοιομορφίας και καθυπόταξης των ατομικών συμπεριφορών στους κανόνες και στις νόρμες

Οι εγκαταστάσεις της «Κιβωτού του Κόσμου» στον Κολωνό. «Αν παίρνεις παιδιά που έχουν ήδη κακοποιηθεί ή παραμεληθεί και τα βάζεις σε ιδρύματα, είναι σαν να τα παίρνεις από το ηγνάνι και να τα βάζεις στη φωτιά», λέει στην «Κ» ο Κέβιν Μπράουν, καθηγητής Εγκληματολογικής Ψυχολογίας και Παιδικής Υγείας στο Πανεπιστήμιο Νότιγχαμ.

τις οποίες επιβάλλει μια αποπάνω αρχή, περιορίζοντας την ελευθερία που έχουν τα άτομα», λέει. Ταυτόχρονα, σε μια κλειστή δομή, «που δεν ελέγχεται και έχεις την απόλυτη εξουσία, το μυστικό θα κρατηθεί πολύ περισσότερο», δηλώνει, για αυτό αποτελούν περιβάλλοντα εύφορα για κατοποινητική δράση. «Ένας κατοποινητής», αναφέρει, «είναι πολύ πιο εύκολο να χρησιμοποιήσει παιδιά ή εφήβους που βρίσκονται σε κατάσταση υποτέλειας και εξάρτησης».

Την ευθύνη τόσο απροστά-

βλέπουμε», δηλώνει στην «Κ» ο Στράτος Γεωργούλας, καθηγητής Κοινωνιολογίας στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου και επικεφαλής του Εργαστηρίου Κοινωνιολογίας της Νεότητας του Ελευθερού Χρόνου και του Αθλητισμού, «θα έρθει η στιγμή που θα μας πνίξουν τα σκουπίδια». Θα πρέπει να σταματήσει να υπάρχει το πλαίσιο στο οποίο λειτουργούν κλειστά και ανοικτά ιδρύματα, τονίζει, «σύμφωνα με αυτά τα κριτήρια, και την παραγωγή κέρδους».

Ο χρόνος παραμονής

Σύμφωνα με τον Κέβιν Μπράουν, καθηγητή Εγκληματολογικής Ψυχολογίας και Παιδικής Υγείας στο Πανεπιστήμιο Νότιγχαμ, ο οποίος έχει κάνει πολυετή έρευνα στο θέμα όχι μόνο στο εξωτερικό αλλά και στην Ελλάδα, τα παιδιά που βρίσκονται σε ιδρύματα είναι τρεις φορές πιο πιθανό να κατοποινηθούν σεξουαλικά ή σωματικά από ό,τι αν ήταν σε βιολογική, ανάδοχη ή θετή οικογένεια, ενώ συμπληρώνει πως η ιδρυματική παραμέληση παιδιών κάτω των πέντε ετών επηρεάζει την εγκεφαλικά τους ανάπτυξη. «Η ποιότητα των ιδρυμάτων δεν έχει σχέση – το γεγονός ότι η δομή υπάρχει χωρίς 1 προς 1 σχέση παιδιού με φροντιστή προκαλεί την εγκεφαλικά βλάβη», εξηγεί.

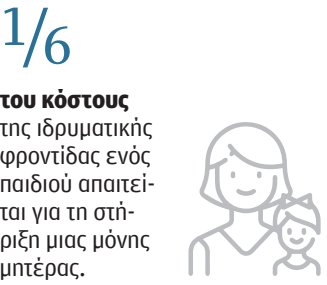
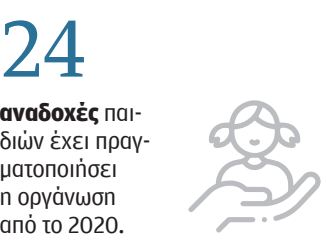
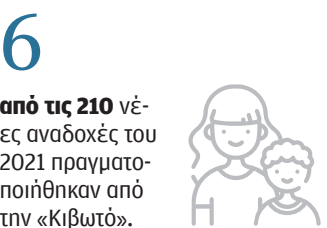
Ερευνα στο Ηνωμένο Βασίλειο έχει δείξει πως αν παιδιά κάτω των τριών ετών περάσουν 6 μήνες σε ίδρυμα, ο εγκέφαλός τους μένει πίσω, ανεπιστρεπτι. «Η έρευνά μου έδειξε πως ο μέσος χρόνος που παιδιά κάτω των τριών ετών περνούσαν σε δομές στην Ελλάδα ήταν 15 μήνες», λέει στην «Κ», τονίζοντας πως η Ελλάδα έχει μείνει πίσω σε σχέση με χώρες τόσο της Δυτικής Ευρώπης όσο και των Βαλκανίων. «Στο Μαυροβούνιο δεν υπάρχουν παιδιά κάτω των τριών σε ιδρυματική φροντίδα, στο Ηνωμένο Βασίλειο κανένα παιδί κάτω των επτά δεν είναι εκτός οικογενειακού περιβάλλοντος, στη Νορβηγία κανένα

παιδί κάτω των δέκα», δηλώνει.

Τα ιδρύματα αποτελούν και τον πιο ακριβό τρόπο κοινωνικής πρόνοιας, επισημαίνει – το κόστος της οικονομικής υποστήριξης μιας μόνης μητέρας είναι το 1/6 από το κόστος της ιδρυματικής φροντίδας. «Το ξέρουμε πως τα ιδρύματα δεν είναι καλά μέρη για τα παιδιά – αν παίρνεις παιδιά που έχουν ήδη κακοποιηθεί ή παραμεληθεί και τα βάζεις σε ιδρύματα, είναι σαν να τα παίρνεις από το ηγνάνι και να τα βάζεις στη φωτιά», δηλώνει ο κ. Μπράουν. Η λύση έγκειται στη συναισθηματική και πρακτική υποστήριξη των βιολογικών οικογενειών αυτών των παιδιών, με εναλλακτική λύση την τοποθέτησή τους σε ανάδοχες ή θετές οικογένειες, λέει ο κ. Κολαΐτης.

Ο διπλωματικός εκπρόσωπος της UNICEF στην Ελλάδα, Λουτσιάνο Καλεστίνι, λέει στην «Κ» πως το γραφείο του οργανισμού στη χώρα μας συνεργάζεται στενά με το υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων τα τελευταία τρία χρόνια για να διαμορφωθεί το κατάλληλο θεσμικό και νομοθετικό πλαίσιο για την πρόωθηση της αποϊδρυματοποίησης και την ενίσχυση του θεσμού της αναδοχής. Απαιτητική προϋπόθεση, δηλώνει, αποτελεί η μεταρρύθμιση του συστήματος παιδικής προστασίας – «θα πρέπει να είναι άρτια θεσμοθετημένο, να περιλαμβάνει όλα τα επίπεδα υπηρεσιών, με έμφαση στην πρόληψη και στην πρώιμη παρέμβαση, και να βασίζεται στην οικογενειακού τύπου φροντίδα, αποτρέποντας την απομάκρυνση παιδιών από το βιολογικό τους περιβάλλον, όπου αυτό αξιολογείται προς το συμφέρον τους».

Μέχρι τότε όμως, συμπληρώνει ο κ. Κολαΐτης, οι υπάρχουσες ιδρυματικές δομές είναι ανάγκη να λειτουργούν σωστά, με επαρκές αριθμητικό και ποιοτικό, προσωπικό. «Οι άνθρωποι», τονίζει, «μικροί ή μεγάλοι, δεν έχουμε ανάγκη μόνο από στέγη και φαγητό».

«Υποστηρίξτε μας να αγκαλιάσουμε ακόμη περισσότερα παιδιά που το έχουν ανάγκη», αναφέρεται στη λεζάντα της φωτογραφίας που είχε αναρτηθεί στη σελίδα της «Κιβωτού» στο Facebook. Σήμερα, και ενώ οι αρχές ερευνούν τις καταγγελίες, ορισμένα από αυτά τα παιδιά φέρεται να έχουν πέσει θύματα εκφοβισμού για να μη μιλήσουν...

Τα 137 παιδιά και η απροθυμία για αναδοχές

Στην ιστοσελίδα της η «Κιβωτός του Κόσμου» αναφέρει ότι «εφαρμόζει πρόγραμμα οικογενειακής φιλοξενίας - αναδοχής για τα ανήλικα τέκνα που προστατεύει, προκειμένου να δοθεί η ευκαιρία στα παιδιά αυτά να αναπτυχθούν ψυχοκινητικά και συναισθηματικά στο πλαίσιο ενός ασφαλούς οικογενειακού περιβάλλοντος, ικανού να τους προσφέρει τη στοργή, τη φροντίδα και αγάπη και τα ερεθίσματα που έχουν ανάγκη». Ωστόσο, σύμφωνα με στοιχεία αρμόδιων υπηρεσιών τα οποία παρουσιάζει η «Κ», παρατηρείται σημαντική απόκλιση μεταξύ του αριθμού των ανηλίκων που φιλοξενεί η οργάνωση και των αναδοχών τις οποίες πραγματοποιεί.

Βάσει της τελευταίας καταγραφής που έγινε στις 3 Οκτωβρίου 2022, φιλοξενούνται πανελλαδικά σε 95 δομές παιδικής προστασίας 1.396 ανήλικοι. Η «Κιβωτός του Κόσμου», σύμφωνα με τα στοιχεία των αρμόδιων υπηρεσιών, φιλοξενεί σήμερα 137 παιδιά στις επτά δομές της σε Πειραιά, Κόνιτσα, Πωγωνιανή, Χίο, Βόλο, Καλαμάτα και Ανοιξη, δηλαδή περίπου το 10% των ανηλίκων που ζουν σε δομές όλης της χώρας. Ωστόσο, το 2021 η «Κιβωτός» φέρεται να έχει προβεί μόνο σε έξι από τις 210 νέες αναδοχές. Η δομή της Χίου φέρεται να μην έχει προβεί σε καμία αναδοχή από το 2020 έως σήμερα, ενώ η πιο πολυπληθής δομή της οργάνωσης, στην Πωγωνιανή, στην οποία φιλοξενούνται 45

παιδιά, έχει πραγματοποιήσει τρεις αναδοχές τα τελευταία δύο χρόνια. Συνολικά, από τις 24 αναδοχές της οργάνωσης οι 21 έχουν πραγματοποιηθεί από δομές της Αθήνας.

Από το σύνολο των 137 παιδιών τα οποία διαμένουν εντός των δομών της, τα 84 είναι αγόρια και τα 53 κορίτσια. Ακόμη, από το σύνολο των παιδιών τα 38 είναι ηλικίας κάτω των 10 ετών.

Όπως είχε δημοσιεύσει η «Κ», η οργάνωση φέρεται, παρά τις συμβουλές των ψυχολόγων, να

Η πιο πολυπληθής δομή της οργάνωσης, στην Πωγωνιανή, στην οποία φιλοξενούνται 45 παιδιά, έχει πραγματοποιήσει τρεις αναδοχές τα τελευταία δύο χρόνια.

κώριζε τα βιολογικά αδέρφια στέλνοντάς τα σε διαφορετικές δομές και να τηρούσε ελλιπή αρχεία σχετικά με τα παιδιά. Τα νέα μέλη του διοικητικού συμβουλίου που έχουν οριστεί στην «Κιβωτό» πρόκειται να εξετάσουν τους φακέλους των παιδιών, ώστε να διαπιστωθεί πόσα εξ αυτών πρόκειται να ενταχθούν στα προγράμματα υιοθεσίας ή αναδοχής ή πρέπει να επανασυνδεθούν με τις οικογένειές τους.

Η HELLENIC BANK παρουσιάζει

ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ

18/11/2022-08/01/2023

Τάφος Ντ' Αβίλα

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΧΟΡΗΓΟΙ

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η πλάνη της συνθηκολόγησης

Δεν μπορεί η Δύση να πιέζει για συμβιβασμό που δεν θα εγκρίνει η Ουκρανία – Μια ρωσική ήττα συμφέρει και τη Ρωσία

Του **ΤΙΜΟΘΙ ΓΚΑΡΤΟΝ ΑΣ***

Καθώς ολοκληρώνεται ο ένατος μήνας του μεγαλύτερου και βιαιότερου πολέμου στην Ευρώπη μετά το 1945, το χειρότερο που θα μπορούσαμε να κάνουμε για την υπόθεση της ειρήνης θα ήταν να πείσουμε για ειρηνευτικές συνομιλίες με τον Βλαντιμίρ Πούτιν. Αντίθετα, το καλύτερο που θα μπορούσαμε να κάνουμε θα ήταν να ενισχύσουμε στρατιωτικά, οικονομικά και ανθρωπιστικά την Ουκρανία, μέχρι να έρθει η ημέρα της διαπραγμάτευσης από θέση ισχύος. Ο Ντόναλντ Τραμπ άφησε πρόσφατα να εννοηθεί ότι θα ήταν ο ιδανικός υποψήφιος για να εφαρμόσει τις διαπραγματευτικές του ικανότητες απέναντι στον Πούτιν. Ο Σίλβιο Μπερλουσκόνι πρότεινε επίσης τον εαυτό του ως μεσολαβητή.

Τι ντριμ τιμ θα ήταν αυτή; Μία ομάδα κοιμμένη και ραμμένη στα μέτρα της Μόσχας. Ο Πούτιν θα ήθελε πολύ μία εκκεκρίρια στο ουκρανικό μέτωπο, με τους δύο αυτούς άνδρες να κάθονται στο επίμηκες τραπέζι του στο Κρεμλίνο. Την ίδια ώρα, ο ταλαιπωρημένος στρατός του Ρώσου δικτάτορα μπορεί ακόμη να οχυρωθεί και να υπερασπιστεί τις σημεινές θέσεις του, προτού καλέσει ενισχύσεις και αρχίσει πάλι τις επιχειρήσεις με νέα ορμή, αφού στείλει επιστολή ευχαριστιών στον Μπερλουσκόνι και τον Τραμπ. Αν η Ρωσία διατηρήσει τα ουκρανικά εδάφη που ήδη κατέχει (έκταση τρεις φορές αυτής του Βελγίου) ο Πούτιν θα μπορεί να ισχυρισθεί ότι κατήγαγε ιστορική νίκη, αποκαθιστώντας –έστω και μερικός– τη Νέα Ρωσία της Μεγάλης Αικατερίνης. Μια τέτοια εξέλιξη θα έσπελνε μήνυμα ότι η στρατιωτική βία αποφέρει καρπούς. Η Ταϊβάν θα έπρεπε να ανησυχεί. Οι Ουκρανοί, όμως, ουδέποτε θα αποδέχονταν κάτι τέτοιο. Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι οι Ουκρανοί είναι πρόθυμοι να πληρώσουν πολύ μεγάλο φόρο αίματος για να ανακτήσουν τη γη τους.

Η ώρα της διαπραγμάτευσης θα φθάσει εν καιρώ. Ένας πόλεμος με τη Ρωσία, χώρα η οποία

Ουκρανοί ελεύθεροι σκοπευτές στη Χερσώνα. Το Κίεβο, όταν προσέλθει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με τη Μόσχα, πρέπει να βρίσκεται σε θέση ισχύος.

Μήπως οι σημερινοί διαδηλωτές θα πίστευαν ότι ο κόσμος θα ήταν καλύτερος αν οι σύμμαχοι είχαν υπογράψει ειρήνη με έναν Χίτλερ οπλισμένο με πυρηνικά όπλα;

διαθέτει ένα από τα μεγαλύτερα αποθέματα όπλων μαζικής καταστροφής και έναν καταχθόνιο ηγέτη, ικανό να τα χρησιμοποιήσει σε στιγμή απελπισίας, δεν μπορεί να λήξει με άνευ όρων συνθηκολόγηση, όπως αυτή της Γερμανίας του 1945. Η Ουκρανία έχει απόλυτο νομικό και ηθικό δικαίωμα να απαιτεί την επιστροφή των εδαφών της, συμπεριλαμβανομένων και της Κριμαίας. Κάθε συμβιβασμός που θα

προκύψει ύστερα από διαπραγμάτευση, θα πρέπει να έχει την έγκριση της Ουκρανίας. Όπως όλοι αντιλαμβάνονται, μία τέτοια ειρήνη δεν θα γίνει αποδεκτή από τον Πούτιν, ιδίως μετά την ανακοίνωσή του ότι τέσσερις ουκρανικές περιοχές αποτελούν πλέον τμήμα της ρωσικής επικράτειας. Ο Ρώσος δικτάτορας πρέπει τώρα είτε να αποδεχθεί μία τέτοια συμφωνία ή μία εκκεκρίρια, που θα αποφασισθεί από τον διάδοχό του. Ουδείς γνωρίζει πότε και με ποιο τρόπο θα έρθει η αλλαγή στη Μόσχα, ενώ η μεταβατική περίοδος θα είναι η πιο επικίνδυνη στιγμή. Αυτή, όμως, είναι η ασφαλέστερη οδός για μία μόνιμη ειρήνη ύστερα από έναν μακρύ πόλεμο.

Για να φθάσει στο σημείο αυτό, η Δύση οφείλει να ενισχύσει τη στήριξη της στην Ουκρανία, επιτρέποντας στο Κίεβο να διατηρήσει τη στρατιωτική του ορμή και εξασφαλίζοντας την

επιβίωση του πληθυσμού τον χειμώνα. Οι απώλειες της Ρωσίας στο πεδίο της μάχης έστρεψαν τη Μόσχα σε ανάνδρες και εγκληματικές επιθέσεις με στόχο τις υποδομές κοινής ωφελείας. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, το ήμισυ των ενεργειακών υποδομών της χώρας έχει τεθεί εκτός λειτουργίας ή έχει καταστραφεί, 10 εκατομμύρια Ουκρανοί ζουν χωρίς ηλεκτρικό ρεύμα και περισσότερα από 700 νοσοκομεία βομβαρδίστηκαν. Σχεδόν οκτώ εκατομμύρια Ουκρανοί κατέφυγαν στο εξωτερικό και 5 εκατομμύρια αναζητήσαν καταφύγιο στο εσωτερικό της χώρας τους. Ο ΠΟΥ εκτιμά ότι άλλα 2 με 3 εκατομμύρια άνθρωποι θα εγκαταλείψουν τις εστίες τους σε αναζήτηση «ζέστης και ασφάλειας». Η Ευρώπη έχει να βιώσει τέτοιες εξελίξεις από το 1945. Πρώτη προτεραιότητα είναι η ενίσχυση της ουκρανικής αεράμυνας,

προκειμένου να προληφθούν νέες επιθέσεις εναντίον υποδομών κοινής ωφελείας. Οι πολυλαπτοί εκτοξευτές ρουκετών, όπως οι αμερικανικοί HIMARS, έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στις πρόσφατες στρατιωτικές επιτυχίες της Ουκρανίας, με την ανάγκη για ενίσχυση των δυνάμεων αυτών να καθίσταται επιτακτική προκειμένου να αντιμετωπισθεί το ρωσικό πυροβολικό. Καθώς η Ουκρανία θα ανακτά σταδιακά το έδαφός της και η κατεχόμενη από τη Ρωσία ζώνη θα συρρικνώνεται, οι μάχες θα περιορισθούν γεωγραφικά και το Κίεβο θα χρειαστεί σύγχρονα άρματα μάχης, όπως τα γερμανικά Leopard 2. Πέρα από αυτό, θα χρειαστεί γεννήτριες, μηχανικούς για την επισκευή των ηλεκτροπαραγωγών μονάδων, φαρμακευτικό υλικό και μεγάλη οικονομική βοήθεια, μόνο και μόνο για να προληφθεί η κατάρρευση της εθνικής οικονομι-

ας της Ουκρανίας. Τους πρώτους μήνες του πολέμου το βάρος της στρατιωτικής βοήθειας προς την Ουκρανία σήκωσαν κυρίως λίγες δυτικές χώρες. Η βρετανική κυβέρνηση δεν μας έδωσε άλλες αφορμές υπερηφάνειας τα τελευταία χρόνια, με εξαίρεση την Ουκρανία. Αλλά ευρωπαϊκά κράτη, που εμφανίζονταν αρχικά διστακτικά να οπλίσουν την Ουκρανία, άλλαξαν έκτοτε στάση. Ο Πούτιν κλιμάκωσε ήδη τον πόλεμο, σε αντίποινα της δυτικής βοήθειας προς το Κίεβο. Θα μπορούσε να πάει ακόμη πιο μακριά, κάνοντας χρήση πυρηνικών όπλων πεδίου μάχης. Η ήττα των δυνάμεων της ωμής βίας παραμένει επιτακτική, ανεξάρτητα από τις συνέπειες.

Λάθος κίνηση

Θα ήταν σφάλμα να σπεύσουμε στο τραπέζι της διαπραγμάτευσης υπό το κράτος του φόβου, όπως μας ζητούν διαδηλωτές σε Γερμανία και Ιταλία. Μία μόνιμη ειρήνη στην Ευρώπη είναι αδύνατη με τον Πούτιν στην εξουσία. Δεν έχουμε τη δυνατότητα να τον ανατρέψουμε, αλλά μπορούμε να δημιουργήσουμε τις κατάλληλες συνθήκες προκειμένου οι ίδιοι οι Ρώσοι να εγκαταλείψουν αυτοβούλως την αυτοκαταστροφική πορεία στην οποία έθεσε ο ηγέτης τους τη χώρα. Σε τελική ανάλυση, ακόμη και η ίδια η Ρωσία θα έχει όφελος από μία ρωσική ήττα στην Ουκρανία. Μήπως οι σημερινοί διαδηλωτές θα πίστευαν ότι ο κόσμος θα ήταν καλύτερος αν οι σύμμαχοι είχαν υπογράψει ειρήνη με έναν Χίτλερ οπλισμένο με πυρηνικά όπλα;

Μοιάζει ανόητο, παράλογο, ακόμη και ανήθικο να υποστηρίξουμε ότι ο πόλεμος είναι ο δρόμος προς την ειρήνη. Αφήσαμε, όμως, με δική μας ευθύνη μία μεγάλη πολεμική σύρραξη να ξεσπάσει στην ήπειρό μας και ο καλύτερος τρόπος να εξασφαλίσουμε την ειρήνη είναι να επιτρέψουμε στην ίδια πλευρά να νικήσει στον πόλεμο.

* Ο κ. Τίμοθι Γκάρτον-ΑΣ είναι καθηγητής Ευρωπαϊκών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

Μιχαήλ Κασιάνοφ, πρώην πρωθυπουργός της Ρωσίας

Το τέλος του Βλαντιμίρ Πούτιν έχει ήδη αρχίσει

Συνέντευξη στον **ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΔΗ**

Πώς σκέφτεται ο Ρώσος πρόεδρος; Είναι μέσα στις σκέψεις του ένας συμβιβασμός για το τέλος του πολέμου; Γι' αυτά και πολλά άλλα ερωτήματα, που απασχολούν εδώ και μήνες τη διεθνή κοινή γνώμη, η «Κ» απευθύνθηκε σε έναν άνθρωπο, που όχι απλώς γνωρίζει τον Βλαντιμίρ Πούτιν, αλλά έχει συνεργαστεί μαζί του στο ανώτατο επίπεδο: στον πρώην πρωθυπουργό της Ρωσικής Ομοσπονδίας στην πρώτη προεδρία Πούτιν, Μιχαήλ Κασιάνοφ. Ο Κασιάνοφ, ο οποίος είχε διατελέσει και υπουργός Οικονομικών επί προεδρίας Γιέλτσιν, είναι πλέον επικριτής των πολιτικών του Πούτιν και βρίσκεται σε άγνωστη τοποθεσία εκτός Ρωσίας από όπου και παραχώρησε τη συνέντευξη.

– **Ως πρωθυπουργός της Ρωσίας και στενός συνεργάτης του Πούτιν, είχατε αντιληφθεί αυτό που λέγεται σήμερα, ότι ο Πούτιν «οραματιζόταν» την αναγέννηση της ΕΣΣΔ;**

– Όχι, απολύτως όχι, εκείνη την εποχή ήταν εντελώς διαφορετική η διάθεση και ο Πούτιν δεν ενεργούσε προς αυτή την κατεύθυνση. Στην εποχή μου ήμασταν απασχολημένοι με τις μεταρρυθμίσεις και θέλαμε να έρθουμε πιο κοντά στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Είχαμε πολύ κα-

λές σχέσεις με τις Ηνωμένες Πολιτείες και όταν επεκτείναμε το εμπόριό μας, οι άμεσες επενδύσεις άρχισαν να ρέουν στο έδαφος της Ρωσίας και έτσι αρχίσαμε να αναπτυσσόμαστε.

– **Πιστεύετε ότι η εκκένωση της Χερσώνας είναι ένα σημάδι υποχώρησης; Ή μήπως θυσίασε στρατηγικά ένα πόνι για την επόμενη κίνησή του;**

– Ναι, αυτό είναι σημάδι υποχώρησης. Αλλά είναι συντεταγμένη υποχώρηση, διότι ήταν σαφές ότι ο στρατός του Πούτιν δεν είναι ικανός να κρατήσει αυτό το έδαφος. Η προπαγάνδα δεν την περιγράφει ως μία υποχώρηση. Αλλά οι άνθρωποι και όλοι αυτοί οι προπαγανδιστές στη Ρωσία καταλαβαίνουν ότι είναι μια πραγματική αλλαγή της όλης κατάστασης και ότι η διάθεση αλλάζει. Και νομίζω ότι πολλοί Ρώσοι άρχισαν ήδη να αναθεωρούν τη στάση τους απέναντι στον Πούτιν.

– **Πολλοί αναλυτές εκάζουν ότι ο Πούτιν εκκένωσε τη Χερσώνα για να χρησιμοποιήσει πυρηνικά όπλα μικρής κλίμακας. Επομένως, δεν ασπάζεστε αυτή την άποψη;**

– Όχι. Φυσικά και δεν το έκανε για αυτό. Δεν ήθελε να χάσει τη Χερσώνα, αλλά κατανόησε ότι δεν υπάρχει τρόπος επιστροφής. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο βρίσκεται στη γωνία. Δεν ξέρε

τι να κάνει. Είναι πολύ νευρικός και δεν θέλει να πτηθεί, αλλά δεν μπορεί να κερδίσει και για αυτόν, αυτό είναι καταστροφή, ψυχολογική καταστροφή. Και βλέπουμε πόσο νευρικός είναι. Κατά τη διάρκεια αυτής της ανακίνωσης για την απόσυρση των στρατευμάτων απλά εξαφανίστηκε και δεν ήθελε να συνδεθεί

“
Δεν ήθελε να χάσει τη Χερσώνα, αλλά κατανόησε ότι δεν υπάρχει τρόπος επιστροφής. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο βρίσκεται στη γωνία. Δεν ξέρε τι να κάνει.

αυτή η απόφαση μαζί του. Αλλά ο κόσμος, φυσικά, καταλαβαίνει ότι μόνο αυτός μπορεί να πάρει μια τέτοια απόφαση. Γι' αυτό λέω ότι η γενική στάση των ανθρώπων, των απλών Ρώσων και των ανθρώπων του κύκλου του, άρχισε να αλλάζει.

«Νομίζω ότι πολλοί Ρώσοι άρχισαν ήδη να αναθεωρούν τη στάση τους απέναντι στον Πούτιν» λέει ο Μιχαήλ Κασιάνοφ.

– **Πώς έχουν επηρεάσει οι οικονομικές κυρώσεις την κοινή γνώμη στη Ρωσία;**

– Όταν μέσα στην άνοιξη ανακοινώθηκαν όλες αυτές οι κυρώσεις, οι οικονομολόγοι υπολόγισαν ότι θα υπάρξει μια πραγματική καταστροφή για

τη ρωσική οικονομία και πως θα επέλθει πολύ γρήγορη συρρίκνωση, αλλά όπως γνωρίζετε η διαδικασία λήψης αποφάσεων για τις κυρώσεις επιβραδύνθηκε, ειδικά στον τομέα της ενέργειας, ο οποίος είναι πολύ ευαίσθητος για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτός είναι ο λόγος που αντί να συμπίεσει τη ρωσική οικονομία κατά 10%-11%, όπως προβλέψαν οι οικονομολόγοι, οι κυρώσεις κατάφεραν απλώς να την πείσουν, ενώ το ΑΕΠ υπολογίζεται να πέσει φέτος γύρω στις 6-7 εκατοστιαίες μονάδες.

– **Πώς θα μπορούσε να τελειώσει αυτός ο πόλεμος και ποια είναι μια πιθανή νίκη για τη Ρωσία;**

– Για τη Ρωσία δεν υπάρχει νίκη. Ο Πούτιν ήθελε να πάρει μια νίκη απλά για να αποδείξει στον εαυτό του ότι είναι ο «συλλέκτης» των ρωσικών εδαφών και ότι είναι ο πιο σεβαστός, ο πιο ισχυρός ηγέτης στον κόσμο. Αλλά απέτυχε. Και αυτό είναι ήδη σαφές και μπορούμε να πούμε ότι το τέλος της εποχής του Πούτιν έχει ξεκινήσει. Αυτή είναι η αρχή του τέλους. Πόσο καιρό θα διαρκέσει αυτή η διαδικασία του τέλους; Νομίζω περίπου δύο χρόνια. Είναι ήδη σαφές ότι ο Πούτιν δεν θα πετύχει τίποτα, αλλά δημιούργησε μεγάλα προβλήματα για τη Ρωσία, για τον

ρωσικό λαό. Η Ρωσία θα υποφέρει και ήδη υποφέρει.

– **Οι διπλωματικές σχέσεις μεταξύ Ρωσίας και Ελλάδας βρικόκονται σε μια γκρίζα ζώνη. Πώς έβλεπε η ρωσική πολιτική τον ρόλο της Ελλάδας στις μέρες σας;**

– Στις μέρες μου είχαμε το μεγάλο όραμα για όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση και την Ελλάδα ειδικότερα. Και αυτό που υπήρχε χωρίς αμφιβολία ήταν να ανεβούμε σε ένα καράβι και να κινηθούμε προς την ίδια κατεύθυνση. Νομίζω ότι όλα ήταν υπέροχα εκείνη την εποχή και ακόμη και τώρα οι Ρώσοι αγαπούν πολύ την Ελλάδα. Και ειδικά όταν έρχονται για διακοπές, βλέπουν τη ζεστή συμπεριφορά των Ελλήνων. Φυσικά, η Ιστορία μας είναι πολύ κοντά και η πίστη μας και υπό αυτούς τους όρους ήμασταν πολύ κοντά, αλλά από την άποψη της πολιτικής και των διπλωματικών σχέσεων είναι κρίμα που το καθεστώς του Πούτιν επέλεξε έναν τέτοιο τρόπο. Αυτό που πιστεύω είναι ότι οι σχέσεις με την Ελλάδα θα αποκατασταθούν πολύ γρήγορα. Ακόμη και μια όχι απαραίτητα πολύ δημοκρατική κυβέρνηση, η οποία θα μπορούσε να είναι η επόμενη μετά τον Πούτιν, σε κάθε περίπτωση θα ξεκινούσε πρώτα την αποκατάσταση των σχέσεων με μια χώρα όπως η Ελλάδα.

Βομβαρδίζει τους φόβους της κάλπης

Η επίθεση κατά των Κούρδων εξυπηρετεί τις προεκλογικές σκοπιμότητες του Ερντογάν εις βάρος της σχέσης του με ΗΠΑ, Ρωσία

Του **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

«**ίσως** έρθω ξαφνικά ένα βράδυ»: Το δημοφιλές στους Τούρκους τραγούδι της δεκαετίας του '60 με τις απειλητικές συνδηλώσεις του κοντεύει να γίνει εμμονή για τον Ταγίπ Ερντογάν. Προ καιρού το είπε για τους Έλληνες, ενώ την περασμένη εβδομάδα το επανέλαβε για τους Κούρδους. Στη δεύτερη περίπτωση, δεν περιορίστηκε σε φραστικούς λεονταρισμούς. Από την περασμένη Κυριακή βρισκείται σε εξέλιξη η επιχείρηση «Γαμπό ξίφος», με αεροπορικούς βομβαρδισμούς εναντίον του ένοπλου κουρδικού κόμματος ΡΚΚ στο βόρειο Ιράκ και της κουρδικής πολιτοφυλακής YPG στη βόρεια Συρία. Ο Τούρκος πρόεδρος έχει ήδη προαναγγείλει εισβολή στρατού ξηράς και τεθωρακισμένων για την εκδίωξη της YPG και τη δημιουργία «ζώνης ασφαλείας» σε βάθος 30 χιλιομέτρων από τα τουρκοσυριακά σύνορα.

Αφορμή στάθηκε η τρομοκρατική επίθεση της 13ης Νοεμβρίου στην Κωνσταντινούπολη, με έξι νεκρούς και δεκάδες τραυματίες, την οποία η Αγκυρα απέδωσε σε Κούρδους. Ωστόσο, τόσο το ΡΚΚ όσο και η YPG αποποιήθηκαν κάθε ευθύνη, ενώ μυστήριο καλύπτει την Αχλάν Μπασίρ, η οποία συνελήφθη ως βασική ύποπτος από τις τουρκικές αρχές. Η φιλοκυβερνητική Sabah έγραψε ότι η Μπασίρ είναι υψηλό στέλεχος του «Εθνικού Συριακού Στρατού» (SNA), συντονιζέματος αντάρτικων ομάδων που πολεμούν τον Σύρο πρόεδρο Μπασάρ Ασαντ με τη βοήθεια της Αγκυρας. Κατά τη γαλλική Le Monde, η Μπασίρ ανήκει στην «Ταξιαρχία Σουλτάν Μουράντ», ένοπλη οργάνωση Τουρκμενίων που συνδέεται με τον SNA και χρηματοδοτείται από την Τουρκία.

Κατά μία εικασία, η επίθεση της 13ης Νοεμβρίου ήταν προβοκάτσια από το βαθύ κράτος της Τουρκίας με στόχο να ακυρωθούν τα ανοίγματα του Ερντογάν προς τον κουρδικό παράγοντα. Πρόσφατα, αντιπροσωπεία του κυβερνώντος κόμματος ΑΚΡ συναντήθηκε με στελέχη του φιλοκουρδικού ΗΔΡ για να συζητήσουν μια ελάσσινα συνταγματική αναθεώρηση, παρότι ο Ερντογάν έχει φυλακίσει ηγέτες και δημάρ-

Με την τέταρτη εισβολή του στις περιοχές των Κούρδων (οι οποίοι μετρούν τα πρώτα θύματα των τουρκικών βομβαρδισμών) της βόρειας Συρίας, ο Ερντογάν θα επιχειρήσει να βάλει οριστικά ταφόπλακα σε κάθε μορφής κουρδική οντότητα στο μαλακό υπογάστριο της Τουρκίας και να προχωρήσει σε ενός είδους εθνοκάθαρση, μεταφέροντας μεγάλο μέρος των 3,6 εκατομμυρίων Σύρων προσφύγων της Τουρκίας στις κουρδικές περιοχές.

Οι Κούρδοι αρνήθηκαν από την πρώτη στιγμή ότι βρίσκονται πίσω από την πολύνεκρη επίθεση της 13ης Νοεμβρίου στην Κωνσταντινούπολη — Θεωρούν ότι ήταν «προβοκάτσια» του Τούρκου προέδρου.

χους του ΗΔΡ, αντιμετωπίζοντάς το ως πολιτική βιτρίνα του ΡΚΚ. Λίγο αργότερα δόθηκε για πρώτη φορά άδεια στον πρώην ηγέτη του ΗΔΡ Σελαχατίν Ντεμιρτάς να βγει από τις φυλακές της Αδριανούπολης και να επισκεφθεί τον άρρωστο πατέρα του στο Ντιγιάρμακιρ.

Οι χειρονομίες αυτές είναι εύκολα ερμηνεύσιμες, καθώς το κουρδικό στοιχείο αποτελεί το 15%-20% του εκλογικού σώματος και η συμπεριφορά του στις κρίσιμες εκλογές του Ιουνίου του

2023 μπορεί να κρίνει το πολιτικό μέλλον του Ερντογάν. Το ελάχιστο που θα επιθυμούσε ο Τούρκος πρόεδρος είναι το ΗΔΡ και οι αριστεροί του σύμμαχοι, που εκπροσωπούν την τρίτη πολιτική παράταξη στη χώρα (οι δημοσκοπήσεις τους δίνουν 14%-15%) να μη συμμαχήσουν με την Εθνική Συμμαχία των έξι αντιπολιτευόμενων κομμάτων, με επικεφαλής το κεμαλικό CHP, που επιδιώκουν να θέσουν τέλος στην εικοσαετή κυριαρχία των ισλαμιστών.

Την εκδοχή της συνωμοσίας από το βαθύ κράτος απέρριψε, με συνέντευξή του στην ιστοσελίδα Al Monitor, ο Μασλούμ Αμπντί, στρατιωτικός διοικητής των κουρδικών δυνάμεων στη Συρία, εκτιμώντας ότι η κυβέρνηση του Ερντογάν ήταν εκείνη που οργάνωσε την προβοκάτσια.

Όπως και να έχουν τα πράγματα, ο Τούρκος ηγέτης εκμεταλλεύθηκε την τρομοκρατική ενέργεια για να εξαπολύσει μια επίθεση που θα ολοκληρωθεί, όπως ελπίζει, το ημιτελές έργο από τις τρεις προηγούμενες εισβολές του στη

βόρεια Συρία. Τον Αύγουστο του 2016 σταμάτησε την προέλαση των Κούρδων που νικούσαν το Ισλαμικό Κράτος και δημιούργησε προγεφυρώματα στην Τζαζαμπλούς και στην Αζάζ, δυτικά του Ευφράτη. Τον Ιανουάριο του 2018 απώθησε τους Κούρδους από τον θύλακο του Αφρίν, και πάλι δυτικά του ποταμού. Τον Οκτώβριο του 2019 έδιωξε τους Κούρδους μαχητές από το Τελ Αμπνάντ και το Ρας αλ Αϊν, ανατολικά του Ευφράτη. Στην επόμενη, τέταρτη εισβολή του, θα επιχειρήσει να βάλει οριστικά ταφόπλακα σε κάθε μορφής κουρδική οντότητα στο μαλακό υπογάστριο της Τουρκίας και να προχωρήσει σε ενός είδους εθνοκάθαρση, μεταφέροντας μεγάλο μέρος των 3,6 εκατομμυρίων Σύρων προσφύγων της Τουρκίας στις κουρδικές περιοχές.

Το προσφυγικό

Ο σχεδιασμός αυτός ανταποκρίνεται όχι μόνο στο κρατικό συμφέρον της Τουρκίας, όπως αντιλαμβάνεται ο Ερντογάν, αλλά και στις εκλογικές του επιδι-

Σε εξέλιξη η επιχείρηση «Γαμπό ξίφος», με αεροπορικούς βομβαρδισμούς εναντίον του ένοπλου κουρδικού κόμματος ΡΚΚ στο βόρειο Ιράκ και της κουρδικής πολιτοφυλακής YPG στη βόρεια Συρία.

ώξεις. Η πίεση του προσφυγικού κόστισε ακριβά στο ΑΚΡ κατά τις τελευταίες δημοτικές εκλογές και η εκτόνωσή της θα είναι ένα μεγάλο προεκλογικό ατού για τον Τούρκο πρόεδρο. Παράλληλα, η έξαρση του τουρκικού εθνικισμού θα φέρει σε δύσκολη θέση τους κεμαλικούς, καθώς, αν ο ηγέτης τους Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου επιμείνει στην προσπάθεια συγκρότησης ενιαίου μετώπου με το ΗΔΡ, είναι πολύ πιθανό να διασπάσει το δικό του μπλοκ — ήδη η Μεράλ Ακσενέρ του εθνικιστικού İYİ έχει δηλώσει

ότι «δεν θα καθήσει στο ίδιο τραπέζι» με το φιλοκουρδικό κόμμα.

Το μόνο που θα μπορούσε ναβάλει φρένο στον Ερντογάν είναι η αντίδραση των Αμερικανών και των Ρώσων, που έχουν τα δικά τους συμφέροντα στη «Ροτζάβα», τις υπό κουρδικό έλεγχο περιοχές της βόρειας Συρίας. Για τους Αμερικανούς, που διατηρούν περίπου 900 στρατιώτες και βάσεις στην περιοχή Χασάκα, στα βορειοανατολικά, οι Κούρδοι είναι οι μόνοι υπολογίσιμοι στρατιωτικοί σύμμαχοι στο πεδίο. Σοβαρότερα είναι τα διακυβεύματα για τη Ρωσία, η οποία έχει πολύ βαρύτερο στρατιωτικό αποτύπωμα και μεγαλύτερα συμφέροντα στη Συρία. Την Τετάρτη, ο Ερντογάν επικήρυξε τρεις κουρδικές πόλεις ως άμεσους στόχους της εκστρατείας του: το Κομπάνι, πόλη-σύμβολο από τη μάχη εναντίον του ISIS, το Ταλ Ριφάτ και το Μανμπιτζ. Και οι τρεις πόλεις βρίσκονται υπό τον έλεγχο των Ρώσων και του Ασαντ, ενώ οι δύο τελευταίες παίζουν κρίσιμο ρόλο στον έλεγχο του Χαλεπίου.

Μέχρι τώρα, όμως, η αντίδραση Αμερικανών και Ρώσων είναι μάλλον πλατωνική. Την περασμένη εβδομάδα η Τουρκία σήκωσε για πρώτη φορά F-16 εναντίον των Κούρδων, περνώντας από τμήματα του συριακού εναέριου χώρου που ελέγχουν οι δύο πυρηνικές υπερδυνάμεις. Με τη γεωστρατηγική αξία της χώρας του αναβαθμισμένη λόγω Ουκρανικού, ο Ερντογάν προφανώς ελπίζει ότι θα επιτύχει τους στόχους του με την ανοχή Ουάσινγκτον και Μόσχας. Πολύ πιθανόν μάλιστα να επιδιώξει την ανοχή και του Ασαντ, όπως και της Βαγδάτης και της Τεχεράνης, δελειάζοντάς τους με την προοπτική να ψαλιδίσει τις φιλοδοξίες των Κούρδων.

Ηδη προανήγγειλε ότι κάποια στιγμή θα συναντηθεί με τον Σύρο πρόεδρο, τον οποίο πάσχιζε επί μια δεκαετία να ανατρέψει, όπως συναντήθηκε και με δύο άλλους μέχρι χθες εχθρούς του: τον Αιγύπτιο Σίσι και τον Σαουδάραβα Μοχάμεντ μπιν Σαλμάν, βάζοντας στην άκρη την υπόθεση Κασόγκι για χάρη των 5 δισ. που θα ρίξει το Ριάντ στην τουρκική κεντρική τράπεζα. Πολύ χρήμα για τη στήριξη της λίρας, ενώ ο πληθωρισμός έχει ξεπεράσει το 85% και οι εκλογές πλησιάζουν.

Ρόμπερτ Πφάλτζγκραφ, ομότιμος καθηγητής Διεθνών Σπουδών Ασφαλείας στο Πανεπιστήμιο Tufts

Στην εξωτερική πολιτική οι ΗΠΑ δεν είναι διχασμένες

Συνέντευξη στον **ΠΑΥΛΟ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ**

Καθώς οι παγκόσμιες κρίσεις διαδέχονται η μία την άλλη, προκύπτουν πειστικά ερωτήματα σχετικά με το μέλλον. Κατάλληλο πρόσωπο να απαντήσει είναι ένας από τους πλέον διαπρεπείς ακαδημαϊκούς στον τομέα των στρατηγικών σπουδών στις ΗΠΑ, ο Ρόμπερτ Πφάλτζγκραφ, που έχει διδάξει για 50 χρόνια στο Πανεπιστήμιο Tufts και από το 2021 είναι ομότιμος καθηγητής Διεθνών Σπουδών Ασφαλείας στο ίδιο πανεπιστήμιο. Ο κ. Πφάλτζγκραφ ανακηρύχθηκε επίτιμος καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο στις 3 Νοεμβρίου και μιλάει σήμερα στην «Κ».

— Στις ενδιάμεσες εκλογές των ΗΠΑ, το λεγόμενο «κόκκινο κύμα» των Ρεπουμπλικανών δεν πραγματοποιήθηκε. Ωστόσο, η χώρα συνεχίζει να διχάζεται έντονα. Μπορεί μια υπερδύναμη που κυριεύεται από εσωτερικές συγκρούσεις να συνεχίσει να εγγυάται την ασφάλεια της Δύσης;

— Σίγουρα οι ΗΠΑ παρουσιάζουν βαθιές εσωτερικές πολιτικές διαιρέσεις και το εκλογικό σώμα χαρακτηρίζεται από ισχυρή πόλωση. Ωστόσο, σε θε-

“

Βρισκόμαστε σε αγώνα υψηλής τεχνολογίας με την Κίνα για την κυριαρχία στο πεδίο της τεχνητής νοημοσύνης.

μελιώδη ζητήματα εξωτερικής πολιτικής υπάρχει δικομματική συναίνεση, ιδίως όσον αφορά την υποστήριξη προς την Ουκρανία και την Ταϊβάν. Φυσικά, συναίνεση δεν υπάρχει σε όλα τα ζητήματα, όπως π.χ. δεν υπάρχει σε ό,τι αφορά την πολιτική για το Ιράν. Αλλά οι Δημοκρατικοί και οι Ρεπουμπλικανοί συμφωνούν ότι η Κίνα και η Ρωσία, με αυτή τη σειρά, εμφανίζονται ως προκλήσεις και απειλές για την ασφάλεια του 21ου αιώνα. Υπάρχει επίσης ευρέως διαδεδομένη δικομματική συμφωνία ότι οι ΗΠΑ πρέπει να βασίζονται σε συμμάχους για να κάνουν περισσότερα για τη δική τους άμυνα και για την κοινή άμυνα του NATO. Για τον λόγο

αυτό, οι ηρωικές αμυντικές προσπάθειες της Ουκρανίας έχουν απήχηση στις ΗΠΑ.

— Μήπως οι σύμμαχοι στο ΝΑΤΟ είναι πλέον αναγκασμένοι να προθέσουν στους υπολογισμούς τους ότι μια πιθανή νέα νίκη-εκπληξη του Ντόναλντ Τραμπ το 2024 μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερη αβεβαιότητα;

— Ο τώως πρόεδρος Τραμπ είναι ικανός να κάνει εκπλήξεις, αλλά ως πρόεδρος εκείνο που κυρίως έκανε ήταν να επαναλάβει και να υπογραμμίσει τη μακροχρόνια ανησυχία των ΗΠΑ για την ανάγκη μεγαλύτερου επιμερισμού της αμυντικής βάρους από τους συμμάχους. Προειδοποίησε επίσης τα μέλη του NATO, όπως τη Γερμανία, ότι θα πρέπει να μειώσουν την ενεργειακή τους εξάρτηση από τη Ρωσία, αρκετά χρόνια πριν από την εισβολή στην Ουκρανία.

— Συμμερίζετε την άποψη ότι ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι πόλεμος δι' αντιπροσώπου μεταξύ της Ρωσίας και του NATO υπό την ηγεσία των ΗΠΑ;

— Ο πόλεμος στην Ουκρανία είναι μια τραγική απόδειξη ότι μια σύγκρουση των μεγάλων δυ-

νάμεων παραμένει πιθανή στην Ευρώπη. Ωστόσο, ο Πούτιν υπολόγισε εντελώς λάθος την αποφασιστικότητα του ουκρανικού λαού να αντισταθεί, καθώς και τη βούληση του NATO και των ΗΠΑ να στηρίξουν την Ουκρανία. Είναι καταστροφή για τον Πούτιν. Έχει ωθήσει τη Φινλανδία και τη Σουηδία στο NATO και έδειξε τις στρατιωτικές αδυναμίες της Ρωσίας με επαναλαμβανόμενες ήττες.

— Υπάρχει διπλωματική διέξοδος ή η Ρωσία αποτελεί σοβαρή απειλή για την Ευρώπη και πρέπει να πτνηθεί, όπως πιστεύει η Πολωνία π.χ.; Υπάρχει πιθανότητα πυρηνικής κλιμάκωσης;

— Τα ρωσικά καθεστώτα, συμπεριλαμβανομένων της τσαρικής Ρωσίας και της Σοβιετικής Ένωσης, κατέρρευσαν όταν έφθασαν μπροστά σε διενδεις αποτυχίες. Μένει να δούμε φυσικά τι θα συμβεί με τη Ρωσία του Πούτιν. Το απόλυτο όργανο του Πούτιν είναι τα πυρηνικά όπλα, αλλά μια τέτοια κλιμάκωση μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερους κινδύνους για τη Ρωσία, η οποία αντιμετωπίζει μια ανυποχώρητη ουκρανική αντίσταση, αλλά και μια τεράστια ποικιλία από επιλογές

κλιμακούμενων αντιποίνων που διαθέτει το NATO και η διεθνής κοινότητα.

— Οι συνέπειες του πολέμου γίνονται αισθητές σε όλο τον κόσμο: αυξημένος πληθωρισμός, ύφεση κ.λπ. Υπάρχει ελπίδα για ένα καλύτερο μέλλον όταν όλες οι τάσεις δείχνουν ότι η αποδιοργάνωση θα αυξηθεί;

— Ο πόλεμος ενίσχυσε οικονομικές δυναμικές που ήδη επενεργούσαν σε όλο τον κόσμο, ως αποτέλεσμα της πανδημίας. Στις ΗΠΑ, για παράδειγμα, η πανδημία είχε καταστροφικές επιπτώσεις στην παραγωγικότητα εφόσον μεγάλο μέρος της οικονομίας αναγκαστικά έκλεισε. Αυτό συνοδεύτηκε από τεράστιες εισροές ρευστότητας στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, πυροδοτώντας τον αυξανόμενο πληθωρισμό. Τα πληθωριστικά αποτελέσματα αυτής της «ένεσης» χρημάτων θα γίνουν αισθητά για κάποιο χρονικό διάστημα.

— Και μετά τον λοιμό ήρθε ο πόλεμος...

— Ναι, αλλά η άνοδος των τιμών της ενέργειας είναι αποτέλεσμα όχι μόνο των περιορισμών εφοδιασμού από τον πόλεμο της Ουκρανίας, αλλά και των συνει-

δωτών πολιτικών επιλογών στις ΗΠΑ για τον περιορισμό και την αποθάρρυνση των νέων γεωτρήσεων και της κατασκευής διυλιστηρίων και νέων αγωγών.

— Τα τελευταία 30 χρόνια η Δύση ανέθεσε στην Κίνα την παραγωγή αγαθών που απαιτούν ένταση εργασίας και τελικώς κατέληξε με αυξημένη κοινωνική αστάθεια και με μια αναγεννημένη Κίνα. Πρέπει να αποφασίσει η επαναβιομηχάνιση της Δύσης;

— Υπάρχει ευρέως διαδεδομένη ανησυχία ότι η Κίνα μπορεί να ξεπεράσει τις ΗΠΑ τόσο στρατιωτικά όσο και οικονομικά. Το αποτέλεσμα αυτής της αντίδρασης είναι η αυξανόμενη ώθηση προς την «αναβίωση» ή την επαναφορά της μεταποίησης στις ΗΠΑ για τη μείωση της εξάρτησης από την Κίνα σε ένα φάσμα βιομηχανιών, από φαρμακευτικά προϊόντα έως ορυκτά σπάνιων γαιών που χρησιμοποιούνται στην υψηλή τεχνολογία. Βρισκόμαστε παράλληλα σε έναν αγώνα υψηλής τεχνολογίας με την Κίνα για την κυριαρχία στο πεδίο της τεχνητής νοημοσύνης και την εφαρμογή της σε στρατιωτικούς και πολιτικούς - οικονομικούς τομείς.

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
9,72%

Χ.Α.
3,11%

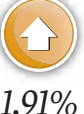
1,85%

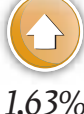
0,82%

1,26%

1,91%

1,63%

ΑΚΡΙΒΕΙΑ
Μέτρα στήριξης
νοικοκυριών και
επιχειρήσεων
από χώρες της
Ε.Ε. Σελ. 10

-4,01%

€/ \$
0,88%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΤΟ ΛΙΑΝΙΚΟ ΖΕΣΤΑΘΗΚΕ

Ξεπέρασε τις επιδόσεις
του 2021 η Black Friday

Μπορεί να μην έπιασε τα επίπεδα του 2019, όμως οι επιδόσεις της φετινής Black Friday ξεπέρασαν αυτές του 2021. Αναμένεται αύξηση των εμπορικών συναλλαγών γύρω στο 28-30% σε σχέση με πέρυσι. Ο βροχερός καιρός ευνόησε τα εμπορικά κέντρα και όχι τις εμπορικές οδούς. Σελ. 5

ΕΛΛΑΔΑ

Πολιτικός κίνδυνος για
την επενδυτική βαθμίδα

Η αβεβαιότητα που προκαλούν οι εκλογές εντός του 2023 στην Ελλάδα θέτει εμπόδια στην ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας και θα ασκήσει πίεσης στα ελληνικά ομόλογα, τονίζει η JP Morgan. Ο «πολιτικός κίνδυνος» έχει ήδη επισημανθεί από τη Moody's, την Κομισιόν και τον ΟΟΣΑ. Σελ. 7

ΠΑΡΑ ΤΟ ΥΨΗΛΟ ΚΟΣΤΟΣ

Περιζήτητες οι πράσινες
κατοικίες στην Αθήνα

«Ανάρπαστες» έχουν γίνει οι κατοικίες υψηλής ενεργειακής απόδοσης στην Αθήνα, παρά το υψηλότερο κόστος τους. Ειδικότερα, το απόθεμα των πωλούμενων «πράσινων» κατοικιών διαμορφώνεται στο 26% του συνόλου των πωλούμενων ακινήτων, έναντι 56% που ήταν πριν από δύο χρόνια. Σελ. 12

Κρατάει γερά ο ρυθμός της ανάπτυξης

Κινητήριοις δύναμη ο τουρισμός, η κατανάλωση, οι εταιρείες τεχνολογίας και λιγότερο οι κατασκευές

Παρά τις εκτιμήσεις ότι η οικονομία της Κύπρου θα επηρεαζόταν δραματικά από το κοκτέιλ της πανδημίας και του πολέμου, ο ρυθμός ανάπτυξης κρατάει γερά. Ο τουρισμός, η κατανάλωση και οι εταιρείες τεχνολογίας είναι η

«κινητήριοις δύναμη» της ανάπτυξης. Το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 6,3% το πρώτο εξάμηνο του 2022 σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2021. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι οι εταιρείες τεχνολογίας μπήκαν

στο «κάδρο» της ανάπτυξης, ενώ ο τομέας των κατασκευών βιώνει ελαφριά κάμψη. Το ΑΕΠ της Κύπρου έχει φτάσει στα 26,6 δισεκατομμύρια ευρώ. Σύμφωνα με την Προκαταρκτική Εκτίμηση της Στατιστικής Υπηρεσίας, ο

ρυθμός ανάπτυξης κατά το τρίτο τρίμηνο του 2022 είναι θετικός και υπολογίζεται σε 5,5%. Την ανάπτυξη της Κύπρου βλέπει και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία επισημαίνει πως αυξήθηκαν οι επενδύσεις με την εισροή ξένων

εταιρειών, ιδίως στον τομέα των πληροφοριών, των επικοινωνιών και της τεχνολογίας. Ο τουριστικός τομέας ξεπέρασε τις προσδοκίες και κάλυψε το μεγάλο μέρος του εδάφους που έχασε την περίοδο της πανδημίας. Σελ. 4

Χαμηλά οι προσδοκίες των εμπόρων για τις γιορτές

Από όλες τις μεγάλες οικονομίες, μόνο στις ΗΠΑ θα δαπανήσουν φέτος οι καταναλωτές περισσότερα σε αγορές στο διάστημα έως τα Χριστούγεννα. Αυτό προκύπτει από σχετική έρευνα που διεξήγαγε ο συμβουλευτικός όμιλος BCG μεταξύ εννέα μεγάλων οικονομιών, συμπεριλαμβανομένων Γαλλίας, Γερμανίας, Βρετανίας και Αυστραλίας. Μειώνονται, έτσι, σημαντικά οι προσδοκίες των εμπόρων λιανικής για αυξημένες πωλήσεις, και ειδικότερα στις ΗΠΑ όπου κύριος μοχλός ανάπτυξης της οικονομίας είναι οι καταναλωτικές δαπάνες. Σελ. 10

Περισσότερους επιβάτες θα φέρει το 2023

Συνέντευξη προέδρου Wizz Air

Την εκτίμηση ότι το 2023 θα καταγραφεί αύξηση της επιβατικής κίνησης, διατυπώνει ο πρόεδρος της Wizz Air Robert Carey. Αναφέρεται στις επενδύσεις 400 εκατ. στην κυπριακή αγορά, την αύξηση των αεροσκαφών της εταιρείας και στην αύξηση των δρομολογίων. Ανέλυσε τις προοπτικές της κυπριακής αγοράς και σκιαγράφησε το τοπίο στις αερομεταφορές. Σελ. 6

Διαλογή για εθελούσια από την Ελληνική

Αξιολόγηση των αναγκών

Το Σχέδιο Εθελούσιας Εξόδου της Ελληνικής Τράπεζας ολοκληρώθηκε και από τη Δευτέρα θα αρχίσει η διαδικασία διαλογής αυτών που είχαν πατήσει το κουμπί. Η τράπεζα θα επαναξιολογήσει τις ανάγκες της και θα λάβει αποφάσεις. Σελ. 4

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ και ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ

Οικονομικές προκλήσεις στο Ηνωμένο Βασίλειο

Την περασμένη Πέμπτη, ο Βρετανός Υπουργός Οικονομικών Jeremy Hunt δημοσιοποίησε ένα «σκληρό» κρατικό προϋπολογισμό, που περιλαμβάνει δημοσιονομική προσαρμογή ύψους £55 δισ. Ο προϋπολογισμός περιέχει αυξήσεις στην προσωπική και στην εταιρική φορολογία, ύψους πέραν των £14 δισ. Σε μια περίοδο όπου ο περιορισμός του περιβαλλοντικού μας αποτυπώματος έχει ολοένα και μεγαλύτερη σημασία, ξεχωρίζουν η αύξηση από 25% στο 35% στα κέρδη των ενεργειακών εταιρειών και ο προσωρινός φόρος στις εταιρείες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Ταυτόχρονα, ο Υπουργός ανακοίνωσε μειώσεις στις κυβερνητικές δαπάνες, με κάποιες εξαιρέσεις (π.χ. τομέας εκπαίδευσης). Ο κύριος Hunt παραδέχθηκε

ότι η Βρετανική οικονομία βρίσκεται ήδη σε ύφεση, ενώ αντιμετωπίζει ελλείψεις στην αγορά εργασίας και τον κίνδυνο του στασιμοληθωρισμού. Παρά τη δύσκολη συγκυρία, ο Υπουργός τόνισε την ανάγκη δημοσιονομικής πειθαρχίας, στοχεύοντας στην επανάκτηση της πληγείσας εμπιστοσύνης της χώρας στις αγορές, ενώ παράλληλα δεσμεύτηκε να προστατεύσει τις ευάλωτες ομάδες. Το ανεξάρτητο Γραφείο Προϋπολογισμού έχει αναθεωρήσει την πρόβλεψη του από 1,8% ανάπτυξη του ΑΕΠ το 2023 σε συρρίκνωση 1,4%, γεγονός που ενισχύεται λαμβάνοντας υπόψη ότι η λιτότητα σε περίοδο ύφεσης επιταχύνει τις αρνητικές τάσεις. Τα περιθώρια του Υπουργού Οικονομικών είναι περιορισμένα λόγω τεσσάρων βασικών παραγόντων: (α) των δυσμενών επιπτώσεων του Brexit, ιδιαίτερα στο εμπόριο, (β) την ενεργειακή κρίση που συνέβαλε σε πληθωρισμό πέραν του 11%, (γ) τα αρνητικά επακόλουθα του πολέμου στην Ουκρανία, και (δ) την αναταραχή που προκάλεσε στις αγορές η προσπάθεια της πρώην Πρωθυπουργού Liz Truss για ακραίες φοροαλλαγές. Ο τέταρτος παράγοντας οδήγησε σε ιστορικά χαμηλή ισοτιμία της στερλίνας έναντι του δολαρίου, αναγκάζοντας την Τράπεζα της Αγγλίας να παρέμβει με μαζικές αγορές ομολόγων.

Σε αυτό το πλαίσιο, μάλλον δεν πρέπει να ξαφνιάζει το γεγονός ότι η Βρετανική οικονομία είναι η μοναδική από τις οικονομίες των G7 που δεν έχει ανακάμψει ακόμη στα προ της πανδημίας επίπεδα.

Το αναμενόμενο έλλειμμα στον προϋπολογισμό, ύψους £177 δισ. για το έτος 2022-23, θα οδηγήσει το κυβερνητικό χρέος στα πολύ υψηλά επίπεδα του 97% του ΑΕΠ. Όσον αφορά το ίδιο χρέος, η αύξηση του κόστους εξυπηρέτησης των στεγαστικών δανείων προβλέπεται να έχει δυσμενή επακόλουθα, τόσο για τους δανειολήπτες όσο και για την αγορά ακινήτων. Σημειώνεται ότι, σε αντίθεση με τις ΗΠΑ, οι πλείστες υποθήκες στην Βρετανία είναι σχετικά βραχυπρόθεσμες διάρκειας, με επακόλουθο οι αυξήσεις επιτοκίων να έχουν άμεσο αντίκτυπο στους ενυπόθηκους δανειζόμενους.

Στον χρηματοοικονομικό τομέα, η προσδοκώμενη, από τους υποστηρικτές του Brexit, ανάπτυξη λόγω «απελευθέρωσης» από το θεσμικό πλαίσιο της ΕΕ δε φαίνεται να έχει αποδώσει. Η διολίσθηση της στερλίνας, καθώς και η ύφεση, περιόρισαν σημαντικά τη συνολική κεφαλαιοποίηση του Βρετανικού χρηματιστηρίου. Καταληκτικά, η Βρετανική οικονομία ατενίζει μια δύσκολη περίοδο λόγω εξωτερικών παραγόντων, εγγενών εσωτερικών προβλημάτων και λανθασμένων χειρισμών. Η διαχείριση της οικονομίας από το νέο Πρωθυπουργό της χώρας τους επόμενους μήνες είναι ιδιαίτερης σημασίας.

Ο Ανδρέας Χαραλάμπους είναι οικονομολόγος και πρώην διευθυντής στο Υπουργείο Οικονομικών. Ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι διευθύνων σύμβουλος της PricewaterhouseCoopers Investment Services.

Κύπρος & Παγκόσμια

Οι οικονομικές εξελίξεις μεταβάλλονται πολύ γρήγορα;

Μείνετε ενημερωμένοι με τις υπηρεσίες Έρευνας και Ανάλυσης της PwC

ΑΝΑΛΥΣΗ

Της ΝΤΑΡΙΑΣ ΚΟΡΣΟΥΝΣΚΑΓΙΑ / REUTERS

Μεγάλη αύξηση δαπανών για την άμυνα στη Ρωσία

Η **Ρωσία** σχεδιάζει να δαπανήσει σχεδόν το ένα τρίτο του προϋπολογισμού του επόμενου έτους για την άμυνα και την εσωτερική ασφάλεια, ενώ μειώνει τη χρηματοδότηση που αφορά τα σχολεία και τα νοσοκομεία, καθώς και το οδικό δίκτυο. Ουσιαστικά εκτρέπει τη χρήση του ρευστού, ώστε να στηρίξει οικονομικά τις στρατιωτικές επιχειρήσεις στην Ουκρανία. Μια ανάλυση του προϋπολογισμού από το ειδησεογραφικό πρακτορείο Ρόιτερς δείχνει ότι η Μόσχα θα δαπανήσει συνολικά 9,4 τρισ. ρούβλια (155 δισ. δολάρια) για την άμυνα και την ασφάλεια, υποβαθμίζοντας

Μειώνεται η χρηματοδότηση για σχολεία, νοσοκομεία, καθώς και για το οδικό δίκτυο.

άλλες προτεραιότητες σε ένα κρίσιμο έτος, που θα οδηγήσει σε πιθανή επανεκλογή του προέδρου Βλαντιμίρ Πούτιν το 2024. Μόνο οι δαπάνες για την ασφάλεια, συμπεριλαμβανομένου του έργου της κρατικής Επιτροπής Ερευνών, της εισαγγελίας, της σωφρονιστικής υπηρεσίας και της Εθνικής Φρουράς, που έχει αναπτυχθεί στην Ουκρανία, θα αυξηθούν κατά 50% σε σύγκριση με το 2022. Οι συνδυασμένες στρατιωτικές δαπάνες και όσες αφορούν την εθνική ασφάλεια φθάνουν σε επίπεδα ρεκόρ για το Κρεμλίνο, αλλά ανέρχονται μόλις στο 18% περίπου των κεφαλαίων που σχεδιάζουν να δαπανήσουν οι Ηνωμένες Πολιτείες το επόμενο οικονομικό έτος για την άμυνα και ορισμένες ανάγκες της εθνικής ασφάλειας. «Ο προϋπολογισμός είναι ένα εργαλείο για τη χρηματοδότηση της στρατιωτικής εκστρατείας», παρατηρεί η ανεξάρτητη αναλύτρια Αλεξάντρα Σουσίλινα. «Η αύξηση στις συντάξεις και στην κάλυψη των φοιτητών είναι μικρή σε σύγκριση με αυτό που θα έπρεπε να είχε γίνει στη Ρωσία. Τα προβλήματα δεκαετιών παραμένουν άλυτα».

Η μεταβαλλόμενη μορφή του προϋπολογισμού φανερώνει την απόπειρα της Ρωσίας να ενισχύσει τις στρατιωτικές της προσπάθειες

στην Ουκρανία, όπου έχει χάσει σημαντικό έδαφος από τον Σεπτέμβριο, παρά τη διακήρυξη της προ-σάρτησης τεσσάρων περιοχών, που εν μέρει κατέχει. Ο Πούτιν διέταξε την κεντρική κυβέρνηση και τις 80 και πλέον περιφέρειες της χώρας να συνεργαστούν πιο αποτελεσματικά για να υποστηρίξουν τις ανάγκες του στρατού. Στα έγγραφα οι αμυντικές δαπάνες θα αυξηθούν κατά μόλις 1% τον επόμενο χρόνο στα 4,98 τρισ. ρούβλια, αλλά μόνο επειδή αναθεωρήθηκαν κατά ένα τρίτο φέτος από τα αρχικά προγραμματισμένα 3,5 τρισ. ρούβλια, αφού η Μόσχα έστειλε τα στρατεύματά της στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο. Αντίθετα, οι εγχώριες δαπάνες για την ασφάλεια αναμένεται να αυξηθούν κατά 50,1% στα 4,42 τρισ. ρούβλια. Κατά τις δηλώσεις Πούτιν, οι κυρώσεις της Δύσης γυρίζουν μπούμερανγκ, διότι οι αντίστοιχες χώρες παλεύουν να δαμάσουν τα υψηλότερα επίπεδα πληθωρισμού εδώ και δεκαετίες, επειδή το κόστος ενέργειας και τροφίμων αυξάνεται. Πάντως, και η οικονομία της Ρωσίας πλήττεται. Το τρίτο τρίμηνο, συγκεκριμένα, εμφάνισε συρρίκνωση κατά 3% σε ετήσια βάση, η οποία δείχνει τον αντίκτυπο των κυρώσεων και της απόφασης του Κρεμλίνου να καλέσει 300.000 εφέδρους. Εκατοντάδες χιλιάδες άλλοι εγκατέλειψαν τη χώρα για να αποφύγουν τη στράτευση.

Ο προϋπολογισμός του 2023 προβλέπει οι δαπάνες για την «εθνική οικονομία», συμπεριλαμβανομένων των δρόμων, της γεωργίας και της έρευνας και ανάπτυξης, να μειώνονται κατά 23% στα 3,5 τρισ. ρούβλια. Η υγειονομική περιθαλψη θα λάβει 9% λιγότερα κονδύλια ή 1,5 τρισ. ρούβλια, ενώ οι δαπάνες για την εκπαίδευση θα μειωθούν κατά 2% σε 1,4 τρισ. ρούβλια. Τέλος, οι δαπάνες για τις υποδομές και τη βιομηχανία επίσης θα ελαττωθούν κατά 23,5% και 18,5% αντίστοιχα, σύμφωνα με κοινή μελέτη της Ρωσικής Προεδρικής Ακαδημίας (Ра-пер) και του Ινστιτούτου Gaidar. Αυτό «θα μπορούσε να προκαλέσει σημαντικές δυσκολίες», τη στιγμή που η Μόσχα προσπαθεί να βρει νέες αγορές μακριά από τη Δύση, ανέφεραν, τέλος, τα ανωτέρω ινστιτούτα.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Χωρίς στόχευση

Η **μεγάλη** ενεργειακή κρίση που ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2021 και εντάθηκε τον Φεβρουάριο του 2022 με την ρωσική εισβολή στην Ουκρανία αποτελεί κύριο θέμα συζήτησης. Οι κυβερνήσεις στην προσπάθεια τους να προσφέρουν δίκτυ προστασίας στους καταναλωτές προχώρησαν κατά βάση σε μέτρα προς την κατεύθυνση επιδότησης της τελικής τιμής των καυσίμων και λιγότερο σε ενέργειες στη-ριξης των εισοδημάτων των ευάλωτων. Η αναλογία που προκύπτει στον αναπτυγμένο κόσμο μεταξύ των δύο πολιτικών είναι 2 προς 1. Η κατά κόρον επιδότηση της τιμής των καυσίμων μέσω μειώσεων στους φόρους θεωρείται ένα μη στοχευμένο μέτρο καθώς προσφέρεται σε όλους. Στον αντίποδα η στήριξη των εισοδημάτων ευάλωτων που είναι ένα άκρως στοχευμένο μέτρο φαίνεται να απουσιάζει από τις κυβερνητικές πολιτικές.

• • • •

Σκόπελος στην αποκλιμάκωση

Η **ΕΚΤ** ανησυχεί ότι αστόχευτα μέτρα όπως είναι η επιδότηση της τιμής των καυσίμων για όλους πυροδοτούν την αύξηση στον πληθωρισμό ο οποίος συνεχίζει να παρουσιάζει σημάδια ανθεκτικότητας. Όπως προειδοποιεί η Φρανκφούρτη, αντίστοιχες ενέργειες εφόσον συνεχιστούν θα αποτελέσουν σκόπελο στην προσπάθεια της νομισματικής αρχής να αποκλιμακώσει τον ρυθμό αύξησης των βασικών επιτοκίων προκειμένου να διασώσει τις αναπτυξιακές προοπτικές της οικονομίας.

• • • •

Οι «πάνω» και οι «κάτω»

Η **κρίση** στην ενέργεια συνεχίζει να διχάζει τους ευρωπαίους ηγέτες καθώς αδυνατούν να εξεγύρουν συμφωνία για τον μηχανισμό επιβολής πλαφόν στην τιμή του φυσικού αερίου. Για ακόμα μια φορά ο διαχωρισμός γίνεται μεταξύ των χωρών της Γερμανίας και Ολλανδίας από την μια και Γαλλίας, Ιταλίας από την άλλη με τις πλείστες χώρες να συντάσσονται στο πλευρό της δεύτερης ομάδας. Οι προτάσεις της Κομισιόν δεν φαίνεται να ικανοποιούν την δεύτερη ομάδα καθώς θεωρούνται γερμανικής έμπνευσης. Η διαφωνία εντοπίζεται στο ότι οι «κάτω» χώρες επιθυμούν μέσω του μηχανισμού του πλαφόν να επιφέρουν μείωση στις τελικές τιμές καταναλωτή ενώ αυτό που προωθεί η πρόταση της Κομισιόν και υποστηρίζουν οι «πάνω» χώρες είναι ένα δίκτυ προστασίας σε περίπτωση που κατά τους χειμερινούς μήνες παρατηρηθεί ραγδαία αύξηση στην τιμή.

• • • •

Πήραμε το μάθημα

Πήραμε το μάθημα μας, δηλώνει ο Γερμανός καγκελάριος σε σχέση με την υπέρ-εξάρτηση

Ο **χειμώνας** που τώρα ξεκινά αναμένεται αλλιώτικος με κύριο χαρακτηριστικό το αυξημένο κόστος θέρμανσης που επηρεάζει όλες τις διαθέσιμες εναλλακτικές συνεπεία της παγκόσμιας ενεργειακής κρίσης.

της Γερμανίας και κατ' επέκταση της Ευρώπης στην αγορά ενέργειας της Ρωσίας. Η δήλωση έγινε προκειμένου να διασκεδαστούν νέες ανησυχίες σχετικά με την στενή συνεργασία της Γερμανίας με την Κίνα προκειμένου να ξεπεραστούν τα προβλήματα που έχουν ανακύψει στο διεθνές εμπόριο μετά την ρωσική εισβολή στην Ουκρανία. Η γερμανική κυβέρνηση προχωρώντας ένα βήμα παραπέρα εξετάζει την επιβολή πλαφόν στις διασυνοριακές επενδύσεις μεταξύ των δύο χωρών.

• • • •

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Υποκατάστατα Αγαθά

Υποκατάστατα καλούνται δύο (ή περισσότερα) αγαθά όταν η αύξηση στην τιμή του ενός αυξάνει τη ζήτηση του άλλου. Τα αγαθά αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν το ένα αντί του άλλου (ή άλλων) για να ικανοποιήσουν μια ανάγκη του καταναλωτή. Ικανοποιούν ουσιαστικά την ίδια ακριβώς ανάγκη και αποτελούν σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα της ζήτησης ενός αγαθού.
Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Να κοιτάξουμε μπροστά

Οι **ευρωπαϊκές** τράπεζες σύμφωνα με την εποπτική αρχή παρουσιάζονται υπερασισόδο-ξες στην παρούσα οικονομική συγκυρία, ποντάροντας σε νέες κρατικές εγγυήσεις που θα τους επιτρέψουν την συνέχιση της πιστωτικής επέκτασης, κάτι που όπως τονίζεται δεν αποτελεί ένα ρεαλιστικό ενδεχόμενο. Από την άλλη, τα κράτη εποφθαλμιούν τα επιπλέον κέρδη των τραπεζών λόγω αύξησης των επιτοκίων και προσανατολίζονται στη επιβολή ειδικής φορολογίας. Αυτό που και οι δύο πλευρές είναι καλό να γνωρίζουν είναι ότι όσα συνέβησαν στο παρελθόν (πανδημία) δεν θα πρέπει να καθοδηγούν τις σκέψεις μας για το μέλλον αλλά θα πρέπει να κοιτάξουμε μπροστά.

• • • •

Επιχείρηση εξομάλυνση

Εκτός από ηρεμία στην οικονομία ο νέος βρετανός πρωθυπουργό φαίνεται να φέρνει και την πολιτική βούληση για εξομάλυνση των σχέσεων της χώρας του με την Ευρωπαϊκή Ένωση, μια σχέση που έχει περάσει από μεγάλες φουρτούνες τα προηγούμενα χρόνια. Ο εμπορικός πόλεμος που οι προηγούμενοι ένοικοι της Downing Street άφηναν να εξυφάνεται μάλλον βαίνει προς αποκλιμάκωση. Αναλυτές εκτιμούν ότι η αλλαγή στάσης σε μεγάλο βαθμό επιβλήθηκε από τις γεωπολιτικές εξελίξεις καθώς Ευρωπαϊκή Ένωση και Βρετανία καλούνται να συμπλεύσουν για αντιμετώπιση της ρωσικής επιθετικότητας.

Οι καύσωνες σκότωσαν 20.000 Ευρωπαίους

Ρεκόρ θερμοκρασιών φέτος, που οφείλονται στην κλιματική αλλαγή

Τουλάχιστον 20.000 άνθρωποι πέθαναν στην Ευρώπη εξαιτίας των παρατεταμένων περιόδων καύσωνα, κατά τις οποίες οι θερμοκρασίες άγγιξαν ύψη που θα ήταν αδύνατα αν δεν υπήρχε η κλιματική αλλαγή. Η ανάλυση για την πλεονάζουσα θνησιμότητα και η διαφορά μεταξύ των πραγματικών θανάτων και των αναμενομένων με βάση τις ιστορικές τάσεις απλώς αποκαλύπτουν το μέγεθος της απειλής που συνιστά για την ανθρωπότητα η υπερθέρμανση του πλανήτη, η οποία προκαλείται από την ανθρώπινη δραστηριότητα. Κατά τις περιόδους ακραίας ζέσθης ο υδράργυρος σκαρφάλωσε στους 40 βαθμούς Κελσίου στο Λονδίνο, στους 42 σε περιοχές της νοτιοδυτικής Γαλλίας, ενώ στην Κόρδοβα της Ισπανίας έσπασε κάθε προηγούμενο ρεκόρ, φθάνοντας στους 44 βαθμούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην ανάλυση των στοιχείων δεν

περιλαμβάνονται συγκεκριμένοι θάνατοι που συνδέονται με την αύξηση της θερμοκρασίας, αλλά ο αριθμός των θανάτων που καταγράφηκαν τις ημέρες καύσωνα ήταν υψηλότερος από εκείνων των υπόλοιπων ημερών. Επίσης, στα στοιχεία δεν συμπεριελήφθησαν οι θάνατοι από COVID-19.

Σε Βρετανία και Ουαλλία καταγράφηκαν 3.271 περισσότεροι θάνατοι από την 1η Ιουνίου έως τις 7 Σεπτεμβρίου, σύμφωνα με τη βρετανική Εθνική Στατιστική Υπηρεσία.

Στη Γαλλία καταγράφηκαν τους θερινούς μήνες 10.420 περισσότεροι θάνατοι από το αναμενόμενο για την εποχή, όπως αποκαλύφθηκαν τα στοιχεία των γαλλικών αρχών. Ο ένας στους τέσσερις (2.816) συνέβη σε μία από τις τρεις περιόδους ισχυρού καύσωνα του περασμένου καλοκαιριού. Σε περιοχές όπου η ζέστη ήταν τόσο υψηλή ώστε να

Ο **υδράργυρος** κατά τον αυγουστιάτικο καύσωνα σκαρφάλωσε στους 40 βαθμούς Κελσίου στο Λονδίνο, στους 42 σε περιοχές της νοτιοδυτικής Γαλλίας, ενώ στην Κόρδοβα της Ισπανίας έσπασε κάθε προηγούμενο ρεκόρ, φθάνοντας στους 44 βαθμούς.

Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο Κλίματος «Κοπερνίκος» της Ε.Ε., το καλοκαίρι που πέρασε ήταν το θερμότερο της Ιστορίας στη Γηραιά Ηπειρο.

εκδοθούν προειδοποιήσεις προς τους κατοίκους, οι επιπλέον θάνατοι άγγιξαν το 20%. Την ίδια στιγμή, το γερμανικό ινστιτούτο «Ρόμπερτ Κοχ» υπολογίζει ότι τους καλοκαι-

ρινούς μήνες έχασαν τη ζωή τους στη Γερμανία 4.500 άνθρωποι εξαιτίας των ακραίων θερμοκρασιών. Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο Κλίματος «Κοπερνίκος» της Ε.Ε., το καλοκαίρι που πέρασε ήταν το θερμότερο της Ιστορίας στη Γηραιά Ηπειρο. Η κλιματολόγος δρ Φρεντερικε Οτο, υπηγήτρια του τμήματος Κλιματικών Επιστημών στο Ινστιτούτο Γκράντχαμ για την Κλιματική Αλλαγή και το Περιβάλλον, του Imperial College του Λονδίνου, δήλωσε ότι «οι καύσωνες συνιστούν μία από τις σοβαρότερες απειλές της κλιματικής αλλαγής. Σε όλο τον κόσμο οι πολύ υψηλές θερμοκρασίες προκαλούν χιλιάδες

θανάτους, πολλοί από τους οποίους δεν καταγράφονται. Παρά τις απτές αποδείξεις, η κοινή γνώμη δεν έχει επίγνωση του κινδύνου των υψηλών θερμοκρασιών για την ανθρώπινη υγεία.

Ανάγκη προσαρμογής

Η δρ Γιούνις Λο, ερευνήτρια στο τμήμα Κλιματικής Αλλαγής και Υγείας του Πανεπιστημίου του Μπρίστολ, τονίζει ότι «οι περίοδοι ακραία υψηλών θερμοκρασιών γίνονται συχνότερες και εντονότερες καθώς υπερθερμαίνεται η υδρόγειος. Θα πρέπει, λοιπόν, να αναμένουμε ακόμα πιο ζεστές περιόδους στο μέλλον». Επίσης υπέδειξε

την ανάγκη προσαρμογής στις νέες καιρικές συνθήκες. «Πρέπει να προσαρμοστούμε στην ακραία ζέστη ως κοινωνία. Αυτό επιβάλλει ότι θα μετατρέψουμε τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζουμε και ανοικοδομούμε κατοικίες, σχολεία, νοσοκομεία και δημόσια κτίρια. Είναι αναγκαίο όλα να έχουν πολύ καλό εξαερισμό και μέσα αποτροπής της υπερθέρμανσης.

Επίσης οφείλουμε να κατασκευάσουμε περισσότερα πάρκα και χώρους πρασίνου στις πόλεις και να δημιουργήσουμε ένα σύστημα προειδοποίησης που θα φθάνει σε όλους τους πολίτες».

Logicom

Partners in your success

Ζωντανός ο ρυθμός ανάπτυξης της Κύπρου

Τουρισμός, κατανάλωση και εταιρείες τεχνολογίας συνθέτουν την εικόνα - Σε δεύτερη μοίρα οι κατασκευές

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η οικονομία της Κύπρου παρά τις εκτιμήσεις ότι θα επηρεαζόταν δραματικά από το κοκτέιλ της πανδημίας και του πολέμου, κρατά γερά. Ο τουρισμός, η κατανάλωση και οι εταιρείες τεχνολογίας είναι η «κινητήριος δύναμη» της ανάπτυξης και έτσι, το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 6,3% το πρώτο εξάμηνο του 2022 σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2021. Σημαντικό δε, βάσει στοιχείων, είναι το γεγονός ότι οι εταιρείες τεχνολογίας μπήκαν στο «κάδρο» της ανάπτυξης και ένας από τους παρα-

Από την αρχή του 2022 έχουν εγγραφεί στη Μονάδα Διευκόλυνσης Επιχειρήσεων του Υπουργείου Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας 1.100 εταιρείες με περισσότερους από 9.000 εργαζομένους.

Ο τομέας των ακινήτων συνεχίζει να αναπτύσσεται στην Κύπρο, «αν και μέτρια», όπως σχολιάζει η Κομισιόν.

δοσιακούς πυλώνες, αυτός των κατασκευών, βιώνει ελαφριά κάμψη. Το ΑΕΠ της Κύπρου έχει φτάσει στα 26,6 δισεκατομμύρια ευρώ, με τις εκτιμήσεις να θέλουν στο τέταρτο τρίμηνο του έτους που διανύουμε να μειωθεί λίγο η ανάπτυξη. Σύμφωνα με την Προκαταρκτική Εκτίμηση (Flash Estimate) της Στατιστικής Υπηρεσίας, ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας κατά το τρίτο τρίμηνο του 2022 είναι θετικός και υπολογίζεται σε 5,5% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2021. Ο θετικός ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ οφείλεται κυρίως στους τομείς: «Ξενοδοχεία και Εστιατόρια», «Μεταφορές και Αποθήκευση», «Ενημέρωση και Επικοινωνίες», «Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή μηχανοκινήτων οχημάτων», «Τέχνες, Διασκέδαση και Ψυχαγωγία», «Άλλες Δραστηριότητες Παροχής Υπηρεσιών».

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή βλέπει και αυτή την ανάπτυξη της Κύπρου. Στο τελευταίο της «ριπόρτ» που βγήκε εντός της εβδομάδας, τονίζεται πως η έντονη αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης υποστηρίχθηκε κυρίως από την αύξηση της απασχόλησης και τη χρήση των αποταμιεύσεων που συσσωρεύτηκαν κατά την περίοδο της πανδημίας. Βλέπει πως αυξήθηκαν οι επενδύσεις -εκτός από τις κατασκευές- αφού ενισχύθηκαν από την εισροή ξένων εταιρειών, ιδίως στον τομέα των πληροφοριών, των επικοινωνιών και της τεχνολογίας (ICT). Αντίθετα, όπως η Κομισιόν επισημαίνει, οι επενδύσεις στις κατασκευές δέχθηκαν πλήγμα λόγω των διαταραχών της προσφοράς και των εξαιρετικά υψηλών τιμών των δομικών υλικών και πιο πρόσφατα λόγω των αυστηρότερων οικονομικών συνθηκών. Η ανάπτυξη υποστηρίχθηκε

επίσης από την εξωτερική ζήτηση για τουρισμό και άλλες υπηρεσίες, ιδίως μεταφορές, πληροφορίες και επικοινωνίες και χρηματοοικονομικά.

Με βάση τις φθινοπωρινές προβλέψεις της Επιτροπής του 2022, το πραγματικό ΑΕΠ προβλέπεται να αυξηθεί κατά 5,6% το 2022, δηλαδή αναθεώρηση προς τα πάνω κατά 2,4 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με τις καλοκαιρινές ενδιάμεσες προβλέψεις της Επιτροπής.

Η τεχνολογική «σφύρη»

Οι ξένες εταιρείες τεχνολογίας (ICT) φέρνουν την έδρα τους στην Κύπρο. Η κυβέρνηση έχει εφαρμόσει μια σειρά κινήτρων για ξένες εταιρείες και για το προσωπικό τους όταν εγκαθίστανται στην χώρα. Από την αρχή του 2022 έχουν εγγραφεί στη Μονάδα Διευκόλυνσης Επιχειρήσεων του Υπουργείου

Ενέργειας, Εμπορίου και Βιομηχανίας 1.100 εταιρείες με περισσότερους από 9.000 εργαζομένους. Αυτές οι εταιρείες και οι εργαζόμενοί τους έχουν υποστηρίξει την κατανάλωση, τις επαγγελματικές υπηρεσίες, αλλά και τον τομέα των ακινήτων, αφού πρέπει να μείνουν όλοι αυτοί οι επαγγελματίες. Η Κομισιόν σχολιάζει πως, ο πλήρης αντίκτυπος στην πραγματική οικονομία, την αγορά εργασίας και τον εξωτερικό τομέα είναι ακόμη υπό εξέταση από τις κυπριακές αρχές.

Κλασσικά ο τουρισμός

Ο τουριστικός τομέας ξεπέρασε τις προσδοκίες και κάλυψε το μεγαλύτερο μέρος του εδάφους που έχασε κατά τη διάρκεια της πανδημίας στην Κύπρο. Βάσει των στατιστικών, τους πρώτους εννέα μήνες του 2022, οι αφίξεις τουριστών έφτασαν το 78% του 2019,

συνυπολογίζοντας επίσης ότι το 2019 ήταν έτος ρεκόρ για τον τουρισμό. Τα έσοδα του 2022 έφτασαν στο 87% του 2019 στο πρώτο οκτάμηνο του 2022. Όπως είχε μεταφέρει και στην Επιτροπή Οικονομικών κατά την παρουσίαση του Προϋπολογισμού του Υπουργείου Τουρισμού, ο υφυπουργός Τουρισμού, Σάββας Περδίδς, σε μεγάλο βαθμό, η Κύπρος κατάφερε να αντικαταστήσει τη μεγάλη ρωσική αγορά (περίπου 20% το 2019) μέσω ενεργών προσπαθειών διαφοροποιήσεων.

Κατέβασαν ταχύτητα

Ο τομέας των ακινήτων συνεχίζει να αναπτύσσεται στην Κύπρο, «αν και μέτρια», όπως σχολιάζει η Κομισιόν επί τούτου. Το 2021 και μέχρι τις αρχές του 2022 ηγχώρια ζήτηση για τον στεγαστικό τομέα υποστηρίχθηκε από το καθεστώς επιδότησης επιτοκίου,

αλλά η θετική επίδραση έληξε με τη λήξη του προγράμματος. Η λήξη του προγράμματος σε συνδυασμό με αυστηρότερους όρους χρηματοδότησης αναμένεται, συνολικά, να συγκρατήσουν την εγχώρια ζήτηση, ενώ επίσης η ζήτηση ακινήτων από Ρώσους επενδυτές έχει μειωθεί σημαντικά μετά την κατάργηση του προγράμματος των πολιτογραφήσεων το 2020 και περαιτέρω μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία.

Ωστόσο, δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι το γεγονός αυτό είχε αντίκτυπο στις τιμές των κατοικιών στην Κύπρο. Η αύξηση των τιμών των κατοικιών το 2022 μπορεί να εξηγηθεί σε μεγάλο βαθμό από το υψηλό κόστος κατασκευαστικών υλικών, ενώ συνολικά υπολογίζεται στο 4% στο πρώτο εξάμηνο του 2022 σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου.

«Διαλογή» για εθελούσια από Δευτέρα στην Ελληνική

Η τράπεζα είχε θέσει στόχο να μειώσει το προσωπικό της κατά 400 – 500 άτομα και η Alpha Bank Κύπρου κατά 80

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Το Σχέδιο Εθελούσιας Εξόδου της Ελληνικής Τράπεζας ολοκληρώθηκε. Αντίστοιχα και της Alpha Bank Κύπρου προ δύο εβδομάδων αν και ξεπέρασε κατά πολύ τις 10 - 15 ημέρες που διαρκεί παραδοσιακά ένα Σχέδιο Εθελούσιας Εξόδου. Σημασία έχει ότι και τα δύο πέτυχαν σε επίπεδο αριθμών, παρόλο που δεν έχουν προχωρήσει σε επίσημες ανακοινώσεις ακόμα. Τα νούμερα θα ανακοινωθούν

Οι συνολικές δαπάνες προσωπικού ήταν 253,3 εκατ. ευρώ στις κυπριακές τράπεζες έως τον Ιούνιο του 2022, το υψηλότερο κόστος που έχει καταγραφεί από το 2018 που ήταν στα 275,6 εκατ. ευρώ.

στο επόμενο διάστημα, εκείνη η διαδικασία που θα αρχίσει τη Δευτέρα ωστόσο για την Ελληνική Τράπεζα, είναι αντίστοιχη αυτής που είχε ξεκινήσει στο προηγούμενο διάστημα η Alpha Bank Κύπρου. Η διαλογή των συμμετεχόντων βάσει των νέων προτε-

Η Κομισιόν υπογραμμίζει ότι, παρά τις προσπάθειες για μείωση των υπαλλήλων, το κόστος προσωπικού στις τράπεζες παραμένει υψηλό.

ραιοτήτων της τράπεζας. Είναι κάτι ανάλογο με αυτό που είχε κάνει και η Τράπεζα Κύπρου το καλοκαίρι, όταν το κουμπί της εξόδου είχαν πατήσει περισσότεροι από τους 500 -550 που ήθελε να μειώσει η ΒΟC. Συγκεκριμένα, το Σχέδιο τότε έλαβε μια μικρή

επέκταση (στην περίπτωση της Ελληνικής δεν κρίθηκε ότι πρέπει να γίνει κάτι τέτοιο, ενώ η Alpha Bank έκανε το ίδιο) με σκοπό να κερδίσει χρόνο ώστε είτε να απορρίψει είτε να διαλέξει πρόσωπα που θα δουν την πόρτα της εξόδου.

Ο λόγος είναι απλός. Πλέον, οι τράπεζες στο πλαίσιο του μετασχηματισμού τους, της μείωσης των καταστημάτων και ψηφιοποίησης πολλών από τις διαδικασίες τους, κλείνουν τμήματα, ή άλλα τμήματα αναπτύσσονται, άρα χρειάζονται και στελέχωση.

Η Ελληνική από τη Δευτέρα λοιπόν θα μπει στο στάδιο της επαναξιολόγησης όλων των αναγκών στελέχωσης με βάση τις προτεραιότητες της Τράπεζας, καθώς και της υλοποίησης του Πλάνου Μετασχηματισμού της.

Στο πλαίσιο αυτό, -όπως έγινε πριν από μήνες και στην Τράπεζα Κύπρου- πιθανό να υπάρξουν υποχρεωτικές μετακινήσεις προσωπικού για κάλυψη των αναγκών σε Διευθύνσεις, στις οποίες θα προκύψουν κενά. Με την υλοποίηση του Πλάνου Μετασχηματισμού, όπως έχει ανακοινωθεί εσωτερικά στην Ελληνική, ενδεχομένως και να υπάρξει προσωπικό που πιθανό να μην έχει αντικείμενο εργασίας, ή δεν θα μπορεί να ανταποκριθεί στις διαφορετικές απαιτήσεις όπως αυτές θα διαμορφωθούν.

Σημειώνεται πως στην Alpha Bank Κύπρου όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ» εστάλη στους υπαλλήλους το καινούργιο οργανόγραμμα, με τις καινούργιες αρμοδιότητες. Κάτι αντίστοιχο θα κάνει και η Ελληνική στο επόμενο διάστημα μετά τη «διαλογή».

Η Ελληνική είχε θέσει εσωτερικά στόχο να μειώσει το προσωπικό της κατά 400 – 500 άτομα και η Alpha Bank Κύπρου κατά 80, και να μετακινηθούν περίπου 50 άτομα στην Altamira, την εταιρεία που θα εξυπηρετεί τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια που αγόρασε η Cerberus Capital από την Alpha Bank στις αρχές του 2022.

Υψηλό το κόστος

Η Κομισιόν στην μεταπρογραμματική της αξιολόγηση αναφέρει για τον Κυπριακό τραπεζικό τομέα πως οι τράπεζες έχουν σημειώσει πρόοδο στη μείωση του αριθμού προσωπικού, αλλά το κόστος προσωπικού παραμένει υψηλό. Σημειώνει πως ο αριθμός των εργαζομένων μειώθηκε σε 8.070 τον Δεκέμβριο του 2021, από 8.554 δύο χρόνια νωρίτερα. Δεν συνυπολογίζει σίγουρα ούτε τη μείωση των υπαλλήλων της RCB Bank, ούτε το εθελούσιο της Τράπεζας Κύπρου το καλοκαίρι, ούτε της Ελληνικής Τράπεζας και της Alpha Bank. Μετά της Ελληνικής και της Alpha Bank ο αριθμός των τραπεζικών υπαλλήλων στην Κύπρο θα είναι λίγο κάτω από 7.000. Η Κομισιόν υπογραμμίζει ότι, παρά τις προσπάθειες για μείωση των υπαλλήλων, το κόστος προσωπικού στις τράπεζες παραμένει υψηλό. Οι συνολικές δαπάνες προσωπικού ήταν 253,3 εκατ. ευρώ στις κυπριακές τράπεζες έως τον Ιούνιο του 2022, το υψηλότερο κόστος που έχει καταγραφεί από το 2018 που ήταν στα 275,6 εκατ. ευρώ. «Οι τρέχουσες συλλογικές συμβάσεις εργασίας προβλέπουν αυξήσεις μισθών πάνω από τον πληθωρισμό, οι οποίες καθιστούν δύσκολο τον έλεγχο του κόστους», σχολιάζει καταληκτικά.

Ζέστανε το λιανικό η Μαύρη Παρασκευή

Δεν έπιασε τα επίπεδα τζίρου του 2019, ξεπέρασε όμως τις επιδόσεις του 2021 ο θεσμός του Black Friday

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ**

Ένας **εκπρωτικός** θεσμός που συστήθηκε στην κυπριακή αγορά την τελευταία δεκαετία και κέρδισε γρήγορα έδαφος, ενισχύοντας σημαντικά το λιανικό εμπόριο λίγο πριν την έναρξη της εορταστικής χριστουγεννιάτικης περιόδου. Συγκεκριμένα τις χρονιές 2018 και 2019 οι τζίροι της Black Friday έκαναν χρυσό το λιανικό εμπόριο και ζέσταναν την αγορά. Ακολούθησε το πτωτικό σερί του 2020 και 2021 με απογοητευτικά νούμερα στην αγορά, ένεκα κυρίως των περιοριστικών μέτρων της πανδημίας. Φέτος η εικόνα είναι ξεκάθαρα καλύτερη. Σύμφωνα με τον Παγκύπριο Σύνδεσμο Λιανικού Εμπορίου, τα επίπεδα εμπορικών συναλλαγών φέτος αναμένονται αυξημένα γύρω στο 28-30% σε σχέση με το 2021. Αισθητά καλύτερα είναι και τα επίπεδα επισκεψιμότητας, ωστόσο δεν κατανέμονται ομοιόμορφα. Έτσι, ψηλό δείκτη επισκεψιμότητας κατέγραψαν τα εμπορικά καταστήματα προϊόντων τεχνολογίας εντός και εκτός mall, ενώ γενικότερα, η συντριπτική πλειοψηφία των καταναλωτών φαίνεται να έχει επιλέξει τα κλειστά εμπορικά κέντρα, σε σχέση με τις εμπορικές οδούς που λόγω και του βροχερού καιρού ήρθαν δεύτερες στις προτιμήσεις του κοινού. Σε περιπτώσεις όπως το My Mall Limassol οι μετρήσεις επισκεψιμότητας μέχρι τις 8 το βράδυ, έδειξαν αριθμούς μεγαλύτερους και από αυτούς του 2019, ενώ οι μετρήσεις στις 4 το απόγευμα στο Nicosia Mall έδειξαν σημαντική αύξηση 20% σε σχέση με το 2021. Πρώτα σε προτίμηση ήταν και φέτος τα προϊόντα τεχνολογίας, ηλεκτρικά και ηλεκτρονικά είδη, οι τη-

λεοράσεις, οι κονσόλες gaming και τα gadget. Ειδικότερα φέτος καταγράφηκε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τα ηλεκτρικά σκούτερ- το αντίστοιχο προϊόν για το 2021 ήταν οι ρομποτικές σκούπες.

Πιο κάτω οι τζίροι

Τα μηνύματα για την μέρα την οποία καταγράφεται το πικ σε επισκεψιμότητα και πωλήσεις- την Παρασκευή- ήταν σε γενικές γραμμές ικανοποιητικά και ενθαρρυντικά, τουλάχιστον για την κίνηση

Αναμένεται αύξηση των εμπορικών συναλλαγών γύρω στο 28-30% σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο.

στην αγορά. Το κατά πόσο αυτοί οι αριθμοί θα μεταφραστούν και σε αυξημένους τζίρους για τα καταστήματα, είναι κάτι που θα ξεκαθαρίσει τις επόμενες ημέρες, μετά και το τέλος του Σαββατοκύριακου και των προσφορών. Θεωρείται δεδομένο πάντως ότι τα επίπεδα του 2021 θα έχουν ξεπεραστεί, ενώ το στοίχημα για επιστροφή σε προ πανδημίας τζίρους, φαίνεται να είναι ακόμα απομακρυσμένο. Η ειδοποιός διαφορά για τις επιδόσεις του θεσμού τότε σε σχέση με φέτος, είναι η καταβολή των μισθών, όπως περιγράφει ο γενικός διευθυντής του Nicosia Mall, Γιώργος Γεωργίου. Η Black Friday το 2019 ήταν η 29η Νοεμβρίου, με την πλειοψηφία των ερ-

Ο βροχερός καιρός ευνόησε τα εμπορικά κέντρα και όχι τις εμπορικές οδούς. Η διαφορά στη δυναμική ήταν ιδιαίτερα αισθητή.

γαζομένων, σε κυβερνητικό και ιδιωτικό τομέα να έχουν πιστωθεί με τον μηνιαίο τους μισθό. Κάτι τέτοιο δεν ισχύει φυσικά φέτος. Η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών ήταν σαφώς μειωμένη σε σχέση με το 2019.

Η παράταση δεν βοηθά

Ο θεσμός ξεκίνησε με μονοήμερο προσφορών και επεκτάθηκε σε τριήμερο, τις χρονιές που καταγράφηκαν επίπεδα ρεκόρ σε τζίρο και επισκεψιμότητα. Κάθε χρόνο η διάρκεια των προσφορών παρατείνεται, με αποκορύφωμα φέτος, αφού οι διαφημίσεις για προσφορές ξεκίνησαν από το προηγούμενο Σαββατοκύριακο και σε μερικές περιπτώσεις θα κρατήσουν μέχρι και

τις αρχές Δεκεμβρίου. Αυτό εκτιμάται ότι δεν θα έχει θετική επίδραση στην διάθεση του καταναλωτή για αγορές. Ειδικά όταν από τις αρχές Νοεμβρίου αρκετά καταστήματα σε είδη ένδυσης και υπόδησης προχώρησαν σε mid-season sales. Όταν συνηθίζει το μάτι σε προσφορές, δεν επικεντρώνεται σε ένα τριήμερο Black Friday χάνει σιγά σιγά τη σημασία του, αναφέρει ο κ. Γεωργίου.

Πάσα για τα Χριστούγεννα

Ο Νοέμβριος ξεκίνησε ικανοποιητικά για το λιανικό, μέχρι το προηγούμενο Σαββατοκύριακο, τονίζει ο Γ. Γεωργίου. Τις πρώτες μέρες της εβδομάδας που πέρασε υπήρχε μια κόπωση στην αγορά,

η οποία άρχισε να κινείται ξανά, από το απόγευμα της Πέμπτης. Γενικότερα, και με την εβδομάδα προσφορών του Black Friday, η αγορά θα κινηθεί σε ικανοποιητικά επίπεδα, και όλα δείχνουν ότι θα είναι ένας καλός Νοέμβριος, ο οποίος θα δώσει καλή πάσα για τον Δεκέμβρη- τον εμπορικότερο μήνα του χρόνου. Ωστόσο εκτιμάται ότι η είσοδος στο 2023 δεν θα είναι ομαλή. Το τέλος των γιορτών, και των εκπρώσεων, σε συνδυασμό με την αύξηση των επιτοκίων και την παγίωση του ψηλού κόστους ενέργειας, θα οδηγήσουν αναπόφευκτα σε μείωση δαπανών και νοικοκυρέμα του οικιακού προϋπολογισμού. Ακολουθούν οι μήνες Φλεβάρης και Μάρτης, οι οποίοι είναι

παράδοσιακά δύσκολοι μήνες, άρα εκεί θα δοκιμαστούν οι αντοχές της αγοράς.

Οι «αθέμιτες» προσφορές

Μέχρι το πρωί της Παρασκευής, τα παράπονα για αθέμιτες εμπορικές πρακτικές που έφτασαν ενώπιον του Παγκύπριου Συνδέσμου Καταναλωτών ανήλθαν στα 20. Αφορούσαν κατά κύριο λόγο περιπτώσεις προϊόντων που ενώ διαφημιζόνταν σε τιμή προσφοράς, τις προηγούμενες μέρες η τιμή τους στην αγορά ήταν χαμηλότερη. Αφορούσαν επίσης προϊόντα με έκπτωση στην ιστοσελίδα και κατά την παραγγελία έγινε διαδικτυακά από κυπριακή ιστοσελίδα, και στη συνέχεια ο καταναλωτής ενημερώθηκε ότι το προϊόν είναι σε έλλειψη. Μετά το Σαββατοκύριακο ο Σύνδεσμος θα θέσει ενώπιον της αρμόδιας υπηρεσίας το σύνολο των παραπόνων. Το ότι οι καταναλωτές υποβάλλουν παράπονα δεν σημαίνει απαραίτητα ότι θα επιβληθούν διοικητικά πρόστιμα και ποινές, διευκρινίζει η νομική σύμβουλος του Συνδέσμου Βιργινία Χρίστου. Πάντως βάσει νομοθεσίας καθορίζεται μηχανισμός και διαδικασίες επιβολής διοικητικών προστίμων μέχρι €500.000 από την Υπηρεσία Προστασίας Καταναλωτή, σε περίπτωση παραβάσεων, καθώς και ιεραρχικής προσφυγής εναντίον των αποφάσεων για επιβολή διοικητικού προστίμου.

ΠΟΔΗΛΑΤΟ ΠΑΝΤΑ ΜΕ ΚΡΑΝΟΣ

ΟΠΟΙΟΣ ΚΑΙ ΑΝ ΕΙΝΑΙ Ο ΛΟΓΟΣ ΠΟΥ ΘΑ ΠΑΡΕΙΣ ΠΟΔΗΛΑΤΟ ΦΟΡΕΣΕ ΚΡΑΝΟΣ

ΟΔΗΓΩΝΤΑΣ ΜΕ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΜΕΙΩΝΕΙΣ ΤΙΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ ΣΟΒΑΡΟΥ ΤΡΑΥΜΑΤΙΣΜΟΥ

Από την 1η Φεβρουαρίου η μη χρήση κράνους θα τιμωρείται με πρόστιμο 50 ευρώ

roadsafetycyprus.gov.cy

Περιμένουμε περισσότερους επιβάτες για το 2023

Οι επενδύσεις, οι προορισμοί και εκτιμήσεις για τους επόμενους μήνες - Δηλώσεις του προέδρου της Wizz Air Robert Carey

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΙΑ ΗΡΑΚΚΕΟΥΣ

Δύο νέα αεροσκάφη, τρεις νέους προορισμούς στη Σαουδική Αραβία, και αύξηση δρομολογίων σε υφιστάμενους, ανακοίνωσε την περασμένη εβδομάδα η αεροπορική εταιρεία Wizz Air. Λίγες ώρες μετά την ανακοίνωση της νέας επένδυσης στην Κύπρο, που ανέρχεται μέχρι στιγμής στα 400 εκατ. δολάρια, ο πρόεδρος της Robert Carey, παραχώρησε συνέντευξη στην «Κ», στο πλαίσιο της οποίας ανέλυσε τις προοπτικές της κυπριακής αγοράς και σκιαγράφησε το τοπίο στις αερομεταφορές το επόμενο διάστημα. Προσπάθεια της εταιρείας είναι, όπως αναφέρει,

«Επενδύουμε συνολικά 400 εκατομμύρια δολάρια στην κυπριακή αγορά, αυξάνουμε τον αριθμό των αεροσκαφών και πρόκειται να προσθέσουμε 60-70 νέες άμεσες θέσεις εργασίας».

η διατήρηση των χαμηλών ναύλων, παρά τις πληθωριστικές πιέσεις. Σημειώνει ότι παρά τις αλλεπάλληλες προκλήσεις, η ανθεκτικότητα στις αερομεταφορές ανακάμπτει, ενώ εκτιμά ότι το 2023 θα καταγραφεί αύξηση της επιβατικής κίνησης. Από την πλευρά της η εταιρεία, αυξάνει σημαντικά την χωρητικότητα της για την επόμενη χρονιά.

Την περασμένη εβδομάδα ανακοινώσατε νέους προορισμούς και ενίσχυση του στόλου σας στην Κύπρο. Ποιοι παράγοντες οδήγησαν σε αυτή την απόφαση;

- Είμαστε πολύ χαρούμενοι που διπλασιάζουμε τον αριθμό στόλου μας στην Κύπρο (σύνολο τέσσερα), μια κίνηση που αυξάνει κατά 800 χιλιάδες τις αεροπορικές θέσεις στην αγορά, κάθε χρόνο. Επενδύουμε συνολικά 400 εκατομμύρια δολάρια στην κυπριακή αγορά, αυξάνουμε τον αριθμό των αεροσκαφών και πρόκειται να προσθέσουμε γύρω στις 60- 70 νέες άμεσες θέσεις εργασίας. Σοβαρό κίνητρο για αυτή την απόφαση μας ήταν το νέο σχέδιο κινήτρων από πλευράς Κυβέρνησης και Hermes Airports. Ενθαρρυντικά ήταν και τα μηνύματα της αγοράς την καλοκαιρινή περίοδο. Προφανώς με την πανδημία ήταν δύσκολο να κρίνουμε τα προηγούμενα δύο χρόνια, αλλά φέτος, με την άρση των περιορισμών, είδαμε μεγάλη ζήτηση για την Κύπρο και ως εκ τούτου ήταν επόμενο να προχωρήσουμε σε τέτοιες κινήσεις. Ο τρίτος παράγοντας είναι ότι βλέπουμε πολλές νέες δυνατότητες

«Το κλειδί για εμάς είναι να διασφαλίσουμε ότι λειτουργούμε με όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικό τρόπο, ώστε να μπορούμε να συνεχίσουμε να φέρνουμε χαμηλούς ναύλους στην αγορά».

της αγοράς τις οποίες προσπαθούμε να αναπτύξουμε. Έτσι, ανακοινώσαμε τώρα τρία δρομολόγια προς τη Σαουδική Αραβία που θα φέρουν νέα τουριστική ζήτηση για ταξίδια και στις δύο κατευθύνσεις. Σίγουρα θα υπάρχει κινητικότητα από τη Σαουδική Αραβία. Πρόκειται για νέο πληθυσμό, με υψηλή ζήτηση για ταξίδια, και υψηλά εισοδήματα. Δεν τους παρέχεται ωστόσο υπηρεσία χαμηλού κόστους και μας χαροποιεί ιδιαίτερα που φέρνουμε αυτή την υπηρεσία στην αγορά. Είδαμε επίσης ανάπτυξη σε αγορές όπως το Γερβάν, η Αρμενία, το Τελ Αβίβ, το Λονδίνο, και νομίζω ότι η αύξηση της συνδεσιμότητας, είναι πραγματικό πλεονέκτημα για το νησί, όσον αφορά τη δυναμική που μπορεί να προσδώσει.

Κόστος εισιτηρίων
- Πώς σας επηρεάζει η αύξηση του κόστους καυσίμων;

- Σίγουρα οι προκλήσεις της τιμής των καυσίμων θα επηρεάσουν τα πάντα- το κόστος του ψωμιού ή του καφέ, και δεν θεωρώ ότι οι αεροπορικές εταιρείες θα παραμείνουν άθικτες. Αλλά η δουλειά μας είναι να διασφαλίσουμε ότι λειτουργούμε με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο, ώστε να διατηρούμε τους ναύλους όσο το δυνατόν χαμηλότερα και να συνεχίσουμε να επικεντρωνόμαστε στη μείωση αυτού του κόστους. Ναι, υπάρχει κίνδυνος το επόμενο καλοκαίρι να έχουμε υψηλότερους ναύλους και να πρέπει να το αντιμετωπίσουμε. Νομίζω όμως ότι με το νέο μας αεροσκάφος A321

που λειτουργεί 15-20% φθηνότερα και με τη χαμηλού κόστους βάση μας, θα μας επιτρέψει να συνεχίσουμε να διατηρήσουμε τους ναύλους και στα νέα δρομολόγια.
- Πώς επηρεάζει ο πληθωρισμός την ζήτηση για ταξίδια;

- Είναι περίπλοκη υπόθεση. Από την δική μας πλευρά, αυξάνεται το κόστος για την εταιρεία, αλλά από την άλλη ο κόσμος βγάζει περισσότερα χρήματα και μπορεί να αντέξει οικονομικά τα ταξίδια. Εμείς συνεχίζουμε να επενδύουμε, ώστε να συνεχίσουμε να μειώνουμε το δικό μας κόστος, κάτι που αντισταθμίζει κάθε είδους πληθωριστικές πιέσεις κόστους που αντιμετωπίζουμε.

- Ποιες είναι γενικότερα οι τρέχουσες προκλήσεις στον κλάδο των αεροπορικών εταιρειών;

- Είναι μια δύσκολη περίοδος. Πέρασαμε δύο χρόνια πανδημίας, τελικά βγήκαμε από αυτό και ακολουθήσαμε η σύγκρουση στην Ουκρανία, τώρα έχουμε μακροοικονομικές προκλήσεις και νομίζω ότι θα έχει πολλά σκαμπανεβάσματα αυτά τα δύο χρόνια. Αλλά αυτό ήδη έχει ειπωθεί. Νομίζω ότι αυτό που είναι καλό να δούμε είναι ότι η ανθεκτικότητα του κλάδου επιστρέφει. Καταφέραμε να επιστρέψουμε από την πανδημία, λειτουργήσαμε 30% περισσότερη χωρητικότητα αυτό το καλοκαίρι, σε σχέση με επίπεδα προ πανδημίας. Είμαστε η πρώτη αεροπορική εταιρεία που επανέρχεται στο μέγεθος πριν από την πανδημία και αποκαθιστά όλους τους μισθούς του πληρώματος και των εργαζομένων, και πιστεύω ότι αυτό είναι πραγ-

ματικά θετικό. Σε σχέση τώρα με το Ουκρανικό, είδαμε μια μικρή πτώση της ζήτησης για περίπου ένα μήνα, αλλά στη συνέχεια η ζήτηση επέστρεψε αμέσως και οι άνθρωποι ήθελαν να ταξιδέψουν, οπότε νομίζω ότι αυτό είναι πραγματικά θετικό. Αυτό το καλοκαίρι αντιμετωπίσαμε επίσης προκλήσεις με υποδομές και καθυστερήσεις και ακυρώσεις και το διαχειριστήκαμε και αυτό.

Προσαρμοζόμαστε, αλλάζουμε τα ωράρια μας, ώστε να διασφαλίσουμε ότι μπορούμε να λειτουργήσουμε χωρίς ακυρώσεις και καθυστερήσεις. Και τώρα έχουμε τις οικονομικές προκλήσεις που νομίζω ότι και πάλι το κλειδί για εμάς είναι να διασφαλίσουμε ότι λειτουργούμε με όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικό τρόπο, ώστε να μπορούμε να συνεχίσουμε να φέρνουμε χαμηλούς ναύλους στην αγορά.

- Αναμένουμε κάποιες αυξήσεις στα εισιτήρια, και ποια είναι η μέση αύξηση σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια;

- Οι τιμές των εισιτηρίων δεν έχουν ανέβει τόσο πολύ στην πραγματικότητα, παρόλες τις αυξήσεις στο κόστος καυσίμων. Η μέση τιμή του εισιτηρίου μας σήμερα είναι πιθανώς γύρω στα 45 ευρώ. Αυτό το καλοκαίρι είχαμε αύξηση εσόδων περίπου 11%. Αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι η μέση τιμή του εισιτηρίου έχει ανεβεί. Στην πραγματικότητα, αυτό που είδαμε είναι ότι η μέση τιμή του εισιτηρίου παραμένει περίπου η ίδια, ανέβηκε λίγο αυτό το καλοκαίρι. Αυτό που ανέβηκε πολύ περισσότερο είναι

Η εταιρεία μετέφερε περισσότερους από 850.000 επιβάτες φέτος, οι 400.000 αφορούσαν την περίοδο από τον Ιούνιο έως τον Αύγουστο.

οι αγκυλώσεις γύρω από τα εισιτήρια. Εμείς προσπαθήσαμε να διατηρήσουμε την τιμή του εισιτηρίου χαμηλή, ώστε οι άνθρωποι να μπορούν να επιλέξουν αυτό που θέλουν. Επιτρέψαμε στους ανθρώπους να επιλέξουν περισσότερες υπηρεσίες, όπως αποσκευές ή θέσεις, οπότε αν θέλει κανείς να ταξιδέψει με χαμηλούς ναύλους, εξακολουθεί να έχει αυτή την επιλογή.

Αύξηση 60%

- Πόσους επιβάτες μετέφερε η εταιρεία κατά τη θερινή περίοδο;

- Για την θερινή σεζόν φέτος έχουμε μεταφέρει περισσότερους από 60 εκατομμύρια επιβάτες. Προ πανδημίας, το 2019 συγκεκριμένα, ήταν γύρω στα 42 εκατομμύρια συνολικά.

-Στην περίπτωση της Κύπρου;

-Το καλοκαίρι του 2022- την θερινή περίοδο μεταξύ Απριλίου και Οκτωβρίου- είχαμε πάνω από 60% αύξηση στον αριθμό των επιβατών έναντι του 2019. Μεταφέραμε περισσότερους από 850.000 επιβάτες φέτος (ο αριθμός ήταν σχεδόν

Μένουν Λάρνακα

- Μιλήσαμε για τις τελευταίες ανακοινώσεις σας. Ποια τα επόμενα πλάνα της εταιρείας σας για την κυπριακή αγορά;
-Θα δούμε. Είμαστε πραγματικά ενθουσιασμένοι με αυτό που ανακοινώσαμε ήδη, και τη νέα ανάπτυξη που μπορούμε να φέρουμε στην αγορά και νομίζω ότι θα συνεχίζουμε να αξιολογούμε νέους προορισμούς. Θεωρώ ότι η Κύπρος βρίσκεται σε μια πολύ μοναδική θέση. Υπάρχει συνδεσιμότητα με τη δυτική Ευρώπη, την Κεντρική-Ανατολική Ευρώπη και επίσης είναι πιο εύκολα τα ταξίδια προς τα ανατολικά, κάτι το οποίο έχει προοπτικές ανάπτυξης. Θα κοιτάζουμε να εξελιχθούμε περισσότερο. Αλλά δεν θέλω να πω περισσότερα, θα πρέπει να κρατήσω μερικές ανακοινώσεις για αργότερα.
- Εκτός από το αεροδρόμιο Λάρνακας, υπάρχουν πλάνα και για το αεροδρόμιο Πάφου;
- Νομίζω ότι στην παρούσα φάση εστιάζουμε στην ανάπτυξη της παρούσας μας στη Λάρνακα, βλέπουμε μια καλή ανταπόκριση στην αγορά εκεί και είμαστε πολύ ευχαριστημένοι.

400.000 από τον Ιούνιο έως τον Αύγουστο – εδώ η αύξηση σε σχέση με το 2019 είναι επίσης περισσότερη από 60%).

-Από ποιες χώρες έρχονται οι τουρίστες περισσότερο στην Κύπρο;

- Βλέπουμε πολύ καλή ζήτηση παντού- από το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία, την Πολωνία, την Ουγγαρία, τη Ρουμανία - προσθέτουμε δύο νέους προορισμούς φέτος και νομίζω ότι βλέπουμε καλή ανταπόκριση στο Ισραήλ, την Ελλάδα, τώρα τη Σαουδική Αραβία και το Γερβάν.

-Πώς εξηγεί η εταιρεία την αύξηση της ζήτησης από προορισμούς όπως το Γερβάν;

- Πρόκειται για νέο προορισμό τον οποίο λανσάραμε αυτόν τον χρόνο. Από την στιγμή που δεν υπήρχε προηγούμενες μεταφορές εξαιρετικά χαμηλού κόστους σε αυτό το δρομολόγιο, μπόρεσαμε να δημιουργήσουμε κίνηση πολύ μεγαλύτερη από άλλες αερογραμμές στο παρελθόν.

- Αναμένετε αύξηση της επιβατικής κίνησης το 2023;

-Νομίζω ναι. Ο κόσμος συνεχίζει και θα συνεχίσει να ταξιδεύει. Από την πλευρά μας, θα αυξήσουμε τις δυνατότητες χωρητικότητας μας στην αγορά. Θεωρούμε επομένως ότι υπάρχει δυνατότητα για περισσότερους επιβάτες. Επιπλέον, οι πληρότητες μας φέτος υπολογίζονται γύρω στο 89% (και είμαστε κοντά στο ιστορικό 93%). Από την στιγμή που προσθέτουμε νέα χωρητικότητα στην αγορά, προφανώς θεωρούμε ότι θα υπάρχουν περισσότεροι επιβάτες φέτος.

Περαιτέρω ανάπτυξη, λιγότερες ακυρώσεις

- Θα είναι χρονιά πλήρους ανάκαμψης για τον κλάδο;

- Νομίζω ότι είναι δύσκολο να πει κανείς για τον κλάδο στο σύνολό του. Για παράδειγμα μεγάλες αεροπορικές εταιρείες παλαιού τύπου δεν επαναφέρουν την χωρητικότητα τους επειδή επιλέγουν να αυξήσουν τους ναύλους. Οι περισσότερες από τις παλαιού τύπου αεροπορικές εταιρείες λειτουργούν μόνο αυτόν τον χειμώνα με το 75% των ιστορικών δυνατοτήτων τους. Εμείς, θα λειτουργήσουμε 35% περισσότερη χωρητικότητα αυτό το χειμώνα και ενώ δεν μπορούμε να προβλέψω τις επιδόσεις του κλάδου γενικότερα, μπορώ να σας πω με βεβαιότητα, ότι η Wizz θα είναι πολύ πέρα από αυτό που ήταν πριν την πανδημία.

Συγκεκριμένα, προ πανδημίας είχαμε γύρω στα 150 αεροσκάφη και πλέον θα έχουμε 190 και με-

λετούμε τις δυνατότητες μας για περαιτέρω ανάπτυξη.

- Αντίθετα με άλλα ευρωπαϊκά αεροδρόμια, η Κύπρος δεν αντιμετωπίζει αντίστοιχες εικόνες κατά τη θερινή περίοδο. Γιατί κατά την άνοιξη σας;

- Νομίζω ότι τα αεροδρόμια που δεν είχαν δραματικές μειώσεις κατά τη διάρκεια της πανδημίας μπόρεσαν να επανέλθουν πολύ πιο γρήγορα. Καταρχάς, είχαν ήδη προετοιμαστεί για την καλοκαιρινή σεζόν και νομίζω ότι το αεροδρόμιο έκανε εξαιρετική δουλειά τόσο με τους ξενοδόχους όσο και μαζί μας και σίγουρα είχαν επαρκές προσωπικό για την περίοδο. Από πλευράς ελέγχου εναέριας κυκλοφορίας, και εκεί υπήρχε ομαλότητα. Εκεί που δεν λειτουργήσε ήταν όταν στις περιπτώσεις εθνικών αεροπορικών εταιρειών και την προσπάθεια τους να αυξήσουν πλη-

ρότητες τελευταία στιγμή, ξεπερνώντας τελικά τα επίπεδα που μπορούσαν να αντέξουν. Γενικότερα όμως τα κυπριακά αεροδρόμια ήταν έτοιμα για να διαχειριστούν τέτοιες καταστάσεις, όπως και η εταιρεία μας.

- Θα αντιμετωπίσουμε ξανά ανάλογες καταστάσεις αυτές τις γιορτές των Χριστουγέντων;

- Δυστυχώς ναι, θα συνεχίσετε να βλέπετε καθυστερήσεις. Όχι όμως ακυρώσεις και καθυστερήσεις στον βαθμό που είδατε το καλοκαίρι, τουλάχιστον από πλευράς της Wizz Air. Σίγουρα δεν μπορούμε να αλλάξουμε τον έλεγχο κυκλοφορίας. Αυτό που μπορούμε να κάνουμε είναι βασικά να απορροφήσουμε όποιους κραδασμούς, ώστε να βεβαιωθούμε ότι αυτές οι καθυστερήσεις δεν οδηγούν σε ακύρωση της πτήσης.

Μπορώ να σας πω με βεβαιότητα, ότι η Wizz θα είναι πολύ πέρα από αυτό που ήταν πριν την πανδημία, δηλώνει στην «Κ», ο Robert Carey.

Στη σκιά των εκλογών η επενδυτική βαθμίδα

Ανάκτηση στα τέλη του 2023 ή στις αρχές του 2024 μετά τις κάλπες βλέπουν οίκοι – Πιέσεις στα ομόλογα λόγω της αβεβαιότητας

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Οι **εθνικές** εκλογές του 2023 στην Ελλάδα μπαίνουν πλέον έντονα στην «εξίσωση» των εκτιμήσεων των διεθνών αναλυτών για τις επιδόσεις της χώρας, με την JP Morgan να τις θεωρεί «κομβικό» σημείο σε ό,τι αφορά την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας, αλλά και την πορεία των ελληνικών ομολόγων.

Η αμερικανική τράπεζα εκτιμά πως η Ελλάδα είναι πιθανό να ανακτήσει την επενδυτική βαθμίδα μετά τις κάλπες, στα τέλη του 2023 ή στις αρχές του 2024. Έτσι συστήνει κτίσιμο θετικών θέσεων (overweight) στα ελληνικά κρατικά ομόλογα, αλλά μετεκλογικά. Αν και βλέπει περιορισμένο πολιτικό κίνδυνο στη χώρα –και συνολικά εκτιμά πως το 2023 θα είναι μια πιο ήρεμη χρονιά στην Ευρωπαϊκή Ένωση χωρίς ουσιαστικούς λαϊκιστικούς ή αντιευρωπαϊκούς κινδύνους από τις επερχόμενες εκλογές σε πολλές χώρες, ενώ στο βασικό της σενάριο η Νέα Δημοκρατία παραμένει στην κυβέρνηση–, ωστόσο θεωρεί ότι ο νέος εκλογικός νόμος «θολώνει» το τοπίο για τους επενδυτές και αυξάνει την αβεβαιότητα.

Αξίζει να σημειωθεί πως ο «πολιτικός κίνδυνος» έχει ήδη επισημανθεί από οίκους, αλλά και θεσμούς.

Η Moody's έχει αναφέρει πως αν και ο κίνδυνος σημαντικής αλλαγής της οικονομικής πολιτικής είναι χαμηλός, ωστόσο εκτιμά πως θα διεξαχθούν δύο γύροι εκλογών και ο σχηματισμός της επόμενης κυβέρνησης της Ελλάδας θα είναι μια μακρά διαδικασία, αρκετών εβδομάδων

ή και περισσότερο, λόγω του νέου εκλογικού νόμου.

Η Κομισιόν χτύπησε αυτή την εβδομάδα «καμπανάκι» ότι το κόστος των μέτρων στήριξης κατά της ενεργειακής κρίσης στην Ελλάδα ήταν από τα υψηλότερα στην Ε.Ε., αλλά τα περισσότερα από αυτά δεν ήταν στοχευμένα, ενώ σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, ενδεχόμενη δημοσιονομική αστοχία μπορεί να καθυστερήσει και την επίτευξη επενδυτικής βαθμίδας. Το Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή επισήμανε από την πλευρά του τον πολιτικό κίνδυνο που μπορεί να προέλθει από τις πιθανές δυσκολίες σχηματισμού κυβέρνησης εξαιτίας των πολιτικών συσχετισμών και του οξυμένου κλίματος.

Σε ό,τι αφορά την άποψη της JP Morgan, οι εκλογές στην Ελ-

Ο νέος εκλογικός νόμος «θολώνει» το τοπίο για τους επενδυτές και αυξάνει την αβεβαιότητα, εκτιμά η JP Morgan.

λάδα, οι οποίες θα διεξαχθούν έως τον Ιούλιο του 2023, ενέχουν αβεβαιότητα, καθώς είναι οι πρώτες έπειτα από μια-δύο δεκαετίες στις οποίες δεν θα υπάρχει το μπόνους των 50 εδρών για το κόμμα που θα κερδίσει την πλειοψηφία. Όπως επισημαίνει, το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας εξακολουθεί να προηγείται στις δημοσκοπήσεις, με ποσοστό πε-

Αν και βλέπει περιορισμένο πολιτικό κίνδυνο στη χώρα, η JP Morgan συνιστά μετεκλογικά κτίσιμο θετικών θέσεων (overweight) στα ελληνικά κρατικά ομόλογα.

ρίπου 35% έναντι του 28% για τον ΣΥΡΙΖΑ, με αυτό το αποτέλεσμα να είναι αρκετά παρόμοιο με αυτό των εκλογών του 2019. Ωστόσο, όπως τονίζει, χωρίς το μπόνους των 50 εδρών η Νέα Δημοκρατία πιθανότατα δεν θα καταφέρει να λάβει την πλειοψηφία των βουλευτικών εδρών.

Η εκτίμηση της JP Morgan είναι ότι η Νέα Δημοκρατία θα κερδίσει τις εκλογές και θα σχη-

ματίσει ενδεχομένως κυβέρνηση συνασπισμού, συνεχίζοντας να προσφέρει μια εποικοδομητική πολιτική ατζέντα. Ωστόσο βλέπει παράλληλα και κινδύνους. Ο μεγαλύτερος είναι ο σχηματισμός του πλειοψηφικού συνασπισμού να αποτελέσει μία χρονοβόρα διαδικασία, καθώς ο αριθμός των πιθανών συμμαχικών κομμάτων είναι περιορισμένος. Επίσης, υπάρχει ο κίνδυνος

η Νέα Δημοκρατία να χρειαστεί να κυβερνήσει τη χώρα με κυβέρνηση μειοψηφίας. Πάντως, κάτι που προκαλεί αίσθηση είναι πως η JP Morgan δεν μιλάει καθόλου για διπλές κάλπες, τη στιγμή που οι περισσότεροι οίκοι λόγω του νέου εκλογικού νόμου προβλέπουν δύο εκλογικούς γύρους στη χώρα...

Το παραπάνω «θολό» τοπίο που δημιουργεί η εκλογική δια-

δικασία αναμένεται να ασκήσει πιέσεις στα ελληνικά ομόλογα, όπως εκτιμά η αμερικανική τράπεζα, πέραν των πιέσεων που αναμένονται γενικότερα σε όλα τα ομόλογα της Ευρωζώνης το πρώτο τρίμηνο του 2023 λόγω της συνεχιζόμενης αβεβαιότητας στο μακροοικονομικό μέτωπο και το μέτωπο της νομισματικής πολιτικής, τις πιέσεις στην προσφορά ομολόγων και την ποσοτική σύσφιξη (QT) που θα εφαρμόσει η ΕΚΤ. Ωστόσο, με βάση και το κεντρικό της σενάριο ότι η νέα κυβέρνηση δεν θα παρεκκλίνει σημαντικά από την τρέχουσα πορεία πολιτικής, η JP Morgan τονίζει ότι οι εκλογές αναμένεται να αποτελέσουν μία ελκυστική ευκαιρία εισόδου στα ελληνικά ομόλογα για τους επενδυτές. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της, το spread των ελληνικών 10ετών ομολόγων από τις 224 μ.β. σήμερα, στο α' τρίμηνο του 2023 θα κινηθεί στις 225 μ.β., το β' τρίμηνο στις 235 μ.β., το γ' τρίμηνο στις 200 μ.β. και το δ' τρίμηνο θα υποχωρήσει σημαντικά στις 185 μ.β.

Παράλληλα, όπως υποδηλώνουν οι προβλέψεις της JP Morgan, το προεκλογικό σκηνικό αναμένεται να καθυστερήσει και την ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας, καθώς η επίτευξη αυτού του οροσήμου «είναι πιθανή μετά τις εκλογές, στα τέλη του 2023 ή στις αρχές του 2024».

Πάντως, αυτό είναι κάτι που εκτιμάται ευρέως, καθώς οι οίκοι αξιολόγησης έχουν την τάση γενικότερα να περιμένουν μέχρι να διαμορφωθεί το νέο πολιτικό σκηνικό (εάν μία χώρα είναι σε εκλογική περίοδο) προτού προχωρήσουν στο επόμενο βήμα.

ΕΤΟΙΜΑΣΤΕΙΤΕ ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΞΑΝΑ ΣΤΗΝ

Ο ΑΡΡΑΒΩΝΑΣ ΤΟΥ ΣΚΡΟΥΤΖ

Μισό δισ. από μεταβιβάσεις ακινήτων προσδοκά το ΥΠΟΙΚ

Αύξηση των εσόδων κατά 40% προβλέπεται στον προϋπολογισμό του 2023

Του ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Αύξηση των εισπράξεων από μεταβιβάσεις ακινήτων κατά 40% προβλέπει ο προϋπολογισμός του 2023. Συγκεκριμένα τα έσοδα θα φθάσουν τα 489 εκατ. ευρώ έναντι 350 εκατ. ευρώ που υπολογίζεται να διαμορφωθούν κατά το τρέχον έτος. Όπως προκύπτει από τον προϋπολογισμό του 2023 τα έσοδα από τις οικοδομές (μονοκατοικίες και διαμερίσματα) θα φθάσουν τα 369 εκατ. ευρώ, ενώ από τις πωλήσεις οικοπέδων και αγροτεμαχίων τα έσοδα θα ανέλθουν στα 119 εκατ. ευρώ. Πηγές του υπουργείου Οικονομικών αναφέρουν ότι τα μέτρα για την ενίσχυση της αγοράς ακινήτων συμβάλλουν ουσιαστικά στην τόνωση της κτηματαγοράς και κατ' επέκταση των εισπράξεων, ενώ ταυτόχρονα η «χρυσή βίτσα» αλλά και οι ξένοι που μεταφέρουν τη φορολογική τους κατοικία στην Ελλάδα, οι οποίοι επενδύουν σε ακίνητα, ενισχύουν τα έσοδα του προϋπολογισμού και του ΑΕΠ.

Ωστόσο, η τόνωση της κτηματαγοράς προέρχεται κατά κύριο λόγο από δύο παράγοντες. Πρώτον, το 2021 είχαν «παγώσει» λόγω της πανδημίας οι αγοραπωλησίες ακινήτων. Τα υποθηκοφυλακεία της χώρας υπολειττουρούσαν, όπως και οι δημοτικές αρχές, καθυστερώντας την έκδοση των απαραίτητων πιστοποιητικών (ΤΑΠ). Αυτό σημαίνει ότι κάποιες μεταφέρθηκαν για το 2022 ενώ άλλες θα πραγματοποιηθούν το επόμενο έτος.

Δεύτερον, «επαγώνει» το ενδιαφέρον ξένων αγοραστών, οι οποίοι αναμένεται το επόμενο έτος να επενδύσουν περί το 1,5 δισ. ευρώ σε ακίνητα. Με βάση τα στοιχεία της ΤτΕ για τις εισροές κεφαλαίων από το εξωτερικό για αγορά ακινήτων στην Ελλάδα, στο πρώτο εξάμηνο του 2022 καταγράφεται ετήσια αύξηση κατά 61% και συγκεκριμένα επενδύσεις ύψους 788 εκατ. ευρώ έναντι 488 εκατ. ευρώ το αντίστοιχο διάστημα του 2021.

Όπως προκύπτει από τον προϋπολογισμό του 2023, τα έσοδα από τις οικοδομές (μονοκατοικίες και διαμερίσματα) θα φθάσουν τα 369 εκατ. ευρώ, ενώ από τις πωλήσεις οικοπέδων και αγροτεμαχίων θα ανέλθουν στα 119 εκατ. ευρώ.

Οι ξένοι αναμένεται να επενδύσουν στην ελληνική κτηματαγορά 1,5 δισ. ευρώ.

Μόνο κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2022 το σχετικό μέγεθος διαμορφώθηκε σε 414,4 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας ετήσια άνοδο κατά 67%. Το 2021 οι συνολικές επενδύσεις σε ακίνητα από το εξωτερικό διαμορφώθηκαν σε 1,17 δισ. ευρώ, αυξημένες κατά 34,5% από το 2020.

Σημειώνεται ότι το τελευταίο διάστημα καταγράφονται περισσότερες από 1.000 μεταβιβάσεις ακινήτων, αριθμός ο οποίος κατά τον Δεκέμβριο αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά.

Ιδιαίτερα υψηλές είναι και οι εισπράξεις και από τον φόρο κληρονομιών, καθώς και γονικών παροχών και δωρεών. Από τις κληρονομίες το 2023 οι εισπράξεις αναμένεται να φθάσουν τα 177 εκατ. ευρώ, ενώ από τις γονικές παροχές και τις δωρεές –και παρά την αύξηση του αφορολογητού ορίου στα 800.000 ευρώ για τους συγγενείς πρώτου βαθμού– τα έσοδα θα ανέλθουν στα 45 εκατ. ευρώ. Συνολικά και από τις δύο πηγές εσόδων το Δημόσιο θα εισπράξει 222 εκατ. ευρώ.

Αύξηση της τάξης του 40% αναμένεται να καταγράψουν οι μεταβιβάσεις οικοδομών και οικοπέδων το 2023 σε σύγκριση με το 2022, όπως προκύπτει από τον προϋπολογισμό.

Στο μεταξύ, σύμφωνα με το σχέδιο νόμου που βρίσκεται σε δημόσια διαβούλευση: **1.** «Παγώνει» ο ΦΠΑ 24% στα ακίνητα για δύο ακόμη χρόνια. Με αίτηση του κατασκευαστή οικοδομών αναστέλλεται υποχρεωτικά μέχρι τις 31.12.2024 η εφαρμογή του ΦΠΑ στα ακίνητα και επιβάλλεται φόρος μεταβίβασης ακινήτων. Η αναστολή

αφορά το σύνολο των αδιάθετων ακινήτων του κατασκευαστή. Αναστολές που χορηγήθηκαν με ισχύ έως τις 31.12.2022 παρατείνονται έως τις 31.12.2024. **2.** Αναστέλλεται μέχρι και τις 31 Δεκεμβρίου 2024 η επιβολή φόρου υπεραξίας 15% στις αγοραπωλησίες ακινήτων. **3.** Επεκτείνεται μέχρι τα τέλη του 2024 η έκπτωση φόρου κατά 40% για τις δαπάνες που καταβάλλουν οι πολίτες για την ενεργειακή, λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση των κτιρίων τους. Συγκεκριμένα η έκπτωση του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων παρέχεται για δαπάνες αναβάθμισης κτιρίων που πραγματοποιούνται μέχρι και τις 31 Δεκεμβρίου 2024, αντί της προβλεπόμενης ημερομηνίας της 31ης Δεκεμβρίου 2022, κατανεμημένη ισόποσα, όπως ισχύει και σήμερα, σε περίοδο τεσσάρων φορολογικών ετών και για ανώτατο συνολικό ύψος δαπανών έως 16.000 ευρώ.

Αύξηση της τάξης του 40% αναμένεται να καταγράψουν οι μεταβιβάσεις οικοδομών και οικοπέδων το 2023 σε σύγκριση με το 2022, όπως προκύπτει από τον προϋπολογισμό. Στο μεταξύ, σύμφωνα με το σχέδιο νόμου που βρίσκεται σε δημόσια διαβούλευση: **1.** «Παγώνει» ο ΦΠΑ 24% στα ακίνητα για δύο ακόμη χρόνια. Με αίτηση του κατασκευαστή οικοδομών αναστέλλεται υποχρεωτικά μέχρι τις 31.12.2024 η εφαρμογή του ΦΠΑ στα ακίνητα και επιβάλλεται φόρος μεταβίβασης ακινήτων. Η αναστολή

αφορά το σύνολο των αδιάθετων ακινήτων του κατασκευαστή. Αναστολές που χορηγήθηκαν με ισχύ έως τις 31.12.2022 παρατείνονται έως τις 31.12.2024. **2.** Αναστέλλεται μέχρι και τις 31 Δεκεμβρίου 2024 η επιβολή φόρου υπεραξίας 15% στις αγοραπωλησίες ακινήτων. **3.** Επεκτείνεται μέχρι τα τέλη του 2024 η έκπτωση φόρου κατά 40% για τις δαπάνες που καταβάλλουν οι πολίτες για την ενεργειακή, λειτουργική και αισθητική αναβάθμιση των κτιρίων τους. Συγκεκριμένα η έκπτωση του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων παρέχεται για δαπάνες αναβάθμισης κτιρίων που πραγματοποιούνται μέχρι και τις 31 Δεκεμβρίου 2024, αντί της προβλεπόμενης ημερομηνίας της 31ης Δεκεμβρίου 2022, κατανεμημένη ισόποσα, όπως ισχύει και σήμερα, σε περίοδο τεσσάρων φορολογικών ετών και για ανώτατο συνολικό ύψος δαπανών έως 16.000 ευρώ.

Κερδίζει έδαφος η λύση της συγκατοίκησης μεταξύ των νέων

Εδαφος φαίνεται πως κερδίζει η τάση της συγκατοίκησης και στην ελληνική αγορά ακινήτων, καθώς η αύξηση του κόστους διαβίωσης και ιδίως η άνοδος των ενοικίων έχουν μεγεθύνει την οικονομική δυσπραγία αρκετών νοικοκυριών, ιδίως μεταξύ των νέων. Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με έρευνα της πλατφόρμας εύρεσης συγκατοίκου MyRoomie.gr, οι Έλληνες σε ποσοστό 60% θα σκέφτονταν να συγκατοικήσουν προκειμένου να αντεπεξέλθουν στην ακρίβεια και την ενεργειακή κρίση.

Όπως αναφέρει η πλατφόρμα, η έρευνα διεξήχθη μεταξύ Ελλήνων ηλικίας 22 έως 48 ετών, πανελλαδικά και με κατανομή 55% γυναίκες και 45% άνδρες. Στο πλαίσιο αυτής, το 80% των ερωτηθέντων γνωρίζει τι είναι ο διαμοιρασμός διαμερίσματος, ενώ πάνω από 80% ανέφεραν ότι οι λόγοι που θα τους ώθοϋσαν σε συγκατοίκηση θα ήταν οικονομικοί. Στον αντίποδα, το 100% απάντησε ότι οι λόγοι που θα απέτρεπαν κάποιον να συγκατοικήσει θα ήταν ζητήματα ασφάλειας και εμπιστοσύνης.

Το MyRoomie.gr είναι μια νέα πλατφόρμα στην ελληνική αγορά, η οποία δημιουργήθηκε προκειμένου να διευκολύνει όσους ενδιαφέρονται να συγκατοικήσουν. Στο πλαίσιο αυτό, απευθύνεται τόσο σε όσους αναζητούν δωμάτιο ή σπίτι για συγκατοίκηση, όσο και σε εκείνους που διαθέτουν ήδη σπίτι και ψάχνουν συγκατοίκο. Στην πλατφόρμα φιλοξενοούνται αγγελίες ακινήτων που προσφέρονται για συγκατοίκηση, αλλά και ανθρώπων που ενδιαφέρονται για να βρουν συγκατοίκο. Σύμφωνα με την εταιρεία, κατά τους πρώτους μήνες λειτουργίας της πλατφόρμας στην Ελλάδα, καταγράφεται μνημιαία αύξηση του αριθμού των αγγελιών και των εγγραφών νέων χρηστών, της τάξεως του 400%. Η πλατφόρμα προχωράει όμως κι ένα βήμα παραπάνω, καθώς, όπως αναφέρει, σε σχετική ανακοίνωση, «μέσα από μια σειρά ελέγχων και συνεντεύξεων με τους χρήστες, διασφαλίζεται η ασφαλής χρήση της πλατφόρμας, τόσο σε επίπεδο επεξεργασίας ιδιωτικών δεδομένων, όσο και σε επίπεδο

Το MyRoomie.gr είναι μια νέα πλατφόρμα στην ελληνική αγορά, η οποία δημιουργήθηκε προκειμένου να διευκολύνει όσους ενδιαφέρονται να συγκατοικήσουν.

Υπέρ του διαμοιρασμού διαμερίσματος το 60%, σε έρευνα της MyRoomie.gr.

χρηστών. Δεν υπάρχουν ανώνυμα ή ψευδώνυμα προφίλ και όλοι οι χρήστες και οι αγγελίες περνούν από αντίστοιχο έλεγχο, ο οποίος βελτιστοποιείται διαρκώς».

Η πλατφόρμα έχει ήδη επεκταθεί και στην Πολωνία, ενώ κατά το πρώτο τρίμηνο του 2023 θα ακολουθήσει η επέκτασή και στην αγορά της Τσεχίας. Μέχρι το τέλος του επόμενου έτους θα ολοκληρωθεί και η παρουσία της MyRoomie στις αγορές της Ρουμανίας και της Πορτογαλίας, που επίσης έχουν ενταχθεί στον στρατηγικό σχεδιασμό ανάπτυξης της εταιρείας.

Υπενθυμίζεται ότι η κυβέρνηση έχει προχωρήσει σε μέτρα, βάσει των οποίων παρέχεται επιπλέον οικονομικό κίνητρο για συγκατοίκηση μεταξύ φοιτητών. Με τις νέες διατάξεις εφαρμόζεται αύξηση του φοιτητικού στεγαστικού επιδόματος από τα 1.000 ευρώ στα 1.500 ευρώ και στα 2.000 ευρώ για όσους συγκατοικούν.

N. X. P.

Επισκευές συσκευών και μεταποιήσεις ενδυμάτων λόγω της ακρίβειας

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Οι εποχές που όταν μια συσκευή ή ένα έπιπλο χαλούσε κι όταν ένα ρούχο που δεν μας έκανε οδηγούνταν στον κάδο των απορριμμάτων και αγοράζαμε καινούργιο φαίνεται ότι έχουν παρέλθει. Στη σκιά της πληθωριστικής κρίσης, οι καταναλωτές στην Ελλάδα αλλά και στην Ευρώπη επισκευάζουν ή μεταποιούν ολοένα και συχνότερα παλιά αντικείμενα αντί να προχωρούν σε νέες αγορές, μέτρα, πάντως, που δεν φαίνεται να αποτρέπουν σε μεγάλο βαθμό

Το 76% επισκευάζει αντί να αντικαθιστά και το 53% έχει καθυστερήσει να πληρώσει ένα λογαριασμό το τελευταίο εξάμηνο, σύμφωνα με έρευνα της Intrum.

μό την αύξηση των οφειλών. Σύμφωνα με την Πανερωπαϊκή Καταναλωτική Έρευνα Πληρωμών που δημοσιοποίησε η εταιρεία διαχείρισης απαιτήσεων Intrum, το 76% των καταναλωτών στην Ελλάδα επισκευάζει παλιά αντικείμενα αντί να αγοράζει καινούργια, ποσοστό που είναι το δεύτερο μεγαλύτερο

Η συμπεριφορά των καταναλωτών σε Ελλάδα και Ευρώπη λόγω ακρίβειας

ΠΗΓΗ: Intrum, European Consumer Payment Report 2022

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

λύτερο μεταξύ 24 χωρών στις οποίες έχει πραγματοποιηθεί η έρευνα, με τον μέσο ευρωπαϊκό όρο να είναι στο 67%.

Ετσι κι αλλιώς το 84% των καταναλωτών στην Ελλάδα δηλώνει ότι πλέον προβαίνει σε λιγότερες αγορές (έναντι 72% στην Ευρώπη), κάτι, πάντως, που δεν φαίνεται να εμποδίζει

την επανεμφάνιση των συσσωρευμένων οφειλών και εν γένει του ιδιωτικού χρέους. Το 53% των ερωτηθέντων στην Ελλάδα, ποσοστό που είναι το υψηλότερο στην Ευρώπη, δήλωσε ότι τους τελευταίους 12 μήνες έχει καθυστερήσει την πληρωμή τουλάχιστον ενός λογαριασμού, ποσοστό πολύ υψηλότε-

ρο από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο (29%). Πάνω από τέσσερις στους δέκα έχουν δανειστεί χρήματα ή έχουν φθάσει στο όριο την πιστωτική κάρτα τους προκειμένου να πληρώσουν λογαριασμούς τους τελευταίους έξι μήνες, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρώπη είναι 26%. Αξιίζει να σημειωθεί ότι ένα χρο-

νο πριν, στον δανεισμό για την πληρωμή λογαριασμών κατέφυγε αρκετά μικρότερο ποσοστό στην Ελλάδα και δη το 36%.

Λιγότεροι, επίσης, σε σύγκριση με πέρυσι είναι όσοι κάνουν αποταμίευση. Συγκεκριμένα, το 58% των καταναλωτών στην Ελλάδα φέτος (έναντι 60% πέρυσι) βάζει στην άκρη μερικά χρήμα-

τα κάθε μήνα, με το 80% εξ αυτών να το πράττει προκειμένου να μπορεί να αντεπεξέλθει σε έκτακτα έξοδα. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πάντως, αποταμίευση κάνει κάθε μήνα το 78% των καταναλωτών. Ακόμη, πάντως, κι όσοι αποταμιεύουν στην Ελλάδα δεν είναι ικανοποιημένοι από το ποσό της αποταμίευσης (78% έναντι 61%), προφανώς διότι θα ήθελαν να έχουν τη δυνατότητα να προβαίνουν σε μεγαλύτερες καταθέσεις.

Η αύξηση του κόστους ζωής αποτρέπει επίσης τους καταναλωτές από το να πληρώνουν παραπάνω για να αγοράσουν προϊόντα ή υπηρεσίες που προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Το 74% στην Ελλάδα δηλώνει ότι δεν μπορεί να αγοράσει αυτά τα προϊόντα, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρώπη είναι 61%.

Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη οι λογαριασμοί του ηλεκτρικού ρεύματος και του φυσικού αερίου είναι αυτοί που ιεραρχούν ως βασικότερους οι καταναλωτές, αφήνοντας σε πολύ χαμηλότερες θέσεις δαπάνες για την υγεία, την εκπαίδευση και τη φροντίδα των παιδιών.

Σύμφωνα με τα γενικότερα συμπεράσματα της Intrum, το 2022 είναι η χρονιά κατά την οποία οι καταναλωτές σε όλη την Ευρώπη εμφανίζονται πιο απαισιόδοξοι από ποτέ, ακόμη και από τις περιόδους των σκληρών lockdowns.

Στην τελική ευθεία οι αυξήσεις στις συντάξεις

Εως τις 20 Δεκεμβρίου η επιταγή ακρίβειας των 250 ευρώ, στα τέλη Ιανουαρίου οι αυξήσεις, ποιοι και πόσο ενισχύονται

Της **ΡΟΥΛΑΣ ΣΑΛΟΥΡΟΥ**

Σημαντική ανάσα στο εισόδημα των συνταξιούχων αναμένεται να δώσουν από τον επόμενο κιόλας μήνα αυξήσεις που προκύπτουν από τέσσερις πηγές και έχουν ως αποτέλεσμα τουλάχιστον 9 στους 10 να δουν επιπλέον ποσά στους λογαριασμούς τους. Μάλιστα, για σχεδόν έναν στους δύο τα ποσά αυτά θα αντιστοιχούν σε μια επιπλέον σύνταξη. Ο σχετικός νόμος ψηφίστηκε την Πέμπτη από τη Βουλή και πλέον οι αρμόδιες υπηρεσίες του ΕΦΚΑ και του υπουργείου Εργασίας «τρέχουν» προκειμένου οι πρώτοι από τους 2,4 εκατ. συνταξιούχους να δουν τις πρώτες παροχές και συγκεκριμένα την επιταγή ακρίβειας των 250 ευρώ, στους τραπεζικούς τους λογαριασμούς έως τις 20 Δεκεμβρίου. Αλλά και οι αυξήσεις της τάξης του 7,75% θα φανούν στους 1,7 εκατ. συνταξιούχους από το τέλος Ιανουαρίου.

Με βάση μάλιστα τα στοιχεία που παρουσίασε ο υπουργός Εργασίας Κωστής Χατζηδάκης μιλώντας στην ολομέλεια της Βουλής, λόγω της αύξησης των συντάξεων από 1.1.2023 κατά 7,75% ή της κατάργησης της εισφοράς αλληλεγγύης ή της καταβολής του επιδόματος των 250 ευρώ, μία τουλάχιστον ενίσχυση θα λάβουν 2.499.285 συνταξιούχοι. Διπλή αύξηση θα δουν 1.344.696 συνταξιούχοι λόγω του συνδυασμού των αυξήσεων της τάξης του 7,75%, της κατάργησης της εισφοράς αλληλεγγύης ή της πληρωμής της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης των 250 ευρώ, ενώ υπάρχουν και 185.649

«υπερτυχεροί» συνταξιούχοι που θα δουν τριπλή αύξηση, λόγω του συνδυασμού της αύξησης 7,75%, της κατάργησης της εισφοράς αλληλεγγύης ή της πληρωμής της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης των 250 ευρώ και της εφαρμογής της 4ης ετήσιας αύξησης του ν. Βρούτση.

Ειδικά από το «ξεπάγωμα» των τακτικών αυξήσεων από τις αρχές του 2023, σύμφωνα με το υπουργείο Εργασίας και τα στοιχεία που επεξεργάστηκαν οι υπηρεσίες του ΕΦΚΑ, αύξηση έως και 7,75% θα δουν 1.724.713 συνταξιούχοι. Από αυτούς, το 80%-85% θα δει ακέραια την αύξηση του 7,75%, ενώ η συντριπτική πλειονότητα των υπολοίπων θα δει αυξήσεις που θα ξεπερνούν το 7% αναλόγως του ύψους της προσωπικής διαφοράς που διαθέτουν.

Υπάρχουν 912.644 συνταξιούχοι που θα δουν στις συντά-

Από την οριζόντια αύξηση του 7,75% θα ωφεληθούν 1.724.713 συνταξιούχοι.

ξεις Ιανουαρίου μια αύξηση από την κατάργηση της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης. Λίγο νωρίτερα, έως τις 20 Δεκεμβρίου, 1.206.624 συνταξιούχοι θα λάβουν το έκτακτο βοήθημα των 250 ευρώ.

Στο τέλος του χρόνου, πιθανότατα πριν από τα Χριστούγεννα, με τις συντάξεις Ιανουαρίου, 231.655 συνταξιούχοι θα λάβουν την 4η ετήσια αύξηση του ν. Βρούτση.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οι παραπάνω κατηγορίες ωφελουμένων επιμερίζονται ως εξής:

1. Από την οριζόντια αύξηση του 7,75% θα ωφεληθούν 1.724.713 συνταξιούχοι.
2. Διπλή αύξηση (7,75% και αύξηση μέσω της κατάργησης της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης) θα δουν 397.164 συνταξιούχοι.
3. Διπλή αύξηση (7,75% και καταβολή της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης των 250 ευρώ) θα δουν 947.532 συνταξιούχοι.

4. Τριπλή αύξηση (7,75%, καταβολή της έκτακτης οικονομικής ενίσχυσης των 250 ευρώ και 4η ετήσια αύξηση του ν. Βρούτση) θα δουν 35.252 συνταξιούχοι.

5. Τριπλή αύξηση (7,75%, αύξηση μέσω της κατάργησης της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης και 4η ετήσια αύξηση του ν. Βρούτση) θα δουν 150.397 συνταξιούχοι.

Υπάρχουν βέβαια και 910.073 συνταξιούχοι που έχουν προσωπική διαφορά τέτοια, που θα τους κρατήσει εκτός των οριζόντιων και μόνιμων αυξήσεων στις συντάξεις. Αυτοί σε ποσοστό 83% θα δουν βελτίωση στις αποδοχές τους, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΕΦΚΑ, μέσω της κατάργησης της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης (515.480 συνταξιούχοι). Οι ίδιοι θα δουν παράλληλα σημα-

ντική απομείωση της προσωπικής τους διαφοράς ώστε να ελπίζουν για αυξήσεις από το 2024 και εφεξής.

Υπάρχουν και 259.092 χαμηλοσυνταξιούχοι με προσωπική διαφορά, που δεν θα δουν πραγματική αύξηση στις τσέπες τους, από το +7,75%, αλλά θα λάβουν την οικονομική ενίσχυση των 250 ευρώ. Και σε αυτούς άλλωστε θα μειωθεί η προσωπική διαφορά.

Παραδείγματα

Συνταξιούχος που λαμβάνει τον μήνα 750 ευρώ, από την 1η Ιανουαρίου θα λάβει αύξηση 58 ευρώ (+696 ευρώ τον χρόνο). Παράλληλα, θα λάβει και την έκτακτη ενίσχυση 250 ευρώ.

Συνολικά, το όφελος θα είναι 946 ευρώ, ξεπερνώντας κατά πολύ τη μία επιπλέον σύνταξη. Εάν οι ίδιοι συνταξιούχος έχει προσωπική διαφορά της τάξης των 70 ευρώ, αυτή θα μειωθεί στα 12 ευρώ. Θα λάβει όμως κανονικά τα 250 ευρώ της επιταγής ακρίβειας.

Αλλά και οι νέοι συνταξιούχοι, χωρίς προσωπική διαφορά, με σύνταξη 514 ευρώ τον μήνα, εφόσον είχαν πάνω από 30 χρόνια ασφάλισης, θα λάβουν εκτός από τα 40 ευρώ τον μήνα λόγω της αύξησης 7,75%, επιπλέον +2,83% λόγω του νόμου Βρούτση (ήτοι 450 συν 174 ευρώ τον χρόνο). Λόγω χαμηλού εισοδήματος θα λάβουν και το βοήθημα των 250 ευρώ. Επομένως με τον συνδυασμό των τριών παραπάνω ενισχύσεων του εισοδήματός τους, θα έχουν συνολικό όφελος 904 ευρώ.

PIK1

ΤΡΙΚΥΜΙΑ

Δραματική σειρά εποχής, η οποία εκτυλίσσεται σ’ ένα παραθαλάσσιο χωριό στην επαρχία Λάρνακας κατά την περίοδο της τουρκοκρατίας στην Κύπρο. Ένας Τούρκος πλούσιος γαιοκτήμονας και διοικητικός αξιωματούχος της περιοχής έχει ως ασχολία την επίβλεψη των εργασιών στα χωράφια του, στα οποία εργάζονται εξαθλιωμένοι από τη φτώχεια εργάτες. Η περιοχή είναι γεμάτη από επικίνδυνους ρηστές και ο κόσμος φοβάται να κυκλοφορεί. Η Κύπρος υποφέρει από μεγάλη ανομβρία και η φτώχεια μαστίζει τον κόσμο.

Πρωταγωνιστούν
Ανδρέας Τσουρής, Αντρούλα Ηρακλέους, Νεοκλής Νεοκλέους, Ζωή Κυπριανού, Σίμος Τσιάκκας, Κύνθια Παυλίδου, Στέλιος Καήλιστράτης, Χριστόφορος Χριστοφόρου, Γιώργος Αναγιωτός, Νίκη Δραγούμη, Ελέανα Παπαδοπούλου, Παναγιώτης Κυριάκου, Αθηνά Σάββα, Βάρσια Αδάμου, Κρίστιαν Βλάντεςκου, Σταύρος Ππατσιάς κ.α.

Επιμέλεια σεναρίου – Ενοπτεία παραγωγής
Κόριννα Αβρααμίδου

Σενάριο
Σοφία Σοφοκλέους, Δέσποινα Πυρκεττή, Πάννης Κόκκινος

Σκηνοθεσία
Ναστάζια Χριστοδούλου, Ανδρέας Σεντάνης

Σκηνικά – Κοστούμια
Λάκης Γενεθλής

Δευτέρα - Παρασκευή
9.00 μ.μ.
PIK 1

PIK1 | PIK2 | PIKHD

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΚΥΠΕΛΛΟ FIFA WORLD CUP QATAR 2022

Η ποδοσφαιρική πανδαισία του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου που θα διεξαχθεί στο Κατάρ, αποκλειστικά από το PIK!

- Από 20 Νοεμβρίου μέχρι 18 Δεκεμβρίου στο PIK 1, PIK 2 και PIK HD
- 64 αγώνες – 32 χώρες
- Ζωντανή μετάδοση όλων των αγώνων με pre-game, half-time και post-game πρόγραμμα
- Ο αγώνας στις 21:00 θα μεταδίδεται καθημερινά από το PIK 1 και το PIK HD
- Ο μεγάλος και ο μικρός τελικός θα μεταδοθούν από το PIK 1 και το PIK HD

Pre-tournament Programming:

3 Νοεμβρίου – 18 Νοεμβρίου στις 21:00 από το PIK 2
καθημερινή εκπομπή αφιερωμένη στις χώρες που συμμετέχουν στη διοργάνωση

Σάββατο 19 Νοεμβρίου στις 21:00 από το PIK 2
εκπομπή αφιερωμένη στη διοργάνωση του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου

Μέτρα στήριξης έναντι ακρίβειας και ενεργειακής κρίσης στην Ε.Ε.

Πακέτο 54 δισ. ευρώ από Βερολίνο,
ελαφρύνσεις για στεγαστικά από Μαδρίτη

Ολο και περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες σπεύδουν να στηρίξουν νοικοκυριά και επιχειρήσεις, ώστε να μπορέσουν να αντιμετωπίσουν την ενεργειακή κρίση και την άνοδο του κόστους διαβίωσης. Η Ισπανία λαμβάνει τώρα μέτρα ανάλογα με αυτά που έχουν αποφασίσει Ελλάδα, Πορτογαλία, Πολωνία και Ουγγαρία και παρέχει στήριξη σε περισσότερα από ένα εκατομμύριο νοικοκυριά με στεγαστικά δάνεια, αλλά και σε επιχειρήσεις. Την ίδια στιγμή η Γερμανία, που βρίσκεται στο επίκεντρο της ενεργειακής κρίσης εξαιτίας της μακροχρόνιας ενεργειακής εξάρτησής της από τους ρωσικούς υδρογονάνθρακες, θέτει όριο στις τιμές του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας για επιχειρήσεις και νοικοκυριά για να περιορίσει τη ζημιά από την ενεργειακή κρίση.

Γερμανία

Το πακέτο μέτρων του Βερολίνου θα κοστίσει στα ταμεία του γερμανικού κράτους περίπου 54 δισ. ευρώ και θα τεθεί σε ισχύ από 1ης Μαρτίου του επόμενου έτους. Θα δοθούν αναδρομικά επιδοτήσεις για το διάστημα Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου, ενώ προβλέπεται μια εφάπαξ κρατι-

κή επιδότηση για τον Δεκέμβριο σε όσους χρησιμοποιούν φυσικό αέριο. Θα χρηματοδοτηθεί εν μέρει από τη φορολόγηση των υπερκερδών των εταιρειών ηλεκτρικής ενέργειας, που σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της κυβέρνησης θα ανέρχονται σε πολλά δισ. ευρώ.

Η φορολόγηση αυτή θα ισχύσει σχεδόν σε όλα τα είδη ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων των ανανεώσιμων πηγών, με μόνη εξαίρεση την παραγωγή φυσικού αερίου και σκληρού γαιάνθρακα. Στο μεταξύ, πάντως, πολλές επιχειρήσεις προειδοποιούν πως ο φόρος που θα επιβληθεί αναδρομικώς και από τον Σεπτέμβριο ενδέχεται να πλήξει τις επενδύσεις στον κλάδο.

Για τα νοικοκυριά θα ισχύσει πλαφόν στις τιμές του φυσικού αερίου στα 12 σεντς ανά κιλοβατώρα για το 80% της κατανάλωσης, βάσει της χρήσης του περασμένου έτους. Για τις βιομηχανίες θα επιδοτηθεί το 70% της κατανάλωσης αερίου, ενώ σε ό,τι αφορά τις τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας θα τεθεί ανώτατο όριο στα 40 σεντς η κιλοβατώρα, αρχής γενομένης από τον Απρίλιο του 2024. Σύμφωνα με το σχετικό σχέδιο νόμου, η κυβέρνηση θα φορολογήσει αναδρομικά από

Η Ιταλική κυβέρνηση θα διαθέσει τουλάχιστον 21 δισ. ευρώ για τη στήριξη οικογενειών και επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν το αυξημένο κόστος της ενέργειας.

Για τα γερμανικά νοικοκυριά θα ισχύσει πλαφόν στις τιμές του αερίου στα 12 σεντς ανά κιλοβατώρα για το 80% της κατανάλωσης.

τον Σεπτέμβριο και μέχρι το τέλος Ιουνίου τις μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας αποκλειστικά και μόνον για τα κέρδη που προσπορίστηκαν «εξαιτίας της ενεργειακής κρίσης».

Ισπανία

Η ισπανική κυβέρνηση έχει ήδη έρθει σε συμφωνία με τις τράπεζες της χώρας που συναινέσαν να ελαφρύνουν τα βάρη για περισσότερα από ένα εκατ. νοικοκυριά σε ό,τι αφορά την εξυπηρέτηση των στεγαστικών τους δανείων, επιμπνκύνοντας

τον χρόνο αποπληρωμής τους. Παράλληλα οι τράπεζες θα εφαρμόσουν ένα σύστημα ευνοϊκής μεταχείρισης και στήριξης των ευάλωτων οικογενειών, όσων δηλαδή έχουν ετήσιο εισόδημα έως 25.200 ευρώ. Αυτές οι οικογένειες θα μπορούν να αναδιարθώσουν τα στεγαστικά τους δάνεια με χαμηλότερα επιτόκια για μια περίοδο χάριτος πέντε ετών.

Τα σχετικά μέτρα ανακοίνωσε το υπουργείο Οικονομικών που, ωστόσο, απέφυγε να αναφερθεί στο ενδεχόμενο κόστος που συνεπάγονται για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως και στο κατά πόσον θα χρειαστεί να προβούν οι τράπεζες σε περισσότερες προβλέψεις έναντι μη εξυπηρετούμενων δανείων. Σημειώτέον, πάντως, ότι τα τελευταία στοιχεία και συγκεκριμένα του Αυγούστου φέρουν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια των ισπανικών τραπεζών να βρίσκονται σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα, μό-

λις στο 3,86% του συνόλου, πολύ πιο κάτω δηλαδή και από το χαμηλότερο ρεκόρ που υπήρχε ως τώρα και ήταν το 13,6% τον Δεκέμβριο του 2013.

Ιταλία

Σε ό,τι αφορά την Ιταλία, στον πρώτο προϋπολογισμό της η κυβέρνηση Μελόνι προβλέπει τη φορολόγηση των υπερκερδών των ενεργειακών εταιρειών, με σκοπό την επέκταση της ενίσχυσης που χορηγεί σε όσες οικογένειες και επιχειρήσεις έχουν πληγεί από την ενεργειακή κρίση. Οπως ανακοίνωσε χθες, θα αυξηθεί στο 35% από το 25% ο φορολογικός συντελεστής για τα υπερκέρδη από την εμπορία ενέργειας, τουλάχιστον μέχρι τα μέσα του επόμενου έτους. Ο σχετικός φόρος θα υπολογιστεί βάσει των προσθετων εσόδων που δηλώνουν οι εταιρείες και όχι βάσει των πωλήσεων, όπως ισχύει ως τώ-

ρα. Θα διατεθούν έτσι τουλάχιστον 21 δισ. ευρώ για τη στήριξη οικογενειών και επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν το αυξημένο κόστος της ενέργειας. Αυτά θα προστεθούν στα περίπου 75 δισ. ευρώ που ήδη δαπανάει η κυβέρνηση για να διασφαλίσει τη λειτουργία της οικονομίας.

Το σχετικό σχέδιο νόμου έχει εγκριθεί από το υπουργικό συμβούλιο, αλλά θα τεθεί υπό την κρίση του ιταλικού κοινοβουλίου και είναι πιθανόν να τροποποιηθεί πριν λάβει το τελικό πράσινο φως. Ορισμένα από τα μέτρα που προβλέπει ο προϋπολογισμός της νέας κυβέρνησης αναμένεται να προκαλέσουν στούταες πολιτικές εντάσεις στους κόλπους του κυβερνητικού συνασπισμού στον οποίο συσπειρώνονται το κόμμα της Μελόνι, Αδέρφια της Ιταλίας, η Forza Italia του Μπερλουσκόνι και η Λέγκα.

BLOOMBERG, REUTERS

Η Gazprom απειλεί να περιορίσει τις ροές αερίου στη Δ. Ευρώπη μέσω Ουκρανίας

Την ώρα που υποχωρούν οι θερμοκρασίες στην Ευρώπη και οι Ευρωπαίοι αναγκάζονται να καταφύγουν στα αποθέματα του φυσικού αερίου που διαθέτουν, η Gazprom απειλεί να μειώσει τις ροές του φυσικού αερίου προς την Ευρώπη μέσω της Ουκρανίας. Πρόκειται για τον τελευταίο αγώγ που εξάκολουθεί να μεταφέρει ρωσικό αέριο στη Δυτική Ευρώπη, καθώς η Μόσχα έχει σταδιακά μειώσει την προσφορά. Διαπραγματευτές συμβολαίων και υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής έχουν προετοιμαστεί για την επικείμενη μείωση της ροής του αερίου σε αυτή τη διαδρομή. Η είδηση προκάλεσε, άλλωστε, νέα άνοδο στις τιμές του φυσικού αερίου κατά 4,12% αρχικά, που στη συνέχεια περιορίστηκε μόνον στο 1,1%.

Μιλώντας στο δίκτυο Telegram, η Gazprom υποστήριξε πως ορισμένες ποσότητες αερίου που προορίζονται για τη Μολδαβία κρατούνται στην Ουκρανία. Οπως ανέφερε, υπολογίζει πως η Ουκρανία έχει παρακρατήσει ήδη 52,52

Η Ευρώπη προσβλέπει στις δυνατότητες του μεγάλου νορβηγικού κοιτάσματος Ιρπα. Η παραγωγή του αναμένεται να αρχίσει στα τέλη του 2026.

εκατ. κυβικά μέτρα φυσικού αερίου που προορίζονταν για τη Μολδαβία. Προειδοποιήσε, έτσι, πως από τις 28 Νοεμβρίου θα προχωρήσει σε ανάλογη μείωση των ροών προς την Ευρώπη. Αναπόφευκτα στην Ευρώπη επικρατεί ανησυχία πως πρόκειται για το πρώτο βήμα που θα οδηγήσει σε πλήρη διακοπή της παροχής του καυσίμου. Έχουν προηγηθεί οι διαφωνίες για τις ρήτρες στις σχετικές συμβάσεις, που έχουν οδηγήσει σε κατάρρευση των οικονομικών σχέσεων ανάμεσα στη Ρωσία και τη Δύση. Η Ευρώπη μπορεί πά-

Το 41,4% των γερμανικών βιομηχανιών δηλώνει πως αν χρειαστεί να μειώσει κι άλλο την κατανάλωση αερίου, δεν έχει άλλη επιλογή από το να καταφύγει σε μείωση της παραγωγής.

ντως να ελπίζει στην αρωγή της Νορβηγίας, που ανακοίνωσε χθες ότι θα αναπτύξει το κοιτάσμα φυσικού αερίου που έχει εντοπίσει στη Νορβηγική Θάλασσα από το

2026 και μετά και θα αυξήσει έτσι την προσφορά του καυσίμου στην Ευρώπη. Πρόκειται για το κοιτάσμα Ιρπα, που βρίσκεται στη νότια πλευρά της Νορβηγικής Θά-

λασσας και την ανάπτυξη του θα αναλάβει η ενεργειακή Equinor ASA. Οπως ανέφερε χθες το νορβηγικό υπουργείο Πετρελαίου και Ενέργειας, η νορβηγική κυβέρνηση προσβλέπει στις δυνατότητες αυτού του κοιτάσματος από το οποίο ευελπιστεί να αποδεσμεύσει περίπου 20 δισ. κυβικά μέτρα.

Οι επενδύσεις στην εκμετάλλευση του εν λόγω κοιτάσματος ανέρχονται περίπου στα 14,8 δισ. κορώνες, ποσό αντίστοιχο των 1,4 δισ. δολ., ενώ βάσει του προγράμματος η παραγωγή αναμένεται να αρχίσει το 2026. Η Νορβηγία έχει γενικότερα προσπαθήσει να αυξήσει την παραγωγή της για να εξουδετερώσει τη μείωση στην προσφορά των πόρων. Οπως τόνισε μιλώντας στο Bloomberg ο υπουργός Πετρελαίου και Ενέργειας, Τέργε Οσλαντ, «η Ευρώπη έχει τεράστια ανάγκη να διασφαλίσει ενεργειακούς πόρους και είναι τεράστια σημασία στις ημέρες μας ότι μπορούμε να αναπτύξουμε τα κοιτάσματα στο πειρωτικό κομμάτι

της Νορβηγίας και να αποτελέσουμε σταθερό και μακροπρόθεσμο προμηθευτή φυσικού αερίου στην ευρωπαϊκή αγορά».

Την ίδια στιγμή, πάντως, στη Γερμανία εξαντλούνται τα περιθώρια των επιχειρήσεων για περαιτέρω μείωση της χρήσης αερίου χωρίς να πληγεί η παραγωγή τους. Σχετική δημοσκόπηση που δόθηκε χθες στη δημοσιότητα φέρει το 41,4% των γερμανικών βιομηχανιών να δηλώνει πως αν χρειαστεί να μειώσει κι άλλο την κατανάλωση αερίου, δεν έχει άλλη επιλογή από το να καταφύγει σε μείωση της παραγωγής. Επιπλέον, το 12,3% των επιχειρήσεων του μεταποιητικού τομέα δήλωσε πως αν χρειαστεί να μειώσει περαιτέρω την κατανάλωση αερίου θα αναγκαστεί να αναστείλει πλήρως την παραγωγή. Η ίδια δημοσκόπηση φέρει, πάντως, το 75% των γερμανικών επιχειρήσεων να έχει καταφέρει να μειώσει την κατανάλωση του καυσίμου χωρίς να έχει μειώσει την παραγωγή.

BLOOMBERG

Χαμηλά οι προσδοκίες των εμπόρων για τις γιορτές των Χριστουγέννων

Από όλες τις μεγάλες οικονομίες, μόνο στις ΗΠΑ θα δαπανήσουν φέτος οι καταναλωτές περισσότερα σε αγορές έως τις εορτές των Χριστουγέννων. Αυτό προκύπτει από σχετική έρευνα που διεξήγαγε ο συμβουλευτικός όμιλος BCG μεταξύ εννέα μεγάλων οικονομιών, συμπεριλαμβανομένων Γαλλίας, Γερμανίας, Βρετανίας και Αυστραλίας.

Οπως σχολιάζει σχετικό ρεπορτάζ του BBC, η εικόνα συνάδει πλήρως με τις απαισιόδοξες προβλέψεις της Amazon που έχει προειδοποιήσει πως οι πωλήσεις της περιόδου των εορτών θα κινηθούν σε χαμηλά επίπεδα και ιδιαιτέρως σε ό,τι αφορά τις διεθνείς επιχειρήσεις. Μειώνονται, έτσι, σημα-

Σύμφωνα με έρευνα μεταξύ εννέα μεγάλων οικονομιών, μόνο στις ΗΠΑ οι κατανα- λωτές θα δαπανήσουν περισσότερα.

ντικά οι προσδοκίες των εμπόρων λιανικής για αυξημένες πωλήσεις, και ειδικότερα στις ΗΠΑ όπου κύριος μοχλός ανάπτυξης της οικονομίας είναι οι καταναλωτικές δαπάνες. Σημειώτέον, πάντως, ότι μέχρι στιγμής οι καταναλωτικές δαπάνες στις ΗΠΑ έχουν πάει πολύ καλύτερα από τις προβλέψεις. Παράλληλα, όμως, η αμερι-

Η εικόνα της έρευνας συνάδει πλήρως με τις απαισιόδοξες προβλέψεις της Amazon για το διάστημα των χριστουγεννιάτικων εορτών.

κανική Ένωση Εμπόρων Λιανικής προβλέπει πως στη διάρκεια του Νοεμβρίου και του

Δεκεμβρίου οι πωλήσεις θα αυξηθούν κατά 6% έως 8% σε σύγκριση με τα επίπεδα του

περασμένου έτους. Αυτά τα ποσοστά αύξησης, πάντως, συνεπάγονται ραγδαία επιβράδυνση

σε σύγκριση με το περασμένο έτος, όποτε οι πωλήσεις εκτοξεύθηκαν κατά 13%. Η αύξηση είναι, ωστόσο, και πάλι μεγαλύτερη από τον μέσο όρο των τελευταίων δέκα ετών. Σύμφωνα, όμως, με τον Νιλ Σόντερς, γενικό διευθυντή της συμβουλευτικής GlobalData, το αρνητικό στοιχείο σε ό,τι αφορά τις πωλήσεις στις ΗΠΑ την περίοδο των εορτών είναι πως η αύξηση των καταναλωτικών δαπανών θα οφείλεται κυρίως στις υψηλότερες τιμές και όχι τόσο στις αυξημένες αγορές. Ο ίδιος τονίζει, πάντως, πως «ο Αμερικανός καταναλωτής διατηρεί τις δυνατότητες του, αλλά το θέμα είναι έως πότε θα τις διατηρεί».

BBC

Σε πτωτική πορεία οι τιμές των ακινήτων σε όλο τον κόσμο

Καθοριστικός ο ρόλος της αύξησης των επιτοκίων
στεγαστικών δανείων στις μεγάλες οικονομίες

Σε όλη τη διάρκεια του περασμένου έτους αλλά και φέτος μέχρι σχετικά προσφάτως οι τιμές των κατοικιών βρίσκονταν σε ιλιγγιώδη ύψη στο μεγαλύτερο μέρος του κόσμου και προπαντός στις ανεπτυγμένες οικονομίες. Η δύναμη που τις είχε οδηγήσει στη στρατόσφαιρα δεν ήταν άλλη από την πανδημία, που είχε αυξήσει τη ζήτηση για χώρους ικανούς να συνδυάσουν την οικογενειακή ζωή και την τηλεργασία. Η συγκυρία όμως έχει αλλάξει, με καθοριστική εξέλιξη την επιθετική άνοδο των επιτοκίων σε όλες τις μεγάλες οικονομίες.

Όπως αναφέρει σχετικό ρεπορτάζ του CNN, οι αυξήσεις επιτοκίων έχουν οδηγήσει το κόστος δανεισμού σε επίπεδα που δεν έχουν καταγραφεί ξανά εδώ και πάνω από μία δεκαετία. Συμπαράσφουρουν έτσι τα επιτόκια των στεγαστικών δανείων και τις δόσεις των στεγαστικών δανείων και αναπόφευκτα καθίστούν πολύ πιο δαπανηρή και ίσως απρόσιτη την αγορά μιας κατοικίας.

Ενδεικτική περίπτωση η αμερικανική αγορά, όπου τα επιτόκια των στεγαστικών δανείων έχουν φθάσει στο 7% για πρώτη φορά από το 2002, ενώ μόλις πριν από ένα χρόνο βρισκόνταν μόλις στο 3%. Όσον αφορά την

Ε.Ε. και τη Βρετανία, τα επιτόκια των στεγαστικών δανείων έχουν υπερδιπλασιασθεί σε σύγκριση με το περασμένο έτος και αποθαρρύνουν τους επίδοξους αγοραστές.

Σύμφωνα με στοιχεία της UBS, έχουν σχεδόν διπλασιασθεί τα επιτόκια των στεγαστικών δανείων σε 25 μεγαλουπόλεις ανά τον κόσμο. Το πρόβλημα είναι σοβαρότερο σε

Οι περισσότερες αγορές αναμένουν υποχώρηση τιμών που μπορεί να φθάσει έως και το 15% με 20%.

χώρες στις οποίες μεγάλο ποσοστό των στεγαστικών δανείων έχει κυμαινόμενο επιτόκιο, όπως για παράδειγμα στη Σουηδία και στην Αυστραλία. Στις χώρες αυτές το πλήγμα από την αύξηση των επιτοκίων θα είναι μεγαλύτερο και ενδεχομένως θα προκαλέσει εσπευσμένες πωλήσεις κατοικιών που θα οδηγήσουν τις τιμές σε ταχύτερη πτώση. Και όλα αυτά συμβαίνουν ενώ ο πληθωρισμός διαβρώνει το εισόδημα των νοικοκυριών και των, υπό άλλες συνθήκες,

επίδοξων αγοραστών.

Ετσι, οι τιμές των κατοικιών έχουν ήδη μπει σε πτωτική πορεία από τον Καναδά μέχρι την Κίνα, με την υποχώρησή τους να προοιωνίζεται ίσως την ευρύτερη πτώση της αγοράς μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση. Σύμφωνα με στοιχεία της Oxford Economics, οι τιμές των ακινήτων υποχωρούν ήδη σε πάνω από τις μισές ανεπτυγμένες οικονομίες, μεταξύ των οποίων η Βρετανία, η Γερμανία, η Σουηδία, η Αυστραλία και ο Καναδάς. Σε όλες αυτές τις χώρες οι τιμές έχουν μειωθεί περίπου 7% στο διάστημα από τον Φεβρουάριο μέχρι τον Αύγουστο. Σχετικό ρεπορτάζ του CNN παραθέτει την εκτίμηση του Ανταμ Σλάτερ, οικονομολόγου της Oxford Economics, ο οποίος υπογραμμίζει πως η κατάσταση στην αγορά ακινήτων είναι η πιο ανησυχητική που έχει καταγραφεί μετά τη διετία 2007-2008 και οι περισσότερες αγορές αναμένουν πτώση των τιμών που μπορεί να φθάσει έως και το 15% με 20%.

Οι τιμές των κατοικιών υποχωρούν και στις ΗΠΑ, αφού πρώτα εκτοξεύθηκαν στη διάρκεια της πανδημίας καταγράφοντας τη μεγαλύτερη άνοδο από τη δεκαετία του 1970 και μετά. Οικονομολόγοι της Goldman

Πτώση σημειώνουν και οι πωλήσεις κατοικιών. Στη Βρετανία τον Σεπτέμβριο ήταν μειωμένες κατά 32% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους και στις ΗΠΑ ήταν μειωμένες κατά 28% τον Οκτώβριο σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους.

Sachs προβλέπουν πως μέχρι τον Μάρτιο του 2024 θα σημειώσουν πτώση από 5% έως 10% σε σύγκριση με τα υψηλά επίπεδα που κατέγραψαν τον Ιούνιο. Ο Ενρίκε Μαρτίνεζ Γκαρσία, οικονομολόγος της Federal Reserve του Ντάλας, εξέφρασε προσφάτως μια ακόμη απαισιόδοξη εκτίμηση, πως στις ΗΠΑ επίκειται πτώση των τιμών των ακινήτων έως και κατά 20%. Όσον αφορά άλλωστε τη δεύτερη οικονομία στον κόσμο, την Κίνα, που εδώ και μήνες πλήττεται από μια βαθύτατη κρίση στην αγορά ακινήτων, οι τιμές των κατοικιών βρίσκονται σε

ελεύθερη πτώση, καθώς έχουν μειωθεί κατά 43% φέτος.

Και βέβαια την ίδια στιγμή σημειώνουν πτώση και οι πωλήσεις κατοικιών, καθώς οι τράπεζες είναι πλέον πολύ προσεκτικές στις χορηγήσεις πιστώσεων, ενώ οι επίδοξοι αγοραστές κατοικιών καθυστερούν τις αγορές υπό τον φόβο περαιτέρω αύξησης του κόστους δανεισμού και μιας περαιτέρω επιδείνωσης της οικονομικής κατάστασης. Στη Βρετανία, για παράδειγμα, τον Σεπτέμβριο οι πωλήσεις κατοικιών ήταν μειωμένες κατά 32% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους,

σύμφωνα με επίσημα στοιχεία. Επίσης, δημοσκόπηση που έγινε τον Οκτώβριο κατέδειξε ότι οι εκδηλώσεις ενδιαφέροντος από επίδοξους αγοραστές υποχώρησαν για έκτο συναπτό μήνα και βρίσκονται στα χαμηλότερα επίπεδα από το 2008, αν βέβαια εξαιρεθούν οι πρώτοι μήνες του 2020, όταν η αγορά ήταν κλειστή εξαιτίας της πανδημίας. Στις ΗΠΑ, επίσης, οι πωλήσεις παλαιών κατοικιών ήταν μειωμένες κατά 28% τον Οκτώβριο σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους, για ένατο συναπτό μήνα.

PIK1

ΓΕΥΣΤΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ - ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ

Η Χρύσω Λέφου μας ταξιδεύει κάθε Σαββατοκύριακο στην κυπριακή γαστρονομία, μέσα από τις εξορμήσεις της στην όμορφη κυπριακή ύπαιθρο. Κάνει απολαυστικά ταξίδια και συναντά ανθρώπους με τους οποίους μαγειρεύει παρέα. Μαθαίνει υπέροχες παραδοσιακές συνταγές, ανακαλύπτει σπάνιες συνταγές και συνθέτει τη γαστρονομική κουζίνα του νησιού μας.

Παρουσίαση
Χρύσω Λέφου

Επιμέλεια παραγωγής – Σκηνοθεσία
Μενέλαος Χατζηστυλίου

Σαββατοκύριακα
6.30 μ.μ.
PIK 1

PIK1

ΠΟΙΟΣ ΡΩΤΑ

Τηλεπαιχνίδι γνώσεων που μας κρατά συντροφιά καθημερινά στο PIK!

Δύο ομάδες, τέσσερις παίκτες, πολλές ανατροπές και πλούσια δώρα. Ένα διασκεδαστικό και συνάμα επιμορφωτικό τηλεπαιχνίδι με ερωτήσεις, οι οποίες υποβάλλονται από άτομα που βρίσκονται σε διάφορα μέρη εκτός στούντιο. Οι παίκτες καλούνται ν' απαντήσουν στις ερωτήσεις προσπαθώντας να μαντέψουν ποιος απ' όλους θα κάνει την πιο εύκολλη ερώτηση!

Ένα τηλεπαιχνίδι που σημειώνει διεθνή επιτυχία ήρθε φέτος στην κυπριακή τηλεόραση για να μας προσφέρει γνώσεις, αλήθια και στιγμές διασκέδασης!

Παρουσίαση
Άντρη Καραντώνη

Καθημερινά
7.00 μ.μ.
PIK 1

Ακριβότερα, αλλά περιζήτητα τα «πράσινα» σπιτία στην Αθήνα

Οι κατοικίες υψηλής ενεργειακής απόδοσης πωλούνται καλύτερα και ευκολότερα

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

«**Ανάρπαστες**» έχουν γίνει οι κατοικίες υψηλής ενεργειακής απόδοσης παρά το συγκριτικά υψηλότερο κόστος τους. Ειδικότερα, το απόθεμα πωλούμενων κατοικιών που κατατάσσονται στις δύο υψηλότερες κατηγορίες ενεργειακής απόδοσης του ενεργειακού πιστοποιητικού καταγράφει πτώση κατά 30% τα τελευταία δύο χρόνια και συγκεκριμένα από το τρίτο τρίμηνο του 2020 μέχρι και το φετινό τρίμηνο. Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκέντρωσε το δίκτυο ηλεκτρονικών αγγελιών Spitogatos.gr και επεξεργάστηκε το τμήμα αναλύσεων Spitogatos Insights, το μερίδιο των «πράσινων» κατοικιών διαμορφώνεται σήμερα στο 26% του συνόλου των πωλούμενων ακινήτων, έναντι 56% που ήταν πριν από δύο χρόνια.

Στον αντίποδα, αυξημένο κατά 25% εμφανίζεται το απόθεμα των λιγότερο αποδοτικών κατοικιών, όπως προκύπτει από την άνοδο των αγγελιών κατοικιών που κατατάσσονται στις τρεις χαμηλότερες κατηγορίες των ενεργειακού πιστοποιητικού. Σήμερα, το μερίδιο των εν λόγω ακινήτων αγγίζει το 31% του συνόλου, από 6% που ήταν προ διετίας. Ασφαλώς, η εξέλιξη αυτή καταδεικνύει και τη διαφοροποίηση της σύνθεσης των προς πώληση ακινήτων, καθώς το διάστημα της προηγούμενης διετίας αρκετοί ιδιοκτήτες επέλεξαν να διαθέσουν προς πώληση τα πα-

λαιά τους ακίνητα προκειμένου να επωφεληθούν από την άνοδο των τιμών που έχει μεσολαβήσει. Για παράδειγμα, πριν από δύο χρόνια οι ζητούμενες τιμές αυτών των ακινήτων διαμορφώνονταν σε 1.670 ευρώ/τ.μ. κατά μέσον όρο, ενώ σήμερα αγγίζουν τα 1.991 ευρώ/τ.μ., μια αύξηση της τάξεως του 19%.

Σημαντικές υπεραξίες έχουν καταγράψει όμως και τα ακίνητα υψηλής ενεργειακής απόδοσης,

Στα νότια προάστια εντοπίζεται το 40% των κατοικιών με την υψηλότερη ενεργειακή απόδοση, ενώ ακολουθούν με 28% τα βόρεια.

το μεγαλύτερο μέρος των οποίων αφορά νεόδμητες κατασκευές ή ηλικίας μερικών ετών. Συγκεκριμένα, από τα 3.311 ευρώ/τ.μ. κατά μέσον όρο πριν από δύο χρόνια, σήμερα η μέση ζητούμενη τιμή αγγίζει τα 4.100 ευρώ/τ.μ., έχοντας καταγράψει αύξηση κατά σχεδόν 24%. Πέραν της υψηλής ζήτησης, ακόμη ένας λόγος γι' αυτή την άνοδο έγκειται στις ανατιμήσεις των υλικών κατασκευής που έχουν μεσολαβήσει και έχουν αυξήσει το κατασκευαστικό κόστος.

Παρ' όλα αυτά, το υψηλό κόστος δεν φαίνεται να επηρεάζει αρνη-

τικά τη ζήτηση, καθώς τα ακίνητα υψηλής ενεργειακής απόδοσης απορροφούνται 2,2 μήνες ή 28% ταχύτερα σε σύγκριση με εκείνα που βρίσκονται στις χαμηλότερες κατηγορίες.

Ειδικότερα, με βάση την ανάλυση του Spitogatos Insights, τα ακίνητα που βρίσκονται στην υψηλότερη κατηγορία (A+) πωλούνται εντός 5,6 μηνών κατά μέσον όρο, έναντι 7,8 μηνών που χρειάζονται τα ακίνητα τα οποία βρίσκονται στη χαμηλότερη κατηγορία ενεργειακής απόδοσης.

Σύμφωνα με στελέχη της αγοράς ακινήτων, η ενεργειακή κρίση και η ανάκαμψη της αγοράς ακινήτων έχουν καταστήσει το αγοραστικό κοινό πολύ πιο ενημερωμένο σε σχέση με ζητήματα ενεργειακής απόδοσης των κατοικιών, επιτρέποντας στους ιδιοκτήτες και πωλητές τέτοιων ακινήτων να επωφεληθούν από την τρέχουσα συγκυρία.

Αντιθέτως, κατά τα προηγούμενα χρόνια και ιδίως την περίοδο της οικονομικής κρίσης η περιορισμένη ζήτηση περιστρεφόταν κυρίως γύρω από τα πιο προσιτά ακίνητα, χωρίς να δίνεται η απαραίτητη προσοχή στην κατάταξη του εκάστοτε ακινήτου ως προς την ενεργειακή του απόδοση. Έτσι, όσοι ιδιοκτήτες είχαν δαπανήσει σημαντικά ποσά για την ενεργειακή αναβάθμιση των ακινήτων τους δεν μπορούσαν εύκολα να τα κεφαλαιοποιήσουν μέσω μιας υψηλότερης τιμής πώλησης, όπως συμβαίνει σήμερα.

Σημαντικές υπεραξίες διαθέτουν οι κατοικίες υψηλής ενεργειακής απόδοσης

Κατάταξη ενεργειακού πιστοποιητικού	Μέση ζητούμενη τιμή πώλησης (σε ευρώ/τ.μ.)	Μέση ζητούμενη τιμή ενοικίασης (σε ευρώ/τ.μ.)
A+	4.494	12
A	3.704	11,6
B+	3.450	11,3
B	3.059	11,2
Γ	2.734	10,6
Δ	2.430	10,2
E	2.191	9,7
Z	1.970	9,3
H	1.823	9,6
Απόκλιση μεταξύ της υψηλότερης και της χαμηλότερης κατηγορίας	2.671 ευρώ/τ.μ.	2,4 ευρώ/τ.μ.

Πού βρίσκονται τα προς πώληση ακίνητα, με βάση την ενεργειακή τους απόδοση

Περιοχή	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ A+, A ΠΩΛΟΥΜΕΝΑ-ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ B+, B, Γ, Δ ΠΩΛΟΥΜΕΝΑ-ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ E, Z, H ΠΩΛΟΥΜΕΝΑ-ΕΝΟΙΚΙΑΖΟΜΕΝΑ	Μέση Ζητούμενη τιμή ΠΩΛΗΣΗΣ (ΕΝΟΙΚΙΑΣΗΣ) (σε ευρώ/τ.μ.)
Νότια προάστια	40% - 14%	41% - 61%	19% - 25%	3.935 (11,6)
Βόρεια προάστια	28% - 14%	51% - 68%	21% - 18%	2.960 (10,8)
Κέντρο Αθήνα	11% - 8%	38% - 45%	52% - 47%	2.137 (9,7)
Ανατολικά προάστια	23% - 14%	59% - 69%	18% - 17%	2.003 (7,9)
Δυτικά προάστια	19% - 10%	47% - 59%	34% - 31%	1.824 (7,6)

ΠΗΓΗ: Spitogatos Insights

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Spitogatos Insights, στα νότια προάστια εντοπίζεται το 40% των κατοικιών με την υψηλότερη ενεργειακή απόδοση, ενώ ακολουθούν με 28% τα βόρεια προάστια. Πρόκειται για μια σαφή ένδειξη και όσον αφορά το πού έχουν επενδύσει οι κατασκευαστές νεόδμητων κατοικιών, καθώς τα περισσότερα από αυτά τα σπιτία είναι νέες κατασκευές. Στον αντίποδα, στο κέντρο της Αθήνας μόλις το 11% των πωλούμενων κατοικιών είναι υψηλής ενεργειακής απόδο-

σης, έναντι 52% που κατατάσσεται στις τρεις χαμηλότερες κατηγορίες.

Σε ό,τι αφορά τα ενοικιαζόμενα ακίνητα, η εικόνα είναι αντίστοιχη. Συγκεκριμένα παρατηρείται μείωση του ποσοστού των «πράσινων» ακινήτων κατά 42% την τελευταία διετία και αντίστοιχα αύξηση του ποσοστού των ακινήτων χαμηλής ενεργειακής απόδοσης κατά 25%. Κάπως έτσι το απόθεμά τους διαμορφώνεται πλέον στο 31%, έναντι μόλις 11% των ακινήτων με υψηλή απόδοση. Ωστόσο

δεν υπάρχει το ίδιο μεγάλη διαφορά στις ζητούμενες τιμές των ενοικίων (όσο εκείνη που παρατηρείται στις αγοραπωλησίες), καθώς τα «πράσινα» ακίνητα εκμισθώνονται σήμερα αντί 12 ευρώ/τ.μ. κατά μέσον όρο, έναντι 9,6 ευρώ/τ.μ. εκείνων που βρίσκονται στη χαμηλότερη κατηγορία. Αντίστοιχα, ένα ακίνητο της υψηλότερης βαθμίδας χρειάζεται σχεδόν δύο μήνες για να βρει ενοικιαστή, έναντι 2,3 μηνών που απαιτείται για ένα ακίνητο της χαμηλότερης βαθμίδας.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ

Το ... μονοπάτι της Οξφόρδης

Σκεφτείτε μια γραμμή με μήκος «X». Για να σας προλάβω, όχι, σήμερα δεν θα ασχοληθούμε με τοπολογία, αλλά θα βοηθήσει την ιστοριοϋλα μας. Το ένα άκρο της λοιπόν συμβολίζει την απόλυτη επιτυχία και το άλλο άκρο της την απόλυτη αποτυχία. Η διάσταση «X» είναι η απόσταση που διανύει κάποιος για να μεταβεί από το ένα στο άλλο αποτέλεσμα. Τώρα προσπαθήστε να σχηματίσετε με αυτή την γραμμή έναν κύκλο. Αν φέρουμε τα δύο άκρα με κυκλικό τρόπο μαζί,

Έχουμε ένα παραμελημένο κέντρο επειδή δόθηκαν απερίσκεπτα υπεράριθμες άδειες δημιουργίας κλειστών εμπορικών κέντρων.

τότε έχουμε ένα κύκλο όπου – στην προκειμένη περίπτωση – η απόλυτη επιτυχία και η απόλυτη αποτυχία είναι τόσο κοντά που πρακτικά αγγίζει η μια την άλλη.

Είναι ευγενής η επιθυμία να αναβαθμιστεί το εμπορικό κέντρο της Πρωτεύουσας. Ένα κέντρο που όσοι κυβέρνησαν αυτό τον τόπο για τόσες δεκαετίες, το εκτέλεσαν αρχικά με αργό θάνατο και ακολουθώς φυτεύοντας του σφαίρες στο κεφάλι. Είναι ένα πράμα όμως η επιθυμία και άλλο πράμα η απόκτηση του επιθυμητού αποτελέσματος.

Σε κάποιες εφαρμογές, οι λύσεις

τύπου «copy-paste» ενδείκνυνται επειδή κόβεις δρόμο, εξοικονομείς τόσο χρόνο όσο και χρήμα και δεν αναλώνεσαι σε σπαζοκεφαλίες για τις οποίες δόθηκαν λύσεις από άλλους. Με άλλα λόγια, προσπαθείς να μην ανακαλύψεις τον τροχό ή την ταχινόπιτα.

Σε άλλες εφαρμογές οι λύσεις τύπου «copy-paste» ή ακόμη χειρότερα το επιλεκτικό «copy-paste» είναι δεδομένο ότι θα σου προκαλέσουν περισσότερα προβλήματα από αυτά που προσπαθείς να επιλύσεις. Συνεπώς είτε απλά δεν προσφέρονται ή επανασχεδιάζονται σε τέτοιο βαθμό που να είναι όσο το δυνατόν απόλυτα προσαρμοσμένες στα μέτρα σου.

Εν συντομία τι έχουμε στην Πρωτεύουσα (που παρεμπιπτόντως ισχύει σχεδόν σε κάθε πόλη της Κύπρου)

Έχουμε την μέση οικογένεια με μέση ιδιοκτησία 3-4 αυτοκινήτων, εφόσον το αυτοκίνητο έχει την ίδια ή παρόμοια σημασία με το κινητό τηλέφωνο. Η μόνη ουσιαστική διαφοροποίηση είναι πως δεν χωράει το αυτοκίνητο στην τουαλέτα, επειδή αν χώραγε ενδεχομένως να ήταν απόλυτη η ταυτοποίηση. Και γιατί υπάρχει αυτή η εξάρτηση από το αυτοκίνητο Υπάρχει επειδή καμία γενιά ανθρώπων που ζουν σε αυτό τον κόσμο ο τρόπος δεν είχε την ευκαιρία να μάθει κάτι άλλο, όπως οι επαρκείς και αποδοτικές δημόσιες συγκοινωνίες. Παράλληλα η μετάβαση από τα μούλάρια στα SUV σηματοδότησε και την μετάβαση του Κύπριου από έναν environmentally friendly χρήστη σε έναν ρυπογόνο

Κάναμε ένα υβριδικό που τιμωρεί την χρήση του αυτοκινήτου χωρίς να υπάρχει εναλλακτική. Ένα μοντέλο που τιμωρεί τις επιχειρήσεις και επιβραβεύει τα mall.

χρήστη για σκοπούς μετακίνησης. Έχουμε ένα παραμελημένο κέντρο επειδή δόθηκαν απερίσκεπτα υπεράριθμες άδειες δημιουργίας κλειστών εμπορικών κέντρων, με κυριότερα επιχειρήματα αυτά του μπιμπιτσιμού, της προώθησης ιδιωτικών συμφερόντων και του ότι αρέσει στον Κύπριο να ψωνίζει μέσα στο air-condition χωρίς να περπατά μέσα στον «λάλαρο».

Έχουμε σταθερά ωράρια ή μικρά χρονικά παράθυρα προσέλευσης και αποδέσμευσης μαθητών, δασκάλων, δημοσίων και ημικρατικών υπαλλήλων με αποτέλεσμα, ελλείψει των επαρκών και αποδοτικών δημοσίων συγκοινωνιών, να βιώνουμε το καθημερινό μόνιμο μπλοκάρισμα των δρόμων με σειρές χιλιομέτρων. Μια περίοδος «half-term» ή ένα «thanksgiving» άμα τύχουν, και κλείσουν 2-3 σχολεία, η τροχαία

κίνηση μειώνεται αισθητά αφού αφαιρούνται δυο-τρεις χιλιάδες αυτοκίνητα από τις ώρες αιχμής. Έχουμε και πολλά άλλα, αλλά ας μην μακρηγορούμε.

Το τελευταίο παράδειγμα ενδεχομένως να αποδεικνύει πως η προέγγισή μας όσον αφορά την τοποθέτηση των σχολείων είναι λάθος. Αντί να τα έχουμε μέσα στις γειτονιές τις οποίες μπλοκάρουμε με αυτοκίνητα, ίσως έπρεπε να τα έχουμε στην εξωτερική περιμέτρο της πόλης και να έχουμε ένα πλήρως οργανωμένο δίκτυο λεωφορείων να έπαιρνε τα παιδιά σχολείο και μετά πίσω σπίτι. Σκεφτείτε πόση αποσυμφόρνηση δρόμων θα επιτυγχανόταν μόνο με αυτό το μέτρο. Αλλά όχι· θέλουμε και τα σχολεία κοντά στο σπίτι και να παίρνουμε τα παιδιά με αυτοκίνητο μέχρι την τάξη.

Η αλήθεια είναι ότι η ανακατασκευή του εμπορικού τριγώνου της Λευκωσίας είναι τέλεια...! Τέλεια αν σκοπός ήταν η δημιουργία ενός τέλειου κέντρου – μινιατούρα που απευθύνεται σε λιλιπούτιους ανθρώπους που διακινούνται με matchbox.

Σαν να μην έφταναν τα μοτιβλιαρίσματα επειδή για 60 χρόνια τα σχεδιάζουμε και τα εκτελούμε όλα λάθος, αποφασίσαμε να δημιουργήσουμε ένα κέντρο στα «πρότυπα» πόλεων του εξωτερικού. Ως γενική ιδέα μια χαρά. Τι θέλατε όμως και μας ρίξατε την «Oxford Street» και την «Avenue des Champs-Élysées» σαν πρότυπα

Βαριέμαι μόνο που μπαίνω στον κόπο των συγκρίσεων. Η μεν πρώτη έχει μήκος 1,9χλμ, στεγάζει 300-350 καταστήματα και 500.000 επισκέπτες ημερησίως. Η δε δεύτερη

έχει μήκος 1,9χλμ, στεγάζει καμιά 200αριά καταστήματα και 300.000 επισκέπτες ημερησίως. Ας μην αναλύσουμε τους υπόγειους και τα μετρό, ούτε τα λεωφορεία, ούτε τα ηλεκτρικά ποδήλατα, μέσω των οποίων διακινούνται εκατοντάδες χιλιάδες κόσμου ανά πάσα στιγμή. Η δική μας έχει μήκος 1,6χλμ, κάθε 25μέτρα 3-4 καταστήματα, διακινούνται 50-60 σκατοί από το Πουρνάρα, τα λεωφορεία μας σκαρφαλώνουν στα πεζοδρόμια για να στρίψουν και οι ντελιβεράδες μας αποτελούν το τέλειο παράδειγμα ενός random variable μέσα στις πόλεις.

Ναι, η «Oxford Street» είναι κλειστή για ιδιωτικά οχήματα κατά μήκος, αλλά όχι εγκάρσια. Η «Avenue des Champs-Élysées» είναι ανοικτή για αυτοκίνητα, αλλά κλείνει για αυτά μόνο την πρώτη Κυριακή κάθε μήνα. Άρα ποιο μοντέλο αντιγράψαμε; Κατ' αρχήν φαίνεται να νομίζουμε ότι ένα είναι το μοντέλο... Στην ουσία όμως κανένα. Κάναμε ένα υβριδικό που τιμωρεί την χρήση του αυτοκινήτου χωρίς να υπάρχει εναλλακτική. Ένα μοντέλο που τιμωρεί τις επιχειρήσεις και επιβραβεύει τα mall. Ένα μοντέλο που υπερακοντίζει τα μοτιβλιαρίσματα και ρυπαίνει την ατμόσφαιρα και τα νεύρα μας.

Συγγνώμη αλλά ας σοβαρευτούμε. Για να πας από το Α στο Ω υπάρχουν άλλα 22 γράμματα. Αν «κόψεις στράτα», πας από την απόλυτη επιτυχία στην απόλυτη αποτυχία προφανώς χωρίς να το καταλάβεις.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

«Οι υψηλές ταχύτητες του κοινωνικού συστήματος προκαλούν ένα burnout της ατμόσφαιρας, υπερθερμαίνουμε την ατμόσφαιρα και τον ψυχισμό μας από την πίεση να πηγαίνουμε όλο και πιο γρήγορα».

Η ζωή σε μόνιμη επιτάχυνση

Ο Γερμανός στοχαστής Χάρτμουτ Ρόζα μιλάει για μια κοινωνία που ζει σε υψηλές ταχύτητες και τις συνέπειές τους

Συνέντευξη στον **ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ**

«**Δεν προλαβαίνω**». Πόσο συχνά λέτε αυτές τις δύο λέξεις; Εγώ αρκετά, διότι πραγματικά δεν προλαβαίνω να κάνω όλα αυτά που έχω προγραμματίσει παρόλο που η τεχνολογία μου προσφέρει πολλά εργαλεία εξοικονόμησης χρόνου: στέλνω e-mails και φωνητικά μηνύματα, παράλληλα πληρώνω λογαριασμούς και κάνω τα ψώνια της ημέρας. Και πάλι όμως, γιατί νιώθω έτσι;

Το ίδιο ερώτημα απασχολεί την τελευταία δεκαετία τον Γερμανό στοχαστή, κοινωνιολόγο και καθηγητή στο Πανεπιστήμιο της Ιένας, Χάρτμουτ Ρόζα. «Η νεωτερικότητα αφορά την εξοικονόμηση χρόνου», σχολιάζει, «όλες οι μηχανές, από τον σιδηρόδρομο μέχρι τον φούρνο μικροκυμάτων και τις ψηφιακές τεχνολογίες, έχουν δημιουργηθεί για να εξοικονομήσουν χρόνο». Ωστόσο, όσο κι αν βρίσκουμε τρόπους να κάνουμε τα πράγματα σε συντομότερο χρόνο, τόσο αυξάνονται τα πράγματα που πρέπει τελικά να κάνουμε. Γιατί συμβαίνει αυτό;

Η νεωτερικότητα, υποστηρίζει ο Ρόζα, συνδέεται με ένα «σύστημα μόνιμης επιτάχυνσης της ζωής», το οποίο ο ίδιος ονομάζει «σύστημα δυναμικής σταθεροποίησης». Με πολύ απλά λόγια, για να διατηρήσουν οι καπιταλιστικές κοινωνίες μας το status quo που έχουν κατακτήσει και να μείνουν εντός της κούρσας, θα πρέπει να επιταχύνουν συνεχώς την παραγωγικότητα, την καινοτομία, τον ανταγωνισμό.

Με τον όρο «σύστημα» δεν εννοεί μόνο την οικονομία, αλλά και το σύστημα υγείας, παιδείας και πολιτισμού. «Η δυναμική σταθεροποίηση αφορά επίσης την οικονομική ανάπτυξη, την τεχνολογική επιτάχυνση και την πολιτισμική καινοτομία. Όμως, οι ρυθμοί ανά-

πτυξης είναι μεγαλύτεροι από τους ρυθμούς επιτάχυνσης», λέει και μου δίνει ένα απλό παράδειγμα. Ο χρόνος που χρειάζεται να γραφτεί μια επιστολή είναι διπλάσιος από τη σύνταξη ενός e-mail. Αρα, συνεχίζει, αν στο παρελθόν έγραφα 10 επιστολές την εβδομάδα, τώρα μπορώ να γράφω 10 e-mails στον μισό χρόνο. Σωστά; «Το πρόβλημα είναι ότι στο παρελθόν θα γράφαμε μόνο 10 επιστολές, ενώ σήμερα θα γράψουμε 20, 30 ή και 40 e-mails καθημερινά. Οπότε ο ρυθμός ανάπτυξης είναι μεγαλύτερος του ρυθμού επιτάχυνσης. Έτσι αι-

“

Δεν μπορούμε απλώς να ελαττώσουμε ταχύτητα. Θα καταλήξουμε σε μια οικονομική και πολιτική καταστροφή.

σθανόμαστε ότι δεν έχουμε ποτέ χρόνο για αλλογραφία. Το ίδιο συμβαίνει και με τις μεταφορές: παίρνουμε το αυτοκίνητο για να γλιτώσουμε χρόνο περπατήματος αλλά τελικά διανύουμε μεγαλύτερες αποστάσεις. Αυτό είναι δομικό πρόβλημα», λέει.

Το κυνήγι του χρόνου όμως έχει επιπτώσεις, και όχι μόνο ατομικές. Στο σχολίο μου για το φαινόμενο του burnout ο Ρόζα φαίνεται να συμφωνεί, αλλά εκτιμά ότι οι συνέπειες είναι βαθύτερες. «Υπάρχουν δύο προβλήματα με την ταχύτητα», σχολιάζει. «Το πρώτο είναι ότι αν δεν έχεις αρκετό χρόνο να γνωρίσεις και να καταλάβεις τον άλλο, δημιουργείται αυτό που ονομάζω αλλοτρίωση». Το δεύτερο

Ο Χάρτμουτ Ρόζα είναι κοινωνιολόγος, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Ιένας.

πρόβλημα, προσθέτει, αφορά την ενέργεια που πρέπει να σπαταλήσουμε κάθε φορά για να κρατήσουμε σε ισορροπία «τη μηχανή της επιταχυνόμενης ζωής μας», ενέργεια ψυχική αλλά και ενέργεια φυσικών πόρων. «Οι υψηλές ταχύτητες του κοινωνικού συστήματος προκαλούν ένα burnout της ατμόσφαιρας, υπερθερμαίνουμε την ατμόσφαιρα και τον ψυχισμό μας από την πίεση να πηγαίνουμε όλο και πιο γρήγορα».

Υπάρχουν όμως τρία πράγματα που από τη φύση τους δεν μπορούν να πάνε πιο γρήγορα. Το ένα, λέει, είναι ο ρυθμός της φύσης που δεν αλλάζει, το δεύτερο είναι ο ψυχικός μας κόσμος που χρειάζεται χρόνο και το τρί-

το είναι η δημοκρατία που έχει εκ φύσεως χρονοβόρες διαδικασίες. «Όσο πιο σύνθετη και γρήγορη γίνεται η κοινωνία μας, οι συνέπειες των πράξεών μας επεκτείνονται στον χρόνο. Οι αποφάσεις γίνονται πιο δύσκολες και πολύπλοκες, ενώ υπάρχουν πολλές οπτικές και κοινωνικές ομάδες που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη. Η λογική της δημοκρατίας είναι να επιβραδύνει τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, ενώ η λογική της αγοράς και των μίντια είναι να τις επιταχύνει, οπότε έχουμε έναν αποσυνχρονισμό μεταξύ οικονομίας και μίντια από τη μια πλευρά και πολιτικής από την άλλη».

Σκέφτομαι όσα μου λέει ο Χάρτμουτ Ρόζα και ήδη νιώθω ότι δεν

θα προλάβω να τον ρωτήσω όλα όσα θέλω. Τι μπορούμε να κάνουμε λοιπόν; Να κατεβάσουμε εφαρμογές οργάνωσης χρόνου στο κινητό μας ή να πατήσουμε φρένο στην ανάπτυξη; Ούτε το ένα ούτε το άλλο, υποστηρίζει ο Ρόζα στο βιβλίο του «Επιτάχυνση και αλλοτρίωση», που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πλήθος. «Ένας από τους λόγους που έγραφα το βιβλίο», εξηγεί, «είναι επειδή οι άνθρωποι πάντα σκέφτονται ότι το πρόβλημα του χρόνου είναι δικό τους πρόβλημα» και «θεωρούν ότι αυτό είναι μια προσωπική τους αποτυχία και υπάρχουν πολλά βιβλία για να το επιβεβαιώσουν και να τους πουν ότι πρέπει να κάνουν διαλογισμό ή να έχουν ενσυνειδητότητα. Εγώ

θεωρώ ότι δεν μπορούμε να λύσουμε ατομικά ένα δομικό πρόβλημα. Είναι αυτό που έλεγε ο Αντόρνο, δεν υπάρχει καλή ζωή σε ένα λάθος σύστημα».

«Η επιβράδυνση δεν είναι η λύση», συνεχίζει. «Δεν μπορούμε απλώς να ελαττώσουμε ταχύτητα. Θα καταλήξουμε σε μια οικονομική και πολιτική καταστροφή», σημειώνει και αναφέρεται στην ελληνική οικονομική κρίση και τι προκάλεσε η στασιμότητα της ανάπτυξης.

Προτείνει λοιπόν μια διαφορετική προσέγγιση στη σχέση μας με τον κόσμο και με τους ανθρώπους, που ονομάζει «συντονισμό» (resonance). «Το πρώτο βήμα σε αυτές τις σχέσεις είναι ότι κάτι με αγγίζει και έπειτα ανταποκρίνομαι. Δεν μένω ίδιος, υπάρχει μια μετατόπιση στη σκέψη μου, αλλά το επόμενο στοιχείο είναι αυτό που δεν ελέγχω, το ανεξέλεγκτο, δεν μπορώ να προβλέψω τι θα συμβεί και ποιο θα είναι το αποτέλεσμα», λέει, και αυτό το ρίσκο, η απουσία ελέγχου, αποθαρρύνει τους ανθρώπους από το να αφεθούν.

Μπορούμε να «συντονιστούμε» με έμψυχα και άψυχα πράγματα, λέει ο Ρόζα, αλλά μάλλον όχι με ψηφιακά, όπως οι αλγόριθμοι, γι' αυτό και προβληματίζεται για τη ζωή μέσα σε εικονικά περιβάλλοντα, όπως το Metaverse. Δεν του αρέσει ούτε καν το όνομα Metaverse – παραπέμπει, λέει, σε ένα κλειστό σύμπαν, «έχει μια αυταρχική τάση», και ανησυχεί για τις επιπτώσεις στην ψυχολογία μας. «Ζούμε σε έναν τόσο μεγάλο κόσμο, κυριολεκτικά και μεταφορικά, που είναι αδύνατον να συντονιστούμε με όλα και βλέπουμε τον κόσμο ως ένα σημείο επιθετικότητας, κάτι που θέλουμε να χτυπήσουμε, να πατήσουμε, να ελέγξουμε. Η λογική του ψηφιακού κόσμου τροφοδοτεί αυτού του είδους την επιθετικότητα».

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

27.11 - 2.12.22

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΒΙΒΛΙΟ

«Επιστροφή στην Πατρίδα»

Η Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών Λάρνακας και η Πολιτιστική Κίνηση Λάρνακας Φίλοι της Λογοτεχνίας και του Πολιτισμού παρουσιάζουν το βιβλίο της Άννας Τενέζη «Επιστροφή στην Πατρίδα» (εκδ. Αρχύτας σε συνεργασία με τον Σύνδεσμο Πολιτισμού Ελλάδας-Κύπρου). Ομιλητής ο φιλόλογος, συγγραφέας και πρόεδρος της Στέγης δρ Κώστας Κατωάνης. Πέμπτη 1 Δεκεμβρίου, ώρα 6:30 μ.μ. Οίκημα Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών Λάρνακας, Λεωφόρος Αρχ. Κυπριανού 18, Λάρνακα.

ΘΕΑΤΡΟ

«Ο Πατέρας» του Αύγουστου Στρίντμπεργκ

Η ΕΘΑΛ παρουσιάζει το κλασικό αριστούργημα του σπουδαίου Σουηδού συγγραφέα Αύγουστου Στρίντμπεργκ «Ο Πατέρας», σε σκηνοθεσία της ταλαντούχας Τουρκολύπριας σκηνοθέτριας Nehir Demirel. Ψυχολογικό δράμα του 19ου αιώνα, που έχει χαρακτηριστική καίρια ως σύγχρονη τραγωδία. Τα θέματα που βασάνιζαν τον Στρίντμπεργκ αλλά και την κοινωνία της εποχής εκείνης... η αιώνια διαμάχη των δύο φύλων... ο γάμος, οι συγκρούσεις μέσα σε αυτόν και η διάλυση του... η εξουσία για το παιδί και ποιος αναλαμβάνει τις αποφά-

ΘΕΑΤΡΟ

«Οι Σιδεράδες» του Μίλος Νικολιτς

Το θέατρο Αντίλογος παρουσιάζει την κωμωδία του Σέρβου Μίλος Νικολιτς, ένα έργο με γρήγορη πλοκή και δράση, με απρόοπτες καταστάσεις, με χιουμοριστική και κυρίως σατιρική διάθεση, σε σκηνοθεσία Νεοκλή Νεοκλέους. Η σάτιρα επιστρατεύεται για να καυτηριάσει τον πόλεμο και τον εθνικισμό και ν' αναδείξει τις ανθρώπινες σχέσεις, φιλίας και αγάπης, ακόμη και το μεγαλείο του έρωτα, που δημιουργείται στα «διαλείμματα» των αιματηρών μαχών, στοιχείο αντίθεσης και σύνθεσης ανθρώπινων συναισθημάτων και φυλετικού μίσους, το οποίο καλλιεργείται εντέχνως για τα οικονομικά συμφέροντα της άρχουσας τάξης

σε κάθε πόλεμο. «Τους Σιδεράδες τους έχω γράψει βασισμένος στις αρχές της αρχαίας τραγωδίας, μεταμφιεσμένης σε αρχαία κωμωδία. Σαν συναυλία σε μια χορδή...εφόσον το κωμικό και το τραγικό είναι δίδυμα αδέρφια, βοηθούν τελικά στη σκηνή το ένα το άλλο, με αποτέλεσμα κάθε πόλεμος και κάθε εθνικισμός να οδηγεί στο Παράλογο, στην έλλειψη κάθε νοήματος». Επί σκηνής: Χάρης Κκολός, Παναγιώτης Κυριάκου, Βασίλης Παφίτης, Χριστίνα Χριστόφια. Παραστάσεις κάθε Σάββατο στις 8:00 μ.μ. και Κυριακές στις 7:00 μ.μ. μέχρι τις 18 Δεκεμβρίου. Θέατρο Μασκαρίνι, Αθαλάσσης 4, Λασιδιά. **Πληροφορίες και κρατήσεις 99251331.**

ΕΚΘΕΣΗ

«Μου λείπει η γη, αλλά εγώ της λείπω;»

Προεκτείνοντας τη δημιουργική διαδικασία της ζωγραφικής και της γλυπτικής, οι τέσσερις καλλιτέχνες της έκθεσης (Carali McCall, Stephens, Παναγιώτη Δουκανάρη, Henrietta Simson) διερευνούν τους υλικούς χώρους που μας περιβάλλουν. Η Carali McCall χρησιμοποιεί τη γραμμή ως διαδικασία σχεδίασης για να θίξει θέματα σχετικά με τον χρόνο και την ενέργεια μέσω της περιφόρμανς. Κρατώντας ένα στοιχείο από το φυσικό τοπίο (μια πέτρα), την απασχολεί η άσκηση της αντοχής. Σε αυτή την έκθεση, οι McCall και Stephens δούλεψαν με το τοπίο της Κύπρου για να διαμορφώσουν μια νέα περφόμανς ειδικά για τη βραδιά των εγκαίνιων, με τεκμηρίωση και έργα τέχνης που θα συνεχίσουν να παρουσιάζονται σε όλη τη διάρκεια της έκθεσης. Οι λευκοί καμβάδες του Παναγιώτη Δουκανάρη μεταδίδουν την παράδοση αίσθηση της συνάντησης με ένα απροσδιόριστο τοπίο. Τα έργα της Henrietta Simson διαταράσσουν τις παραδοσιακά διαμορφωμένες συμβάσεις του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε το τοπίο. Και οι επιτυχάνει αυτό αναδεικνύοντας τόσο το υλικό όσο και τη συναισθηματική δύναμη της εικόνας. **Πληροφορίες, τηλέφωνο 22006624 | info@art-seen.org | www.art-seen.org**

ΧΟΡΟΣ

Δρώμενο ΑΠΟ ΣΥΝΘΕΣΗ

Η ομάδα χορού aRttitude παρουσιάζει το δρώμενο ΑΠΟ ΣΥΝΘΕΣΗ, μια ιδέα/χορογραφία της Εύης Παναγιώτου. Από το προσωπικό στο συλλογικό, από το σώμα ενός ανθρώπου στο σώμα μιας χώρας, στο σώμα της ίδιας της ύπαρξης. Ο κατακερματισμός και ο διαμελισμός στις σύγχρονες κοινωνίες δεν λειτουργεί μόνο κυριολεκτικά αλλά και αλληγορικά, όλοι ψάχνουμε να (ξανα)βρούμε τα κομμάτια που κάνουμε καθημερινά, ποτέ όμως δεν μπορούμε να τα συναρμολογήσουμε όπως ήταν. Γινόμαστε άλλοι,

άλλες, μωσαϊκά αυτών που χάνουμε ή αυτών που αφαιρεί από εμάς η πολιτική, η κοινωνία, ο πόλεμος, η συνεχής πτώση του ανθρώπινου είδους. Χορεύτριες: Julia Anna Brendle, Άντρια Βασιλείου, Ζυή Ελευθερίου, Μελίνα Ιωαννίδου, Τζούλη Χαραλαμπίδου, Άντρια Κωνσταντίνου. Κείμενο/Ανάγνωση: Μαρία Α. Ιωάννου. Σάββατο 3 Δεκεμβρίου και Κυριακή 4 Δεκεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. Πολυχώρος Συνεργείο, οδός Ελευθερίας 91, Λεμεσός. **Πληροφορίες και κρατήσεις τηλέφωνο 99477782.**

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ο.Α.Κ. Trio

Το Τεχνόπολις 20, παρουσιάζει τη Δευτέρα 28 Νοεμβρίου το νεοσύστατο Ο.Α.Κ. Τρίο, με τους Ανδρέα Παντελή στο ακουστικό πιάνο, Κυριάκο Κέστα στο κοντραμπάσο και Όμηρο Μιλτιάδους στα τύμπανα. Το γκρουπ ενδιαφέρεται να «συνομιλεί» μουσικά πάνω σε κλασσικές συνθέσεις, από το Αμερικάνικο ρεπερτόριο, Great American Songbook και προσπαθεί να βρει πρωτοτυπία και φρέσκους ήχους με τραγούδια με τα οποία σχετίζονται. Το στυλ και η μουσική τους «γλώσσα» προέρχονται από την παράδοση της Τζαζ μουσικής, αλλά συμβαδίζουν και με τα μοντέρνα στοιχεία και προσεγγίσεις του σήμερα. Είναι βαθιά επηρεασμένοι φυσικά

κά από μεγάλα και ιστορικά τρίο πιάνου όπως οι Phineas Newborn, Bill Evans, Keith Jarrett, Brad Mehldau και Gerald Clayton. Τεχνόπολις 20, Λεωφ. Νικολάου Νικολαΐδη 18. **Πληροφορίες www.technopolis20.com, τηλέφωνο: 70002420.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Πολιτισμός εξ απαλών ονύχων

Την Πέμπτη το βράδυ είχα την τιμή να προσκληθώ εκτάκτως ως συντονιστής, λόγω ασθένειας της συναδέλφου Αθηνάς Βιολάρη, της ανοικτής συζήτησης που διοργάνωσε ο Assitej Κύπρου με τίτλο «Κάθε παιδί στο θέατρο - Το δικαίωμα του παιδιού για συμμετοχή στην πολιτιστική ζωή του τόπου», με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα για τα Δικαιώματα του Παιδιού». Μεταξύ εκείνων που συμμετείχαν ενεργά στη συζήτηση ήταν και δύο μαθητές της Α' Γυμνασίου, η Ευγενία Μαρία Αργυρού και ο Κωνσταντίνος Τομασιδής. Τα δύο παιδιά εξέφρασαν τόσα πολλά σε τόσο λίγο χρόνο, που πραγματικά καιρόσουν να τα ακούς.

Κύριο θέμα της συζήτησης ήταν «Κάθε παιδί στο θέατρο» όχι απαραίτητα ως συντελεστής αλλά και ως θεατής, και μέσα από τη συζήτηση μών των ενυλικών ειπώθηκαν πολλά, για την υποχρεωτικότητα ή όχι του μαθήματος της θεατρικής αγωγής, για την ευκολία ή μη της πρόσβασης των παιδιών σε θεατρικά και άλλα πολιτιστικά γεγονότα για όσα γίνονται ή δεν γίνονται από πλειυράς Πολιτείας και για άλλα πολλά. Αν μη τι άλλο ήταν μια ενδιαφέρουσα συζήτηση, που όμως στα αφτιά των δύο μικρών συνομιλητών μας ακουγόταν ως μια μάχη των μεγάλων, άλλωστε ο Κωνσταντίνος το είπε, περίπου ως εξής, τόση ώρα διαφωνείτε, που καταλήγετε;

Είχε δικίο ο Κωνσταντίνος, και αν εκλάβουμε την εκδήλωση της Πέμπτης ως παράδειγμα της κοινωνίας μας, πουθενά δεν θα καταλήξουμε, αν δεν αποφασίσουμε συλλογικά εμείς οι νούσιμοι ενήλικες να ακούσουμε πολλές και διαφορετικές γνώμες, να δούμε πώς λειτουργούν στο εξωτερικό σε σχέση με τα παιδιά και τον πολιτισμό. Πολλές φορές αισθάνομαι πως λειτουργούμε ωσάν να μας έχουν επιφορτίσει με την ανάκληψη της τηλεμεταφοράς και προσπαθούμε να ανακαλύψουμε την τεχνολογία για να την εφεύρουμε.

Είναι σημαντικό, λοιπόν, να κοιτάμε τι κάνουν και αλλού, αλλά και τι λένε τα ίδια τα παιδιά, πώς βλέπουν τα πράγματα, τι θα ήθελαν, τι θα τους άρεσε... αλλά όχι σαν να τους παίρνουμε συνέντευξη, αλλά μέσα από επιστημονικά ζυγισμένα ερωτηματολόγια και δράσεις, κάτι που μπορεί να γίνει εύκολα αρκεί να συνεργαστούν περισσότερο ο ΘΟΚ, μέσω του Τμήματος Θεατρικής Ανάπτυξης, το υπουργείο Παιδείας με τις αρμόδιες Διευθύνσεις του, το υπουργείο Πολιτισμού, αλλά και φορείς όπως ο Assitej, το Μεσογειακό Ινστιτούτο Μελετών Κοινωνικού Φύλου, το Γραφείο της Επιτρόπου Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού και άλλοι που έχουν εμπειρογνώμοσύνη και επιστημοσύνη.

Όπως και να 'χει πριν φτάσουμε εκεί

θα πρέπει να δουν στο υπουργείο Παιδείας και το θέμα της Επιτροπής Έγκρισης Θεαμάτων, που ορίζει τι μπορεί να είναι κατάλληλο για τα παιδιά και τι όχι. Κατ' αρχάς θα πρέπει να απαρτίζεται από λειτουργούς που έχουν σχέση με τις τέχνες, που αφοιυγκράζονται τις σύγχρονες ανάγκες των παιδιών, που μπορούν να δουν και λίγο πιο έξω από τα στενά δημοσιο-υπαλληλικά πλαίσια, και ίσως και να καταργούταν σταδιακά, και να υπάρχει ένας φορέας, όπως ο ΘΟΚ, για παράδειγμα, με μία επιτροπή, στην οποία θα ανατθεί να συμβουλευτεί το κράτος για τις παιδικές θεατρικές παραστάσεις που είναι κατάλληλες για παρακολούθηση από ανήλικους, μία επιτροπή ανοικτόμυαλη, με επαρκή επιστημοσύνη, ως προς τα θεατροπαιδαγωγικά και τα θέατρο εν γένει. Είναι αναγκαία μια αναδόμηση της Επιτροπής για να αποφεύγουμε φαινόμενα όπως αυτά με τον δρα Κόρτσας και το Still!

Επιστρέφοντας όμως στον Κωνσταντίνο και την Ευγενία Μαρία αναγνώρισα στα πρόσωπά τους για ακόμη μία φορά την αξία που έχει ο πολιτισμός όταν αυτός τους προσφέρεται εξ απαλών ονύχων. Και θυμήθηκα τα χαμόγελα των μαθητών της Τεχνικής Σχολής Μακάριος Γ' της Λευκωσίας που ανέβασαν τους «Ηλίθιους» του Νηλ Σάιμον, στην υπόκρισή τους, τη μαθήτριά που είδα στις Αποθήκες του ΘΟΚ, όταν πήγαινε

στην παράσταση «Θάβοντας τον αδελφό μου στο πεζοδρόμιο», τους μαθητές που παρακολούθησαν τον δρα Κόρτσας, αλλά και τον ίδιο μου τον εαυτό, όταν συμμετείχα στους ερασιτεχνικούς αγώνες σχολικού θεάτρου...

Και στην Κύπρο έχουμε θεσμούς/ δράσεις που αποδεικνύουν πόσο ευεργετική είναι αυτή η τέχνη, έχουμε τους Παγκύπριους Σχολικούς Αγώνες Θεάτρου, τις Δράσεις του ΘΟΚ και φυσικά το Κυπριακό Κέντρο Θεάτρου για Παιδιά και Νέους (ASSITEJ Κύπρου). Και επαναλαμβάνω ό,τι είχα γράψει τον Απρίλιο του 2022: «As προσπάθησε λοιπόν η Πολιτεία διά του υπουργείου Παιδείας και τώρα και του υφυπουργείου Πολιτισμού να ενισχύσουν αυτές τις προσπάθειες, να χαλαρώσουν τις όποιες αντιστάσεις υπάρχουν ακόμα από διευθυντικές σχολείων σε ό,τι έχει να κάνει με την παρακολούθηση παραστάσεων μαθητών ή με τη φιλοξενία παραστάσεων στους σχολικούς χώρους»... και φαίνεται πως το υφυπουργείο διά του Γιδάνη Τουμαζή κάτι κάνει, με αρχή τους ασυνδεδετους ανήλικους στο Πουρνάρα και άλλες δομές, σε συνεργασία με το υφυπουργείο Κοινωνικής Πρόνοιας, ώστε οι πιο ευάλωτοι να εισαχθούν με κάποιο τρόπο σε πολιτιστικές πράξεις!

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Μια «Πόρτα Ανοιχτή» εδώ και μισό αιώνα

Δεν ήταν οι πολλοί επίσημοι, με πρώτη την Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Ούτε η παρουσία του Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος ή του μητροπολίτη Νέας Σμύρνης ή πολλών εκπροσώπων ιδρυμάτων. Δεν ήταν ούτε το χειροκρότημα που δεν έλεγε να τελειώσει ούτε τα βουρκωμένα μάτια των περισσότερων προσκεκλημένων. Αυτή η ασυνήθιστη εκδήλωση για τα 50 χρόνια της «Πόρτας Ανοιχτής» (Εταιρεία Προστασίας Σπαστικών) είχε ένα βλέμμα και μια στιγμή, για εμένα, την πιο ξεχωριστή. Όταν η Χριστιάννα, ένα κορίτσι σε αναπνρικό αμαξίδιο, μίλησε με προσπάθεια (λόγω της επίπονης διαδικασίας άρθρωσης) για τα 25 χρόνια που βρίσκεται εκεί. «Δεν φανταζόμουν ποτέ ότι θα κατάφερνα να ταξιδέψω με τη θεατρική ομάδα ως την Πορτογαλία... Η «Πόρτα Ανοιχτή» με βοήθησε να ενηλικιωθώ, να είμαι χρήσιμη, να είμαι ο εαυτός μου... Δεν θα ξεχάσω την πρώτη φορά που μου επιμπετεύθηκαν να πάω μόνη μου στο περίπτερο. Κάτι τόσο απλό και αυτονόητο για εσάς, με έκανε να αισθανθώ τόσο ελεύθερη, σα να πηγαινω εκδρομή...».

Εμείς, λοιπόν, οι θεατές, οι γεμάτοι από «αυτονόητα», βρεθήκαμε για δύο ώρες να παρακολουθούμε τις ζωές ανθρώπων για τους οποίους οποιαδήποτε δική μας «κανονικότητα» προϋποθέτει πολύ κόπο, προσπάθεια και θέληση. Το φωτεινό αποτέλεσμα, στο άνετο και καλίσσικο κτίριο της Αργυρούπολης (από το 2001), οφείλεται στην επιμονή ενός αφιερωμένου ανθρώπου. Η 85χρονη σήμερα Δάφνη Οικονόμου συνειδετοποίησε (με τον πιο τραγικό τρόπο), πριν από 50 χρόνια, μαζί με τον γιατρό Σπύρο Δοξιάδη, ότι χρειάζεται να γίνει κάτι για τα παιδιά με εγκεφαλική παράλυση. Το 1965 απέκτησαν με τον άνδρα της, Κώστα Οικονόμου, τον Θέμο, το τρίτο παιδί τους, που προσβλήθηκε από πυρηνικό ικτερο κι αυτό είχε ως αποτέλεσμα σοβαρά κινητικά προβλήματα. Ο Θέμος έφυγε από τη ζωή στα 17 του.

Την περασμένη Τετάρτη της γιορτής, η Δάφνη Οικονόμου, όταν ανέβηκε στο βήμα, το πρώτο πράγμα που είπε ήταν: «Ηρθε η ώρα να μιλήσω για τον Θέμο». Και μίλησε. «Μας έμαθε την αγάπη», επανέλαβε με τον τρόπο της πολλές φορές, δηλώνοντας ότι ο Θέμος τους βοήθησε όλους να γίνουν καλύτεροι άνθρωποι. Κοντά του διαπίστωσε ότι τα παιδιά αυτά δεν έπαιζαν ούτε είχαν εκπαίδευση. «Και έτσι ιδρύσαμε την Εταιρεία Προστασίας Σπαστικών το 1972, σε τρία δωμάτια στο Παγκράτι. Πολύ φτωχικά, αρχίσαμε σιγά σιγά να κτιζουμε, να βλέπουμε πού υπάρχουν τα κενά. Δεν είχε σκεφτεί ο κόσμος ότι τα παιδιά αυτά δεν μπορεί να κάνουν φυσικοθεραπεία από το πρωί έως το βράδυ ή έστω να μαθαίνουν γράμματα. Παίζουν κάποτε. Και δημιουργήσαμε τα πρώτα προγράμματα ψυχαγωγίας στην Ελλάδα. Αυτό το στοιχείο το κρατάμε σε στιδίποτε κάνουμε στην εταιρεία».

Σήμερα τα παιδιά (νέοι και ενήλικοι) είναι 240, το προσωπικό, συνολικά, 130 άτομα. Όπως συμβαίνει σε αυτές τις προσπάθειες, οι χορηγοί (ιδρύματα), οι δωρητές (ιδιώτες), η εθελοντική εργασία, γονείς που συνεργάζονται, και η πολιτεία, βέβαια, αργώς, συμβάλλουν ώστε το «θαύμα» να εκπαιδευτεί, να εξελίσσεται, να μη μένει στάσιμο. Τα βήματα γίνονται με μεγάλη έγνοια και φροντίδα. Και, κυρίως, αθόρυβα. Χωρίς θριαμβευτικές ανακοινώσεις και δελτία τύπου...

Στην εκδήλωση για τον μισό αιώνα λειτουργίας δεν είναι ότι άνοιξε η, ούτως ή άλλως Ανοιχτή, Πόρτα. Κι ότι εμείς, οι θεατές με τα «αυτονόητα», μοιραστήκαμε μαζί τους στιγμές, με ομιλίες, μαρτυρίες, μια μικρή ταινία (γυρισμένη με έμπνευση, χάρη και πολλή κίνηση, από τη σκηνοθέτιδα Μαριάννα Οικονόμου), μια θεατρική παράσταση, όλα με μέτρο και οίστρο. Είναι ότι νιώσαμε αυτό το «άγγιγμα» που δεν κατασκευάζεται, δεν είναι τεχνητό ή επικοινωνιακά εκβιασμένο. Καλλιεργείται στον χρόνο, ποτίζει τον χώρο, αναδύεται στην ατμόσφαιρα αβίαστα. Είναι αντανάλαση του αισθήματος που είχε περιγράψει η Δάφνη Οικονόμου («Κ» 22/2/21): «Τα αγαπά πάρα πολύ αυτά τα παιδιά και αυτό λέω στο προσωπικό πάντα, ότι εμείς είμαστε εδώ γι' αυτά. Είναι αισιόδοξα, είναι γελαστά, είναι ευγενέστατα, αξίζουν τα πάντα και εγώ θεωρώ ότι εμείς παίρνουμε πολύ περισσότερα απ' ό,τι δίνουμε. Απείρως περισσότερα...».

Αξιζουν και οι έφηβοι ΛΟΑΤΚΙ+ να έχουν το δικό τους happy ending στα σινεμά μας

«Η τέχνη δίνει χώρο στην εξερεύνηση, τα επιτρέπει όλα χωρίς να αποκλείει τίποτα» λέει ο Diego Aparicio του Queer Wave

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ο **Diego Armando Aparicio**, διευθυντής του Queer Wave Festival μιλάει στην «Κ» για το φεστιβάλ και λέει πως οι σινεφίλ αλλά και τα ΛΟΑΤΚΙ+ της Κύπρου πολύ σπάνια έχουν πρόσβαση σε ταινίες όπως αυτές που φιλοξενεί το Queer Wave, σημειώνοντας πως και αυτός είναι ένας λόγος που το κοινό ήταν τόσο θερμό και δοτικό στις προηγούμενες διοργανώσεις. Ο Diego αναφέρει επίσης πως είναι ενδιαφέρουσα η τομή μεταξύ των δύο διαστάσεων του Φεστιβάλ: ως ΛΟΑΤΚΙ+ δρώμενο, αλλά ταυτόχρονα και ως ένα φεστιβάλ κινηματογράφου, «γιατί νιώθω ότι υπάρχει στην Κύπρο σίγουρα ένα κοινό που διψά για περισσότερο και από τα δύο».

—Μετά από δύο διοργανώσεις, ποιος είναι οι εντυπώσεις που έχετε αποκομίσει από το κοινό;

—Το πρώτο Queer Wave έγινε online τον Αύγουστο του 2020, και ήταν δύσκολο να νιώσουμε τι αποκόμισε το κοινό μας, όμως νομίζω πως η αίσθησή ότι τόσο η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα όσο και ο κινηματογράφος συνεχίζουν να υπάρχουν και να εξελίσσονται παρά την πανδημία υπήρχε - και αυτός ήταν ο στόχος. Ωστόσο, η εμπειρία της πρώτης διά ζωής διοργάνωσής μας το 2021 ήταν κάτι που θα κοιβαλάμε για πάντα μαζί μας. Ήταν η πρώτη φορά μετά από ενάμιση χρόνο που συνέβαινε ένα queer event αυτής της κλίμακας ή διάρκειας. Δεν θα ξεχάσω ποτέ τη συγκίνη-

“
Κάποτε νιώθω ότι στην Κύπρο λείπουν περισσότερο φίλοι του κινηματογράφου και της τέχνης παρά φίλοι της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας!

ση που μας έδωσε το κοινό μας την πρώτη νύχτα του Φεστιβάλ, με ένα Χαρατί κατάμεστο από κόσμο. Πέραν αυτής της ανάμνησης, είναι τρομερά συγκινητικό το πόσους φίλους απέκτησε το Φεστιβάλ σε μόλις δύο χρόνια, και το πόσο συχνά μου αναφέρουν πόσο τους άγγιξαν οι ταινίες από την προηγούμενή μας διοργάνωση.

—Πόσο δεκτικοί είμαστε τελικά ως κοινωνίες σε τέτοιες δραστηριότητες, όπως το Queer Wave;

—Αρκετά νομίζω! Ειδικά οι νέοι μας. Προφανώς αυτή η ερώτηση αφορά τουλάχιστον δύο διαστάσεις του Φεστιβάλ αυτού: αφενός τη διάσταση ως ΛΟΑΤΚΙ+ δρώμενο, αλλά ταυτόχρονα και το γεγονός ότι μιλάμε για ένα φεστιβάλ κινηματογράφου. Είναι ενδιαφέρουσα η τομή μεταξύ τους, γιατί νιώθω ότι υπάρχει στην Κύπρο σίγουρα ένα κοινό που διψά για περισσότερο και από τα δύο. Κάποτε νιώθω ότι στην

Κύπρο λείπουν περισσότερο φίλοι του κινηματογράφου και της τέχνης παρά φίλοι της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας!

—Η τέχνη εν γένει πώς μπορεί να βοηθήσει στην κατανόηση των queer προβληματισμών;

—Μου έρχεται κατά νου η πορεία μου πριν καταλήξω στον χώρο του κινηματογράφου. Καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου και της εργασίας μου στη φυσική, θυμάμαι να ψάχνω πάντοτε καταφύγιο στις τέχνες και στις κινηματογραφικές αθούσεις — ίσως από ένστικτο ή λόγω μιας δίψας που είχα για κάτι να με αγγίζει συναισθηματικά παρά εγκεφαλικά. Νομίζω ότι οι queer προβληματισμοί (αν δεχτούμε αυτό τον όρο) δεν είναι όλοι όμοιοι — όμως αυτό που στο μυαλό μου μάλλον έχουν κοινό είναι ότι υπερβαίνουν τα όρια της κάθε πιθανής νόρμας. Για μένα λοιπόν αυτή η έννοια της υπέρβασης είναι πιο στενά συνυφασμένη με το συναισθημα, όλα όσα πηγάζουν από ένα μέρος μέσα μας που δεν μπορούμε πάντα να τα εκλογικεύσουμε και να τα καλυπώσουμε. Νομίζω έτσι είναι που η τέχνη τροφοδοτεί και την ελευθερία της έκφρασης στο τέλος της μέρας: δίνει χώρο στην εξερεύνηση. Τα επιτρέπει όλα χωρίς να αποκλείει τίποτα.

—Η συγκεκριμένη θεματική που πραγματεύεται το φεστιβάλ σας, πώς γίνεται δεκτική από το κινηματογραφόφιλο κοινό;

—Βλέπω τους σινεφίλ της Κύπρου ν' αγκαλιάζουν το Queer

Ο **Diego Armando Aparicio**, διευθυντής του Queer Wave λέει στην «Κ» πως αυτό που κάνει το Queer Wave είναι ότι δίνει χώρο για ορατότητα σε ιστορίες που για κάποιο λόγο δεν βλέπουν το φως της μέρας συχνότερα στις εμπορικές μας αίθουσες.

Wave και αυτό είναι κάτι που πραγματικά με συγκινεί. Στο τέλος της μέρας, ο κινηματογράφος δεν διαχωρίζεται σε ΛΟΑΤΚΙ+ και μη. Αυτό που κάνει το Queer Wave όμως είναι ότι δίνει χώρο για ορατότητα σε ιστορίες που για κάποιο λόγο δεν βλέπουν το φως της μέρας συχνότερα στις εμπορικές μας αίθουσες. Ρώτησα κάποτε έναν διανομέα στην Κύπρο γιατί δεν προβλήθηκε ποτέ η ταινία «Love, Simon» στην Κύπρο; Μιλάμε για μια ταινία feel-good, όχι απαραίτητα φεστιβαλική, που απευθύνεται σε νεανικό κοινό — και σίγουρα όχι της κλάσης πολλών trash ταινιών που έτυχε όλοι μας να δούμε στην Κύπρο. Μια ταινία που θα μπορούσε να προσφέρει απέραντη συγκίνηση και να χαρίσει το αίσθημα του ανήκειν σε ένα ΛΟΑΤΚΙ+ έφηβο όπως κανένα άλλο ερέθισμα — στη δική μου εφηβεία τουλάχιστον. Η απάντηση που πήρα ήταν ότι η ταινία

κρίθηκε «προβληματική» ή «πορνοκλαπτική» γιατί έδειχνε δύο έφηβα αγόρια να φιλιούνται στα τελευταία πέντε λεπτά (spoiler). Πότε θα αξίζουν λοιπόν και οι ΛΟΑΤΚΙ+ έφηβοι να έχουν το δικό τους happy ending στα σινεμά μας; Στη φετινή διοργάνωση δώσαμε ιδιαίτερη έμφαση σε ταινίες που αφορούν νεαρά ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα, ακριβώς γιατί είναι κάτι που απουσιάζει αρκετά από την Κύπρο. Οι σινεφίλ αλλά και τα ΛΟΑΤΚΙ+ της Κύπρου πολύ σπάνια έχουν πρόσβαση σε ταινίες όπως αυτές που φιλοξενεί το Queer Wave — και νομίζω είναι και ένας λόγος που το κοινό ήταν τόσο θερμό και δοτικό στις προηγούμενες διοργανώσεις. Πιστεύω ότι οι σινεφίλ έχουν μια θέληση να καλλιεργήσουν βαθιά μέσα τους την ενσυναίσθηση, κάτι που για μένα χτίζει αδιαμφισβήτητη γέφυρες μεταξύ των «εντός» και «εκτός» της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας.

Η νέα γενιά τολμά

—Συμμετέχουν και πέντε ταινίες Κυπρίων δημιουργών, είναι σημαντικός ο αριθμός... άρα σημαίνει πως και σε αυτό το είδος σινεμά, έχουμε εγκώριες φωνές...

—Περισσότερες απ' ό,τι θα πίστευε κανείς. Υπογραμμίζω επίσης ότι πέντε είναι οι ταινίες που επιλέχθηκαν — υπήρχαν και άλλες υποψήφιες — και είναι όλες πρόσφατες παραγωγές: του 2020-2022. Πέρσι προβλήθηκαν άλλες πέντε κυπριακές queer ταινίες, ενώ είναι και δύο ή τρεις άλλες που κρατώ ήδη κατά νου για το Queer Wave του 2023. Είναι άπιστευτα ενθαρρυντικό και συγκινητικό για εμένα το ότι υπάρχει αυτό το ρεύμα καλλιτεχνών και ότι η νέα γενιά τολμά να δημιουργήσει αυτές τις ταινίες που παλαιότερα σίγουρα απουσίαζαν από τον χώρο του κυπριακού κινηματογράφου.

—Ποια είναι η πλέον η εικόνα ενός queer κινηματογραφικού χαρακτήρα;

—Χαίρομαι πάρα πολύ που δεν έχω απάντηση για αυτή σου την ερώτηση! Οι queer χαρακτήρες της διεθνούς κινηματογραφικής σκηνής πλέον παίρνουν τόσες πολλές μορφές που μου είναι αδιανόητο να προσπαθήσω να τους καλυπώσω σε μία πρόταση. Και αυτό σημαίνει διάφορα πράγματα: αρχικά, ότι πλέον υπάρχουν ποικίλες αυθεντικές ιστορίες και έργα από άτομα ΛΟΑΤΚΙ+ που δεν υποκεινται σε λογοκρισία στον βαθμό που αυτό ίσχυε στο παρελθόν. Έπειτα, σημαίνει ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα είναι πολλά, πολλά περισσότερα πράγματα από τα rainbow flags που μπορεί να βλέπει κάποιος κόσμος. Είναι άνθρωποι πολυδιάστατοι, σύνθετοι, με επιθυμίες, όνειρα. Το ότι έχουμε φέτος 70 ταινίες από 6 ηπείρους στο πρόγραμμα, μας λέει επίσης ότι η ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα είναι παντού, και καμία αμφισβήτηση των δικαιωμάτων της δεν θα το αναιρέσει ποτέ αυτό.

Πληροφορίες: Το 30 Queer Wave τρέχει 25 Νοεμβρίου - 4 Δεκεμβρίου 2022 και θα φιλοξενήσει 23 προβολές.

Πέρα από το ουράνιο τόξο

Του δρος **ΜΑΡΙΟΥ ΨΑΡΑ**

Σε μια αλυσωμένη σκηνή από την ταινία «Η Αρχόντισσα και ο Αλχίπης» (1968), η Αλίκη Βουγιουκλάκη και ο Δημήτρης Παπαμικαήλ τραγουδούν το γνωστό τραγούδι «Η αγάπη θέλει δύο», γλυκοκοιτάζοντας ερωτευμένοι ο ένας τον άλλο και σαγηνεύοντας το κοινό εντός και εκτός της οθόνης. Το πιο ενδιαφέρον από εκείνη τη σκηνή είναι ότι η Αλίκη είναι στην ουσία ντυμένη drag, ως Πίππς, κι έτσι, στο διηγητικό σύμπαν της δημοφιλούς αυτής ταινίας της δεκαετίας του '60 είναι εν τέλει δύο άντρες που ερμνεύουν με τόσο νάζι το ερωτικό λαϊκό άσμα.

Ως ένας ανεξάντλητος μηχανισμός παραγωγής εικόνων, ο κινηματογράφος ξεχωρίζει για τον πολλαπλασιασμό αναπαραστάσεων φύλου και σεξουαλικότητας. Στα 120 και πλέον χρόνια της ιστορίας του, το σινεμά αρθριμεί πληθώρα μορφών και φάσεων κουήρ αναπαραστάσεων: από τα πρώτα πειραματικά φιλμάκια του Dickson στο στούντιο του Thomas Edison (1894/95), όπου βλέπουμε δύο άντρες να χορεύουν ταγκό για την κάμερα, στις υπερβολικά στυλιζαρισμένες υπερπαραγωγές του κλασικού Χόλυγουντ, του Μπόλυουντ, ακόμα και του δικού μας λεγόμενου χρυσού ελληνικού κινηματογράφου (βλ. μιούζικαλ Δαλιανίδης), οι οποίες διακρίνονται από μια ασύστολη καμπί αισθητική.

Οι Benshoff & Griffin σημειώνουν ότι «ακολουθώντας το δημοφιλές στις αρχές του 20ού αιώνα μοντέλο της ομοφυλοφιλίας ως

αναστροφής φύλου, θηλυπρεπείς άντρες και ανδροπρεπείς γυναίκες ανάγονται ως στερεοτυπικά κλισέ κουήρ αναπαραστάσεων στο πρώιμο σινεμά, κάτι το οποίο συνεχίστηκε και κατά τη διάρκεια της κλασικής εποχής του Χόλυγουντ (δεκαετίες '30 με '60), η οποία στοιχειωνόταν από τον λεγόμενο Κώδικα Παραγωγής που απαγόρευε ξεκάθαρως αναφορές στην ομοφυλοφιλία. Χρησιμοποιώντας λεκτικούς ή οπτικούς υπαινιγμούς, το σινεμά «δημιουργούσε στιγμές και χαρακτήρες που ήταν περισσότερο κουήρ παρά ομοφυλόφιλοι», που χρησιμοποιούνταν «για να βγάλουν γέλιο ή για να συμβολίζουν το κακό».

Η τροποποίηση του Κώδικα τη δεκαετία του '60 δεν διαφοροποιεί ιδιαίτερα τον τρόπο με τον οποίο το Χόλυγουντ αντιμετωπίζει την κουήρ επιθυμία και εμπειρία: οι χολιγουντιανές παραγωγές συνεχίζουν να προβάλλουν τις κουήρ ζωές ως επιφανειακές, οικτρές και καταδικασμένες στην καταστροφή και τον θάνατο. Παρ' όλ' αυτά, τέλη της δεκαετίας του '60 και κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970, με την τελική κατάρρευση του κώδικα, ανοίγεται ο δρόμος για να αναδυθούν στην επιφάνεια πειραματικές και avant-garde δουλειές ανεξάρτητων καλλιτεχνών-κινηματογραφιστών, όπως ο Andy Warhol, ο John Waters, η Barbara Hammer. Κάποιοι δημιουργούν εικόνες μιας πολύμορφης σεξουαλικής επιθυμίας μέσω ανοικτών και ρευστών φορμών. Άλλοι κα-

δράρουν το φύλο και τη σεξουαλικότητα με ανεπαίσχυντη καμπί αισθητική που τα αναδύει σε παραστατικές παρωδίες, υποδεικνύοντας το φύλο και τη σεξουαλικότητα ως κοινωνικές κατασκευές.

Στη μετά-Stonewall περίοδο (δεκαετίες '70 και '80) πολλαπλασιάζεται η παραγωγή ακτιβιστικών ταινιών στο πλαίσιο του ΛΟΑΤ κινήματος, οι περισσότερες ντοκιμαντέρ, που δίνουν έμφαση στην κατάφαση της γκέι ταυτότητας και στην καταγραφή της άγραφης και αόρατης ιστορίας των

Στα 120 και πλέον χρόνια της ιστορίας του, το σινεμά αριθμεί πληθώρα μορφών και φάσεων κουήρ αναπαραστάσεων.

γκέι και λεσβιών. Αντιδρώντας σε κανονιστικές κινηματογραφικές αναπαραστάσεις που θεωρούνται ότι ενισχύουν την ομοφοβία, αυτές οι ταινίες προωθούν τις λεγόμενες «θετικές εικόνες/στερεότυπα»: αναπαραστάσεις σεξουαλικών ευνοσιτότητων που είναι «νορμάλ», ευτυχιωμένες, ευφρείς, ευγενικές, σεξουαλικά ευπροσάρμοστες, επαγγελματικά επιτυχημένες, πολιτικά ορθές. Αν και πολιτικά άψογες, τέτοιες απεικονίσεις παρέμεναν όμως αισθητικά και σεξουαλικά αστοιχείωτες, μονολιθικές και βαρετές.

Η κρίση του HIV/AIDS τη δεκαετία του 1980 και η ανάδυση του νεοσυντηρητισμού με την εγκληματική αντίδραση κυβερνήσεων (ειδικά στις ΗΠΑ) όσον αφορά στην καταστολή του ιού, την έρευνα και τη θεραπεία, πυροδότησαν τη γέννηση του κουήρ κινήματος. Σε αντίθεση με το «Απελευθερωτικό ΛΟΑΤ» κίνημα της δεκαετίας του 1970, το κουήρ κίνημα είναι αντιδραστικό, ριζοσπαστικό, και πολυμορφικό. Ένα μοναδικό αμάλγαμα ακτιβισμού, θεωρίας και φεστιβαλικής παραγωγής (κυρίως κινηματογραφικής), το κουήρ κίνημα αντιδρά στις πολιτικές ταυτότητας και αντιπαράσσει την πολιτική αλληλεγγύης ανάμεσα σε διαφορετικές ομάδες πληθυσμού και ανέντακτες υποκειμενικότητες ενάντια στην ετεροπατριαρχία, τον νεοφιλελευθερισμό αλλά και την ομοκανονικότητα του καθιερωμένου ΛΟΑΤ κινήματος.

Μέσα σε, προς και από, αυτές τις πολιτικές ζυμώσεις, γεννιέται το New Queer Cinema, μια σειρά από φεστιβαλικές ταινίες και ανεξάρτητους κινηματογραφιστές, που αντιδρούν στην εμμονή για θετικά πρότυπα και εκδόσεις, προσφέροντας κουήρ αναπαραστάσεις που χαρακτηρίζονται από πολυχρωμία, πολυπλοκότητα, οργή, δημιουργική κόπηση, φαντασία, ρευστότητα, αναρχικότητα. Τον όρο επινοεί η κριτικός Ruby Rich, η οποία ξεχωρίζει ταινίες όπως «Paris Is Burning» (Jennie Livingston, 1990), «Poison» (Todd Haynes, 1991), «My Own Private Idaho» (Gus Van Sant,

1991), «Edward II» (Derek Jarman, 1991), και «Orlando» (Sally Potter, 1992), οι οποίες παρόλο που δεν μοιράζονται ένα κοινό αισθητικό λεξιλόγιο, στρατηγική ή θεματολογία, χαρακτηρίζονται από ένα κοινό στυλ, μια κοινή διάθεση και στάση. Όπως αναφέρει η Rich «υπάρχουν σε όλες σημάδια οικειοποίησης και pastiche, ειρωνείας, αλλά και επανέληψης της ιστορίας, έχοντας υπόψη τη θεωρία της κοινωνικής κατασκευής. Αποστασιοποιημένες από παλιότερες ανθρωπιστικές προσεγγίσεις, τις ταινίες και τις κασέτες που συνόδευαν τις πολιτικές ταυτότητας, αυτά τα έργα είναι αιρετικά, ζωρά, εναλλακτικά μινιμαλιστικά και ακραία».

Μπορεί το New Queer Cinema να υπήρξε περισσότερο μια κινηματογραφική στιγμή παρά ένα κίνημα, καθώς η επιτυχία των δημιουργών του είχε ως αποτέλεσμα τη γρήγορη απορρόφησή τους από το Χόλυγουντ, ωστόσο αποτέλεσε κεντρικό κειμενικό όχημα για το γκεήρημα των κουήρ θεωρητικών ν' ανακρίνουν ουσιοκρατικά μοντέλα ταυτότητας και να εξερευνήσουν τη σεξουαλικότητα σ' ένα ευρύτερο φάσμα. Ταυτόχρονα, καθιέρωσε μια συγκεκριμένη αισθητική, ένα κινηματογραφικό είδος θα λέγαμε, που ακόμα επιβιώνει, διαπνέει και επιδρά πάνω στην κουήρ (και όχι μόνο) παραγωγή, σε παγκόσμιο επίπεδο. Παραδείγματα αυτής (και όχι αποκλειστικής) εντοπίζονται στις ταινίες του Ισπανού Πέδρο Αλμοδόβαρ, του Γάλλου Φρανσουά Οζόν, του Καναδέζου Χαβιέ Ντολάν και

του Έλλνα Πάνου Χ. Κούτρα. Εξέχον στοιχείο της κουήρ αισθητικής αποτελεί το καμπί (η στυλιστική και ερμηνευτική εμμονή στη θεατρικότητα και το παραστασιακό), το οποίο αποκαθίσταται πλέον ως κυρίαρχη μεταμοντερνιστική ανώνωση. Όπως παρατηρούν οι Benshoff & Griffin, «η οπτική και στυλιστική ακρότητα ειδών, όπως το μιούζικαλ και το μελόδραμα, αλλά και οι υπερβολικοί μανιερισμοί στην ερμηνεία μιας υποτιθέμενης φυσικής θηλυκότητας από σταρ, όπως η Ντίτριχ, Γκάρμπη, Κρόφορντ και Γκάρλαντ, έδωσαν την ευκαιρία σε κάποια κοινά να επαναθεωρήσουν το φύλο ως παραστασιακό, αφύσικο, κουήρ».

Σε μια συγκλονιστική σκηνή από την «Υπολοχαγό Νατάσσα» (1970), ο Νίκος Φώσκολος υποβάλλει την πρωταγωνίστριά του σε μια αριστοτεχνική αναπαράσταση του εθνικού τραύματος των βασανιστηρίων κατά την περίοδο της κατοχής. Η Αλίκη αλυσοδεμένη υποδύεται την αγέρωχη ηρώδα με απαράμιλλη (έως υπερβολική) δραματικότητα. Τα δυνατό έγχορδα στο χαλί, το μαλλί κομμωτήριο, η βλεφαρίδα κάγκελο και το σινιέ γκρί φόρεμα από το Παρίσι —σχολαστικά μισοσκισμένο— θα μαρτυρούν για πάντα μια μοναδική καμπί στιγμή στον ελληνικό κινηματογράφο που θα δοξάζει δεκαετίες αργότερα το κουήρ (και όχι μόνο) κοινό.

Ο δρ Μάριος Ψαράς είναι ακαδημαϊκός/σκηνοθέτης.

Ένα γόνιμο και χρήσιμο corpus μελετών

Στον τόμο που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Ηλία Επιφανίου «Μελετήματα για τα Κυπριακά Γράμματα», συγκεντρώνονται 33 εργασίες

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Ο ομότιμος καθηγητής του Ιονίου Πανεπιστημίου Θεοδόσης Πυλαρινός εδώ και πολλά χρόνια έχει εγκλιπεί στη μελέτη των κυπριακών γραμμάτων, δημοσιεύοντας συστηματικά εργασίες του, μικρές και μεγάλες, σε ελλαδικά και κυπριακά έντυπα, αλλά και μονογραφίες. Η πρώτη συλλογή μελετών σχετικών με την κυπριακή λογοιστία του Θεοδόση Πυλαρινού έγινε το 2012, όταν εκδόθηκε από το Σπίτι της Κύπρου ο τόμος «Εν εναλίην Κύπρῳ ἔσσετ' αἰοίδος. Μελετήματα για την κυπριακή λογοτεχνία», που περιελάμβανε 14 εργασίες, καλύπτοντας σχεδόν έναν αιώνα κυπριακής λογοτεχνικής και μη παραγωγής, από τα πρώτα χρόνια της αναγέννησης των κυπριακών γραμμάτων, στα τέλη του 19ου αιώνα, έως και τον ιδιαίτερα παραγωγικό 20ό αιώνα. Σε συνέχεια αυτού του τόμου λοιπόν, πριν από λίγο καιρό κυκλοφόρησαν τα «Μελετήματα για τα Κυπριακά Γράμματα» από τις εκδόσεις Ηλία Επιφανίου. Στον εν λόγω τόμο συγκεντρώνονται 33 εργασίες του Πυλαρινού, οι οποίες έχουν δημοσιευτεί σε βιβλία, διάφορα περιοδικά στην Ελλάδα και στην Κύπρο, καθώς και αλλού.

Ο εν λόγω τόμος χωρίζεται άτυπα σε τρία μέρη, με το πρώτο ν' αφορά μελέτες του συγγραφέα που αφορούν πρωτοεργάτες, κατά κάποιον τρόπο, της κυπριακής λογιιστών, όπως ο Επαμεινώνδας Ι. Φραγκούδης, ο οποίος δραστηριοποιήθηκε στο Βουκουρέστι της Ρουμανίας, διατηρώντας επαφές με την περιφέρεια

Στον εν λόγω τόμο συγκεντρώνονται 33 εργασίες του Θ. Πυλαρινού, οι οποίες έχουν δημοσιευτεί σε βιβλία, περιοδικά στην Ελλάδα και στην Κύπρο, καθώς και αλλού.

των ελληνικών γραμμάτων. Σημειώσουμε εδώ τη διγλωσσία έκδοσης του ρουμανικού εκδοτικού οίκου «Ομόνοια», «Epaminondas I. Frangoudis (1829-1897, Discursi – Επαμεινώνδας Ι. Φραγκουδής (1829-1897), Λόγοι». Ο συγγραφέας συνεχίζει με τον Γουσταύο Λαφφών, δημοσιεύοντας άγνωστα ποιήματά του. Ο Γουσταύος Λαφφών είχε γεννηθεί στη Λάρνακα, το 1835 και ήταν ο πρώτος καθηγητής Γαλλικών στην Ελληνική Σχολή Λευκωσίας (1858). Οι επόμενες δύο εργασίες του πρώτου μέρους αφορούν τον Βασίλη Μιχαηλίδη: στην πρώτη ο συγγραφέας αναζητεί τα αίτια της ισχυρής πρόσληψης και μικρής παρουσίας του ποιητή στην Ελλάδα, ενώ η δεύτερη σχετίζεται με την αλληλογραφία Γιάννη Λεύκη και Νεοκλή Γ. Κυριαζή.

Το δεύτερο μέρος των μελετών του τόμου περιλαμβάνει δώδεκα μελέτες για Κύπριους ανθρώπους των Γραμμάτων, οι οποίοι αλληλοεπείρασαν δημιουργικά με Ελλαδίτες λόγιους, όπως ο Γιάννης Ρίτσος, ο Βασίλης Τατάκης, αλλά και μέσω λογοτεχνικών περιοδικών, όπως η «Νεοελληνική Λογοτεχνία» του Τάκη Ζαχαράκη και

Μαζί με τον τόμο «Εν Ειναλίη Κύπρου ἔσσει' αἰδός. Μελετήματα γιὰ τὴν κυπριακὴ λογοτεχνία» μπορεῖ νὰ συγκροτηθεῖ ἓνα ἐνδιαφέρον corpus κειμένων, λειτουργώντας ὡς ἓνα χρήσιμο ἐπιστημονικὸ ἐργαλεῖο μελέτης μικρῶν καὶ μεγάλων στιγμῶν τῆς κυπριακῆς λογοισύνης.

τα «Νεοελληνικά Γράμματα». Ενδιαφέρον έχει και η αλληλογραφία του λόγιου Κύπριου δημοσιογράφου Πάνου Φασουλίτη με Έλλαδites δημοτόχες και πολιτικούς, που δημοσιεύει ο συγγραφέας. Με τις τρεις αυτές μελέτες ο αναγνώστης μπορεί να δει πώς η λογοτεχνική Κύπρος, ευρισκόμενη στην περιφέρεια του Ελληνισμού, συνομιλεί ή προσπαθεί να πράξει αυτό με το εθνικό κέντρο, την Αθήνα, και τους εκεί ομολόγους της...

Σε αυτό το μέρος ο αναγνώστης θα βρει και τη μελέτη «Τρία παιδικά ποιήματα του Ναπολέοντα Λαπαθιώτη». Το 1896 ο πατέρας του ποιητή επισκέφθηκε για πρώτη φορά τον τόπο καταγωγής του (εκ πατρός παππούς του

πτή καταγόταν από τη Λάπηθο). Επίσης, η ενδιαφέρουσα μελέτη του συγγράφει για τον Λεωνίδα Παυλιδί αναδεικνύει ενδιαφέροντα λογοτεχνικά στοιχεία ενός εν πολλοίς λησμονημένου ποιητή, με την αναδημοσίευση άγνωστων ποιημάτων του στα «Νεοελληνικά Γράμματα» που εξέδιδε ο Ελευθεροδάκτυλ. Άγνωστα ποιήματα δημοσιεύει ο συγγραφέας και του Γλαύκου Αλιθέρου στο περιοδικό «Εικονογραφημένος Παρνασσός» του Π. Ξένου.

Στο τρίτο μέρος έχουν συγκεντρωθεί 16 μελέτες για λογοτέχνες που δραστηριοποιήθηκαν και δημιούργησαν στην Κύπρο, μετά τα μέσα του 20ού αιώνα. Αρχίγεινται από τον Κώστα Μόντιν, με την εργασία «Οι 'στιγμιαίοι'»

διάλογοι του Κώστα Μόντη με τις λέξεις, τους στίχους και τους ποιητές». Στις επόμενες εργασίες του τρίτου μέρους ο συγγραφέας συγκεντρώνει κείμενά του για λογοτέχνες όπως ο Θεοκλής Κουγιάλος, ο Κυριάκος Πιπλής, η Πίτσα Γαλάζη, ο Μιχάλης Πιασαρδής, ο Κυριάκος Μαργαρίτης και ο Κυριάκος Χαλαραπίδης. Φυσικά, και σε αυτό το μέρος δεν λείπουν οι «επιστολιμαίες» εργασίες, αξιοποιώντας την αλληλογραφία της πολύ ενδιαφέρουσας προσωπικότητας του λόγιου, συγγραφέα και καθηγητή Αντώνη Μυστακίδη. Από την αλληλογραφία που ο συγγραφέας έχει μελετήσει ενδελεχώς προέκυψαν σημαντικές διαπροσωπικές/λογοτεχνικές στιγμές αποστολέα και παραλήπτη, όπως με τον Δώρο Λοΐζου, την Πίτσα Γαλάζη, με το ζεύγος Σιαπακάρα και με άλλους Κύπριους λογοτέχνες και πνευματικούς ανθρώπους του νησιού. Ο Ψυλαρινός στο τελευταίο αυτό μέρος του βιβλίου ασχολείται με τη σχέση του περιοδικού τύπου

και της Κύπρου, με την εργασία «Το Κυπριακό (1955-1959) μέσα από τις σελίδες της “Επιθεώρησης Τέχνης” και της “Νέας Εστίας”». Ο συγγραφέας συμπεριλαμβάνει στην έκδοση αυτή και δύο εργασίες του για τον πρόδρομο χαμένο Σάββα Παύλου («Φωνάξτε τα παιδιά» και «Με τον τρόπο του Σάββα Παύλου»). Ο Σάββας Παύλου είναι, θεωρώ, μία φωνή, που σίγησε νωρίς, μία φωνή που θα ήταν καταπληκτικά χρήσιμη στις μέρες μας.

Γόνιμο corpus

Ο τόμος έχει από άποψη περιεχομένων μία χρονολογική κατάταξη, ξεκινάει από τον 19ο αιώνα και φτάνει μέχρι τα αμέσως προηγούμενα σε μας χρόνια. Έτσι, μπορεί ο αναγνώστης να φτάσει ένα δικό του χρονοδιάγραμμα της κυπριακής λογοισύνης, να δει πώς ο κυπριακός λογοτεχνικός και φιλολογικός λόγος συγκροτείται στο νησί, αλλά και εκτός αυτού. Με ποιον τρόπο οι συνεργασίες, οι λογής-λογής επαφές, σταδιακά δημιουργούν μία δημιουργική ώθηση και πώς διαμορφώνεται η εντοπιότητα, ο ιδιανικός τρόπος, το λογοτεχνικό κίτριον του νησιού. Μαζί δε με τον τόμο «Έν ειναιλιν Κύπρο έσσετ' αοιδός. Μελετήματα για την κυπριακή λογοτεχνία» μπορεί να συγκροτηθεί ένα ενδιαφέρον corpus κειμένων που θα διατρέχουν τα Κυπριακά Γράμματα από τις απαρχές τους μέχρι τους συγγραφείς του 21ου αιώνα, λειτουργώντας ως ένα χρήσιμο επιστημονικό εργαλείο μελέτης μικρών και μεγάλων σιγμάτων της κυπριακής λογοισύνης.

170η παράσταση
2022-2023

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ

ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΣΤΡΙΝΤΣΜΠΕΡΓΚ

ΠΡΕΜΙΕΡΑ 18 ΝΟΕ 22 ΘΕΑΤΡΟ ΕΘΑΛ 20:30

Μετάφραση: Ερρίκος Μελιός | Σκηνοθεσία: Nehir Demirel
 Σκηνικά / Κοστούμια: Γιώργος Γιάννου | Μουσική σύνθεση / επιμέλεια: Δημήτρης Σαχαρίων
 Σχεδιασμός φωτισμών: Βασίλης Πελεκάρης | Βοηθός σκηνοθέτης: Ζαΐρικαν Cendat Gökçen
 Στο ρόλο του Πατέρα ο Αχιλλέας Γραμματικόπουλος
 Επί σκηνής: Πέννυ Φονίρη, Χρήστος Γρηγορόδης, Στέλιος Καλλιστράτης
 Μαρία Μεσαρίτη, Μιχάλης Χρίστου και η Ιωάννα Ισαφάκη

+12

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ

Λεμεσός: Θέατρο ΕΘΑΛ: 19 & 25 Νοεμβρίου 2022 - 20:30 | 20 και 27 Νοεμβρίου 2022 - 18:30
 Λευκωσία: Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας (στα πλαίσια του Διεθνούς Φεστιβάλ Λευκωσίας): 22 Νοεμβρίου 2022 - 20:30
 Θέατρο Δέντρο: 01, 02, 03 Δεκεμβρίου 2022 - 20:30 | 04 Δεκεμβρίου 2022 - 18:30

Πληροφορίες / κρατήσεις: 25 877827 ■ www.ethal.com.cy ■ Τεχνολογία ΕΘΑΛ / Technohoros ETHAL

Μέγας Θεματικός Καρτέρας	Πάρος Καρτέρας	Καρτέρα Έκπαιδευτικής	Στοιχείο	Προσώπων Έκπαιδευτικής
		 Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ		 www.soldouticketsbox.com STEPHANIS

7TH INNOVATION & ENTREPRENEURSHIP FORUM (IEF2022)

“THE CURIOUS ENTREPRENEUR”

30 | 11 | 2022 at 09:30

Research Results Exhibition

The PwC Distinguished Lecture

“The power of purposeful curiosity: How asking the right questions will change your life”

With Costas Andriopoulos, Professor of Innovation and Entrepreneurship, Bayes Business School, University of London

Panel Discussion:

“Fostering the journey from research to entrepreneurship: Present debates and future directions for the Cyprus ecosystem”

Coordination: Philippos Soseilos - CEO & Chairman, PwC Cyprus

Panellists:

Maria Terzi Co-founder & CEO, Malloc Inc

Olympia Pachoumi, Innovation Hub Manager at KIOS CoE

Professor Costas Andriopoulos

Professor Marios Dikaiakos, Chairman C4E Council

The Cyprus Entrepreneurship Competition 2022 Finalists & Award Ceremony

VENUE

Anastasios Leventis Council &
Senate Building - University of Cyprus
www.c4e.org.cy/ief2022

Media Sponsor

 KATHIMERINI

C4E
CENTRE FOR
ENTREPRENEURSHIP

pwc

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΡΙΤΣΜΟΝΤ

Φρέντερικ Ντάγκλας

Στο Μουσείο Καλών Τεχνών της Βιρτζίνια εγκαινιάζεται στις 10 Δεκεμβρίου έκθεση αφιερωμένη στον Φρέντερικ Ντάγκλας (1817/18-1895), που παραμένει σύμβολο χειραφέτησης των Αφροαμερικανών. Πρώην δούλος, και μετέπειτα προσωπικότητα μεγάλης επιρροής, προσασπιστής της κατάρτησης της δουλείας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο Φρέντερικ Ντάγκλας ενέπνευσε τον καλλιτέχνη Σερ Αϊζακ Τζούλιαν, ο οποίος έστησε μια κινηματογραφική εγκατάσταση ως φόρο τιμής.

ΜΟΝΤΡΕΑΛ

Μπασκιά και μουσική

Η επίδραση της μουσικής στο εικαστικό έργο του Αμερικανού εικαστικού Ζαν-Μισέλ Μπασκιά (1960-1988), που συνδέθηκε με το ρεύμα του νεοεξπρεσιονισμού, είναι το θέμα έκθεσης στο Μουσείο Καλών Τεχνών του Μόντρεαλ. Η έκθεση οργανώθηκε σε συνεργασία με το Μουσείο Μουσικής - Φιλαρμονική Παρισιών με σκοπό να φωτιστεί η παράμετρος της μουσικής, ως συμβόλου, ως σήματος, ως μοτίβου, ως ήχου, μέσα στο ρηξικέλευθο έργο του Μπασκιά.

ΒΙΕΝΝΗ

Η οικογένεια Αλτ

Στο Μουσείο Αλμπερτίνα της Βιέννης αποκαλύπτεται σε μια έκθεση ο γοττευτικός κόσμος της οικογένειας Αλτ, με έργα από τις συλλογές του μουσείου. Ο Γιάκομπ Αλτ (1789-1872), προερχόμενος από τη Φρανκφούρτη, εγκαταστάθηκε στη Βιέννη το 1810 και άρχισε να ζει από τα καλλιτεχνήματά του. Οι γιοι του, Ρούντολφ (1812-1905) και Φραντς (1821-1914), εξελίχθηκαν σε κορυφαίους υδατογράφους. Οι ακουαρέλες τους ζωντανεύουν μια μοναδική βιεννέζικη ατμόσφαιρα.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Μαγκνταλένα Αμπακάνοβιτς

Στην Τέιτ Μόντερν μπορεί κανείς να δει την παρακαταθήκη της Πολωνής γλύπτριας Μαγκνταλένα Αμπακάνοβιτς (1930-2017), γνωστής ως Αμπακάνς. Η έκθεση φέρνει κοντά 26 γλυπτά, δίνοντας την ευκαιρία στο κοινό να επικοινωνήσει με τη βαθιά, γήινη υπόσταση του έργου της. Η Αμπακάνοβιτς έδινε αυτή τη γήινη διάσταση χρησιμοποιώντας υλικά με φυτική προέλευση, τρίχες αλόγου, σχοινιά, υφάσματα. Έδινε γλυπτική μορφή υποβλητική, με αρχέγονη εσωτερικότητα.

ΛΟΣ ΑΝΤΖΕΛΕΣ

Οπτικές για την Παναγία

Το Μουσείο Γκετί παρουσιάζει έκθεση στο Κέντρο Γκετί με θέμα τον τρόπο που διάφοροι καλλιτέχνες προσέγγισαν τη μορφή της Παναγίας. Η έκθεση εστιάζει στην τέχνη που εμπνέεται από την εικονογραφία της Καθολικής Εκκλησίας και επιλέγει αριστουργήματα. Με πολλά έργα από την περίοδο του Μεσαίωνα και με αναφορές στην υποδοχή της Παναγίας στις χώρες της Λατινικής Αμερικής, η έκθεση είναι η βιογραφία μιας λατρείας.

Έργο του Ανσελμ Κίφερ από τη σειρά «Γυναίκες μάρτυρες» στο κτήμα του στη Γαλλία.

Ο Ανσελμ Κίφερ ορίζει έναν κόσμο στο κτήμα του στη Γαλλία

Σε μεγάλο, εικονογραφημένο αφιέρωμά τους, οι New York Times μάς μεταφέρουν στην αχανή έκταση στη Γαλλία που ανήκει στον Γερμανό καλλιτέχνη Ανσελμ Κίφερ (γεννημένος το 1945). Για τον Ανσελμ Κίφερ δεν υπάρχει «αθώο τοπίο». Ο ίδιος είναι παιδί της βομβαρδισμένης Γερμανίας, μεγάλωσε με την εικόνα των κατεστραμμένων πόλεων και της ανοικοδόμησης της πατρίδας του. Βλέπει τα πάντα «σε έναν κύκλο καταστροφής και αναγέννησης». Στη δική του έκταση στη νότια Γαλλία, στη La Ribaute, ο Ανσελμ Κίφερ έχει περάσει 15 χρόνια καθημερινής ζωής και εντατικής δημιουργίας. Εκεί, ο Κίφερ έχει δημιουργήσει «ένα λαβύρινθο των εμμονών του» με περισσότερα από 70 έργα - εγκαταστάσεις σε διασπορά μέσα στο κτήμα. Ο Κίφερ έμεινε στο κτήμα από το 1992 έως το 2007. Εκεί, υπήρχε ένα παλιό εργοστάσιο μετάξης. Εκεί, ο Κίφερ γεννήθηκε μια διασπορά κτιρίων και έργων, σε ένα σύμπλεγμα που φέρει το δικό του αποτύπωμα. Με περάσματα, γέφυρες, ρυάκια, υπόγειες διαβάσεις και ξέφωτα, το κτήμα είναι σωστός λαβύρινθος, ένας τόπος μυστηρίου και εκπλήξεων. Σαν ένα σκάμμα ανασκαφών, το κτήμα του Κίφερ είναι πλέον ένα ανοικτό μουσείο, επισκέψιμο από τον Μάιο έως τον Οκτώβριο. Τώρα,

σε καθεστώς σιωπής (αλλά και διαρκών εργασιών για την επόμενη σεζόν), το απέραντο κτήμα στέλνει εικόνες που προκαλούν δέος. Είναι ο αινιγματικός και πολυεπίπεδος κόσμος του Ανσελμ Κίφερ. Κεκλιμένοι πύργοι από συντρίμια πλοίου προκαλούν τη βαρύτητα και στέλνουν σκιές σε μια λίμνη. Ένα μεγάλο αμφιθέατρο, με μοιπίπνες φιλμ, μοιάζει με ρέκβιεμ για έναν χαμένο κόσμο, αποξηραμένα πλιотρόπια και βιβλία από μόλυβδο συνομιλούν για την ισορροπία ζωής και θανάτου. Στην πατρίδα του, τη Γερμανία, ο Κίφερ δεν είναι τόσο αγαπητός όσο είναι στη Γαλλία. Υπάρχει βαθύς δεσμός. Σήμερα, αποθεώνεται παντού. Είναι ένας από τους δύο ζώντες καλλιτέχνες με έργα τους στο Λούβρο. Το 2020 έλαβε την τιμητική ανάθεση από τον πρόεδρο Εμανουέλ Μακρόν να δημιουργήσει ένα έργο, το οποίο είναι πλέον τοποθετημένο στο Πάνθεον. Στη Γαλλία, το έργο του Κίφερ προκαλεί τέτοιο σεβασμό ώστε πέρσει η Le Monde έγραψε ότι πλησιάζει τη βαθμίδα του εθνικού καλλιτέχνη. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου επίσης τυγχάνει μεγάλης εκτίμησης, υπάρχουν τώρα οι δύο εκθέσεις του με τίτλο «Exodus», από τις γκαλερί Gagosian στη Νέα Υόρκη και στο Λος Αντζελες.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Andante amoroso

Τον Νοέμβριο κάποιο έντομο τον τσίμπησε στην πλάτη. Τον Δεκέμβριο το αίμα του μολύνθηκε. Και κάπως έτσι, απλά όσο και παράλογα, πέθανε. Στα πενήντα του. Παραμονές Χριστουγέννων του 1935, σε ένα νοσοκομείο της Βιέννης, ένας άνδρας ξέρε πως το τέλος πλησιάζει. Ο άνδρας είναι ο συνθέτης Αλμπαν Μπεργκ και έτσι τον φαντάζεται στο βιβλίο του «Απόκρυφα γράμματα» (μτφρ. Γιάννης Θηβαίος, εκδ. Ηριδανός) ο Βέλγος συγγραφέας Πιερ Μέρτενς: να προβαίνει σε ένα είδος απολογισμού, απευθυνόμενος στα πρόσωπα της ζωής του (στη γυναίκα του, στην αδελφή του, στην ερωμένη του, στον μέντορά του, τον συνθέτη Αρνολντ Σένμπεργκ), σκεπτόμενος τις μουσικές του Σούμαν και του Σούμπερτ, του Βάγκνερ και του Πουτσίνι - σκεπτόμενος τις

«Δεν τραγουδάς, δεν υμνείς τόσο επίμονα τον θάνατο των γυναικών αν ισχυρίζεσαι πως τις καταλαβαίνεις».

δικές του μουσικές πάνω απ' όλα, όσες πρόλαβε να ολοκληρώσει και όσες άφησε στα μισά: την όπερα «Βότσεκ», το Κοντσέρτο για βιολί και ορχήστρα, κυρίως τη Λυρική Σουίτα. Αυτό είναι το έργο που του εμπνέει ένας παθιασμένος έρωτας που γεννιέται δέκα χρόνια πριν, το 1925, για μια Χάνα. Το δεύτερο ειδικά μέρος της Σουίτας, το Andante amoroso, είναι από μόνο του αυτή η ιστορία του σφοδρού, απελπισμένου πάθους. «Όταν ήμουν νεαρός», βάζει ο Μέρτενς τον Μπεργκ να λέει,

Ο Αυστριακός συνθέτης Αλμπαν Μπεργκ γίνεται ο μυθιστορηματικός ήρωας του μονολόγου «Απόκρυφα γράμματα» του Πιερ Μέρτενς.

«καμάρινα πως ήξερα πολύ καλά την καρδιά της γυναίκας. Πίστευα πως αυτή η ήπειρος δεν είχε μυστικά για μένα. Δεν έκανα λάθος από αλαζονεία, μόνο που ήμουν αθεράπευτα αφελής». Ο απόκρυφος έρωτάς του είναι (και) ένας μικρός θάνατος, χωρίς τον πρόωρο θάνατο της νεαρής Μανόν, στην οποία θα αφιερώσει το έξοχο Κοντσέρτο για βιολί και ορχήστρα. «Δεν τραγουδάς, δεν υμνείς τόσο επίμονα τον θάνατο των γυναικών αν ισχυρίζεσαι πως τις καταλαβαίνεις», προσθέτει με νόημα. Ο Μπεργκ αγαπά τη γυναίκα του, Χελένη, συντριβεται από την ενοχή αλλά ερωτεύεται «τη Χάνα όπως άλλοι θα υπέθαλπαν μια τρομακτική εξέγερση».

Ακούγοντας τη συμφωνική σουίτα «Δούλου», αντλημένη από τον «Βότσεκ», ήδη από τις πρώτες νότες των εγχόρδων και του μεταλλόφωνου αισθάνεσαι την πυκνή, υποβλητική ατμόσφαιρα: τον Μπεργκ έτοιμο να αποχαιρετήσει «τον κώδικα του κόσμου» («και σε μένα αυτή η μουσική είναι ανυπόφορη, αλλιώς δεν θα την έγραφα»).

«Πενήντα χρόνων: δεν είναι ηλικία για να πεθαίνεις», μονολογεί ο Μπεργκ. Αρκούσαν όμως, λέει, για να ζήσει «τα πολύτιμα δεινά του πάθους». Είναι από αυτές τις καταστάσεις που ο πάντοτε θετικός μέντοράς του, ο Σένμπεργκ, δεν πολυκαταλαβαίνει (κι ως έγραψε την ασύλληπτη «Εξαύλωμένη νύχτα»...).

Ο Μπεργκ, στο κατώφλι του θανάτου, έχει ένα τελευταίο μήνυμα να δώσει –μέσα στο κεφάλι του– προς τον παλιό του δάσκαλο: «Μην εμπιστευέστε τους μελαγχολικούς, κάποιες φορές είναι λαιμαργοί. Ο πδονισμός τους ξεγελά».

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Της ΚΟΥΛΑΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Ούγκα. Η πρωτολαλιά, η ανάγκη, η μετάβαση

ΧΡΙΣΤΟΣ ΤΣΙΑΗΛΗΣ
«Ούγκα. Οστικοί ιστορισμοί»
εκδ. Γκοβόστη, σελ. 96

Να πεις την ιστορία του ανθρώπου είναι ένα. Να βάλεις πρώτο πλάνο τη Λούση να χτενίζει τα μαλλιά των παιδιών του πιθκάνθρωπου είναι κάτι άλλο. Μια ιστορία μπορείς να την πεις ευθύγραμμα. Από το σημείο μηδέν. Να εξιστορείς τα γεγονότα με τη χρονολογική τους σειρά. Την ιστορία, όμως, του ανθρώπου δεν μπορείς να την πεις από το σημείο μηδέν, ακόμα κι αν θες να την ευθυγραμμίσεις. Γιατί υπάρχει πλνν και προ του μηδενός. Αν είσαι Χριστιανός, θα πεις προ και μετά Χριστόν. Και γέννηση Χριστού θα πει μηδέν. Μα αν δεν είσαι Χριστιανός, θα υπάρχει ένα άλλο «μηδέν». Και δεν γίνεται να πεις την ιστορία του ανθρώπου λαμβάνοντας υπόψη μόνο τους Χριστιανούς.

Εκεί στο πολύ πλνν και στο προ του μηδενός, βρίσκεται η Λούση, το πιο διάσημο απολίθωμα Αυστραλοπιθήκου στον κόσμο, η ανακάλυψη του οποίου βοήθησε τους επιστήμονες στην αναζήτηση της καταγωγής του ανθρώπου και της πορείας του στο σήμερα.

Ο Χρίστος Τσιαήλης στην ποιητική συλλογή «Ούγκα» εξ-ιστορεί ποιητικώ τω τρόπω την εξέλιξη του ανθρώπινου είδους στον χρόνο. Παρακολουθεί τον ζωντανό αυτόν οργανισμό που ονομάζεται «Άνθρωπος» στα στάδια που ακολουθεί η παρουσία του στη γη. Από τον πρώτο του ήχο (ας πούμε «Ούγκα»), το όρθιο βάδισμα, τη χρήση εργαλείων για επιβίωση, την πολιτιστική έκφραση και ανάπτυξη. Η δοκιμή ήχων, το «ούγκα», η λαλιά, η πρωτογλώσσα, η έκφραση, η συνεννόηση, ο λόγος είναι η μέγιστη ανάγκη που έχει αυτό το έλλογο πλάσμα και αυτό που το διακρίνει από τα υπόλοιπα πλάσματα στη γη. Ο ποιητής υπογραμμίζει τη διόγκωση του κρανίου του ανθρώπινου είδους, τη λογική και τον συλλογισμό, αλλά και την ανάγκη επικοινωνίας, όταν πλέον ο άνθρωπος γίνεται Σοφός και καλείται «Homo

Ο Χρίστος Τσιαήλης στην ποιητική συλλογή «Ούγκα» εξ-ιστορεί ποιητικώ τω τρόπω την εξέλιξη του ανθρώπινου είδους στον χρόνο.

Sapiens». Και τι είναι τελικά ένας ποιητής που ανήκει στο ανθρώπινο είδος του «Σοφού»; Αν είναι κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση πλασμένος της Μάνας γης, είναι μέρος αυτής και του οικοσυστήματος, μα εκτός από λόγο ποιεΐ και συναίσθημα. Όταν ο Τσιαήλης αναφέρεται στη γη, την ονομάζει «Πράσινη Μάνα» που ποθει να αγκαλιάσει το δημιουργήμά της. Αν συνδυάσεις αυτό με τη Λούση που χτενίζει τα μαλλιά των παιδιών του πιθκάνθρωπου, τότε οι λέξεις αρχίζουν άθελά τους να παίρνουν το φυσικό χρώμα της τρυφερότητας. Μια εκ φύσεως τρυφερότητα που αντιμάχεται με το ένστικτο της επιβίωσης που γεννά

βία, ρατσισμό, φόβο και φόνο και σπείρει θάνατο.

Και τι είναι τελικά ένας ποιητής που είναι ο ίδιος ποίημα της φύσης και της Πράσινης Μάνας; Αν είναι κατ' εικόνα και καθ' ομοίωση ποιεΐ, δομεί, οικοδομεί, ενώ παραποιεί, αποδομεί, συντρίβει, μα και αναδομεί. Την ώρα που ο ποιητής παρατηρεί, ταυτόχρονα φιλοσοφεί. Ο άνθρωπος εξελισσόμενος μετακινείται, μα δεν μπορεί να απαλλαγεί από τα σκοτάδια. Ο Τσιαήλης σ' έναν σύντομο διάλογο με τον Καβάφη διαπιστώνει για τον άνθρωπο: «Η πόλις τελικά σε ακολούθησε/ και χάλασε παντού/από καιρό ανέντιμος».

Η γνώση οδηγεί στο φως, μα δύσκολα νικιέται το σκοτάδι. Στη μετά μηδενός εποχή, στον εικοστό αιώνα, στην ανάγκη αυτής της Υπεροχής και εξαπλώσης, το αίμα θα κυθεί για «του Αλλάχ την αυτοκρατορία/με πρόφαση το έθνος» ή για την «αυτοκρατορία του Δυτικού/ με πρόφαση τον Ιησού». Αρχικά, «στην Αγγλία τα παιδιά του φλεγόμενου καρβουνού» θα επαναστατήσουν βιομηχανικά και μετέπειτα σε όλον τον κόσμο η εργοστασιακή μηχανή θα μπορούσε να νικήσει την πείνα, μα οι «προσπάθειες των λίγων του σκότους ηγεμό-

νων», η ναζιστική επέλαση, η ρίψη της ατομικής βόμβας, οι μαζικοί θάνατοι, δεν επέτρεψαν στην ανθρωπότητα να απαλλαγεί από την ανεντιμότητα και την αγυρτεία.

Το βασικό ερώτημα που το ποίημα εγείρει είναι ένα: Τι είναι τελικά ιστορία; Ο ποιητής σε αγκύλες εξομολογείται ανομολόγητες σκέψεις και γνώμη: «Ιστορία γίνεται ό,τι σκαρφιστούμε, ας μην επεκταθούμε περαιτέρω]. «Έκ των υστέρων», συμπληρώνει με το ίδιο παιγνιώδες χιούμορ. Μα ο ποιητής δεν μιλάει μόνο για ιστορία. Προβλέπει. Τον 21ο αιώνα των οικο-θόνων και των διαφημίσεων θεωρεί ο ποιητής τον «τελευταίο αιώνα ζωής αληθινής», γιατί από κει κι έπειτα το ανθρώπινο είδος περνάει σε μια άλλη πραγματικότητα μιας Γης 2 ψηφιακής. Τα σύννορα γίνονται καλώδια, το ποίημα χτίζεται με λεξιλόγιο αντίστοιχο (Bluetooth, social media, QR code). Ο ποιητής προφήτης προοιωνίζεται αναδημιουργία, αλλαγή του φωτός και των χρωμάτων, επιστροφή των πουλιών, τη Μάνα γη να αλλάζει φόρεμα, παύση παραγωγής, Αναγέννηση και Νέα Αρχή, Λούση 2 και επικράτηση του Homo Naturalis.

Και τι είναι, λοιπόν, ένας ποιητής; Ένας ιστορικός που καταγράφει ποιητικά την πορεία του ανθρώπινου είδους στον χρόνο; Ένας φιλόσοφος που αγαπά να στοχάζεται δημιουργικά ως εκλεκτό δείγμα του Homo Sapiens; Ή ένας προφήτης με διαισθητικές ικανότητες που οραματίζεται την ανασύνδεση με την Πράσινη Μάνα και την αναγέννηση του ανθρώπου; Ο Χρίστος Τσιαήλης στο πολύστιχο μονοποίημά του «Ούγκα» είναι όλα τα πιο πάνω. Ο πλανήτης εκπέμπει SOS σε όλες τις γλώσσες και το έργο αυτό έρχεται να προσθέσει έναν βαθύ προβληματισμό. Δύο ερωτήματα από το ποίημα είναι χαρακτηριστικά αυτού του προβληματισμού:

«Να δεκτούμε ίσως,/επιτέλους,/την ασμαντότητα μας;»

«Λοιπόν, κύριε επιστήμονα, έχει σωθεί ο πλανήτης;»

Η κα Κούλα Στυλιανού είναι φιλόλογος.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΠΑΤΣΟΥΡΗ

Η Αναστασία Πατσούρη γεννήθηκε στην Αθήνα και αποφοίτησε από το Κολλέγιο Αθηνών. Είναι πτυχιούχος Οικονομικών Επιστημών, καθώς και Διεπιστημονικής Διαχείρισης Κρίσεων από το ΕΚΠΑ. Έχει εργαστεί στον ΟΑΣΕ στη Βιέννη και ως ανώτερο δι-οικητικό στέλεχος σε νεοφυείς επιχειρήσεις στο Βερολίνο. Η συλλογή «Έν κινήσει» (εκδ. 24γράμματα) απο-τελεί το πρώτο της ποιητικό έργο.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Ρίλκε: Liebesgedichte, Παπαδί-τσος: Ποίηση, Καβάφης: Gedichte Griechisch und deutsch, Χόλντνιτς: The Daily Stoic, Ρίλκε: Letters to a young poet, Γιουνγκ: The Archetypes and the Collective Unconscious.

Ποιος ήρωας - πρωίδα λογοτεχνί-ας θα θέλατε να είστε και γιατί;
Η Ρεμέδιος από τα «100 χρόνια μοναξιάς» του Μάρκες. Η σαγηνευτική αύρα της, η δύναμή της, η απλότη-τά της, η εκπληκτική της ταπεινο-φροσύνη, η φυσική της ευπρέπεια και η σχέση της με το γυμνό πρω-τόπλαστο σώμα είναι στοιχεία που θαυμάζω.

Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους συγγραφείς καλείτε, ζώντες και νεκρούς;
Δημουλά, Σαράντη, Καββαδία, Ρίλ-κε, Λειβαδίτη, Καζαντζάκη, Λόρδο Βύρωνα, Μυριβήλη, Βαλτινό, Τερ-ζάκη, Ουγκώ, Ράικ.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοι-χείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;
Ο προπάππος του Ρώσου ποιη-τή Πούσκιν ήταν ο πρώτος Αφρο-ρώσος στρατηγός της νεότερης εποχής, ονόματι Abram Hanni-bal. Διαβάζοντας την επιστολή του Hannibal στον Μεγάλο Πέτρο το 1722, έμαθα πως ξεκίνησε από πολ-λύ χαμηλά και κατάφερε να γίνει σημανίων στέλεχος στην κοινωνία που ζούσε.

Πώς προέκυψε ο τίτλος της ποιητικής συλλογής;
Είναι εμπνευσμένος από την ελληνική φιλοσοφία. Το

«τα πάντα ρει» του Ηράκλειτου, μας δηλώνει πως το μόνο σταθερό στη ζωή είναι η συνεχής κίνηση. Έτσι και τα ποιήματά μου καλούν τον αναγνώστη σε ένα ταξίδι κίνη-σης και ροής αναμνήσεων, αισθή-σεων, εικόνων και σκέψεων, άλλο-τε βασισμένων στην ψυχογραφία των ανθρώπινων σχέσεων και άλ-λοτε σε τόπους της φύσης, γνωρι-μους και βιωματικούς.

Πώς συνδέονται οι φωτογραφίες του βιβλίου με τα ποιήματα;
Την ατέρμονη κίνηση της ζωής θέλαμε να αποτυπώσουμε στις φωτογραφίες της ποιητικής συλ-λογής. Η σειρά των φωτογραφι-ών ακολουθεί το ανθρώπινο σώμα από την εμβρυική του στάση έως την επεκτατική. Το στοιχείο της θάλασσας στις φωτογραφίες συμ-βολίζει την αέναη κίνηση.

Σχολιάστε το περιεχόμενο του ποι-ήματος «Προσευχή».
Αυτό που θέλω να εκφράσω είναι η αισθησιακή θύμηση και το απο-τύπωμα που αφήνουν οι ανθρώ-πινες σχέσεις, αλλά και συγκεκρι-μένες εικόνες και τοπία, μέσα μας. Θέλησα να υποδηλώσω τη μυστα-γωγική νοσταλγία των σχέσεων που πέρασαν και μας επηρέασαν, με έναν δημιουργικό τρόπο, μετά μουσικής και μετά χρωμάτων.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΚΡΙΤΙΚΗ
Της ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Αρχιτεκτονική φρεναπάτη

ΘΩΜΑΣ ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ
Στοχασμοί για την Κοινότητα
εκδ. Εστία, σελ. 274

Οθωμάς Συμεωνίδης μάς εισάγει στην Κοινότητα, την οποία στοχάζεται, με μια ζωγραφιά. Βασικές γεωμετρικές μορφές σε έντονα χρώματα και άλλες αφαιρετικές υποδεικνύουν τα τοπόσημα ενός παράξενου κόσμου, επέκεινα του πραγματικού. Η Κοινότητα είναι μια κατασκευή, θα μπορούσε να είναι εικαστική εγκατάσταση. Οι κάτοικοι της βρίσκονται σε «μια ενδιάμεση κατά-σταση, μετα-ανθρώπινη». Έχουν σκέψεις, αισθήματα, πάθη, αλλά κάθε έκφραση ιδιοσυστασίας φαίνεται ότι ελέγχεται από έναν τεχνολογικό προγραμματισμό. Αγνοούν ότι τους συνέχει και τους ορίζει ένας αλγόριθμος, ο «Αλγό-ριθμος του Συγγραφέα». «Είμα-στε μέσα στην πραγματικότητα χωρίς ποτέ να καταφέρνουμε να είμαστε πραγματικά μέσα σε αυ-τήν». Αντλώντας μοτίβα από το «Dogville» του Λαρς φον Τρίερ και αφομοιώνοντας συνάμα μες στη λογοτεχνική του σύνοψη την αρχιτεκτονική και φιλοσοφική του κατάρτιση, ο Συμεωνίδης σχεδιά-ζει ένα περικλειστό αρχιτεκτόνη-μα, ρυμοτομημένο από αλυσitteλή ερωτήματα, υποθέσεις και πολλα-πλές εκδοχές ανθρωπινότητας. Η

Κοινότητα εξεικονίζει τους συλ-λογισμούς του συγγραφέα για μια ιδεατή πολιτεία και το ανέφικτο της εγκαθίδρυσής της. Ανατρέχο-ντας σε διαβάσματα λογοτεχνικά και φιλοσοφικά, αλλά και μνημο-νεύοντας καλλιτέχνες και έργα τέχνης που γνώρισε σε γκαλερί

και μουσεία, ο Συ-μεωνίδης συλλο-γίζεται τους τρό-πους, αισθητικούς και διανοητικούς, με τους οποίους επινοείται ένα σύστημα αλλη-λένδετων σημεί-ων, ένας αστερι-σμός σημαντικών πραγμάτων και σημάτων. Πυρή-νας της προβλη-ματικής είναι η απόκλιση ανάμε-σα στην πραγμα-τικότητα και την αναπαράστασή-της, ανάμεσα στο πρωτότυπο και το αντίγραφο. Τα πρόσωπα της Κοινότητας ζουν μια ζωή μετά τη ζωή. Ο θάνατος υποσημαίνε-ται με ένα Ανοιγμα στο έδαφος και η απόγνωση με ένα Κενό. Το «Ανοιγμα ήταν η πιο βαθιά πληγή στην Κοινότητα», όλοι υπέφεραν «από την τυραννία του Ανοίγμα-τος». Αρκετοί έπεφταν στο Κενό. Υπάρχει δυστυχία στην Κοινό-

τητα, και πένθος και οδυρμός: «η δυστυχία είναι γεγονός, αλλά μπορεί να είναι και εικόνα και κα-τάσταση και ερμηνεία των πραγ-μάτων». Το ζήτημα της ερμηνείας δυναστεύει τα πλάσματα της μυ-θοπλασίας. Αισθάνονται αποπρο-σανατολισμένα μέσα στο χάος

άπειρων δυναπι-κοτήτων. Υποψι-ασμένα για την παραπλάνηση της αληθοφάνει-ας, αναζητούν τα αληθινά πρό-τυπα, διότι καθε-τί ορατό το προ-σλαμβάνουν σαν ψευδαισθητικό. Η σύγκυση και η απροσδιοριστία ανακαιτίζουν κά-θε προσπάθεια της πολιτικής, του πολιτισμού

και του ορθολογισμού. Παραδέρ-νουν ανάμεσα στην καθημερινή εκδοχή του εαυτού τους και σε μια τέλεια εκδοχή, που με τη σει-ρά της κερματίζεται σε δυνητικά εντελέστερες μορφές. Αποζητούν διακαώς έναν Θεό, μια υπέρτα-τη αρχή, αλλά πουθενά δεν αντι-κρίζουν κάποια ενσάρκωση του απόλυτου. Οι έλεγχοι της διάνοι-ας και της ηθικής υποστέλλονται από την επικυριαρχία του βλέμ-

ματος. Τα πάντα είναι βλέμμα και ο καθένας βλέπει εντέλει ό,τι θέλει. «Όλα είναι ψευδαισθηση. Δεν υπάρχει άλλος τρόπος να δεις τι είναι η πραγματικότητα». Το πιο σοβαρό πρόβλημα της Κοινό-τητας εντοπίζεται στην απογοή-τευσή της από αυτό που είναι και μπορεί να γίνει ο άνθρωπος. Με το τρίτο του μυθιστόρημα ο Συ-μεωνίδης ενισχύει τη σοβαρότη-τα με την οποία προσέρχεται στη συγγραφή. Μολονότι προσδίδει ιδιαίτερο, ενίοτε υπερβολικό, βά-ρος στην αναστοχαστική διάστα-ση της μυθοπλασίας, καταφέρει να αναδεικνύει σπαρταριστά τα αδιέξοδα της πνευματικής μεγα-λοσχημοσύνης. Απολαυστικά, λόγου χάριν, είναι τα ξεσπάσμα-τα των πρώων όταν πλαντάζουν από τις αβαρίες του έρωτα. Κα-λός και αγαθός ο στοχασμός πά-νω στην αγάπη, αλλά τα δύσκο-λα έρχονται όταν συζείς με τον άλλον, όταν τον ποθείς και εκεί-νος φεύγει, όταν εκείνος θέλει να μείνει και εσύ να τον διώξεις. Εστιάζοντας τον προβληματισμό του στην απόκλιση μεταξύ ιδε-ατού και αληθινού, μεταξύ φαντα-σίωσης και συνειδητοποιήσης, για να συλλάβει μια τελεολογία της ευδαιμονίας, ο Συμεωνίδης οραματίζεται με λέξεις, σκέψεις και εικόνες ένα περίτεχνο, ενδο-στρεφές αρχιτεκτόνημα.

ΨΗΦΙΑΚΗ BIBΛΙΟΘΗΚΗ
από τη Read LIBRARY

Watercolors of the Acropolis:
Emile Gillieron in Athens: The Metropolitan Museum of Art Bulletin, v. 76, no. 4 (Spring, 2019)
By Mertens, Joan R., and Lisa Conte (2019)
The Metropolitan Museum

Η έκδοση αυτή περιέχει πέντε υδα-τογραφίες του Gillieron που παρου-σιάζουν σχέδια του ίδιου με γλυπτά από την Ακρόπολη. Για τις ημέρες που προηγούνταν της έγχρωμης φωτο-γραφίας, τα ζωγραφισμένα στο χέρι σχέδια και φωτογραφίες ήταν τα κύ-ρια μέσα της έγχρωμης απόδοσης των τεκμηρίων της πολύχρωμης ελληνικής τέχνης. Ξεκινώντας από τα τέλη της δεκαετίας του 1870, ο Emile Gillieron κατέγραψε σημαντικές αρχαιολογι-κές ανακαλύψεις στην Ελλάδα λίγο μετά την ανασκαφή τους. Ο ακουαρέλες του Gillieron αποσώθηκαν στο υπόγειο του The Met, αφού εκτέθηκαν για δεκαετίες μετά την απόκτησή τους, πιθανότατα στα τέλη της δεκαετίας του 1940, και πριν από την εμφάνιση των σύγχρονων πρακτικών διατήρησης. Οι αναπα-γωγές και τα αντίγραφα ήταν πλέον ξεπερασμένα και το έργο του Gillieron παρέμεινε αποθηκευμένο μέχρι το 2015. Στην έκδοση αυτή εκτός του ότι περιλαμβάνεται η ιστορία των υδατογραφιών της εποχής του Gillieron, περιγράφονται και οι αξιοσημείωτες προσπάθειες των συντηρητών να αποκαταστήσουν αυτά τα ξεχασμένα κομμάτια. Οι ει-κόνες των διατηρημένων υδατογραφιών, που δημοσιεύονται εδώ για πρώτη φορά, παρέχουν συναρπαστική εικόνα για τα γλυπτά που βρέ-θηκαν στην Ακρόπολη όπως εμφανίστηκαν όταν ανακαλύφθηκαν για πρώτη φορά στις αρχές του αιώνα.

Βρείτε το ηλεκτρονικό βιβλίο δωρεάν στη Read Library.
Επισκεφθείτε τον ιστότοπο <https://www.read-library.com/> για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

Ανδρονίκη Λασιθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

Η αστική ποίηση του Εντουαρντ Χόπερ

Η «Κ» βρέθηκε στην έκθεση προς τιμήν του μεγάλου Αμερικανού ζωγράφου στο Μουσείο Γουίτνεϊ της Νέας Υόρκης

Του ΜΑΝΩΛΗ ΑΝΔΡΙΩΤΑΚΗ

Γνωρίζεις μια πόλη περπατώντας την, αλλά τη μαθαίνεις πραγματικά μόνο όταν έχεις σταθεί πολλές ώρες ακίνητος σε κάποιο σημείο, παρατηρώντας τη ζωή της, πίσω από κάποιο παράθυρο. Αν υπάρχει ένα αρχέτυπο δημιουργού που είχε μια σχεδόν εμμονική σχέση μ' αυτά τα δύο, είναι βέβαιο ότι θα ταυτιζόταν με το όνομα του Εντουαρντ Χόπερ. Ο μεγάλος Αμερικανός ζωγράφος ανέδειξε την πόλη στην οποία έζησε από το 1913 έως το θάνατό του, το 1967, μ' ένα στυλ μοναδικό, αξεχαστο, εμβληματικό.

Τα περισσότερα απ' τα πιο διάσημα έργα του, όπως τα «Γεράκια της νύχτας» (1942), τοποθετούνται όλα στη Νέα Υόρκη, η οποία υπήρξε πηγή έμπνευσης, αλλά και σταθερό αντικείμενο των εικόνων του. Κανείς άλλος δεν αγάπησε τη μητρόπολη με τον δικό του τρόπο, κανείς άλλος δεν τη ζωγράφισε με αυτή την ένταση. Γι' αυτό και δίκαια αρκετοί τον κατατάσσουν στη συνείδησή τους ως τον εμβληματικό ζωγράφο της Νέας Υόρκης. Από την πρώτη του μεγάλη ρε-

«Η αδιαφορία του για τους ουρανοξύστες είναι αξιοσημείωτη για έναν ζωγράφο της νεοϋορκέζικης αρχιτεκτονικής», γράφει ο Αλφρεντ Μπαρ το 1933.

τροσπεκτίβα στο μουσείο Γουίτνεϊ, το 1950, το περιοδικό Life είχε σπεύσει να τον αποκαλέσει «μείζων Αμερικανό καλλιτέχνη του αιώνα». Η έκθεση που του αφιερώνει σήμερα το μουσείο Γουίτνεϊ με τον τίτλο «Η Νέα Υόρκη του Εντουαρντ Χόπερ», η οποία διαρκεί έως τις 3 Μαρτίου, φιλοδοξεί να συστήσει εκ νέου τον ζωγράφο στις νεότερες γενιές και

«Νέα Υόρκη, εσωτερικό», έργο που ο Εντουαρντ Χόπερ φιλοτέχνησε μέσα στο 1921.

να θέσει μερικά ερωτήματα που αφορούν τη συμβίωση των ανθρώπων στις μητροπόλεις του πλανήτη, μετά την πανδημία του κορωνοϊού.

Ο Εντουαρντ Χόπερ γεννήθηκε το 1882 στο Νάιακ της Νέας Υόρκης. Γνώρισε το Μανχάταν στις οικογενειακές μονοήμερες εκδρομές, ενώ το 1908 άρχισε να το επισκέπτεται πλέον πολύ

πο τακτικά ως φοιτητής της Σχολής Καλών Τεχνών. Η βαθιά σύνδεσή του με την πόλη ξεκίνησε όταν πλέον εγκαταστάθηκε μόνιμα εκεί. Ξεκίνησε την καριέρα του ως εικονογράφος σε περιοδικά και διαφημίσεις, και άρχισε να καθιερώνεται ως ζωγράφος τη δεκαετία του 1920, αρχικά με τα σκίτσα του, και στη συνέχεια με τις ελαιογραφίες του.

Καταλυτική επίδραση πάνω του έπαιξε η σύντομη διαμονή του στο Παρίσι. Στη γαλλική πρωτεύουσα θαύμασε τη δυναμική της πόλης λέγοντας ότι «εδώ φαίνεται πως όλα έχουν σχεδιαστεί με στόχο τον σχηματισμό ενός πιο αρμονικού συνόλου».

Το 1924 παντρεύεται την Τζόζεφιν Νίβιζον, με την οποία περνάει όλη του τη ζωή. Με την Τζο

θα μείνουν έως το τέλος της ζωής τους, στην ίδια γειτονιά του Γκρίνουιτς Βίλατζ, στην Ουάσιγκτον Σκουέρ. Από αυτό το σημείο ο Χόπερ θα ξεκινάει τους νυχτερινούς περιπάτους του, από εκεί θα κατοπτρεύσει την πόλη, θα εξυμνήσει τις στέγες της, θα παρακολουθήσει άπληστα και σχεδόν πδονοβλεπτικά τη ζωή στα διαμερίσματα και στα γρα-

φεία των απέναντι κτιρίων, και θα την στοχαστεί. Η πόλη που θα αποτυπώσει, πρώτα στα σκίτσα του και ύστερα στον καμβά, θα είναι ένας τόπος της φαντασίας του, ο οποίος θα μας αιχμαλωτίσει όλους με τη δύναμή του. «Κάνω ρεαλιστική τέχνη απ' την οποία μπορεί να αναπτυχθεί η φαντασία», έλεγε ο ίδιος.

Ενας «κάθετος τόπος»

Το Μανχάταν της Νέας Υόρκης περιγράφεται συχνά ως ένας «κάθετος τόπος». Η περιπλάνηση μέσα στις χαράδρες που σχηματίζουν τα πανύψηλα κτίρια προκαλεί δέος, τρόμο και θαυμασμό. Μένοντας σε κάποιον απ' αυτούς τους ουρανοξύστες, νιώθεις τα ίδια συναισθήματα, και κάτι ακόμα. Τα παράθυρα των απέναντι κτιρίων, οι εγκιβωτισμένες αυτές παρουσίες και απουσίες, σου δημιουργούν ένα αίσθημα απόκοσμου μοναξιάς και απομόνωσης. Αυτά τα διττά χαρακτηριστικά της πόλης, το πάνω και το κάτω, το μέσα και το έξω, το μοναχικό και το πολύβουο, αυτός ο αφύσικος ίλιγγος των αντιθέσεων είναι εύλογο να έλκει και να απωθεί. «Υπάρχει ένα είδος φόβου και αγωνίας αλλά κι ένα μεγάλο οπτικό ενδιαφέρον όταν έρχεται κάποιος σε μια μεγάλη πόλη», έλεγε ο ζωγράφος.

Ο Εντουαρντ και η Τζο αντιστάθηκαν έντονα, μέσα από έγγραφες διαμαρτυρίες στις κατεδαφίσεις κτιρίων, και στην ανέγερση ουρανοξυστών. Ο Χόπερ, παρότι ζωγράφος του Μανχάταν, δεν ζωγραφίζει παρά ελάχιστους ουρανοξύστες. «Η αδιαφορία του για τους ουρανοξύστες είναι αξιοσημείωτη για έναν ζωγράφο της νεοϋορκέζικης αρχιτεκτονικής», γράφει ο Αλφρεντ Μπαρ το 1933. Το βλέμμα του Χόπερ θωπεύει πανοραμικά τα χαμηλά κτίρια που βρίσκονται στο ύψος των γραμμών του τρένου. Η τέχνη του αποθεώνει την «οριζόντια πόλη». «Δεν με ενδιέφερε ποτέ το κάθετο», δήλωνε αργότερα ο ίδιος.

«Κινηματογράφος, Νέα Υόρκη», 1939. Αυτοπροσωπογραφία του Εντουαρντ Χόπερ, φιλοτεκνημένη την πενταετία 1925-30. «Λιακάδα στα τούβλινα σπίτια», έργο του 1956.

Πίνακες με μια αλλόκοτη αίσθηση μοναξιάς και ηρεμίας

Η σπουδαία έκθεση στο Γουίτνεϊ συγκεντρώνει πάνω από 200 πίνακες, καθώς και σχέδια, εκτυπώσεις, θραύσματα αλληλογραφίας και φωτογραφίες. «Ο Χόπερ βίωσε τους ίδιους αυτούς δρόμους [κοιτά στο μουσείο] και ήταν μάρτυρας των αδιάκοπων κύκλων κατεδαφίσεων και κατασκευών που συνεχίζονται έως σήμερα, καθώς η Νέα Υόρκη επανεφεύρει τον εαυτό της διαρκώς», γράφει η Κιμ Κόνати, επιμελήτρια της έκθεσης, «ωστόσο ο Χόπερ έχει κατορθώσει όπως ελάχιστοι τόσο συγκινητικά, να αποδώσει μια πόλη που την ίδια στιγμή αλλάζει και μένει αναλλοίωτη, έναν τόπο σε μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή, η οποία όμως είναι ευκρι-

νώς το απαύγασμα της φαντασίας του. Η προσέγγιση του έργου του υπό αυτό το πρίσμα ανοίγει νέους δρόμους στην εξερεύνηση ακόμα και των πιο εμβληματικών εικόνων του Χόπερ».

Ο Χόπερ δεν έκανε ένα πορτρέτο της μητρόπολης. Τα αστικά του τοπία είναι κενά, οι άνθρωποι που κατοικούν στους πίνακές τους είναι ελάχιστοι, υπάρχει στους πίνακές του μια αλλόκοτη αίσθηση μοναξιάς και ηρεμίας. Πρέπει να καταβάλεις μεγάλη προσπάθεια για να φανταστείς το πλήθος, τον θόρυβο, την κίνηση των οχημάτων. Η σιωπή στους πίνακές του είναι νεκρική. Ο παγωμένος χρόνος στους πίνακές του συνομιλεί με μια πόλη που

δεν σε αφήνει να σκεφτείς, παύει να αισθάνεσαι. Γι' αυτό και «οι εσωτερικοί του χώροι», όπως γράφει η Κόνати, «καταδεικνύουν την ευαλωτότητα της ιδιωτικής ζωής στην υπερκατοικημένη μητρόπολη».

«Τον ενδιέφεραν ιδιαίτερος τα ρευστά όρια μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού χώρου σε μια πόλη όπου όλες οι πτυχές της καθημερινής ζωής –από τα αγαθά στις βιτρίνες μέχρι τις αυθόρμητες σκηνές σ' ένα καφέ– εκτίθενται ομοιόμορφα», συμπληρώνει η επιμελήτρια. Ο χώρος στο έργο του Χόπερ είναι καθοριστικός απ' όλες τις απόψεις. Είναι λες και το χέρι του να κατευθύνεται από την αρχιτεκτονική της πόλης. Αλλά

αυτός ο ζωγράφος κοιτάζει περισσότερο τις ανυπόληπτες γωνιές, τα βαρετά και τετριμμένα σημεία, ένα τούνελ της σιδηροδρομικής γραμμής, μια οποιαδήποτε τζαμαρία, ένα παράθυρο. «Το παράθυρο έγινε ένα απ' τα πιο μακροχρόνια σύμβολα του Χόπερ», γράφει η Κόνати. «Εκμεταλλεύτηκε τη δυναμική των παραθύρων ώστε να δείξει τόσο το εξωτερικό όσο και το εσωτερικό ενός κτιρίου την ίδια στιγμή, μια οπτική εμπειρία που περιέγραφε ως μια “κοινή οπτική αίσθηση”». Ο Χόπερ κατέγραψε τα παράδοξα, τις αντιφάσεις και τις αντιθέσεις μιας πόλης που διαρκώς μετασχηματίζεται. Για εκείνον, η Νέα Υόρκη ήταν ένα παλιμψιστο.

Εκτός της εμμονής του με την πόλη, τα κτίρια και τα παράθυρα, στο έργο του αποτύπωσε και την αγάπη του για το θέατρο και τον κινηματογράφο. Ο Χόπερ είδε το περιβάλλον του σαν υλικό για να το μεταμορφώσει, και για να μιλήσει με φροντίδα για αυτό. Δεν καταγγέλλει, δεν φωνάζει, δεν διαμαρτύρεται. Δημιουργεί. Μετασχηματίζει. Είναι ο ποιητής μιας φανταστικής πόλης που την κατοικούμε όλοι εμείς, πρώτα και κύρια στον νου μας. Η αμερικανική μητρόπολη προκαλεί δέος εξαιτίας αυτής της διχοτόμησης ανάμεσα στο οριζόντιο και το κάθετο, το θορυβώδες και το μοναχικό, το πολυτελές και το φθινό. Ο ατμός στους δρόμους,

οι σειρήνες, το μουσκεμένο οδόστρωμα, οι αλυσίδες εστιατορίων και καφέ, γεννούν εύκολους συνειρμούς.

Η ζωγραφική του Χόπερ δεν προσφεύγει σ' αυτού του είδους τις ευκολίες. Η ανατομία του έχει κάνει πιο βαθιές διαγνώσεις. Το νόημα κρύβεται στην ερημιά και στις μοναχικές φιγούρες. Το αίνιγμα του έργου του είναι οικουμενικό. Μέσα στο οργανωμένο χάος της πόλης είμαστε μόνοι, κι ενίοτε μαζί. Αυτό το μοναδικό βλέμμα πάνω στην πόλη ξεπερνάει τα όρια της Νέας Υόρκης. Επειτα από σχεδόν τρία χρόνια πανδημίας, η αστική ποίηση του Χόπερ μοιάζει πιο επίκαιρη από ποτέ άλλοτε.

«Οι θρησκείες αναφέρονται στον ίδιο Θεό»

Η βραβευμένη Ολγκα Τοκάρτσουκ ζωντανεύει με μαεστρία τον 18ο αιώνα

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Το 2018, η Πολωνή συγγραφέας Ολγκα Τοκάρτσουκ τιμήθηκε με το Νομπέλ Λογοτεχνίας και έγινε διάσημη μολονότι έχαιρε εκτίμησης διεθνώς και πριν από τη μεγάλη βράβευση. Και στα ελληνικά, είχε κυκλοφορήσει το 2017 το βιβλίο της «Το αρχέγονο και άλλοι καιροί» από τον Καστανιώτη, απ’ τον οποίο κυκλοφορούν όλα της τα βιβλία στα ελληνικά. Το 2020 ήρθαν οι «Πλάνητες», φέτος το «Οδήγησε το αλέτρι σου πάνω από τα οστά των νεκρών», ενώ σε λίγες ημέρες αναμένονται «Τα βιβλία του Ιακώβ», το οποίο θεωρείται magnum opus της. Το «Αλέτρι» έχει μεταφραστεί από την Αναστασία Χατζηγιαννίδη, τα άλλα τρία από την ακάματη μεταφράστρια (γερμανικών, ρωσικών, πολωνικών...) Αλεξάνδρα Ιωαννίδου. Της ζητήσαμε να μας μιλήσει στο σύμπαν του νέου βιβλίου της Πολωνής νομπελίστριας.

Ο τίτλος του βιβλίου: αναφέρεται στον κεντρικό ήρωά του, τον Ιακώβ Φρανκ, υπαρκτή ιστορική προσωπικότητα. Ο Ιακώβ Φρανκ ή άλλως Γιάκουμπ Λέιμπόβιτς (1726-1791), Εβραίος από την Πο-

λωνία, συνεχίζοντας τον 18ο αιώνα την παράδοση του γνωστού και στην Ελλάδα και κυρίως στη Θεσσαλονίκη Σαμπάτα Τσεβί (ή Σεβί) και επιζητώντας με τη σειρά του να αποδείξει ότι όλες οι θρησκείες αναφέρονται στον ίδιο Θεό, εγκαίνιασε μια αίρεση, τον «φρανκισμό», οι οπαδοί της οποίας περνούσαν από τη μία θρησκεία στην άλλη. Ο τίτλος παραπέμπει βεβαίως στη χριστιανική θρησκεία, ο πληθυντικός αριθμός ωστόσο υπαινίσσεται παραπάνω από ένα βιβλίο, παραπάνω από μία «Βίβλο». Πρόκειται για ιστορικό μυθιστόρημα που επιθυμεί να αναπλάσει με τη μεγαλύτερη δυνατή πιστότητα την ατμόσφαιρα του πολυπολιτισμικού κόσμου των τριών μεγάλων αυτοκρατοριών του 18ου αιώνα την εποχή του Διαφωτισμού. Περιέχει ελάχιστα μυθοπλαστικά στοιχεία και βασίζεται σε πολύ μεγάλο μέρος του σε ιστορικές πηγές και λεπτομερή μελέτη. Η Τοκάρτσουκ χρειάστηκε επτά χρόνια για να γράψει αυτό το βιβλίο.

«Πολυμυθιστόρημα»: Δεν θα το χαρακτηρίζα έτσι, με την έννοια ότι επιμένει στην ίδια εξελισσόμενη σε μεγάλο βάθος χρόνου,

Η **Ολγκα Τοκάρτσουκ** (φωτ.) ταξιδεύει τον αναγνώστη σε Δύση και Ανατολή: καθολικοί, ορθόδοξοι, εβραίοι, μουσουλμάνοι, διαφωτιστές και σκοταδιστές παρελαύνουν στο νέο της βιβλίο.

Η **Αλεξάνδρα Ιωαννίδου**, που το μετέφρασε στα ελληνικά, μας μιεί στο σύμπαν του νέου βιβλίου της Πολωνής νομπελίστριας, «Τα βιβλία του Ιακώβ».

ιστορία – την ιστορία της ζωής του Ιακώβ Φρανκ. Μέσω του βίου του κεντρικού ήρωα απεικονίζεται ένας ολόκληρος κόσμος ή μάλλον πολλοί κόσμοι – η Δύση και η Ανατολή, οι καθολικοί, οι ορθόδοξοι, οι εβραίοι, οι μουσουλμάνοι, πόλεις και χωριά, ταξίδια, συζητήσεις, εμπόριο, κρατική εξουσία, η θέση των γυναικών, διαφωτιστές και

σκοταδιστές, ήθη, προκαταλήψεις, δεισιδαιμονίες. Οι σκηνές του μυθιστορήματος εκτυλίσσονται τόσο στην πολωνική επαρχία όσο και σε μεγάλες πόλεις – εμπορικά κέντρα της εποχής (Σμύρνη, Θεσσαλονίκη, Βιέννη κ.λπ.), οι περιγραφές είναι όχι μόνο πειστικές, είναι συναρπαστικές, οι χαρακτήρες εξελισσόμενοι στη διάρκεια της ζωής τους. Η συνοχή επιτυγχάνεται χάρη στην παρακολουθήσιμη συγκεκριμένων προσώπων, και κυρίως, βεβαίως, του Ιακώβ και της οικογένειάς του. Το βιβλίο έχει ξεχωρίσει ως αριστούργημα επειδή καταφέρνει με εξαιρετική μαεστρία να ζωγραφίσει πειστικά μια άλλη εποχή και να σκύψει πάνω από τα ιστορικά πρόσωπα με ευαισθησία, ενσυναίσθηση και κριτικό πνεύμα συγχρόνως.

Γιατί να το διαβάσει κάποιος: Για να βυθιστεί στην πιο ζωντανή, αληθοφανή και συγκινητική λογοτεχνική αναπαράσταση του 18ου αιώνα, για να προβεί στις απαραίτητες συγκρίσεις, για να αναστοχαστεί τη διαχρονικότητα της ανθρωπίνης συνθήκης, της ανθρωπίνης αγωνίας αλλά και ευτυχίας, για να ανατρέψει μέσα του την αντίληψη της ιστορίας ως μιας στείρας απομνημόνευσης χρονολογιών, μαχών, ονομάτων επιφανών πρωταγωνιστών της. Και βεβαίως για να απολαύσει τη μαεστρία της γραφής της Τοκάρτσουκ.

Μεταφραστικές δυσκολίες: Αρκετές. Τα ιστορικά τοπωνύμια, για παράδειγμα, που αλλάζουν από εποχή σε εποχή και από γλώσσα σε γλώσσα. Η Τοκάρτσουκ παρα-

Περιέχει ελάχιστα μυθοπλαστικά στοιχεία και βασίζεται σε πολύ μεγάλο μέρος του σε ιστορικές πηγές και λεπτομερή μελέτη.

κολουθεί τις αλλαγές στη δική της γλώσσα – ένας τόπος υπάρχει περίπλοκη να αναφέρεται αλλιώς σε διαφορετικά κεφάλαια του βιβλίου ή από διαφορετικούς ήρωες. Στα ελληνικά οι αλλαγές αυτές δεν είναι οι ίδιες. Υπήρξαν κάποιοι όροι που με προβλημάτισαν.

Η δική μου προσωπική δυσκολία συνίστατο στο να καταφέρνω να δουλεύω στα διαλείμματα ανάμεσα σε χημειοθεραπείες κατά την περυσινή περιπέτειά μου με τον καρκίνο του μαστού. Με την ευκαιρία αυτή, ωστόσο, ενημερώθηκα και για κάτι που μου φάνηκε απίστευτο: η συγκεκριμένη μετάλλαξη κάποιου γονιδίου που φάνηκε στην εξέταση παρατηρείται αποκλειστικά σε πολωνοεβραϊκούς πληθυσμούς. Η γιαγιά Ρόζα που ήρθε από τη Σμύρνη και πέθανε στην Αθήνα από τον συγκεκριμένο τύπο καρκίνου μπορεί, τελικά, να ήταν εβραϊκής καταγωγής. Μπορεί ο Ιακώβ Φρανκ να γνώριζε τους απώτερους προγόνους της που μάλλον κάποια στιγμή μετακινήθηκαν από την Πολωνία για να εγκατασταθούν στη Σμύρνη και να αλλαξοπιστήσουν.

Για τον άνθρωπο και τον γοργισμό

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

ΕΞ

Romas Kolonis

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ

1984

Όποιος ελέγχει το παρελθόν ελέγχει το μέλλον.
Όποιος ελέγχει το παρόν ελέγχει το παρελθόν.

του ΤΖΟΡΤΖ ΟΡΓΟΥΕΛ

σε διασκευή των Ρόμπερτ Άικ και Ντάνκαν Μακρίλαν

ΘΕΑΤΡΟ ΘΟΚ ΝΕΑ ΣΚΗΝΗ

από 07.10.2022

Κάθε Τετάρτη, Παρασκευή, Σάββατο στις 20:30 και Κυριακή στις 18:00

ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ:

ΛΕΜΕΣΟΣ
ΘΕΑΤΡΟ ΡΙΑΛΤΟ
2 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 20:30

ΠΑΦΟΣ
ΜΑΡΚΙΔΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ
16 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 20:30

ΛΑΡΝΑΚΑ
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ «Γ. ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ»
23 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 20:30

77 77 27 17 THOC.ORG.CY

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ο Σπίλμπεργκ σκηνοθετεί τη ζωή του Στίβεν

Επιστροφή με άρωμα βιογραφίας

The Fabelmans ★★★★★ ½
ΔΡΑΜΑ (2022)
Σκηνοθεσία: Στίβεν Σπίλμπεργκ
Ερμηνείες: Μισέλ Γουίλιαμς, Πολ Ντέινο, Γκάμπριελ Λαμπέλ

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Ο μεγάλος μάστορας του κινηματογράφου, Στίβεν Σπίλμπεργκ, επιστρέφει με την πιο προσωπική, αλλά ίσως και την καλύτερη ταινία του εδώ και δύο δεκαετίες. Στο επίκεντρο εδώ είναι οι Fabelmans—στα αγγλικά το όνομα παραπέμπει στη μυθοπλασία—, μια εξαμελής οικογένεια της μεταπολεμικής Αμερικής. Ειδικότερα ο νεαρός Σάμι, ο οποίος ερωτεύεται κεραυνοβόλα το σινεμά μετά την πρώτη του φορά στη σκοτεινή αίθουσα και πλέον ανα-

Ο 76χρονος κινηματογραφιστής κάνει ταυτόχρονα ταινία ενηλικίωσης, αναδρομή στην προσωπική του φιλμογραφία και μια μίνι αμερικανική ανατομία των δεκαετιών του 1950 και του 1960.

πτύσσει ασίγαστο πάθος για τις κινούμενες εικόνες και τη δημιουργία τους. Ταυτόχρονα με τις πρώτες ερασιτεχνικές του προσπάθειες, παρακολουθούμε την οικογενειακή ιστορία και κυρίως τη σχέση με τη μητέρα (Μισέλ Γουίλιαμς) και τον θείο (Σεθ Ρόγκεν) του, Μπένι, οι οποίες τον επηρεάζουν βαθιά. Ο Σπίλμπεργκ εμπλέκεται για πρώτη φορά τόσο έντονα στη συγγραφή ενός σεναρίου—το υπογράφει μαζί με τον σταθερό συνεργάτη του, Τόνι Κούσνερ—

και δικαιολογημένα, αφού σε μεγάλο βαθμό πρόκειται για τη δική του ιστορία ενηλικίωσης. Ο Σάμι είναι προφανώς το alter ego του, καθώς οι αναμνήσεις, αληθινές και επινοημένες, κατακλύζουν το φιλμ: από την πρώτη κινηματογραφική εμπειρία, που αποτελεί φόρο τιμής στο κλασικό αμερικανικό σινεμά αλλά και τους αδελφούς Λουμιέρ, μέχρι την τελευταία απλώς απολαυστική σκεάνς, το δυσμισάωρο της διάρκειας κυλάει αβίαστα, σαν ιστορία που αφηγείται κάποιος μεγάλος παραμυθάς δίπλα στο τζάκι.

Φυσικά αυτό δεν γίνεται τυχαία. Κρατώντας τον ρυθμό της σκηνοθεσίας και του μοντάζ με ακρίβεια που θα ζήλευε οποιοσδήποτε νεότερος κινηματογραφιστής, ο 76χρονος Σπίλμπεργκ καταφέρνει να κάνει ταυτόχρονα ταινία ενηλικίωσης, αναδρομή στην προσωπική του φιλμογραφία (αναφορές σε «Ε.Τ.», «Σαγόνια του καρχαρία», «Διάσωση του στρατιώτη Ράιαν» κ.ά.), ωδή στη μαγεία του σινεμά, καθώς και μια μίνι αμερικανική ανατομία των δεκαετιών του 1950 και 1960. Κι όλα αυτά σε ένα γλυκόπικρο πακέτο, με χιούμορ αλλά και μπόλικο δράμα, το οποίο προφανώς έχουμε ξαναδεί πολλές φορές, σπανιότατα ωστόσο με τέτοια συνοχή και αυθεντικότητα.

Λόγος τέλος πρέπει να γίνει και για τις ερμηνείες. Ο σχετικά άγνωστος Γκάμπριελ Λαμπέλ αποδίδει καλά στον πρωταγωνιστικό ρόλο, το ίδιο και οι Πολ Ντέινο και Σεθ Ρόγκεν ως πατρικές φιγούρες· η πραγματικά ασυναγώνιστη όμως εδώ είναι η Μισέλ Γουίλιαμς, ερμηνεύοντας έναν υπέροχα γραμμένο γυναικείο χαρακτήρα—σύγχρονο, δίχως να προσπαθεί υπερβολικά—και δίνοντάς του ζωή και υπόσταση ικανή να την οδηγήσει στο πρώτο Όσκαρ της καριέρας της.

Πραγματικά ασυναγώνιστη στον ρόλο της η Μισέλ Γουίλιαμς (κέντρο), ερμηνεύει έναν υπέροχα γραμμένο γυναικείο χαρακτήρα—σύγχρονο, δίχως να το προσπαθεί υπερβολικά—, δίνοντάς του ζωή και υπόσταση ικανή να την οδηγήσει στο πρώτο Όσκαρ της καριέρας της.

HOME CINEMA

Μυστήριο στον «λαβύρινθο» του Ατλαντικού Ωκεανού

Επάνω, ο Αντρέας Πίτσμαν πρωταγωνιστεί στη σειρά του Netflix «1899». Κάτω, σκηνή από την ταινία κινουμένων σχεδίων «Περσέπολις», που είναι διαθέσιμη στο Cínobo.

1899
ΘΡΙΛΕΡ (2022)
Δημιουργός: Μπάραν Μπο Ονταρ
Ερμηνείες: Εμίλι Μπίτσμ, Αντρέας Πίτσμαν

Από τις πιο πρόσφατες προσθήκες στην πλατφόρμα του Netflix, η σειρά μυστηρίου σκαρφάωσε γρήγορα στις προτιμήσεις του κοινού χάρη στον αινιγματικό, μυστηριώδη χαρακτήρα της. Οπως υποδηλώνει και ο τίτλος, βρισκόμαστε λίγο πριν από την αυγή του 20ού αιώνα και ένα πελώριο υπερωκεάνιο διασχίζει τον Ατλαντικό με προορισμό τη Νέα Υόρκη. Ξαφνικά ωστόσο στον ασύρματο φτάνει σήμα από τον «Προμηθέα», ένα άλλο παρόμοιο πλεούμενο, το οποίο είχε εξαφανιστεί στη θάλασσα μαζί με όλους του τους επιβάτες τέσσερις μήνες πριν. Δίχως δισταγμό, ο καπετάνιος χαράζει πορεία προς τα εκεί, για να βρεθεί τελικά μπροστά σε μια μεγάλη έκπληξη.

Η σειρά του Netflix δανείζεται στοιχεία από το «Lost», το «Dark» και γενικότερα όλες τις παρόμοιες τηλεοπτικές ιστορίες μυστηρίου, προσθέτοντας πάντως και τα δι-

κά της. Η σκοτεινή, απειλητική ατμόσφαιρα είναι πανταχού παρούσα από την αρχή, ενώ οι δημιουργοί μάς συστήνουν μια σειρά από ετερόκλητους χαρακτήρες που παίζουν τον δικό τους ρόλο στις εξελίξεις. Το ενδιαφέρον εδώ είναι πως έχουμε ένα πραγματικά διεθνές καστ, με Βρετανούς, Γάλλους, Ισπανούς, Γερμανούς κ.ά. οι οποίοι ταξιδεύουν καθένας για τους λόγους του, προς τον Νέο Κόσμο. Κάπου εκεί βέβαια μπαίνει το στοιχείο του υπερφυσικού, τα θαλάσσια τρίγωνα, οι μαγνητικές πυραμίδες κ.ο.κ., με τρόπο πάντως που μοιάζει περισσότερο ιντριγκαδόρικός παρά ενοχλητικός, τουλάχιστον στα πρώτα επεισόδια.

Περσέπολις ★★★★★
ANIMATION (2007)
Σκηνοθεσία: Μαρζάν Σατραπί, Βενσάν Παρονό
Ακούγονται: Κιάρα Μαστρογιάνι, Κατρίν Ντενέβ

Από την πλατφόρμα του Cínobo επιλέγουμε ένα από τα σπουδαιότερα animation της περασμέ-

νης δεκαετίας, το οποίο έχει και εξαιρετικά επίκαιρο χαρακτήρα. Η Μαρζάν Σατραπί μεταφέρει την graphic novel αυτοβιογραφία της στην οθόνη, εκεί όπου η νεαρή Μάρζι μεγαλώνει στο Ιράν των δεκαετιών του 1970 και του 1980. Επειτα από τον τερματισμό του καθεστώτος του Σάχη, τα νηία πλέον αναλαμβάνει η θεοκρατική διάδοχη κατάσταση, η οποία επιβάλλει μια σειρά από απαγορεύσεις, οδυνηρές ειδικά για τις γυναίκες. Ακολουθούν η μετανάστευση, το όνειρο για μια καλύτερη ζωή στην Ευρώπη και ο επαναπατρισμός, σε ένα συγκινητικό φιλμ που καταφέρνει πραγματικά να εμψυχήσει ζωή στους κομίστικους χαρακτήρες του.

Επιπλέον χρησιμοποιεί με σοφία το χιούμορ, ενώ πετυχαίνει να συνενώσει αρμονικά την ενδιαφέρουσα προσωπική ιστορία της πρωταγωνίστριας με τις ιστορικές εξελίξεις στο Ιράν και τον υπόλοιπο κόσμο. Η ταινία κέρδισε το Μεγάλο Βραβείο της Επιτροπής στο Φεστιβάλ Καννών του 2007 και ήταν υποψήφια για Όσκαρ.

PIK1 ΤΗΛ.: 22862000	PIK2 ΤΗΛ.: 22862000	ALPHA ΤΗΛ.: 22212400	ANT1 ΤΗΛ.: 22200200	OMEGA ΤΗΛ.: 22477777	ΣΙΓΜΑ ΤΗΛ.: 22580100	CAPITAL ΤΗΛ.: 25577577	MOVIES BEST
21.00 Ισπανία-Γερμανία	23.00 Mystery at the Elysee	22.30 Maestro	21.15 Family game	21.00 Κόκκινο ποτάμι	21.00 The voice of Greece	08.00 Η ζαβολιάρρα 09.35 Σκυλάκια μόνο στο σπίτι 13.00 Ο θείος μου ο Ιπποκράτης 14.40 Ο παππούς ο Τάσος μαγειρεύει - (Ε) 19.10 Φθινόπωρο στο Βερμόντ 21.00 Ο δρόμος της ελπίδας Δραματική ταινία. 23.15 Τα λέμε! 01.10 Ξένη ταινία 03.15 Έγκλημα στο Όριεν Εξπρες	21.00 I Used To Go Here 06.45 Unhinged 08.30 Love Type D 10.15 Isthmus 12.00 Pharaoh's War 14.00 To Have And To Hold 15.45 A Tale Of Two Coreys 17.30 Princess Of The Row 19.15 End Of A Gun 21.00 I Used To Go Here 22.45 The Birdcage 00.45 Love Is Love Is Love 02.15 Family Pictures 03.45 Faith, Hope And Love
07.30 Θεία Λειτουργία 10.10 Σε προσκυνώ γλώσσα Εκπομπή για τη γλώσσα. 11.00 Σπίτι στη φύση - (Ε) Περιβαλλοντική εκπομπή. 11.30 Κύπρος, ένα προσκύνημα 12.00 Play List - (Ε) Μουσική εκπομπή. 13.30 Κοίτα με στα μάτια Εκπομπή για ταξίδια. 14.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ 14.30 Αμύνεσθαι περί πάτρης Ενημερωτική εκπομπή. 15.00 Μουσικό ραντεβού 15.30 Προσωπογραφίες Εκπομπή πολιτισμού. 16.30 Χρονογράφημα Ντοκιμαντέρ. 17.00 Εκείνη & εκείνοι Μια αλληώτικη συζήτηση με την Αθηνά Χάλκου. 18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νομιατική) 18.30 Γευστικό ταξίδι στο χωριό Εκπομπή μαγειρικής. 19.00 Κωμική σειρά εποχής. 19.30 Κυπριώτικα σκετς Φίλατη Προκοπία. 20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ 20.30 Κατάρ 2022 ΙΣΠΑΝΙΑ - ΓΕΡΜΑΝΙΑ (Pre-Game) 21.00 ΙΣΠΑΝΙΑ - ΓΕΡΜΑΝΙΑ (Αγώνας) 23.00 ΙΣΠΑΝΙΑ - ΓΕΡΜΑΝΙΑ (Post-Game) 23.15 ΕΙΔΗΣΕΙΣ 23.20 Επ. προγραμμάτων	07.00 Μανώλης και Κατίνα - (Ε) 07.30 Ιστορίες του χωρκού - (Ε) 08.00 Παιδική ζώνη 11.30 Κατάρ 2022 ΙΑΠΩΝΙΑ - ΚΟΣΤΑ ΡΙΚΑ (Pre-Game) 12.00 ΙΑΠΩΝΙΑ - ΚΟΣΤΑ ΡΙΚΑ (Αγώνας) 14.00 ΙΑΠΩΝΙΑ - ΚΟΣΤΑ ΡΙΚΑ (Post-Game) 14.15 Κοίτα με στα μάτια 14.30 Κατάρ 2022 ΒΕΛΓΙΟ - ΜΑΡΟΚΟ (Pre-Game) 15.00 ΒΕΛΓΙΟ - ΜΑΡΟΚΟ (Αγώνας) 17.00 ΒΕΛΓΙΟ - ΜΑΡΟΚΟ (Post-Game) 17.15 Κοίτα με στα μάτια 17.30 Κατάρ 2022 ΚΡΟΑΤΙΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ (Pre-Game) 18.00 ΚΡΟΑΤΙΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ (Αγώνας) 20.00 ΚΡΟΑΤΙΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ (Post-Game) 20.15 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (αγγλική) 20.25 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (τουρκική) 20.30 Στους δρόμους του νερού Ντοκιμαντέρ. 21.30 Rip Tide Κοινωνική τηλεταινία. 23.00 Mystery at the Elysee Palace Σειρά ταινιών μυστηρίου. 00.30 ΕΙΔΗΣΕΙΣ - (Ε) 00.45 ΓΙΟΥΡΝΙΟΥΣ	07.00 Άσε με ρε μαμά Κωμική σειρά. 08.00 Οικογενειακές ιστορίες Κοινωνική σειρά. 09.00 Επίτά θανάσιμες πεθερές Κωμική σειρά. 10.00 Σ/Κ με τον Μάνεση Ενημερωτική εκπομπή. 13.00 The Chase - (Ε) Τηλεπαιχνίδι γνώσεων. 14.00 Αμφιβολίες - (Ε) 14.45 The Louís Night Show Σατιρική εκπομπή. 16.15 Μαίρη, Μαίρη, Μαίρη Κωμική σειρά, με τις Βάσω Λασκαράκη, Κατερίνα Ζαρίφη, κ.ά. 18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νομιατική) 18.15 Μην αρχίζεις τη μουρμούρα Κωμική σειρά. 18.45 TET- A-TET στον Alpha Εκπομπή συνεντεύξεων. 20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ 21.00 Η γη της ελπίδας Δραματική σειρά, με τους Πασχάλη Τσαρούχα, Αντιγόνη Κουλουκάκου. 22.30 Maestro Δραματική σειρά, με τους Χριστόφορο Παπακαλιάτη, Χάρης Αλεξίου. 00.00 Επαναλήψεις προγραμμάτων	07.10 Ο κόσμος να χαλάσει Κωμική σειρά. 08.00 Santa Γιολάντα Κωμική σειρά. 09.00 Δείξε μου τον φίλο σου Κωμική σειρά. 09.30 Πρώτη σταγόνα - (Ε) Κωμική σειρά. 11.10 Το σόι μου μέσα - (Ε) 12.00 Υγεία πάνω απ' όλα 5 Χ 5 - (Ε) Τηλεπαιχνίδι. 14.30 Casa De Mikel 4 - (Ε) Σατιρική εκπομπή. 16.10 Σαλώμη - (Ε) Δραματική σειρά 17.40 Passenger - (Ε) Ταξιδιωτική εκπομπή με τον Μάριο Ιωαννίδη. 18.00 Τα νέα του ANT1 σε 10´ 18.15 Passenger (Συνέχεια 18.40 ΡΟΥΚ ΖΟΥΚ Special (Ε) Τηλεπαιχνίδι. 20.15 Τα νέα του ANT1 21.15 Family Game Τηλεπαιχνίδι με τους Μάρκο Σεφερλή και Έλενα Τσαβαλιά. 22.30 Το τηλεγράφο του Μπορν (The Bourne Ultimatum). Περιπέτεια, με τους Ματ Ντέιμον, Τζούλια Στάιλς, κ.ά. 00.15 Εκείνες κι εγώ - (Ε) Κωμική σειρά. 00.50 Ο γηπευτής - (Ε) Κοινωνική σειρά. 01.40 Ταμάρ - (Ε)	06.00 Τώρα μαζί Ενημερωτική εκπομπή με την Ευλαμπία Ρέβη και τον Γιώργο Σιαδέρμα. 09.50 OPEN Weekend Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη. 13.00 Τροχός της τύχης - (Ε) Τηλεπαιχνίδι. 15.15 Επιπλοκουρμεδιές Εκπομπή μαγειρικής με τον Σταυρή Γεωργίου. 16.15 Cash or Trash Με τη Δέσποινα Μοιραράκη. 17.25 Greece's Next Τορ Model - (Ε) 18.00 OMEGA NEWS Greece's Next 18.10 Τορ Model (Συνέχεια) 19.10 Τρία μίλια Κοινωνική σειρά. 20.10 OMEGA NEWS 21.00 Κόκκινο ποτάμι Σειρά εποχής, με τους Ιωάννη Παπαζήση, Αναστασία Παντούση, κ.ά. 22.00 Asia Express Ταξιδιωτικό παιχνίδι περιπέτειας με τον Πέτρο Πολυχρονίδη και τη Ζε-νιέβ Μαζαρί. 00.00 Ό,τι αγαπώ Μουσική εκπομπή με τον Γιάννη Μπέζο. 02.00 OPEN Weekend - (Ε) 05.00 Μια του κλέφτη - (Ε)	06.00 Οι Τάκκοι - (Ε) Κυριακή σειρά. 07.00 Στο χωρκόν μας - (Ε) Κωμική σειρά. 07.30 Θεία Λειτουργία 09.50 Ώρα για φραγτό - (Ε) Μαγειρική με την Αργυρώ Μπαρμπαρίγου. Βουράτε γειτόνοι - (Ε) Κωμική σειρά. 11.20 Η πεθερά - (Ε) Κωμική σειρά. 12.30 Καλό μεσημέρακι (Best Of) Ψυχαγωγική εκπομπή. 14.30 Γλυκάνισος - (Ε) Δραματική σειρά. 15.30 Γεγονότα στο πιάτο Εκπομπή μαγειρικής, με τον Δημήτρη Σκαρμούτσου. 16.30 Γεια σου Ψυχαγωγική εκπομπή με τη Μαρία Μπακοδήμου. 18.00 Γεγονότα σε συντομία 18.10 Γεια σου - (Ε) Συνέχεια. 19.00 Ανεράδες Κωμική σειρά, με τους Σκεύη Παπαμιλιτιάδου, Ελευθερία Ανδρέου, κ.ά. 20.00 Τομές στα γεγονότα 21.00 The Voice of Greece - Μουσική διαγωνισμός. 00.30 Γεγονότα σε τίτλους 00.40 Ανεράδες - (Ε) 02.20 Ήρθε κι έδεσε - (Ε) Ψυχαγωγική εκπομπή.	06.30 Παιδικές σειρές 09.00 Έξι ημερες γεύσεις - (Ε) 11.00 Τηλεαγορά 13.30 Τα λέμε! Με την Τζωρτζία Παναγιώτη. 15.00 Πας μαγειρεύοντας - (Ε) 16.00 Τηλεαγορά 18.30 Αόρατος φακός 19.00 Ταξίδι γεύσεων, VI - (Ε) 20.00 Τα καλύτερα της αγοράς 20.35 Fatsa Book 21.35 Το ταξίδι της ζωής, V 22.30 Ξένη ταινία	08.20 Τα κίτρινα γάντια 06.55 Οι παράνομοι 08.20 Τα κίτρινα γάντια 09.45 Ο ψεύτης 11.15 Ταξίδι 12.40 Ο φανατισμένος 14.15 Ο κατεργάρης 15.45 Η δασκάλα με τα ξανθά μαλλιά 17.25 Ένας απένταρος λεφτάς 18.40 Θύελλα σε παιδική καρδιά 20.00 Η καφετζού 21.35 Φτωχός εκατομμυριούχος 23.00 Ουρανός

Σαν Φρανσίσκο, Καλιφόρνια, 1940.

Τούσον, Αριζόνα, 1933.

Λος Αντζελες, Καλιφόρνια, 1940. Χόλγουντ Μπουλβάρ.

Κάποτε στη (νυχτερινή) Αμερική

Πόλεις που δεν κοιμούνται ποτέ μέσα από τις ρετρό επιχρωματισμένες καρτ ποστάλ της συλλογής του Τζον Α. Τζέικλ

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ

Η προβλήτα απλώνεται εντυπωσιακή και γιγάντια πάνω από το νερό, λες και η αλαζονική, ολόφωτη πόλη θέλει να κατακτήσει μέχρι και τον ωκεανό. Στο φόντο, ο ευρύς ορίζοντας του Ατλαντικού φωτίζεται από μια μεγάλη και κατάλευκη πανσέληνο, που κάνει τις αφρισμένες κορυφές των κυμάτων να φωσφορίζουν. Πρόκειται για τη διάσημη μεταλλική προβλήτα της τουριστικής παραθαλάσσιας πόλης του Ατλάντικ Σίτι, στην πολιτεία του Νιου Τζέρσεϊ, και στη μεγάλη αμμουδιά της βλέπουμε ένα πλήθος λουσμένων. Κάνουν τον περιπάτο τους, ξαπλώνουν στην άμμο, ενώ πολλοί παίζουν με τα κύματα και κολυμπούν. Και όμως, στον ουρανό βλέπουμε σύννεφα και είναι βράδυ. Αραγε πρόκειται για νυχτερινούς κολυμβητές; Και γιατί η εικόνα που κοιτάμε έχει κάτι το αφύσικο; Αυτή η καρτ ποστάλ από τα μέσα της δεκαετίας του 1920 είναι μια γοητευτική οφθαλμαπάτη: έχει βασιστεί σε μια φωτογραφία που τραβήχτηκε κατά τη διάρκεια της ημέρας, αλλά έπειτα επιχρωματίστηκε ώστε να μοιάζει πειστικά νυχτερινή.

Το βιβλίο μέσα στο οποίο παρουσιάζεται, με τίτλο «Καρτ ποστάλ της νύχτας» («Postcards of the night»), αποτελεί προϊόν του εκδοτικού οίκου του Μουσείου του Νέου Μεξικού (Museum of New Mexico) που εδρεύει στη Σάντα Φε, πρωτεύουσα της πολιτείας του Νέου Μεξικού, και είναι υψηλής ποιότητας, κομψό λεύκωμα 126 σελίδων που κυκλοφόρησε είκοσι χρόνια πριν, τον Ιανουάριο του 2003, βασιζόμενο στην προσωπική συλλογή ενός ιστορικού - γεωγράφου, του Τζον Α. Τζέικλ (John A. Jakle).

Μάλιστα, υπάρχει εδώ μια ταύτιση ανάμεσα στον εκδότη και στον συγγραφέα: έχουν κι οι δυο στην πλάτη τους μεγάλο αριθμό καταπληκτικών εργασιών και εκδόσεων που εκτός Αμερικής

Ατλάντικ Σίτι, Νιου Τζέρσεϊ, 1925. Η μεταλλική προβλήτα. Αυτή η καρτ ποστάλ από τα μέσα της δεκαετίας του 1920 έχει βασιστεί σε μια φωτογραφία που τραβήχτηκε κατά τη διάρκεια της ημέρας. Είναι μία από τις πολλές που επιχρωματίστηκαν ώστε να μοιάζουν πειστικά νυχτερινές.

«Ο νυχτερινός φωτισμός μετέτρεψε το συνηθισμένο σε ασυνήθιστο, η νύχτα αποικήθηκε και τα όρια του σκοταδιού μετακινήθηκαν προς τα πίσω».

έχουν παραμείνει λίγο ως πολύ στο σκοτάδι. Με αυτήν την έννοια, το βιβλίο που κρατάμε στα χέρια μας είναι ένα από αυτά τα πολλά «άγνωστα αριστουργήματα» της

παγκόσμιας εκδοτικής δραστηριότητας.

Ο Τζέικλ, 83 ετών σήμερα, ομότιμος καθηγητής Γεωγραφίας και Αρχιτεκτονικής Τοπίου στο Πανεπιστήμιο του Ιλινόι, εμπνεύστηκε από τη γοητεία του «αμερικανικού τοπίου» και δούλεψε όλη του τη ζωή για να το καταγράψει, να το αναλύσει και να το αποτυπώσει σε λόγια, εικόνες και θεματικές ενότητες. Μελέτησε (και εκθείασε μέσα στα βιβλία του) πράγματα όπως τα βενζινάδικα, τα μοτέλ και τα φαστφουντάδικα στο πλάι των μεγάλων αυτοκινητοδρόμων, τις φωτεινές επιγραφές, τα γκαράζ ή

τους σιδηροδρόμους. Στο μακρύ έργο του υπήρξε παραγωγικός, μεθοδικός και παθιασμένος ερευνητής της λαϊκής κουλτούρας της Αμερικής. Κάθε περιπαθής έρευνα - έκδοσή του μοιάζει με μικρό έντυπο μουσείο για τον φευγαλέο παλμό του εφήμερου και όσων χάθηκαν κάπου μέσα στα χρόνια και στα μεγάλα γράμματα της Ιστορίας. Ξαν υπνωτισμένος εξερευνητής και συλλέκτης εκλάμψεων του παρελθόντος, ανίχνευσε την ψυχή της χώρας του όχι μόνο στα μεγάλα γεγονότα και στα ηχηρά ονόματα, αλλά και στις συνήθειες των πολλών και των ανωνύμων.

Στις ογδόντα εικόνες-οφθαλμαπάτες του βιβλίου που παρουσιάζουμε εδώ, μας παίρνει μαζί του για ένα ταξίδι μέσα σε εκείνες τις παλιές τουριστικές εικόνες των νυχτερινών πόλεων που σε όλες τους θριαμβεύουν δύο πράγματα: το μυστήριο της πόλης τη νύχτα και η χαμένη πια τέχνη των επιχρωματισμένων καρτ ποστάλ. «Το ενδιαφέρον μου για την αμερικανική νύχτα και την αποτύπωσή της στις καρτ ποστάλ γεννήθηκε αυθόρμητα. Ως δεκάχρονος (σ.σ. το 1949), ένα βράδυ του χειμώνα, διέσχισα μέσα σε ένα τρένο την πολιτεία του Κάνσας, με δεσμί-

δες φωτός να τρυπάνε το σκοτάδι, διακεκομμένες λάμπες από τους προβολείς των αυτοκινήτων στην εθνική οδό, που βρισκόταν παράλληλα με τις γραμμές του τρένου. Τι βαθιά αίσθηση κενού και απομόνωσης!» Θα πει στην αρχή του προλόγου της έκδοσης, ενώ αμέσως μετά θα πάει από τη νύχτα του σκοταδιού στη νύχτα του φωτός, όταν θυμάται τη λάμψη της μεγάλης πόλης μια νύχτα του Αυγούστου που είχε πάει με τους γονείς του στο ρουφ γκάρντεν του Astor Hotel στη Νέα Υόρκη. Όπως γράφει, «βλέποντας τη θέα από ψηλά ένιωσα πως βρισκόμουν όχι μόνο στην καρδιά μιας θαυμαστής μπρόπολης, αλλά και στην καρδιά όλης της Αμερικής - για να μην πω στο κέντρο όλου του κόσμου».

Στην εφηβεία του, τέτοιες «νυχτερινές» εικόνες έφθναν στο οικογενειακό γραμματοκιβώτιο σε μορφή καρτ ποστάλ από συγγενείς που πήγαιναν ταξίδια. Αρχισε να τις συλλέγει και να τις φυλάει σε ένα κουτί, και ενώ μπορεί τότε να μην καταλάβαινε πως εκείνες οι φωτογραφίες ήταν «πειραγμένες», τον γοήτευαν γιατί, όπως λέει, δεν ήταν μόνο συγκινητικές, αλλά αποτελούσαν και μια «πρόσκληση» για να πάει κάποτε σε όλα αυτά τα μέρη.

Χρόνια μετά, ως βοηθός καθηγητής Γεωγραφίας στο πανεπιστήμιο, ξέθαψε εκείνο το κουτί και αναγνώρισε την ακαδημαϊκή του αξία. «Οι εικόνες εκείνες ήταν ενδεικτικές όχι μόνο του πώς ήταν κάποτε εκείνα τα μέρη, αλλά και του πώς απεικονίζονταν. Ήταν ενδεικτικές του πώς απεικονιζόταν η ίδια η Αμερική», όπως γράφει, και μας υπενθυμίζει παράλληλα κάτι πολύ σημαντικό: τότε ήταν η εποχή που η νύχτα είχε πάψει να είναι τόσο σκοτεινή όσο είχε υπάρξει επί αιώνες. «Ο νυχτερινός φωτισμός μετέτρεψε το συνηθισμένο σε ασυνήθιστο, η νύχτα αποικήθηκε και τα όρια του σκοταδιού μετακινήθηκαν προς τα πίσω», θα πει.

Τα «μέσα κοινωνικής δικτύωσης» του πρώιμου 20ού αιώνα

Πέρα από την ιστορική τους αξία ως τεκμήρια για το κοινωνικό πλαίσιο της εποχής ή πολύτιμοι φωτογραφικοί υπαινιγμοί για άγνωστες πτυχές του παρελθόντος, αυτές οι ταχυδρομικές κάρτες υπήρξαν και προϊόν ενός ολόκληρου μηχανισμού που είχε πίσω του πολύπλοκες διαδικασίες και παραγωγές, είτε αυτό σημαίνει τεχνικές απεικόνισης και εκτύπωσης είτε τα ίδια τα ταχυδρομεία και τις υπηρεσίες τους. Ιστορικά μιλώντας, οι καρτ ποστάλ φιλοτεχνήθηκαν, τυπώθηκαν, πωλήθηκαν, ταχυδρομήθηκαν και παρελήφθησαν σε τόσο γιγάντια κλίμακα που ίσως αποτελούν το αντικείμενο που ανταλλάχθηκε περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο μεταξύ των ανθρώπων. Μπορούμε κιόλας να πούμε πως αποτελούν τον πρόγονο των σημερινών μέσων κοινωνικής δικτύωσης: πράγματι, συχνά συνοδεύουμε ένα σύντομο μήνυμά μας (ή μια δημόσια ανάρτησή μας)

Το βιβλίο «Καρτ ποστάλ της νύχτας» («Postcards of the night») είναι ένα κομψό λεύκωμα 126 σελίδων που κυκλοφόρησε πριν από 20 χρόνια.

με μια φωτογραφική λήψη από έναν τόπο διακοπών.

«Η εικόνα άρχισε να εξισώνεται με την εμπειρία», γράφει κάπου στις εισαγωγικές σημειώσεις του στις «Καρτ ποστάλ της νύχτας» ο Τζέικλ, αναφερόμενος στην Αμερική του πρώιμου 20ού αιώνα, κάτι που στη σημερινή ψηφιακή εποχή των social media

Λας Βέγκας, Νεβάδα, 1960.

και του Ιντερνετ ακούγεται ανατριχιαστικά επίκαιρο. Πράγματι, με έναν παράξενο τρόπο, οι καρτ ποστάλ ζουν ακόμη, σε ψηφιακή μορφή, αλλά οι «οφθαλμαπάτες» τους δεν έχουν τίποτα από εκείνη την παλιά γοητεία των περιτε-

χων τεχνικών εκτύπωσης, επιχρωματισμού κι επέμβασης πάνω στη φωτογραφία.

Με λίγη έρευνα, βρίσκουμε πως εκείνη η καρτ ποστάλ που μας δείχνει μια νυχτερινή λήψη της παραλίας του Ατλάντικ Σί-

τι και της μεγάλης προβλήτας του, στην πραγματικότητα είναι απλώς μια πειραγμένη φωτογραφία που τραβήχτηκε κατά τη διάρκεια της ημέρας από ένα αεροπλάνο. Μας πειράζει όμως που αυτή η επέμβαση, η επεξεργασία, είναι τόσο φανερή; Πειράζει τον ίδιο τον δημιουργό της; Τον ανησυχεί άραγε μήπως τον κατηγορήσουμε για κατάφωρη απάτη, συνειδητοποιώντας πως μάλλον δεν θα υπήρχε περίπτωση ένα βράδυ με συννεφιά να βρισκόνταν εκατοντάδες λουόμενοι στην παραλία;

Κι όμως, είναι τόσο γοητευτικό το φεγγάρι και οι λάμπες του πάνω στον Ατλαντικό, τόσο μαγικά τα φώτα πάνω στην προβλήτα με τις ατραξιόν τους, που δεχόμαστε πρόθυμα αυτή τη «γλυκιά απάτη». Συμφωνούμε όλοι σε μια εθελούσια, κοινή παραπλάνηση. Αλλωστε, γιατί να σε πειράξει που σε μία από αυτές τις εικόνες ο κομήτης του Χάλεϊ

είναι ολοφάνερα ζωγραφισμένος με το χέρι; Η απόκοσμη μαγεία του δεν χάνει σε τίποτα - αντιθέτως, ίσως κερδίζει.

Τα μεταπολεμικά χρόνια, όταν άρχισαν να γίνονται διαθέσιμα φωτογραφικά μέσα που μπορούσαν να αποτυπώσουν πιο ρεαλιστικά νυχτερινές σκηνές, οι εκδότες και οι τυπογράφοι συνέχισαν να παρουσιάζουν τις αμερικανικές πόλεις τη νύχτα επιχρωματισμένες, με τεράστια φεγγάρια στον ουρανό, κάποια μεταξύ του αληθινού και του φανταστικού. Οι νέες τεχνικές δεν άφηναν τόσο χώρο για τη φαντασία. Όπως γράφει ο Τζέικλ, «στο τέλος, το παιχνίδι της φαντασίας και των προσδοκιών που έπαιζαν οι εκδότες των καρτ ποστάλ με το κοινό σταμάτησε. Κι όμως, ενώ οι καρτ ποστάλ των αρχών του 20ού αιώνα δεν υπήρξαν απόλυτα ειλικρινείς, με τίποτα δεν μπορούμε να πούμε πως υπήρξαν και εντελώς ανέντιμες».

must
04/12

ME THN ΣΗΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

AGAINST ALL ODDS

Η ΝΙΚΗΤΡΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΡΑΦΑΕΛΑ ΜΙΛΤΙΑΔΟΥΣ
ΣΕ ΕΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΕΜΠΝΕΥΣΗ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ ΜΑΣ